

รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

นายชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2567

MODEL OF TRANSFORMATIVE ART LEARNING FOR ENHANCING PUBLIC MIND VALUE

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Art Education
Department of Art, Music, and Dance Education
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2024

หัวข้อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
โดย	นายชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์
สาขาวิชา	ศิลปศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ชนบพร แสงวงนิช
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ)
..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนบพร แสงวงนิช)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสมฉาย บุญญานันต์)
..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สรีตา เจือศรีกุล)
..... กรรมการภายนอก
(รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม)

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะ, การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง, จิตสาธารณะ
 ชัยวัฒน์ภทร เลาสัตย์ : รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการ
 มีจิตสาธารณะ (MODEL OF TRANSFORMATIVE ART LEARNING FOR ENHANCING PUBLIC
 MIND VALUE) อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก: รองศาสตราจารย์ ดร.ชนบพร แสงวนิช , อ.ที่ปรึกษาร่วม:
 ศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ จันทวานิช

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้าง
 ค่านิยมจิตสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาทางด้านศิลปะ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้
 ศิลปะที่พัฒนาขึ้น ที่มีต่อการเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะและความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบของนักศึกษาที่ร่วมกิจกรรม
 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะที่มีต่อรูปแบบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก การวิจัยใช้
 กระบวนการวิจัยแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Participatory Learning Action Research (PLAR)) ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วน
 เสียหลัก 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปะ 5 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ 5 คน 3) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กร
 อิสระและภาคเอกชน 5 คน 4) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ 5 คน และ 5) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ 5 คน เพื่อร่วมพัฒนา
 และประเมินผลการใช้รูปแบบ จำนวน 3 วงรอบ วงรอบละ 1 ภาคการศึกษา โดยกระบวนการเริ่มในภาคการศึกษาที่
 1/2562 ถึงภาคการศึกษาที่ 1/2563 รวม 3 ภาคการศึกษา หลังจากพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แล้ว นำรูปแบบที่
 พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาทางด้านศิลปะในระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน ในภาคการศึกษาที่
 1/2565 ใช้เครื่องมือ 3 ชุด คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดค่านิยมจิตสาธารณะ และแบบสะท้อนคิด

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
 ATEP Model มาจาก Art for Transformation and Enhancing Public Mind Value Model เป็นรูปแบบการเรียนรู้
 ที่เน้นการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนแบบองค์รวม ผ่านการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอย่างลึกซึ้ง มีการสร้างองค์
 ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนจากประสบการณ์ตรง ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อ
 สังคม และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคมได้ โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนและ
 การสร้างเครือข่ายทางศิลปะเพื่อการพัฒนาสังคม มีหลักการสำคัญ 5 ข้อ คือ การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม การจัดการ
 เรียนรู้ศิลปะที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน การเรียนรู้จากต้นแบบที่ดี การนำองค์ความรู้ทางศิลปะมาใช้ทำประโยชน์ให้สังคม
 และการสะท้อนคิดจากภายในแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านผลงานศิลปะ 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผู้เรียนสะท้อนคิด
 จากการเรียนรู้ว่าตนเองเกิดการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะขึ้น ทั้งในด้านความรู้ความคิด (Head) ด้านจิตใจ (Heart) ด้าน
 ทักษะ (Hand) ด้วยการตระหนัก การเห็นคุณค่า มีจิตสำนึกรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น อยากมีส่วนร่วมในการพัฒนา
 ท้องถิ่น มีจิตสาธารณะที่มุ่งอยากจะทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับท้องถิ่น เกิดการยอมรับและเคารพในความ
 ต่างต่าง หลากหลาย จากการทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน อยากมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคมและมีความ
 ภาคภูมิใจที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะในการพัฒนาสังคมได้ นอกจากนี้ยังพบว่าคะแนนจิตสาธารณะหลัง
 เรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก มี
 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และผลลัพธ์ของความเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนที่
 เกิดจากการใช้รูปแบบ ATEP Model

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต.....

ปีการศึกษา 2567

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม.....

5884207627 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: Art Learning Model, Transformative Learning, Public Mind Value

Chaiwattanapat Laosat : MODEL OF TRANSFORMATIVE ART LEARNING FOR ENHANCING PUBLIC MIND VALUE Advisor: Associate Professor Khanobbhorn Sangvanich, Ph.D. , Co-advisor: Professor Supang Chantavanich, Ph.D.

This research aimed to 1) develop the model of transformative art learning for enhancing public mind value of undergraduate students in art-related disciplines, 2) examine the effects of the developed model on students' public mind values and their satisfaction with the model, and 3) explore opinions, satisfaction, and suggestions from key stakeholders regarding the model. The study employed a Participatory Learning Action Research (PLAR) approach involving five stakeholder groups: 1) five art instructors, 2) five local community leaders, 3) five academics from independent and private sector organizations, 4) five academics from governmental organizations, and 5) five local artists. These stakeholders collaborated to develop and evaluate the learning model through three iterative cycles, each conducted over one academic semester, from Semester 1/2019 to Semester 1/2020. After finalizing the model, it was implemented with a sample of 25 undergraduate art students in Semester 1/2022. The research instruments consisted of: a set of lesson plans, public mind values test and reflective dialogue.

The results showed as follows 1) the developed model, titled ATEP Model (Art for Transformation and Enhancing Public Mind Value Model), is a holistic learning framework designed to cultivate students' public-mind values through deep community engagement and experiential learning. The model fosters students' self-generated knowledge, a sense of social responsibility, and the ability to apply artistic knowledge for community development. It is grounded in five key principles: holistic learning, community engagement, learning from role models, applying art knowledge for social benefit, and inner reflection through artistic expression and knowledge sharing. 2) The implementation of the ATEP Model showed that students developed public-minded values in three dimensions Head (knowledge and thinking), Heart (emotions and values), and Hand (skills). Students demonstrated increased awareness, a sense of value, local pride, and a desire to contribute to and creatively enhance their communities. They also showed acceptance of diversity through collaboration with peers and the community, and pride in applying artistic knowledge for social development. The results from public mind test revealed that the post-test mean scores of the sample groups were higher than the pre-test mean scores at a significant difference of .05. 3) Key stakeholders expressed high satisfaction with the model and recognized the positive impact of the ATEP Model on students' development of public-mind values.

Field of Study Art Education

Student's Signature.....

Academic Year 2024

Advisor's Signature.....

Co-advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยการแนะนำ ช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่อย่างดี อีกทั้งยังกรุณาตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ จากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ชนบทร แสงวณิช และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรางค์ จันทวานิช ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสมฉาย บุญญานันต์ ดร.สรिता เจือศรีกุล และ รองศาสตราจารย์ ประภาภัทร นิยม กรรมการสอบทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ แนวทางการดำเนินงาน และประสบการณ์ที่มีคุณค่าในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ในสาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แนะนำแนวทางทั้งทางวิชาการและการครองตนด้วยความรักและความเมตตา ก่อเกิดเป็นประสบการณ์อันทรงคุณค่าในการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือสำหรับการตรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในงานวิจัยทุกกลุ่ม ที่สละเวลาที่มีค่าร่วมพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในงานวิจัยชิ้นนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณครอบครัวและมารดาที่คอยสนับสนุนในทุกรูปแบบและให้กำลังใจเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานทุกคน สำหรับมิตรภาพและการตอบสนองความช่วยเหลือ ทุกครั้งที่ผู้วิจัยร้องขอ ขอขอบคุณรุ่นพี่รุ่นน้องและเจ้าหน้าที่ธุรการในสาขาวิชาศิลปศึกษาครุศิลป์ จุฬาสำหรับทุกความช่วยเหลือ กำลังใจ และมิตรภาพดี ๆ ตลอดระยะเวลาของการศึกษา ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอระลึกถึงพระคุณของสถานศึกษาอันทรงเกียรติแห่งนี้ ที่ได้มอบเกียรติยศ ความทรงจำ ประสบการณ์ และสังคมอันทรงคุณค่าแก่ผู้วิจัย

ชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
สมมติฐานการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
กรอบแนวคิดการวิจัย	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
1. แนวคิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ.....	13
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้าง จิตสาธารณะ.....	16
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
4. การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้.....	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	48
การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพปัญหา และ แนวทางการค่านิยมการมีจิตสาธารณะ	49
การวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนารูปแบบการ เรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลง.....	51

การวิจัยระยะที่ 3 การวิจัยกึ่งทดลองเพื่อทดสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้.....	55
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนารูปแบบจาก การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง	61
ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและ เสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ.....	63
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	170
ตอนที่ 1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนา รูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง	171
ตอนที่ 2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการ เปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ	172
ตอนที่ 3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้นต่อค่านิยม การมีจิตสาธารณะของผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้.....	174
ตอนที่ 4 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการ พัฒนาหลักสูตรเพื่อการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว	176
อภิปรายผล.....	178
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	193
บรรณานุกรม.....	195
ภาคผนวก.....	202
ภาคผนวก ก ผู้เชี่ยวชาญในงานวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานวิจัย	203
ภาคผนวก ข แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	208
ภาคผนวก ค ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลัง เรียนในแต่ละวงรอบ	225
ภาคผนวก ง หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียน	247
ประวัติผู้เขียน.....	258

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัด .	36
ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ	39
ตารางที่ 2.3 ตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎี กับแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ วัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ.....	42
ตารางที่ 3.1 ตารางสรุปกระบวนการวิจัย.....	58

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 วิธีกระตุ้นให้เกิดความซาบซึ้งโดยใช้สิ่งเร้า	24
ภาพที่ 2.2 แผนภาพแสดงร่างรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ	47
ภาพที่ 3.1 ภาพแสดงขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (PLAR) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้.....	53
ภาพที่ 3.2 ภาพแสดงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน 3 วงรอบ	54
ภาพที่ 3.3 ภาพแสดงกระบวนการวิจัยโดยย่อ	60
ภาพที่ 4.1 บรรยายภาพการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเพื่อออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน	64
ภาพที่ 4.2 ภาพแสดงการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกับโครงการต่าง ๆ ที่จัดโดยเครือข่ายชุมชน	65
ภาพที่ 4.3 ศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบบรรยายให้ความรู้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน	68
ภาพที่ 4.4 ผู้เรียนและศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบร่วมกันทำงานศิลปะชุมชน	69
ภาพที่ 4.5 ผู้เรียนร่วมจัดแสดงผลงานในเทศกาลศิลปะชุมชน	71
ภาพที่ 4.6 การประชุมของผู้วิจัยกับอาจารย์สาขาพัฒนาชุมชน และคณะผู้วิจัย จากสถาบันอาศรมศิลป์ เพื่อวางแผนการวิจัยในวงรอบที่ 2	79
ภาพที่ 4.7 บรรยายภาพการลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนของผู้เรียน	81
ภาพที่ 4.8 บรรยายภาพผู้เรียนนำเสนอผลงานต่อชุมชนและรับเกียรติบัตรจากผู้ว่าราชการจังหวัด.....	82
ภาพที่ 4.9 การทำโครงการพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอสั้นของผู้เรียน	83
ภาพที่ 4.10 การทำโครงการบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ชุมชนของผู้เรียน	84
ภาพที่ 4.11 การทำโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนของผู้เรียน	86
ภาพที่ 4.12 บรรยายภาพการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานสู่สาธารณะชน	87
ภาพที่ 4.13 บรรยายภาพการแบ่งปันประสบการณ์ในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมของศิลปินต้นแบบเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน	96
ภาพที่ 4.14 บรรยายภาพการฝึกปฏิบัติการใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบและการออกแบบบริการเพื่อการพัฒนาชุมชนของผู้เรียน	97
ภาพที่ 4.15 ภาพบรรยายภาพการลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้ชุมชนของผู้เรียน	98
ภาพที่ 4.16 ภาพบรรยายภาพผู้เรียนร่วมกับคนในชุมชนร่วมกันเก็บขยะในพื้นที่สาธารณะของชุมชน ..	99
ภาพที่ 4.17 ภาพผลงานโครงการออกแบบชุดยูนิฟอร์มสำหรับมัคคุเทศก์ชุมชนของผู้เรียน	100

ภาพที่ 4.18 ภาพผลงานโครงการการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนจากผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ ของผู้เรียน	101
ภาพที่ 4.19 ภาพผลงานโครงการการออกแบบกิจกรรมเวิร์คช็อปสำหรับนักท่องเที่ยวของผู้เรียน .	102
ภาพที่ 4.20 ภาพผู้เรียนร่วมกับคนในชุมชนสร้างสถาปัตยกรรมไม้ไผ่สำหรับใช้เป็นสถานที่จัด นิทรรศการ	103
ภาพที่ 4.21 ภาพบรรยากาศการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานสู่สาธารณชนของผู้เรียน	103
ภาพที่ 4.22 ภาพบรรยากาศการประชุม Focus Group กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเพื่อรับรอง รูปแบบร่วมกัน	112
ภาพที่ 4.23 รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ	123
ภาพที่ 4.24 การประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนรู้	131
ภาพที่ 4.25 ภาพบรรยากาศผู้เรียนไปศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำผลิตภัณฑ์รีไซเคิลจากขยะในทะเล	132
ภาพที่ 4.26 ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน	133
ภาพที่ 4.27 ผู้เรียนลงพื้นที่เก็บขยะบริเวณชุมชนริมทะเลสาบสงขลา	133
ภาพที่ 4.28 การประชุมร่วมกับศิลปินจิตอาสาหารือแบบผ่านระบบออนไลน์	134
ภาพที่ 4.29 ผู้เรียนนำบทเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นถ่ายทอดสู่ชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม	136
ภาพที่ 4.30 ผู้เรียนนำบทเพลงไปใช้เล่นในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	136
ภาพที่ 4.31 ผู้เรียนสาขาการออกแบบ ช่วยออกแบบตัวละครประกอบฉากในการแสดง	137
ภาพที่ 4.32 ผู้เรียนสาขาคอนตรีไทยช่วยสร้างสรรค์ดนตรีประกอบละคร	138
ภาพที่ 4.33 ผู้เรียนนำละครการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นไปแสดงในชุมชน	141
ภาพที่ 4.34 นักศึกษาและศิลปินจิตอาสาหารือแบบลงพื้นที่เก็บขยะริมทะเลสาบสงขลา	142
ภาพที่ 4.35 ขยะที่เก็บได้จากทะเลสาบสงขลาสำหรับนำมาสร้างสรรค์ประติมากรรม	142
ภาพที่ 4.36 ภาพบรรยากาศการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนร่วมกับศิลปินจิตอาสาหารือแบบ .	143
ภาพที่ 4.37 ผู้เรียนชักชวนเด็กและเยาวชนในชุมชนร่วมทำประติมากรรมจากขยะ	143
ภาพที่ 4.38 ผลงานประติมากรรมจากขยะในทะเลสาบที่ผู้เรียนสร้างสรรค์และจัดวางในชุมชน	144
ภาพที่ 4.39 ผู้เรียนลงพื้นที่จัดกิจกรรมศิลปะเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องขยะในทะเลสาบให้เยาวชน อย่าง ต่อเนื่อง	144
ภาพที่ 4.40 ผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียนการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ากาขยะพลาสติก	145
ภาพที่ 4.41 ผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชน จากขยะพลาสติก พลาสติก.....	146
ภาพที่ 4.42 การต่อยอดผลงานของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้	147

ภาพที่ 4.43 ผู้เรียนจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานในงานวันน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา และงานวันทะเลโลก.....	148
ภาพที่ 4.44 ภาพบรรยากาศการทำบันทึกข้อตกลงทางวิชาการเพื่อการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา	157
ภาพที่ 4.45 ผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ของผู้เรียนร่วมกับวิสาหกิจเพื่อสังคม	163
ภาพที่ 4.46 ผลงานการออกแบบมาสคอตเมืองเก่าสงขลา นางสาวกุลสตรี แซ่หลี หลักสูตรการออกแบบที่เข้าร่วมโครงการวิจัย.....	164
ภาพที่ 4.47 ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นนักข่าวพลเมือง และเป็นผู้ดูแลเพจเฟซบุ๊กสงขลาสู่เมืองมรดกโลก	165
ภาพที่ 4.48 ผู้เรียนเข้าร่วมโครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเมืองทะเลสาบสงขลาร่วมกับวิสาหกิจชุมชน.....	166
ภาพที่ 4.49 ผู้เรียนร่วมกับสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลา พัฒนาผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก และสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาในรูปแบบต่าง ๆ.....	167
ภาพที่ 4.50 คณาจารย์และผู้เรียนหลักสูตรทัศนศิลป์ หลักสูตรการออกแบบ พัฒนาผลงานประติมากรรมสตรีอาร์ตสู่ชุมชนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านบน ย่านเมืองเก่าสงขลา.....	168

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องจิตสาธารณะและความเป็นพลเมือง ถูกให้ความสำคัญในวงกว้าง ดังแนวคิดการศึกษา 2030 ของยูเนสโก ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลและสังคมสู่ความยั่งยืน (UNESCO, 2015) การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกถือเป็นความท้าทายที่สำคัญในการสร้างผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 การเป็นพลเมืองโลกหมายถึง ความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สังคมและความเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ ที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติ และระดับโลก ซึ่งการปลูกฝังแนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีหลักสำคัญคือ 1) การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะการคิดในการสร้างความเข้าใจบริบทของสังคมและโลกที่มีความซับซ้อน 2) การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดค่านิยม ทศนคติ และทักษะทางสังคม การพัฒนาด้านจิตใจของผู้เรียนในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ในสังคม ด้วยความเคารพ และความสงบสุข 3) การพัฒนาให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมอันแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่ดีกว่า มีความสงบสุขและยั่งยืน

นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมแนวคิด “การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Learning to Transform)” (PERL, 2012) ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่ดี อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหลักการของแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเน้นการพัฒนาทั้งด้านค่านิยมและทักษะชีวิต โดยค่านิยมหลักของแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การยึดถือคุณธรรม (Integrity) ความซื่อสัตย์ (Honesty) ความเมตตา (Compassion) และ ความยุติธรรม (Justice) ทักษะชีวิตของแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ความสามารถในการเข้าใจตนเองและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 2) ความสามารถในการวิพากษ์สะท้อนคิด และตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการพิจารณาผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาวและผลกระทบต่อผู้อื่น 3) การสร้างแนวความคิดใหม่ ๆ อันแสดงถึงความความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม 4) การรู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยความสันติและความเข้าใจ 5) การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นและสังคม ด้วยความชื่นชมในความแตกต่างหลากหลายและการกระทำด้วยความตั้งใจเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม

สถานการณ์และบริบทของโลกและประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การพัฒนาทุนมนุษย์จำเป็นต้องมีการกำหนดกรอบแนวคิดและเครื่องมือชุดใหม่ ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังจะเกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีทั้งทักษะความรู้ (Skillset) ควบคู่กับความคิดและจิตใจ (Mindset) ที่จะสามารถร่วมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศและสังคมโลกได้ต่อไป ซึ่งต้องการทั้งความรู้และทักษะการคิด รวมถึงการมีจิตใจที่เป็นจิต

สาธารณะ เห็นใจ เข้าใจ และเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์และการช่วยเหลืออย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งถือเป็นบรรทัดฐานสากลสู่การเป็นสังคมแห่งการเกื้อกูล แบ่งปัน และเป็นธรรม (Share Care & Fair) (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, ประทีป จินน์ และทัศนีย์ ทองภักดี, 2547) จิตสาธารณะถือเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองดีของประเทศ เพราะบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะเป็นผู้ที่ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวมของสังคมและตระหนักในสิทธิของตนเองไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น

ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก จากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และแรงกดดันจากภายใน จากสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยจากแผนการศึกษาชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย เชื่อข่าวลือ ขาดความอดทน ขาดวินัย วัตถุนิยม ยอมรับคนที่ฐานะมากกว่าคนดี มีคุณธรรม จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการปรับเปลี่ยนให้คนมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) จึงได้กำหนดกลยุทธ์ให้คนไทยทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ โดยเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมไทยให้สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน เพื่อให้เป็นพื้นฐานของสังคมไทย จากการประเมินความเสี่ยงของประเทศสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สังคมไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงของค่านิยมที่ดิ่งลงเกิดความเสื่อมถอย มีความเป็นวัตถุนิยมโดยให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดิ่งลงลดลง ขาดความสามัคคี เอาเปรียบกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลลดน้อยลง ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ที่กล่าวว่าการพัฒนาค่านิยมการมีจิตสาธารณะถือเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพราะจากการศึกษาพบว่าสังคมไทยในภาพรวมยังมีปัญหาคุณธรรม จริยธรรมในระดับสูง

การจัดการศึกษาถือเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ในระดับอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thailand Qualifications Framework for Higher Education, TQF: H-Ed) โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตว่าต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ปัญญา การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการมีความรับผิดชอบควบคู่กับการมีคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่มีภารกิจหลัก 4 ประการ คือสอน วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ ผลิตและประยุกต์ความรู้รองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ใช้อำนาจความรู้ในการสร้างจิตสำนึกและชี้นำสังคมมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญ ในการตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศ จึงต้องตระหนัก

ปรับตัวให้ทันและสามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงความต้องการของสังคมให้ได้โดยการผลิตบัณฑิตที่มีความสมบูรณ์พร้อมในการอุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม

การพัฒนาค่านิยมถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าพัฒนาการทางด้านค่านิยมของผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต พัฒนาการทางด้านค่านิยมอยู่ในขั้นของการเกิดค่านิยมโดยใช้เหตุผลทางจริยธรรม ผู้เรียนมีการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ประกอบการตัดสินใจ มีการใช้วิจารณญาณตีความหมายของสถานการณ์ต่างๆ ตามหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมก่อนที่จะแสดงพฤติกรรม ซึ่งการพัฒนาค่านิยมของผู้เรียนควรพัฒนาโดยใช้วิธีเรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์พฤติกรรม การใช้บุคคลตัวอย่าง กรณีศึกษา เหตุการณ์จริง ใช้กระบวนการคิดการวิเคราะห์และการอภิปรายให้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยกระบวนการพัฒนาค่านิยมมีนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดที่มีความน่าสนใจ ได้แก่ กระบวนการพัฒนาค่านิยมในบริบทของการเรียนการสอนของยูเนสโก (UNESCO, 2005) สรุปได้ว่า การพัฒนาค่านิยมประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้น คือ 1) การให้ความรู้ในค่านิยม 2) การสร้างความเข้าใจในค่านิยม 3) การเห็นคุณค่าในค่านิยม และ 4) การนำค่านิยมไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งหลักสำคัญในการเสริมสร้างค่านิยม คือ การสร้างการเห็นคุณค่าเพราะการที่บุคคลจะยึดถือหรือปฏิบัติตามค่านิยมได้นั้นเป็นผลจากการผสมผสานระหว่างความคิดเชิงเหตุผล และความรู้สึกชื่นชม ชื่นชอบในสิ่งนั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมค่านิยมจึงเป็นการกระตุ้น ให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผ่านการเรียนรู้ข้อมูล ควบคู่ไปกับการสร้างมุมมองในเชิงบวกต่อสิ่งนั้น

ในการส่งเสริมการเห็นคุณค่า แนวคิดทางการศึกษาหนึ่งที่มีความน่าสนใจ ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนกรอบการอ้างอิง (Frames of Reference) หรือ ความเชื่อ ความรู้สึก ทักษะคติต่อเนื่องถึงกระบวนการทางความคิดของบุคคลโดยเริ่มต้นด้วยการทบทวนชีวิต (Life Review) และคิดไตร่ตรองในประสบการณ์ของตนเอง ตระหนักอย่างมีวิจารณญาณว่าความเชื่อเบื้องต้นที่ตนยึดถือและปฏิบัติอยู่เป็นตัวเข้ามาจำกัดวิถีทางการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดของเราอย่างไร และทำไม เมื่อความเข้าใจในความเชื่อเบื้องต้นอย่างครอบคลุมมากขึ้นก็จะเห็นถึงความแตกต่าง เห็นรายละเอียดทุกแง่มุม และเกิดการบูรณาการความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์ใหม่เข้ากับสิ่งเดิมได้ สร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในฐานราก ซึ่งเป็นที่มาของพฤติกรรมที่แท้จริง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก (Taylor, 2008) โดยเป็นกระบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อของบุคคล จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายนอกที่แสดงออกผ่านพฤติกรรม หนึ่งในแนวคิดการนำหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปใช้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Engagement) ความตระหนักต่อสังคม (Social Awareness) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) การใช้แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงถูกนำมาใช้กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมต่อกับผู้เรียนกับสังคม เน้นการพัฒนาทัศนคติใหม่ๆ ที่มีต่อสังคม การเอาใจใส่ความ อยู่ดีธรรมในสังคม ความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นพลเมือง การสร้าง

วัฒนธรรมการปฏิบัติต่อสังคมรูปแบบใหม่ รวมถึงการตระหนักถึงปัญหาของสังคม ทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และระดับสังคมโลก

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น พัฒนาการในอนาคตอีกแนวหนึ่งคือ เชื่อมโยงกับจินตนาการ ปัญญาญาณ อารมณ์ และความสามารถในการจินตนาการ ซึ่งสามารถสร้างให้เกิดการตีความสิ่งใดสิ่งหนึ่งแตกต่างไปจากที่เราคุ้นเคยได้ และการใช้ปัญญาญาณหรืออารมณ์ก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกันกับการใช้เหตุผล โดยจากการศึกษากระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลผ่านศิลปะ สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการทางอารมณ์ กระบวนการเรียนรู้กับอารมณ์มีความสัมพันธ์กัน การสร้างความเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงจากกระบวนการทางความรู้สึก (เห็น – รู้สึก – เปลี่ยนแปลง) (See – Feel – Change) (Taylor, 2009) อารมณ์ความรู้สึก ทศนคติ และความเชื่อ คือเสียงจากภายใน “Inside Voice” กระบวนการทางอารมณ์นำไปสู่การเข้าใจในตนเอง (Self-Understanding) และความตระหนัก (Awareness) ของบุคคล ความเข้าใจในตนเองผ่านกระบวนการทางอารมณ์สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกในระดับจิตใต้สำนึก และกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจินตนาการ เป็นการสร้างบทสนทนาภายในตนเองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่การรู้จักตนเอง (Self-Knowledge) จากภายใน จินตนาการมีส่วนช่วยส่งเสริมกระบวนการสะท้อนคิด เพราะสามารถทำให้เกิดการเข้าถึงมุมมองและแง่มุมที่แปลกใหม่ จินตนาการเป็นการตีความของหมายของอารมณ์ความรู้สึกภายใน กระบวนการตีความจากภายในดังกล่าวช่วยสร้างความชัดเจน (Identifying) ของอารมณ์ความรู้สึกภายในออกมาสู่ภายนอก

Butterwick (2009) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการใช้ศิลปะในการสร้างความเปลี่ยนแปลง กล่าวว่า ศิลปะนั้นสามารถช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงในต่างแนวหรือต่างมิติจากที่เคยสัมผัสอยู่ในชีวิตประจำวันอยู่เป็นประจำได้ ศิลปะสามารถช่วยให้มนุษย์เปิดเผยตัวตน และทำให้มนุษย์สามารถทำความเข้าใจตนเองในมิติที่ไม่เคยเข้าใจมาก่อนซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง ศิลปะมีส่วนในการช่วยสร้าง พื้นที่ (Space) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ผ่านรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอุปมาโดยใช้ภาพ (Visual Metaphor) การใช้บทกวี และการใช้ละครเพื่อเล่าเรื่อง เป็นต้น ซึ่งจากการทดลองพบว่าการใช้ศิลปะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลง (Transformation) ในตัวบุคคลขึ้นได้เนื่องจากประสบการณ์จากการทำงานศิลปะเป็นอีกมิติหนึ่งของประสบการณ์ที่บุคคลไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสบการณ์การเรียนรู้แบบอื่นๆ

ศิลปะนั้นมีคุณค่าในการเสริมสร้างจิตสาธารณะ ด้วยคุณลักษณะของศิลปะในการเชื่อมต่อผู้คน ความสามารถในการสร้างความรู้สึกร่วมระหว่างบุคคล ศิลปะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันและยังสามารถใช้ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมเช่น ความยุติธรรม และความเห็นอกเห็นใจกัน เป็นต้น ศิลปะคือสะพานเชื่อมต่อระหว่างจิตใจของบุคคลกับผู้อื่น ศิลปะสร้างช่องทางที่มากมายสำหรับการแสดงออกและแบ่งปันมุมมอง, ความรู้สึก, ความคิดและวิสัยทัศน์ ในกระบวนการของศิลปะสามารถเชื่อมโยงศิลปินกับผู้ชม นอกจากนี้ศิลปะยังเป็นหนึ่งในหลักวิธีการที่ผู้คนสร้าง แลกเปลี่ยน ความหมาย และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (McCarthy, Ondaatje, Zakaras and Brooks, 2004) โดยเห็นเด่นชัดจากแนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมแนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม (Art-Based Service Learning) ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม (Service Learning) โดยมีหลักการที่เน้นสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย

และเน้นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อรับใช้สังคม การจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมเป็นการผสมผสานการบริการสังคมเข้ากับการเรียนรู้ศิลปะ พัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านสุนทรียะ และด้านความรับผิดชอบทางสังคมไปพร้อมกัน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมือง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเป็นค่านิยมในการรับใช้สังคมตลอดชีวิตของผู้เรียน (Molnar, 2010)

จากรายงานเรื่อง Learning to Transform Oneself and Society Education for Sustainable Living Policies and Practices from Around the World (PERL, 2012) ของ ยูเนสโก ซึ่งเป็นรายงานเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน จากทั่วโลก ซึ่งจากรายงานสรุปได้ว่านโยบายและการปฏิบัติที่ประเทศต่าง ๆ ได้ดำเนินการในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น นโยบายและแนวปฏิบัติ 4 หมวดหมู่ ได้แก่ 1) โปรแกรมการพัฒนาส่วนบุคคล (Personal Development programs) 2) ศิลปะการสร้างสรรค์ (Creative Arts) 3) กิจกรรมบูรณาการระหว่างวัย (Intergenerational Activities) 4) การกำหนดนโยบาย (Service Oriented Initiatives) 5) โครงการระดับรากหญ้า (Grassroots Campaigns) ซึ่งจากรายงาน พบว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ถูกนำไปใช้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด ความใส่ใจต่อสังคม สู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในหลายประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศิลปะถือเป็น เครื่องมือสำคัญในการใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกและ ความตระหนักต่อสังคม รวมถึงสามารถใช้เป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการทำ ประโยชน์และพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี

แนวคิดหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นเด่นชัดของแนวคิดศิลปศึกษากับสังคม คือแนวคิดของ วาระกรุง โซลว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาศิลปศึกษา (Seoul Agenda : Goals for the Development of Arts Education) (UNESCO, 2010) ซึ่งเป็นผลจากการประชุมวิชาการโลกครั้งที่สองของ UNESCO ที่จัดขึ้นที่กรุงโซลประเทศเกาหลีใต้ โดยเป็นการประชุมนักวิชาการทางด้านศิลปศึกษาจาก 95 ประเทศทั่วโลก วาระกรุงโซลว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาศิลปศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งใน รายละเอียดของวาระดังกล่าว ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาศิลปศึกษากับการพัฒนาสังคม โดยเน้นการใช้หลักการและแนวทางการศึกษาศิลปะเพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความท้าทาย ทางสังคมและวัฒนธรรมเผชิญหน้ากับโลกปัจจุบัน ใช้ศิลปศึกษาเพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และ ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของสังคม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการปฏิบัติที่เป็น นวัตกรรมใหม่เพื่อประโยชน์ขององค์กรรวมทางสังคม, การพัฒนาทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของสังคม สนับสนุนและเสริมสร้างบทบาทของการศึกษาศิลปะ ในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม, การ ติดต่อกันทางสังคม, ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเจรจาระหว่างวัฒนธรรม ใช้การศึกษา ด้านศิลปะเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยและสันติภาพในชุมชนและสนับสนุนการเฝ้าระวังสังคมที่มีความ ชัดแจ้ง ซึ่งจากเป้าหมายของศิลปศึกษาจากวาระกรุงโซลว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาศิลปศึกษา ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของการพัฒนาศิลปศึกษาในปัจจุบันที่จะมีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนแนวคิดศิลปศึกษาเพื่อสังคมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ครุสภาได้กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (ครุสภา, 2556) ให้ผู้ประกอบการวิชาชีพทางการ ศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ผู้ประกอบการวิชาชีพทางการ

ศึกษา พึ่งช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ และ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึ่งประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดกรอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศึกษา ไว้ดังนี้

1) แสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครูมีคุณธรรมที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความเข้าใจผู้อื่น เข้าใจโลก มีจิตสาธารณะ เสียสละ และเป็นแบบอย่างที่ดี 2) สามารถจัดการและคิดแก้ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครูเชิงสัมพันธ์โดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่น และประโยชน์ของสังคมส่วนรวม นอกจากนี้คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาทางด้านศิลปะ ในการพัฒนานักศึกษาให้มีจิตสำนึกสาธารณะในสาขาวิชาศิลปศึกษา มีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคมและได้กรอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม โดยมุ่งเน้นความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การมีทัศนคติที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังแนวคิดของผู้อื่น การมีจิตอาสา จิตสำนึกสาธารณะ รวมถึงการมีความรู้ในทางศิลปะที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคม ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม

จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในการผลิตบัณฑิตทางด้านศิลปะนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมการมีจิตสาธารณะให้แก่ผู้เรียน แต่จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจุบันในหลักสูตรศิลปะ ระดับปริญญาตรี มีการส่งเสริมจิตสาธารณะให้แก่ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การฝึกอบรม หรือกิจกรรมชมรมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังไม่พบการวิจัยในการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะเพื่อใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะในบริบทของประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ โดยนำเอาแนวคิดทางศิลปะ การพัฒนาค่านิยมมาบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงแนวคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ในการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมการมีจิตสาธารณะนั้น UNESCO (2015) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สนับสนุนในการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง คือการเน้นกระบวนการพัฒนาร่วมกับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และการขยายการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่สังคมวงกว้าง ดังนั้นในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกให้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการสอนที่สามารถสร้างให้เกิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาทางศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตทางศิลปะที่มีจิตใฝ่จิตถึงประโยชน์ส่วนรวม เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม ชุมชนท้องถิ่นและประเทศ รวมถึงเป็นการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

คำถามวิจัย

1. รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างค่านิยมการการมีจิตสาธารณะ มีหลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม การวัดและประเมินผลอย่างไร
2. รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้เสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะของกลุ่มตัวอย่างได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาทางศิลปะ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้น ที่มีต่อการเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะและความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบของนักศึกษาที่ร่วมกิจกรรม
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะที่มีต่อรูปแบบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก

สมมติฐานการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะ มีค่านิยมจิตสาธารณะหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบ
2. กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
3. กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก มีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรที่ศึกษา
ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลง
ตัวแปรตาม คือ ค่านิยมจิตสาธารณะของกลุ่มตัวอย่าง
2. กระบวนการวิจัยแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ การวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 3 วงรอบ และการวิจัยระยะที่ 3 การวิจัยกึ่งทดลองเพื่อทดสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจิตสาธารณะ 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานิยาม 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ 5 คน

การวิจัยระยะที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต ในหลักสูตรทางด้านศิลปะ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบที่ 1 คือ ผู้เรียนหลักสูตรการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบที่ 2 คือ ผู้เรียนหลักสูตรศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบที่ 3 คือ ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรทางด้านศิลปะ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน

การวิจัยระยะที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต ในหลักสูตรทางด้านศิลปะ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต ในหลักสูตรทางด้านศิลปะ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 25 คน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลง คือ รูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนศิลปะเพื่อส่งเสริมค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งด้านความรู้ ความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ ด้วยกระบวนการทางศิลปะ โดยการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้

กระบวนการการพัฒนานิยาม คือ กระบวนการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์ ผ่านการจัดการเรียนการสอน โดยกระบวนการประกอบด้วย การทำความเข้าใจและการให้ความรู้ในค่านิยม การทำความเข้าใจในค่านิยม การเห็นคุณค่าในค่านิยม และการนำค่านิยมไปปฏิบัติ

ค่านิยมจิตสาธารณะ คือ ค่านิยมในตัวบุคคลเกี่ยวกับความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ ซึ่งส่งผลต่อความคิด ทศนคติและการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 3 ด้านได้แก่

1. ค่านิยมจิตสาธารณะด้านความรู้และความคิด เป็นคุณลักษณะของความเข้าใจในบริบทของสังคม การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย ถึงประเด็นทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

2. ค่านิยมจิตสาธารณะด้านจิตใจ เป็นคุณลักษณะของจิตใจที่มีความเห็นอกเห็นใจ คิดถึงผู้อื่นและส่วนรวม ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น มีความรัก ความเอื้ออาทร การยอมรับและเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบต่อสังคม การตระหนักรู้ถึงปัญหาของส่วนรวมการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

3. ค่านิยมจิตสาธารณะด้านทักษะ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ความสามารถในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้สู่การปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และแก้ไขปัญหาของส่วนรวม การเข้าร่วมเครือข่ายในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อใช้ในการนำไปใช้ส่งเสริมค่านิยมการมีจิตสาธารณะ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. ได้แนวทางใหม่ในการส่งเสริมค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมค่านิยมของนักศึกษาในด้านอื่น ๆ รวมถึงการนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียนในระดับอื่น ๆ ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีสำคัญของรูปแบบ ได้แก่

1. แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมของบุคคล การเปลี่ยนแปลงเกิดจากการสร้างความหมายใหม่ (Meaning Making) ให้กับจิตสำนึก ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ โดยกระบวนการทางศิลปะมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ศิลปะสร้างให้เกิดการสะท้อนคิดจากภายใน สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกในตัวบุคคลได้ ผ่านกระบวนการทางอารมณ์ความรู้สึก (เห็น – รู้สึก – เปลี่ยนแปลง) (See – Feel – Change) (Mezirow and Taylor, 2009)

2. แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยม (Value Education) คือ แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์ผ่านการจัดการเรียนการสอน โดยกระบวนการประกอบด้วย 1) การทำความรู้จักและให้ความรู้ในค่านิยม 2) การทำความเข้าใจในค่านิยม 3) การเห็นคุณค่าในค่านิยม และ 4) การนำค่านิยมไปสู่วิปฏิบัติ (UNESCO, 2005)

3. แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) คือ แนวคิดทางการศึกษาโดยมีเป้าหมายที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน โดยเน้นการสร้างความรู้ค่านิยมและทศนคติ ของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมและอยู่ร่วมกันสังคมโลกอย่างสงบสุข โดยมีหลักในการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) 2) ด้านจิตพิสัย (Socio Emotion Domain) และ 3) ด้านพฤติกรรม (Behavioral Domain) ถือเป็นแนวทางแบบพหุศาสตร์ เน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (UNESCO, 2015)

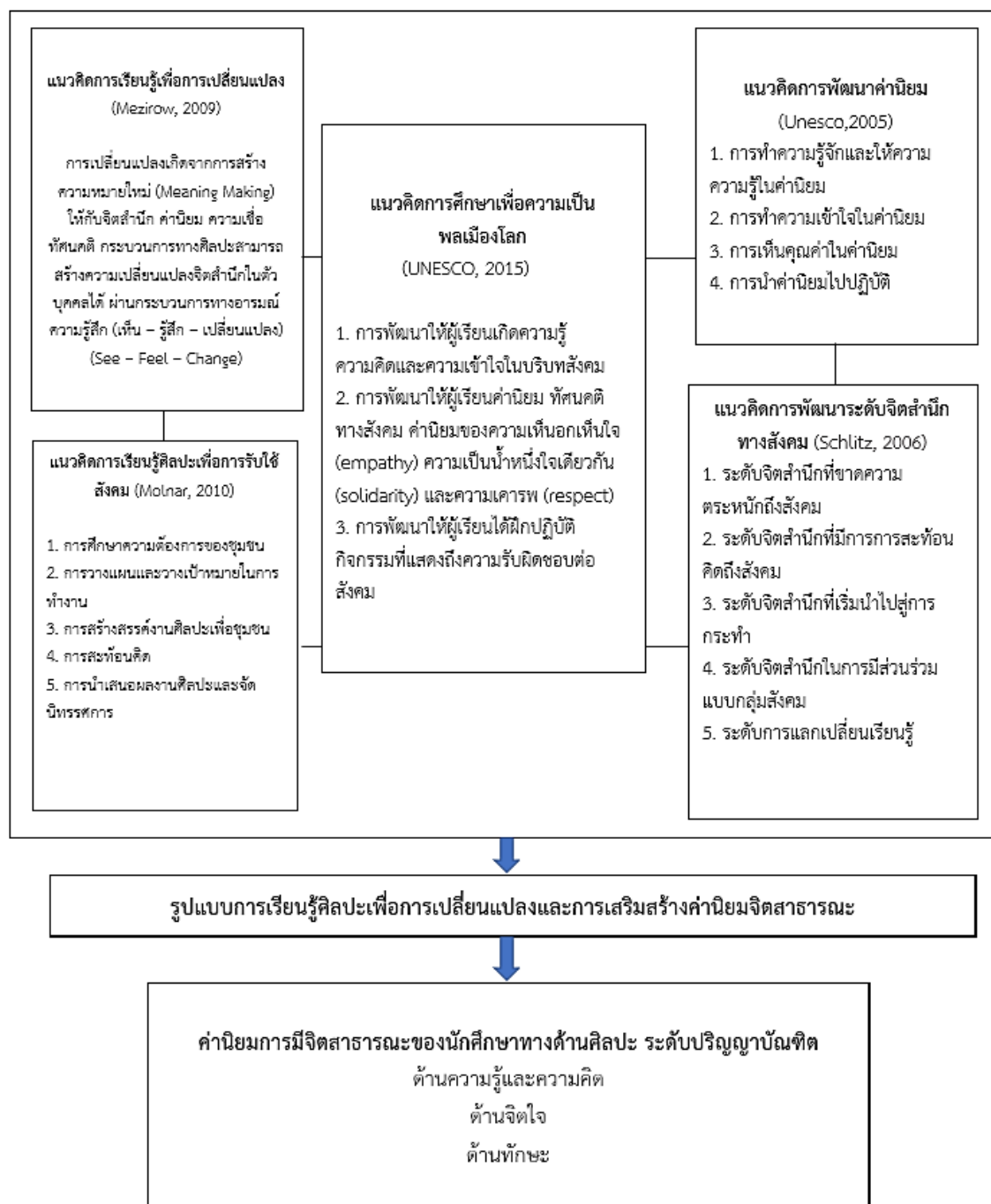
4. แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการบริการสังคม (Art-Based Service Learning) คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม (Service Learning) โดยมีหลักการที่เน้นสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเน้นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อรับใช้สังคม การจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมเป็นการผสมผสานการบริการสังคมเข้ากับการเรียนรู้ศิลปะ พัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านสุนทรียะและด้านความรับผิดชอบต่อ

สังคมไปพร้อมกัน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมือง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเป็นค่านิยมในการรับใช้สังคมตลอดชีวิตของผู้เรียน (Molnar, 2010)

5. แนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) คือ แนวคิดการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม ผ่านการระบวนการที่เน้นการกระทำเพื่อสังคม (Social Action) ซึ่งนำไปสู่ความมีคุณธรรมของพลเมืองและเป็นการบ่มเพาะความสมานฉันท์ ผ่านการระบุภาพลักษณ์ที่เป็นบวกและเห็นพ้องของบุคคลอื่นในสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่อยู่ในโลกทัศน์ของบุคคล แปลความเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของพวกเขาสู่การกระทำที่ส่งเสริมความเชื่อและพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมกับสังคม โดยการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม แบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ 1) ระดับจิตสำนึกที่เริ่มเรียนรู้และถูกปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคม (Embedded Social Consciousness) 2) ระดับจิตสำนึกที่มีการสะท้อนคิดถึงสังคม (Self-reflexive Social Consciousness) 3) ระดับจิตสำนึกที่เริ่มนำไปสู่การกระทำ (Engaged Social Consciousness) 4) ระดับจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแบบกลุ่มสังคม (Collaborative Consciousness) และ 5) ระดับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Resonant Consciousness) (Schlitz, Wiseman, Watt and Radin, 2006)

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ผู้วิจัยได้มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

1.1 สภาพปัญหาและความสำคัญของจิตสาธารณะ

1.2 นิยามความหมายและองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างจิตสาธารณะ

2.1 แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม

2.2 แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยม

2.3 แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

2.4 แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก

2.5 แนวคิดแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ศิลปะเพื่อพัฒนาค่านิยม

4. การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเพื่อการพัฒนาาร่างรูปแบบการเรียนรู้

แนวคิดและงานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมจิตสาธารณะ การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม และแนวคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

1.1 สภาพปัญหาและความสำคัญของจิตสาธารณะ

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องจิตสาธารณะถูกให้ความสำคัญในวงกว้าง เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดี ดังแนวทางการศึกษา 2030 ของยูเนสโกที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลและสังคมสู่ความยั่งยืน ผ่านแนวคิด “การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Learning to Transform)” (PERL, 2012) ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่ดี อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหลักการของแนวทางการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเน้นการพัฒนาทั้งด้านค่านิยมและทักษะชีวิต สำหรับประเทศไทยปัญหาของการขาดจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นได้จากการประเมินความเสี่ยงของประเทศสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สังคมไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงของค่านิยมที่ดิ่งลงเกิดความเสื่อมถอย มีความเป็นวัตถุนิยมโดยให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดิ่งลงลดลง ขาดความสามัคคี เอาเปรียบกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลลดน้อยลง ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม การพัฒนาค่านิยมการมีจิตสาธารณะถือเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพราะจากการศึกษาพบว่าสังคมไทยในภาพรวมยังมีปัญหาคุณธรรม จริยธรรมในระดับสูง(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงจันทร์ วรคามิน, ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และยศวีร์ สายฟ้า (2559) ซึ่งได้ทำการวัดจิตสาธารณะของเยาวชนไทย ครอบคลุมพื้นที่ 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ยังมีระดับจิตสาธารณะในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปลูกฝังค่านิยมการมีจิตสาธารณะในเด็กและเยาวชน ยังคงต้องการการพัฒนาและส่งเสริมให้มากขึ้น จากปัญหาของจิตสาธารณะในสังคมไทยที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปลูกฝังให้นิสัย นักศึกษา เกิดความมีคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงจิตสาธารณะเพื่อให้คนในสังคมเกื้อกูลกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้สถาบันทางสังคมต่างๆ ทั้งสถาบันครอบครัว ศาสนา ชุมชน และสถาบันการศึกษา ต้องมีปรับเปลี่ยนกระบวนการสร้างและพัฒนา สำหรับประเทศไทยได้มีนโยบายในการส่งเสริมให้เกิดจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพิจารณาได้จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านการศึกษา โดยต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้มุ่งเน้นให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการบริหารจัดการ ปรับปรุง พัฒนาการศึกษาให้เป็นระบบ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560 -2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ข้อ 3 ในการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายข้อ 3.1) เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัย และมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาคนและสังคม ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่เน้นการพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะคิด วิเคราะห์ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจิตสำนึกที่ดีงาม มีความรับผิดชอบ เพื่อนำไปสู่งานและรายได้ที่สร้างความมั่นคงให้ชีวิต ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งรวมถึงสังคมมีความปรองดอง สามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศได้ต่อไป โดยกำหนดให้ปัญหาการมีจิตสาธารณะเป็นปัญหาจำเป็นเร่งด่วน การบรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องการนโยบายในลักษณะปฏิรูปหรือการปรับเปลี่ยนที่รุนแรงมากพอ (Transform) จากสิ่งที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยน 2 ปัจจัยสำคัญที่ถือเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศและสังคม คือ 1) การเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ (Transformation of Learning) เพื่อปรับและเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และ 2) การเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture) เพื่อปลูกฝังค่านิยมพึงประสงค์ ให้คนไทยเป็นกำลังของการสร้างสังคมที่ดีให้กับประเทศและโลก โดยค่านิยมหลักที่จะผลักดันเป็นลำดับแรก คือการมีจิตสาธารณะ ซึ่งถือเป็นคุณค่าพื้นฐานที่จะนำไปสู่ค่านิยมพึงประสงค์อื่นอีกหลายประการ ซึ่งวาระการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี มุ่งเน้นขับเคลื่อนใน 4 โครงสร้างสำคัญให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ได้แก่ 1) สร้างค่านิยมร่วมของคนในสังคมไทยให้มีจิตสาธารณะ 2) สร้าง Skillset ชุดใหม่ให้กับนักเรียนและแรงงาน 3) สร้างโอกาสให้คนทุกกลุ่มตามศักยภาพที่มีอย่างเสมอภาค 4) สร้างรูปแบบความร่วมมือใหม่ ๆ เพื่อเติมเต็มบทบาทภาครัฐ โดยการพัฒนาคนไทยให้มีจิตสาธารณะคือการสร้างบูรณาการภาคส่วนต่างๆ โดยครอบครัว ศาสนา การศึกษา และสื่อ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดกลยุทธ์ให้คนไทยทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ โดยเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมไทยให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน เพื่อให้เป็นพื้นฐานของสังคมไทย

ในระดับอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thailand Qualifications Framework for Higher Education, TQF: H-Ed) โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตว่าต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะทาง ปัญญา การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการมีความรับผิดชอบควบคู่กับการมีคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) สำหรับหลักสูตรศิลปศึกษา ได้มีการกำหนดกรอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ โดยมุ่งเน้นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครูมีคุณธรรมที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความเข้าใจผู้อื่น เข้าใจโลกมีจิตสาธารณะ เสียสละ และเป็นแบบอย่างที่ดี ให้สามารถจัดการและคิดแก้ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครูเชิงสัมพัทธ์โดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกรู้สีกของผู้อื่น และประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู (ครูสภา , 2556) ที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม

สร้างความสามัคคีในหมู่คณะและพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

จากการศึกษาทั้งหมดสรุปความสำคัญของจิตสาธารณะเป็นคุณธรรมหนึ่งของ พลเมืองที่ดี เป็นจิตสำนึกเป็นจิตวิญญาณของสังคม ถ้าไม่มีจะทำให้ขาดพลังในการสร้างสรรค์ แต่เมื่อ เกิดจิตสาธารณะกับคนในสังคม จะทำให้เกิดความเข้มแข็งของสังคม ซึ่งทำให้การเมือง เศรษฐกิจ ศิลธรรมดีขึ้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่มีการพัฒนา มีจิตสาธารณะ จึงเป็น แนวทางหนึ่งในการส่งเสริมทางด้านเจตคติ ให้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว มีความเป็นพลเมือง ที่ดี โดยปัจจุบันการสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะถือเป็นนโยบายจำเป็นอย่างเร่งด่วนของรัฐบาล การ จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาปัจจุบันเน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีจิตสาธารณะ มีสำนึกในการรับผิดชอบต่อ สังคม โดยเฉพาะหลักสูตรระดับปริญญาตรีทางด้านศิลปะ ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องจิตสาธารณะอย่างชัดเจน ในการพัฒนาบัณฑิตที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มี วินัย และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีทัศนคติที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังแนวคิดของผู้อื่น มีจิต อาสา และมีจิตสำนึกสาธารณะ

1.2 นิยามความหมายและองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของค่านิยมไว้ว่า สิ่ง ที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง ศักดิ์ ระเบียบ (2543) ได้ให้ความหมายของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมเป็นการตัดสินใจที่เรากระทำในชีวิต ซึ่งขึ้นอยู่กับรากฐาน ของค่านิยมที่เรายึดถือ และค่านิยมเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการผสมผสานทางความคิด ความเชื่อ ออกมาเป็นการปฏิบัติหรือความตั้งใจกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของคนเรา ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544) ได้ ให้ความหมายของค่านิยมไว้ว่า คือ สิ่งที่คนสนใจสิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็นหรือกลับ กลายมาเป็นสิ่งที่คนถือว่าต้องปฏิบัติเป็นสิ่งที่น่าบูชายกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดี สมควรที่สมาชิกในสังคม จะต้องกระทำ และมีความสุขที่จะเห็นได้ฟังได้เป็นเจ้าของเป็นเป้าหมายที่สังคมอยากให้มี อยากให้ เป็น ค่านิยม คือรูปแบบความคิดของคนสังคมที่จะพิจารณาตัดสินว่าสิ่งใดมีคุณค่ามีประโยชน์ถูกต้อง หรือเหมาะสมซึ่งสมาชิกในสังคมควรจะยึดถือเพื่อเป็นแนวประพฤติปฏิบัติค่านิยมของสังคมถือว่าเป็น ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เพราะมีการเรียนรู้ ปลุกฝัง และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ค่านิยมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลสมัยค่านิยมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่มีความ หมายต่อบุคคลจะเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือ และปฏิบัติตนในสังคม และชีวิต หรือเลือกปฏิบัติเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ และสถานการณ์นั้นค่านิยมรวมถึงจุดหมายหรือความต้องการ ในชีวิต และสิ่งที่บุคคลชอบ

ส่วนนิยามของจิตสาธารณะนั้น ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติศัพท์และแปล ความหมายเพิ่มเติมว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับประชาชนด้านสังคมวิทยา ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์ว่า จิตใจเอื้อสาธารณะซึ่งแปลมาจากคำว่า Public Spirit หมายถึงความสนใจในสวัสดิการชุมชนรวมทั้ง การมีความเต็มใจที่จะให้บริการและเต็มใจที่จะทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2543) ใช้คำว่าสำนึกทางสังคม หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจความ รับผิดชอบต่อที่มี ต่อสังคม และความรู้สึกร่วมได้ร่วมเสียกับสังคม หลุฑย อาจปรุ (2544) ให้ความหมาย ของ จิตสำนึกสาธารณะไว้ว่า หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิด

ความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไปแก้ไขโดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สำนึกถึงพลังของตนเองที่สามารถร่วมแก้ไขปัญหาคือ และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกับคนในสังคมนั้น

จากการศึกษาแนวคิดในการจำแนกองค์ประกอบของจิตสาธารณะของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยพบว่าการสร้างให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์นั้นกระบวนการสำคัญคือ ต้องสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เข้าใจ เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้นเสียก่อน จากนั้นจึงค่อยส่งเสริมให้ผู้เรียนนำค่านิยมไปปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดดังกล่าวในการจำแนกองค์ประกอบของค่านิยม จิตสาธารณะ สรุปได้ว่า จิตสาธารณะประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมจิตสาธารณะด้านความรู้และความคิด เป็นคุณลักษณะของความเข้าใจในบริบทของสังคม การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ ถึงประเด็นทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (โกวิท พงษ์ภักดี, 2553; นวลละออ แสงสุข, 2552; หลุยส์ อัจปฐ, 2544; ยุทธนา วรณปิติกุล, 2542)

2. ค่านิยมจิตสาธารณะด้านจิตใจ เป็นคุณลักษณะของจิตใจที่มีความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทร การยอมรับและเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความรับผิดชอบต่อสังคม เกิดการตระหนักรู้ถึงปัญหาของส่วนรวม การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม (ดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ, 2559; นวลละออ แสงสุข, 2552; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ, 2547; หลุยส์ อัจปฐ, 2544; ยุทธนา วรณปิติกุล, 2542)

3. ค่านิยมจิตสาธารณะด้านทักษะ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม การปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาของส่วนรวม การเข้าร่วมเครือข่ายในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม (ดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ, 2559; โกวิท พงษ์ภักดี, 2553; นวลละออ แสงสุข, 2552; หลุยส์ อัจปฐ, 2544; ยุทธนา วรณปิติกุล, 2542)

สรุปได้ว่า “ค่านิยมการมีจิตสาธารณะ” หมายถึง หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อที่บุคคลยึดถือเป็นคุณค่า ในการมีความตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม การรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา และการมีส่วนร่วมในการลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ แบ่งเป็น 3 ด้านได้แก่ ค่านิยมจิตสาธารณะด้านความรู้และความคิด ค่านิยมจิตสาธารณะด้านจิตใจ และค่านิยมจิตสาธารณะด้านทักษะ

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างจิตสาธารณะ

2.1 แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม

แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม (Art-Based Service Learning) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม (Service Learning) โดยมีหลักการที่เน้นสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ใน

ศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อรับใช้สังคม การจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมจึงเป็นการผสมผสานการบริการสังคมเข้ากับการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านสุนทรียะและด้านความรับผิดชอบทางสังคมไปพร้อมกัน (Krensky and Steffen, 2008) ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมนั้น ผู้เรียนมิใช่เพียงแค่สร้างสรรค์งานศิลปะ แต่ยังเป็นการฝึกทักษะการทำงานเพื่อสังคม โดยจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งการทำงานศิลปะที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดประโยชน์กับทั้งตัวผู้เรียนและสังคม ดังนั้นในการออกแบบการเรียนรู้จึงต้องออกแบบให้หลักสูตรศิลปะมีความสอดคล้องกับการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เป็นการเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชนชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่ เน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงการเรียนรู้ศิลปะกับ"โลกแห่งความจริง" พัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสบการณ์ชีวิต ผู้เรียนคือเจ้าของการเรียนรู้ มีสิทธิ์ในการคิด การตัดสินใจ เป็นผู้ร่วมสร้างโครงงานและความคิดของพวกเขา มีค่าเท่ากันกับของผู้เข้าร่วมที่เป็นผู้ใหญ่ ในด้านการวัดประเมินผล เน้นการประเมินตนเอง ให้ผู้เรียนได้มีการไตร่ตรองใคร่ครวญการเรียนรู้และความรู้สึกของตนผ่านการอภิปรายและการเขียน สิ่งนี้เกิดขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจากการทำกิจกรรม การวัดความพึงพอใจของชุมชน การวัดผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ทักษะชีวิต หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน/พลเมือง รวมถึงผลประโยชน์ของพันธมิตรชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมือง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเป็นค่านิยมในการรับใช้สังคมตลอดชีวิตของผู้เรียน (Molnar, 2010)

Brown และ Leavitt (2009: 12-20) ได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม โดยสามารถสรุปเป็นหลักการ ได้ดังนี้ 1) การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมต้องมีระยะเวลาและความเข้มข้นเพียงพอที่จะระบุความต้องการของชุมชน มีการสำรวจชุมชนในเชิงลึกและกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านศิลปะให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 2) การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน การมีจิตอาสาของผู้เรียนในการทำกิจกรรมศิลปะและการบริการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและสังคม 3) การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมเน้นให้ผู้เรียนสามารถวางแผนกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมและประเมินผลกิจกรรมศิลปะด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอน ศิลปิน และสมาชิกในชุมชนเป็นที่ปรึกษา 4) การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายและเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 5) การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม เน้นความเป็นหุ้นส่วน ความร่วมมือ การรับผลประโยชน์ร่วมกันและร่วมกันตอบสนองความต้องการของชุมชนด้วยศิลปะ 6) การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม เน้นความท้าทายหลายตนเองของผู้เรียนผ่านกิจกรรมหลากหลายและกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ตัวเอง ความสัมพันธ์ต่อสังคม ความสัมพันธ์กับศิลปะ และบทบาทของศิลปะในสังคม 7) การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม เน้นการจัดกระบวนการที่ต่อเนื่องเพื่อประเมินคุณภาพการดำเนินงานและความพัฒนาก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และใช้ผลลัพธ์สำหรับการปรับปรุง และพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่า หลักการและเป้าหมายของการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม ไม่ใช่แค่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจศิลปะ แต่ยังสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมมีกระบวนการ 5 ขั้น ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 การสำรวจ ขั้นตอนแรกในการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคมคือการการสำรวจความต้องการของชุมชน ให้ผู้เรียนกำหนดชุมชนและตรวจสอบความต้องการผ่าน

การวิจัยและเอกสาร การสำรวจสามารถเริ่มต้นได้ในห้องเรียนและขยายออกไปสู่ห้องสมุดและผ่านการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยเน้นการสืบสวนผ่านมุมมองทางศิลปะ ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ว่ารูปแบบศิลปะที่กำลังศึกษาอยู่เป็นอย่างไร สามารถเชื่อมต่อกับพัฒนาชุมชนที่กำลังดำเนินการได้หรือไม่ การวิเคราะห์ว่างานศิลปะรูปแบบใดมีความจำเป็นในการตอบสนองความต้องการของชุมชน เช่น การทำงานศิลปะเพื่อสร้างตกแต่งและสร้างความงามทางสุนทรีย์บนซากอาคารที่ถูกทอดทิ้งอาคารหรือสวนสาธารณะที่ทรุดโทรม การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์งานดนตรี และ/หรือโครงการละครได้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะสำหรับผู้สูงอายุหรือการเน้นประเด็นในที่พักพิงสำหรับคนไร้บ้านในชุมชน เป็นต้น กระบวนการสำรวจเป็นการค้นหาความต้องการของชุมชนที่อาจหรืออาจไม่ชัดเจนสำหรับผู้เรียนก่อนการเรียนรู้ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อหาคำตอบร่วมกัน โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการทางศิลปะที่สอดคล้องกับปัญหาและการพัฒนาสังคม เน้นการตั้งคำถามที่ครอบคลุมในการเลือกความต้องการของชุมชน และการแก้ปัญหาผ่านกิจกรรมศิลปะในลักษณะที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้เรียนและชุมชน พิจารณาความสนใจของผู้เรียน ศักยภาพในการตระหนักรู้ และความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ศิลปะ

2) ขั้นที่ 2 การวางแผน ขั้นตอนที่สองในการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม คือการเตรียมความพร้อมและวางแผนในการทำโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการชุมชนผ่านงานศิลปะ ในระหว่างขั้นตอนการเตรียมการ เน้นให้ผู้เรียนจัดทำแผนและมีการเสนอการดำเนินการโดยละเอียด ผู้เรียนวิเคราะห์ผลที่คาดหวังจากโครงการ รวมถึงการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่จำเป็นเกี่ยวกับทักษะทางศิลปะก่อนเริ่มทำโครงการจริง โดยอาจใช้ความร่วมมือจากศิลปินต้นแบบในพื้นที่ในการร่วมวางแผนกับผู้เรียนเพื่อดำเนินโครงการการเรียนรู้บริการทางศิลปะอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงทักษะและความรู้ทางศิลปะเปลี่ยนผ่านไปสู่ชุมชน สิ่งนี้ทำให้มั่นใจได้ถึงความสำเร็จของการเรียนรู้และนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งว่าศิลปะเชื่อมโยงกับพลเมืองได้อย่างไร อีกส่วนหนึ่งของขั้นตอนการเตรียมการคือการทำงานร่วมกับของชุมชนและชุมชนในการพัฒนาแผนโครงการและกำหนดเป้าหมายการบริการ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีโอกาสในการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการสังเคราะห์เหตุการณ์ปัญหา และกำลังคน และเข้าใจขอบเขตทั้งหมดของการวางแผนโครงการ

3) ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ ขั้นตอนที่สามในการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม คือการสร้างสรรค์ ในระหว่างขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เรียนดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เน้นสร้างการเปลี่ยนแปลง การแก้ปัญหาด้วยศิลปะ ตัวอย่างเช่น ในโครงการที่เกี่ยวข้องกับตกแต่งอาคารเก่าในชุมชนด้วยการสร้างฝาผนัง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนลงไปฝึกฝนทักษะการวาดภาพที่ได้เรียนรู้จากศิลปินต้นแบบในพื้นที่ในระหว่างขั้นตอนการเตรียมความพร้อม แทนที่จะใช้สีแบบส้อมกับอาคาร ผู้เรียนที่ได้วางแผนมาแล้วจะสามารถใช้เทคนิคทางศิลปะและความรู้ที่สอนโดยศิลปินต้นแบบในพื้นที่มาสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือในโครงการละครที่เน้นประเด็นคนไร้บ้านผู้เรียนสามารถสัมภาษณ์คนไร้บ้านและผู้เกี่ยวข้อง และกลับไปห้องเรียนเพื่อเขียนและซ้อมฉากโดยอิงจากสิ่งเหล่านั้น ประสิทธิภาพ องค์ประกอบของการเขียนบทละครเป็นส่วนหนึ่งของการสอนในชั้นเรียนก่อนหน้านี้โดยศิลปินต้นแบบในพื้นที่ กระบวนการนี้เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าการสร้างสรรค์งานศิลปะผสมผสานกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้อย่างไร

4) ขั้นที่ 4 การสะท้อนคิด ขั้นตอนที่สี่คือการเรียนรู้ผ่านการไตร่ตรอง การเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม เป็นโอกาสสำหรับการเติบโตส่วนบุคคลของผู้เรียนหากมีกิจกรรมสะท้อนคิดที่เหมาะสม การเรียนรู้ขั้นตอนนี้เน้นการวิเคราะห์กระบวนการของแต่ละบุคคลและการทำงานร่วมกัน การประเมินและการวิจารณ์ที่หลากหลายของผู้เรียน ร่วมกับครูผู้สอน ศิลปินต้นแบบในชุมชน รวมถึงสมาชิกในชุมชน กิจกรรมสะท้อนคิดควรรวมการประเมินของทักษะทางศิลปะและงานที่สร้างสรรค์ขึ้นทั้งในห้องเรียนและในชุมชน รวมถึงเครื่องมือที่ดึงดูดการเติบโตของผู้เรียน ไม่เพียงแต่ด้านศิลปะ แต่ยังอยู่ในบทบาทที่กำหนดตนเองในฐานะผู้มีส่วนสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

5) ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนที่ห้าคือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนผ่านการนำเสนอ การแสดง และ/หรือนิทรรศการ เพื่อนำเสนอกระบวนการทั้งสี่ขั้นตอนก่อนหน้าสู่สาธารณะ เน้นให้ผู้เรียนได้จัดนิทรรศการและ/หรือการแสดงร่วมกับชุมชน โดยนอกจากการสร้างผลงานศิลปะแล้ว กระบวนการนี้ยังทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิทรรศการศิลปะหรือการออกแบบเวที กระบวนการผลิตงานแสดง นอกจากการแสดงหรือนิทรรศการที่เป็นการแสดงผลงานของผู้เรียน ควรมีการจัดทำเอกสารประกอบ และเน้นกระบวนการสะท้อนผ่านการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาสร้างสรรค์ การบอกเล่าประสบการณ์การทำงาน หรือความรู้สึก ความคิดเห็นเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบป้ายข้างนิทรรศการ คลิปวิดีโอหรือภาพยนตร์ที่นักเรียนให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการหรือเป็นช่วงถาม-ตอบ ที่ให้ผู้เรียน ครูผู้สอน ศิลปิน ชุมชนอภิปรายร่วมกันว่าตนรู้สึกอย่างไรในการมีส่วนร่วมในโครงการ

จากรายงานเรื่อง Learning to Transform Oneself and Society Education for Sustainable Living Policies and practices from around the world (PERL, 2012) ของยูเนสโก ซึ่งเป็นรายงานเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนจากทั่วโลก ซึ่งจากรายงานสรุปได้ว่านโยบายและการปฏิบัติที่ประเทศต่าง ๆ ได้ดำเนินการในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น พบว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ถูกนำไปใช้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความใส่ใจต่อสังคม สู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในหลายประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศฝรั่งเศส สมาคม Pour la Terre ซึ่งเป็นองค์กรเพื่อการกุศล มีภารกิจของสมาคมคือทำให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนผ่านดนตรีและการจัดกิจกรรมทางดนตรีที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เริ่มตั้งแต่ปี 2001 การใช้สื่อทางด้านดนตรีและศิลปะเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรป่าที่สำคัญ และจัดทำซีดีเพลงสำหรับเด็กและเยาวชนรวมถึงเพื่อสร้างจิตสำนึกการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกับศิลปินระดับนานาชาติที่สำคัญ ๆ ทั่วโลก ให้บริการแก่เด็ก ๆ ในกว่า 7660 เมือง ใน 180 ประเทศทั่วโลก ประเทศโคลัมเบีย มีโครงการ DESIS (Design for Social Innovation towards Sustainability) ซึ่งเป็นเครือข่ายห้องปฏิบัติการออกแบบที่มีพื้นฐานมาจากการออกแบบในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการออกแบบเพื่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคม และใช้วิชาชีพด้านการออกแบบเป็นเครื่องมือเพื่อความยั่งยืนและเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมโดยการมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน และทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

จากการศึกษาสรุปได้ว่าแนวคิดทางศิลปศึกษาทั้งหมดสามารถใช้ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างให้เกิดค่านิยมจิตสาธารณะ รวมถึงแนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้

สังคม ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นการออกแบบการเรียนรู้ให้หลักสูตรศิลปะมีความสอดคล้องกับการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เป็นการเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชนชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่ เน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน แนวคิดทางศิลปศึกษาเหล่านี้ถือเป็นตัวอย่างที่ดีให้ผู้วิจัยศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะให้แก่ผู้เรียนต่อไป

2.2 แนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาค่านิยม

ยูเนสโก (UNESCO, 2005) ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาค่านิยมในบริบทของการเรียนการสอน ซึ่งพัฒนาโดย Lourdes Quisumbing เลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรมและกีฬาของประเทศฟิลิปปินส์ โดยรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วยการพัฒนาค่านิยม 3 ระดับ ซึ่งจาก 3 ระดับแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ระดับการสร้างแนวความคิด (Conceptual Level) แบ่งออกได้เป็น 2

ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ (Knowing) ค่านิยมนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเอง ค่านิยมต่าง ๆ มีฐานจากความรู้ ในการพัฒนาค่านิยมจึงจำเป็นต้องให้ความรู้ที่ถูกต้อง ให้ผู้เรียนสามารถจะสำรวจและแยกแยะ โดยทั่วไปจะเป็นการให้ความรู้ในค่านิยมที่เฉพาะเจาะจง เมื่อได้รับความรู้เพียงพอแล้วจะนำไปสู่การตรวจสอบค่านิยมเหล่านั้นว่าส่งผลต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจ (Understanding) ในรูปแบบวงจรที่เสนอจะมีการแยกระดับกันระหว่างความรู้และปัญญา ด้วยเหตุนี้ระดับความคิด (Conceptual Level) จึงถูกแบ่งออกเป็นสองขั้นตอน ในขั้นความรู้ คือ สิ่งซึ่งผู้สอนสามารถอธิบายและทำให้ผู้เรียนจดจำได้อย่างรวดเร็ว แต่ในการสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยมนั้น การมีความรู้อย่างเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีขั้นความเข้าใจในค่านิยมนั้นด้วย ซึ่งการทำความเข้าใจค่านิยมต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญาในการทำความเข้าใจเชิงอัตนัยถึงระบบความสัมพันธ์ของค่านิยมนั้น เพื่อให้ผู้เรียนสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่เป็นรูปธรรมของตนเอง

2) ระดับการสร้างความซาบซึ้งในค่านิยม (Affective Level)

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่า (Valuing) การเกิดความรู้และความเข้าใจในค่านิยมไม่ได้รับประกันว่าค่านิยมจะถูกสร้างขึ้นภายในตัวผู้เรียน ขั้นตอนที่สามจึงช่วยให้มั่นใจได้ว่าผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ในมิติทางอารมณ์เกี่ยวกับแนวคิดในค่านิยมนั้น ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจใช้กระบวนการกลุ่มซึ่งจะให้ผลดีในการชื่นชมการยอมรับในค่านิยม และเกิดการเคารพในระบบค่านิยมของผู้อื่นด้วย

3) ระดับการแสดงออก (Active Level)

ขั้นที่ 4 การแสดงออก (Acting) แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนต้องนำไปสู่การแสดงออกทางการกระทำ การกระทำที่แสดงออกถึงค่านิยม เช่น กระทำที่แสดงออกในด้านทักษะการสื่อสาร การตัดสินใจที่ดีขึ้น, การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่โดยไม่ใช้รุนแรง เป็นต้น เพื่อให้แนวคิดของค่านิยมเข้าสู่พฤติกรรมของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเกิดการซึมซับและเห็นคุณค่าในค่านิยมจากแนวความคิดและมีอารมณ์ยอมนำไปสู่การทางพฤติกรรมในค่านิยมนั้น ซึ่ง

การแสดงออกเชิงพฤติกรรมของผู้เรียนดังกล่าว บางครั้งอาจเป็นไปได้โดยอัตโนมัติ และบางครั้งจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นผ่านทักษะและสถานการณ์เฉพาะต่าง ๆ

สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาค่านิยมนั้นเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนจากภายในสู่ภายนอก การสร้างให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์นั้นกระบวนการสำคัญคือ ต้องสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เข้าใจ เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้นเสียก่อน จากนั้นจึงค่อยส่งเสริมให้ผู้เรียนนำค่านิยมไปปฏิบัติ

2.3 แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Mezirow and Taylor (2009) เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนกรอบการอ้างอิง (Frames of Reference) หรือ ความเชื่อ ความรู้สึกทัศนคติต่อเนื่องถึงกระบวนการทัศนทางความคิดของบุคคลโดยเริ่มต้นด้วยการทบทวนชีวิต (Life Review) และคิดไตร่ตรองในประสบการณ์ของตนเอง ตระหนักรู้อย่างมีวิจารณ์ญาณว่า ความเชื่อเบื้องต้นที่ตนยึดถือและปฏิบัติอยู่เป็นตัวเข้ามาจำกัด วิธีทางการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดของเราอย่างไร และทำไม เมื่อความเข้าใจในความเชื่อเบื้องต้น ของเรารอบคลุมมากขึ้น ก็จะเห็นความแตกต่าง เห็นรายละเอียดทุกแง่มุม และเกิดการบูรณาการความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์ใหม่เข้ากับสิ่งเดิมได้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในฐานรากซึ่งเป็นที่มาของพฤติกรรมที่แท้จริง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลต่อเนื่องถึงการปฏิบัติการทางสังคม (Social Action) ในท้ายสุดจะปลดปล่อยบุคคลนั้นออกจากกรอบความเชื่อและความคิดเดิมที่ครอบงำเขาอยู่ ซึ่งหมายถึงบุคคลได้มีการเรียนรู้และเกิดการปรับความเข้าใจ ปรับความรู้สึกนึกคิด และปรับการกระทำในแนวทางใหม่ เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมให้ก้าวหน้าขึ้นอย่างเหมาะสม

แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก โดยเป็นกระบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อของบุคคล จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายนอกที่แสดงออกผ่านพฤติกรรม หนึ่งในแนวคิดการนำหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปใช้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Engagement) ความตระหนักต่อสังคม (Social Awareness) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) การใช้แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงถูกนำมาใช้กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมต่อผู้เรียนกับสังคม เน้นการพัฒนาทัศนคติใหม่ๆ ที่มีต่อสังคม อาทิเช่น การเอาชนะความอยุติธรรมในสังคม ความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นพลเมือง การสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติต่อสังคมรูปแบบใหม่ รวมถึงการตระหนักถึงปัญหาของสังคม ทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และระดับสังคมโลก (Taylor, 2008)

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีความเชื่อเกี่ยวกับฐานรากแห่งพฤติกรรมมนุษย์ว่า บุคคลเมื่อมีประสบการณ์เช่นใดก็จะมองสิ่งเร้าหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามประสบการณ์ของตนเอง เป็นกรอบที่บุคคลใช้ อ้างอิง (Frames of Reference) ในการตีความหมายและสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ และส่งผ่านถึงกรอบความคิดและการกระทำของบุคคลนั้น กรอบการอ้างอิงจึงเป็นโครงสร้างของความเชื่อเบื้องต้นของบุคคล (Structure of Assumptions) เป็นตัวกำหนดกรอบ การคิดของบุคคลและเมื่อกรอบความคิดเป็นเช่นใด แนวทางการกระทำก็จะเป็นเช่นนั้น

โดยขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Mezirow and Taylor (2009) สรุปได้ดังนี้

1) ตระหนักถึงปัญหา (Disorienting Dilemma) เป็นขั้นตอนแรกของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยทฤษฎีมองว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เริ่มต้นได้ดี เมื่อผู้ใหญ่ต้องเผชิญกับความยุ่งยากในชีวิต ซึ่งเมื่อริเริ่มขึ้นแล้วกระบวนการเรียนรู้จะติดตามมาได้ง่ายทำให้สามารถพิชิตปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้

2) ตรวจสอบตนเอง (Self-Examination) เป็นการตรวจสอบกรอบความเชื่อของตนเอง การยึดถือปฏิบัติของตนเอง เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเอง มองเห็นความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมรอบข้างและมุมมองของตนเองที่มีต่อโลก ซึ่งกระบวนการทบทวนชีวิตนี้ ทำให้ผู้ทบทวนได้เห็นภาพระบบความคิดของตนเองซึ่งเป็นระบบภายในที่แสดงออกสู่ภายนอก

3) ประเมินตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Assessment) เกี่ยวกับความเชื่อเบื้องต้น (Assumptions) เป็นการประเมินตนเองหลังจากการสำรวจตรวจสอบตนเองแล้ว โดยอาจมีการประเมินแบบวิพากษ์วิจารณ์ความเชื่อเบื้องต้น ซึ่งกรอบความเชื่อเบื้องต้นนี้เป็นตัวกำหนดมุมมองโลก และ/หรือทัศนคติ ส่วนบุคคล

4) วิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันในประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน (Relating Discontent to Others) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละบุคคลได้มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น อาทิ การสนทนา การร่วมวิพากษ์สถานการณ์ต่าง ๆ กับผู้ที่มีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน โดยใช้ประสบการณ์ปกติธรรมดาที่มีอยู่ของบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการสนทนาหรือการวิพากษ์ซึ่งเชื่อมโยงต่อเนื่องถึงการวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน

5) ค้นหาทางเลือกบทบาทใหม่ของตน (Explaining Options of New Behavior) เมื่อเข้าใจถึงการยึดถือปฏิบัติของตนเองและกลุ่มและสถานการณ์ที่เป็นปัญหา จึงค้นหาทางเลือกใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และการกระทำใหม่เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางดำเนินชีวิตที่เคยยึดถือสู่สิ่งที่คิดว่า เหมาะสม

6) วางแผนเพื่อการปฏิบัติการ (Planning a Course of Action) หลังจากนั้นจึงได้วางแผนการกระทำ จากการประเมินสถานการณ์และจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

7) ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และทักษะในการปฏิบัติการ (Knowledge to Implement Plans) เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมในด้านองค์ความรู้เพื่อการปฏิบัติ ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติจะเฝ้าหาความรู้และทักษะในการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย

8) ทดลองปฏิบัติตามแผนและประเมินผลย้อนกลับ (Experimenting with New Roles) ในขณะที่ปฏิบัติการและหลังจากปฏิบัติการ จะมีการติดตามประเมินผลควบคู่ไปด้วย เพื่อปรับเปลี่ยนให้ทันสถานการณ์เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นรวมทั้งเพื่อแสวงหาองค์ความรู้เพิ่มเติมให้เหมาะสมสำหรับการดำเนินการตามแผนที่วางไว้

9) พัฒนาความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเองในบทบาทใหม่ (Building Confidence in New Ways) เมื่อบุคคลหรือกลุ่มได้ปฏิบัติจนเห็นผลสำเร็จแล้ว ความเชื่อมั่นในตนเองต่อ กรอบความเชื่อใหม่ ทศนคติใหม่ กรอบความคิดใหม่และการกระทำใหม่ และความสัมพันธ์กับสังคมรอบข้างหรือผู้เกี่ยวข้องในแนวทางใหม่ได้เกิดขึ้น

10) บำบัดการเข้าสู่ชีวิตบนพื้นฐานของมุมมองใหม่ (Reintegration) เมื่อความเชื่อมั่นได้เกิดขึ้นบุคคลหรือกลุ่มจะผสมผสานแนวความคิดใหม่ใหม่เข้าสู่วิถีชีวิต ซึ่งเมื่อมาถึงขั้นนี้แล้วสามารถสร้างความยั่งยืนในกระบวนการเรียนรู้ได้เกิดขึ้น การกระทำใดๆ ในวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาตนเองหรือสังคม จะมีการทบทวนอย่างรอบคอบอย่างเป็นขั้นตอนนำไปสู่การปรับเปลี่ยน ทศนคติ ความคิดและการปฏิบัติใหม่ได้ในที่สุด

Taylor (2009) ได้ให้ทัศนะคิดว่า เพื่อให้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดความสมบูรณ์ การบูรณาการกับการเรียนรู้ด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective) เป็นสิ่งสำคัญเพราะแต่ละบุคคลมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน และมีส่วนของอารมณ์เป็นปัจจัยหลัก การสร้างความเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงมักไม่ได้เกิดจากกระบวนการเชิงเหตุผล (Analyze – Think – Change) แต่เกิดจากกระบวนการทางความรู้สึก (See – Feel – Change) กระบวนการเรียนรู้กับอารมณ์มีความสัมพันธ์กัน จะสังเกตเห็นว่าเราจะจดจำเหตุการณ์ที่ก่ออารมณ์รุนแรงได้ไม่รู้ลืม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการวิธีการเรียนรู้ใช้กระบวนการเชิงอารมณ์ ได้แก่ การใช้กระบวนการทางศิลปะ เช่น การวาดรูป การทำสมาธิร่วมกัน รวมทั้งกระบวนการแสดงออกร่วมกัน เช่น ให้เล่าเรื่อง (Storytelling) และกระบวนการค้นหาที่ทำให้เข้าใจความรู้สึกของตนเอง และเข้าใจความรู้สึกของกันและกัน (Cooperative Inquiry) Talor กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของบุคคล เกิดขึ้นไม่ได้โดยปราศจากอารมณ์ความรู้สึก การเรียนรู้ของบุคคลระดับของอารมณ์มีส่วนสำคัญ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านอารมณ์ของผู้เรียน อารมณ์ความรู้สึกเชิงบวกและลบของผู้เรียนมีผลกระทบอย่างมากต่อการเรียนรู้แนวความคิดใหม่ การที่ผู้เรียนมีอารมณ์เชิงลบและความกลัวในการทบทวนตนเอง อาจปิดกั้นตนเองจากการเรียนรู้ ผู้สอนจึงต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการในการสร้างอารมณ์ความรู้สึก เพราะอารมณ์ความรู้สึก ทศนคติ และความเชื่อ คือเสี่ยงจากภายใน “inside Voice” กระบวนการทางอารมณ์นำไปสู่การเข้าใจในตนเอง (self-Understanding) และความตระหนัก (Awareness) ของบุคคล

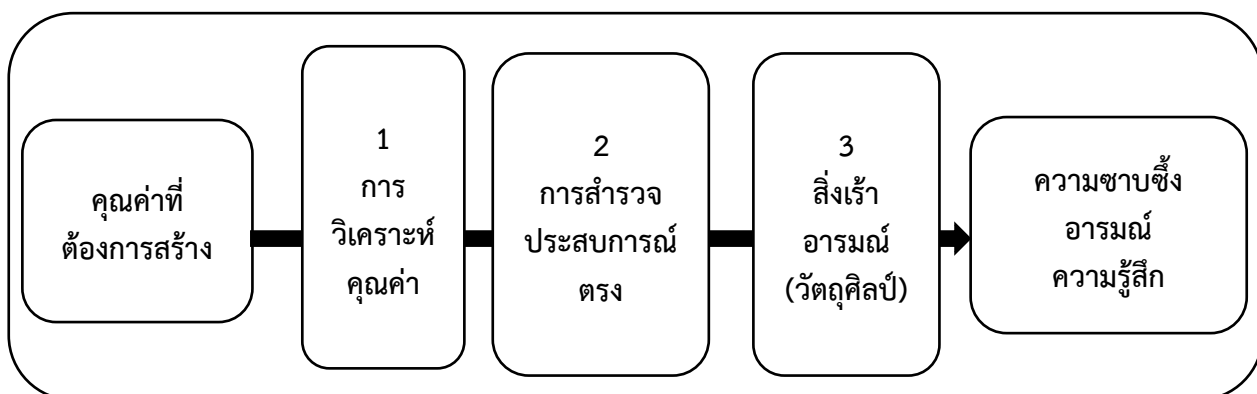
Butterwick (2009) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการใช้ศิลปะในการสร้างความเปลี่ยนแปลง กล่าวว่า ศิลปะนั้นสามารถช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงในต่างแนวหรือต่างมิติจากที่เคยสัมผัสอยู่ในชีวิตประจำวันอยู่เป็นประจำได้ ศิลปะสามารถช่วยให้มนุษย์เปิดเผยตัวตน และทำให้มนุษย์สามารถทำความเข้าใจตนเองในมิติที่ไม่เคยเข้าใจมาก่อนซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง ศิลปะมีส่วนในการช่วยสร้างพื้นที่ (Space) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ผ่านรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอุปมาโดยใช้ภาพ (Visual Metaphor) การใช้บทกวี และการใช้ละครเพื่อเล่าเรื่อง เป็นต้น ซึ่งจากการทดลองพบว่าการใช้ศิลปะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลง (Transformation) ในตัวบุคคลขึ้นได้

แนวคิดหลักของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงผ่านศิลปะ คือ การใช้ประสบการณ์สุนทรียะเพื่อช่วยให้เกิดการเห็นคุณค่า ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผ่านมิติของอารมณ์ จินตนาการ

และความซาบซึ้ง ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์ (2560) ได้นำเสนอวิธีกระตุ้นให้เกิดความซาบซึ้งโดยใช้สิ่งเร้าที่เป็นผลงานศิลปะ โดยมีหลักการ ดังนี้

ความซาบซึ้ง (Appreciation) เป็นประสบการณ์อารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลสำนึกถึงคุณค่าสิ่งที่ตนได้รับนำไปสู่การผูกพันด้านจิตใจ อาทิ ความเสียสละ ความเห็นอกเห็นใจ สิ่งเหล่านี้สร้างความรู้สึกคุณค่าแก่ผู้รับ ก่อให้เกิดอารมณ์ดีตรึงผูกพันตามมา ความซาบซึ้งจึงเป็นความรู้สึกในเชิงบวก การสร้างความซาบซึ้งอาจเริ่มจากการให้ความเข้าใจต่อสิ่งที่ต้องการสร้างความซาบซึ้งเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาถึงคุณค่าในตัววัตถุหรือบุคคล ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจ (Understanding) เป็นการรู้มโนทัศน์ของสิ่งรูปธรรมและนามธรรม สิ่งรูปธรรม เช่น บุคคล วัตถุ สิ่งของ สิ่งนามธรรม ได้แก่ เหตุการณ์ ความดี ความงาม ความจริง ความกล้าหาญ ความเสียสละ และ อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความเข้าใจในวัฒนธรรมซึ่งเป็นโลกทัศน์ที่บุคคลยึดถืออยู่ 2) การเห็นคุณค่า (Awareness) เป็นการให้ความสำคัญต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามระดับความเข้าใจของผู้รับ สำหรับประสบการณ์ศิลปะแล้วเป็นการสื่อสารกับผลงานศิลปะจนเกิดความเข้าใจ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ปัญหา รวมทั้งประสบการณ์อารมณ์ของผู้ชม ทำให้เกิดความตระหนักในคุณค่าสิ่งที่ตนกำลังได้รับอยู่ ซึ่งเป็นภาวะร่วมกันระหว่างพุทธิพิสัยและจิตพิสัย

การสร้างความซาบซึ้ง ควรเริ่มจากการให้ความเข้าใจ และการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งที่ต้องการให้ซาบซึ้ง ซึ่งความรู้สึกซาบซึ้งจะปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นหากบุคคลเคยได้รับประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องมาก่อน และหากกระตุ้นด้วยตัวแปรปลูกเร้าที่เป็นผลงานศิลปะ ก็ยิ่งทำให้บุคคลเกิดความซาบซึ้งถึงความรู้สึกได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์ (2560) ได้เสนอวิธีกระตุ้นให้เกิดความซาบซึ้งโดยใช้สิ่งเร้าที่เป็นผลงานศิลปะ เพื่อทำให้ภาพประสบการณ์อารมณ์ความซาบซึ้งเด่นชัดขึ้นมา ตามขั้นตอนดังนี้ 1) คุณค่าที่ต้องการสร้าง อาจเป็นวัตถุ บุคคล หรือ สิ่งนามธรรม เช่น ความงาม ความรัก ความดี ความกล้าหาญ ความเสียสละ 2) วิเคราะห์คุณค่า หมายถึงการพิจารณาใคร่ครวญ ความสำคัญของคุณค่าเป้าหมาย 3) สำรวจประสบการณ์ตรง หมายถึงการค้นหาประสบการณ์ตรงที่ผู้ชมเคยได้รับเกี่ยวกับคุณค่าเป้าหมาย เช่น ประสบการณ์เกี่ยวกับคุณค่าเวลาเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเหลือเวลาไม่มากนักหากต้องทำสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตตน 4) สิ่งเร้าอารมณ์ หมายถึง สิ่งเร้าที่ใช้เป็นตัวกระตุ้นอารมณ์เพื่อสร้างความซาบซึ้ง สิ่งกระตุ้นนี้ควรมีความเกี่ยวข้องกับตัวคุณค่าเป้าหมาย สิ่งกระตุ้นที่ดี คือ วัตถุศิลป์ จากที่กล่าวมาแสดงดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 วิธีกระตุ้นให้เกิดความซาบซึ้งโดยใช้สิ่งเร้า

โดยให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนผลัดกันนำเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการ ทำให้สมาชิกในห้องเรียนเกิดความซาบซึ้งคล้อยตามตน สิ่งที่ต้องการสร้างความซาบซึ้ง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ไทย บิดา มารดา ครู ทหาร เพื่อนสนิท จากนั้นให้ผู้สร้างความซาบซึ้งเล่าประสบการณ์ตรงที่เคยได้รับ แล้วแสดงสิ่งเร้าที่เป็นผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่น่าเสนอ เช่น บทวรรณกรรม บทเพลง ภาพจิตรกรรม คลิปวิดีโอ ผลการศึกษาพบว่าผู้นำเสนอร้อยละ 94 รายงานว่าตนเกิดประสบการณ์อารมณ์ซาบซึ้ง ในขณะที่สมาชิกในห้องเมื่อได้ฟังรู้สึกคล้อยตามและเกิดความซาบซึ้งร้อยละ 76 แสดงว่าวิธีการกระตุ้นให้บุคคลเกิดความซาบซึ้งสามารถทำได้โดยใช้ 1) ความเข้าใจคุณค่า 2) การวิเคราะห์คุณค่า 3) การสำรวจประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง และ 4) การปลุกเร้าด้วยวัตถุศิลป์

จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสิ่งเร้าประเภทวัตถุศิลป์ สามารถช่วยให้เกิดการซาบซึ้งและเห็นคุณค่า ซึ่งน่าจะสามารถใช้เป็นกระบวนการที่เหมาะสมในการสร้างการเห็นคุณค่าในค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาค่านิยม รวมถึงแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงผ่านประสบการณ์สุนทรีย์

2.4 แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก

ยูเนสโก (UNESCO, 2015) ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองทั่วโลก โดยริเริ่มโครงการนับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2012 โดยยูเนสโก กล่าวว่า การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกถือเป็นความท้าทายที่สำคัญในการสร้างผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 การเป็นพลเมืองโลก หมายถึง ความรู้ลึกซึ้งของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สังคม และความเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ ที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติ และระดับโลก การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกมีหลักในการจัดการการเรียนรู้จำแนกได้ 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับโลก เข้าใจความเชื่อมโยงและความพึ่งพาระหว่างกันของประเทศและประชากรที่แตกต่างกัน ผู้เรียนได้รับพัฒนาทักษะในการคิดการวิเคราะห์ ถึงประเด็นต่างๆ ของสังคม การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะการคิดในการสร้างความเข้าใจบริบทของสังคมและโลกที่มีความสลับซับซ้อน ด้านจิตพิสัย (Socio Emotion Domain) เน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ของความรู้สึก ของการเป็นส่วนหนึ่งของมวลมนุษยชาติ (Experience a Sense of Belonging) ร่วมแบ่งปันคุณค่าและ ความรับผิดชอบตามหลักสิทธิมนุษยชน ผู้เรียนพัฒนาทัศนคติ ค่านิยมของความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Solidarity) และความเคารพ (Respect) ต่อความแตกต่าง และความหลากหลาย การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดค่านิยม ทัศนคติ และทักษะทางสังคม การพัฒนาด้านจิตใจของผู้เรียนในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ในสังคม ด้วยความเคารพและความสงบสุข และด้านพฤติกรรม (Behavioral Domain) การพัฒนาให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมอันแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่ดีกว่า มีความสงบสุข และยั่งยืน ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมที่มีประสิทธิผลและมีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลกเพื่อสร้างสังคม

ที่สงบสุขและยั่งยืนมากขึ้น ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแรงจูงใจและความเต็มใจในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม

การศึกษาเพื่อการเป็นพลเมืองของโลกถือเป็นแนวทางแบบพหุศาสตร์ เป็นการใช้อนุมานความคิดและวิธีการที่หลากหลาย เช่น สิทธิศึกษา, สันติศึกษา, การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ และมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันทั่วโลก เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจในโครงสร้างและบริบทของโลกยุคปัจจุบัน และสิทธิมนุษยชนของโลก ตระหนักถึงความรับผิดชอบประเด็นปัญหาในระดับโลกและเข้าใจความความสัมพันธ์ของระบบการเชื่อมโยงของโลก กับประเทศและท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและชื่นชมความแตกต่างและเอกลักษณ์หลายตัว และพัฒนาทักษะสำหรับอาศัยอยู่ในโลกที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาและเกิดทักษะความรู้ที่สำคัญในความเป็นพลเมือง เช่น ความรู้ทางเทคโนโลยี การคิดเชิงวิพากษ์ การตัดสินใจการแก้ปัญหา การเจรจาอย่างสันติ ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตรวจสอบความเชื่อและคุณค่าและทัศนคติของตนเองที่มีอิทธิพลต่อการเมืองและการตัดสินใจทางสังคม การรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคมและการมีส่วนร่วมของพลเมือง เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทัศนคติในการดูแลและเอาใจใส่ต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมและเคารพความหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาคุณค่าของความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคมและทักษะในการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ความไม่เสมอภาคขึ้นอยู่กับเพศสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม ศาสนา อายุ

สรุปได้ว่าการศึกษาเพื่อการเป็นพลเมืองโลกมีเป้าหมายที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมและอยู่ร่วมกัน สังคมโลกอย่างสงบสุข เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในประเด็นปัญหาร่วมสมัยของโลก ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลกในฐานะประชากรโลกที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบและตอบสนองต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดค่านิยมจิตสาธารณะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.5 แนวคิดแนวคิดการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม

"จิตสำนึกทางสังคม"(Social Consciousness) คือสติความตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่เชื่อมโยงกันของผู้อื่น จิตสำนึกทางสังคมหมายถึงระดับของความชัดเจนในความตระหนักคนมีของการเป็นส่วนหนึ่งของทั้งสังคม ซึ่งประกอบด้วยระดับที่หนึ่งการตระหนักถึงวิธีการที่บุคคลจะได้รับอิทธิพลจากคนอื่น ๆ เช่นเดียวกับการกระทำของบุคคลอาจส่งผลกระทบต่อผู้อื่น

Ammentorp (2007) ได้กล่าวถึงการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมว่าเกี่ยวข้องกับ การเพิ่มความตระหนักถึงประวัติศาสตร์ทางสังคม ความสามารถในการคิดเชิงลึกเกี่ยวกับระบบ ความสัมพันธ์ทางสังคมที่กว้างขึ้น ทำให้เข้าใจถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การเป็นสังคมมีชีวิตทางสังคมจากจุดเริ่มต้นของชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคม ในระดับที่แคบที่สุดของจิตสำนึกทางสังคมคือการรับรู้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ กับผู้อื่นหรือขอบเขตที่พวกเขาได้รับผลกระทบหรือกระทบผู้อื่น ในระดับที่ขยายตัวมากที่สุด คือการตระหนักถึงความพึ่งพาซึ่งกันและกัน

การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมช่วยปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ของบุคคล ซึ่งเมื่อโลกทัศน์เปลี่ยนจากรูปแบบที่เน้นตัวเองเป็นหลักไปเป็นสู่การมีประสบการณ์เป็นส่วนร่วมกันบุคคลอื่น

และสังคม จะช่วยพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและมุ่งเน้นด้านบริการสังคมมากขึ้นและเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในชุมชนและของพวกเขา (Vieten, Amorok, and Schlitz, 2008)

Schlitz et al. (2006) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม ผ่านกระบวนการที่เน้นการกระทำเพื่อสังคม (social action) ซึ่งนำไปสู่ความมีคุณธรรมของพลเมืองและเป็นการบ่มเพาะความสมานฉันท์ ผ่านการระบุภาพลักษณ์ที่เป็นบวกและเห็นพ้องของบุคคลอื่นในสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่อยู่ในโลกทัศน์ของบุคคล แปลความเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของพวกเขาสู่การกระทำที่ส่งเสริมความเชื่อและพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมกับสังคม โดยการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม แบ่งออกได้เป็น 5 ได้แก่

1) ระดับจิตสำนึกที่เริ่มเรียนรู้และถูกปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคม (Embedded Social Consciousness) เป็นจิตสำนึกระดับเบื้องต้น ซึ่งจิตสำนึกของบุคคลถูกปลูกฝังจากการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งจากสังคม วัฒนธรรม และการศึกษา แต่บุคคลยังขาดความตระหนักต่อสังคม ถือเป็นขั้นก่อนเกิดจิตสำนึกทางสังคม (presocial consciousness)

2) ระดับจิตสำนึกที่มีการการสะท้อนคิดถึงสังคม (Self-reflexive Social Consciousness) เป็นระดับของจิตสำนึกของบุคคลที่เริ่มมีการตระหนักถึงสังคม โดยผ่านกระบวนการสะท้อนคิด Self-reflexive และพิจารณาใคร่ครวญ เป็นการตระหนักโดยเน้นกระบวนการพุทธิปัญญา (metacognitive awareness)

3) ระดับจิตสำนึกที่เริ่มนำไปสู่การกระทำ (Engaged Social Consciousness) เป็นระดับจิตสำนึกที่ไม่ใช่เพียงแค่ความตระหนักถึงสังคมเท่านั้น แต่เป็นการเริ่มแสดงออกถึงการกระทำส่วนบุคคลเพื่อทำประโยชน์ให้สังคม

4) ระดับจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแบบกลุ่มสังคม (Collaborative Consciousness) เป็นระดับจิตสำนึกที่บุคคลเริ่มตระหนักถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับกลุ่มบุคคลอื่นในการร่วมมือกันเพื่อสร้างเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคม ในระดับนี้บุคคลจะไม่เพียงแสดงออกทางการกระทำด้วยตนเองเท่านั้น แต่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในการทำเพื่อสังคม นำไปสู่กิจกรรมเพื่อสังคมแบบกลุ่ม

5) ระดับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Resonant Consciousness) เป็นระดับการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมระดับสูงสุด ซึ่งไม่เพียงแต่บุคคลเกิดการทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกันกับกลุ่มเท่านั้น แต่ยังเป็นการเพิ่มระดับความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแบ่งปันประสบการณ์และความรู้สึกของกันและกัน ซึ่งไม่ใช่เพียงการร่วมกันทำงานเพื่อสังคม แต่เป็นการร่วมความรู้สึกและการสานสัมพันธ์ต่อกันในกลุ่ม

สรุปได้ว่าแนวคิดการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาค่านิยม โดยเน้นการพัฒนาที่เริ่มต้นจากจิตใจในการสร้างความตระหนักถึงสังคมและพัฒนาไปสู่รูปแบบการกระทำเพื่อสังคม โดยเริ่มจากการกระทำส่วนบุคคล ไปสู่การกระทำเพื่อสังคมแบบกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับองค์ประกอบของค่านิยมจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

พนา เจนจบ (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาจิตอาสาในมิติด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ปีการศึกษา 2565 ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาจิตอาสาในมิติด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ประกอบด้วยกรอบเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรับผิดชอบในมิติด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การจัดโครงการที่ยกย่องหรือต้นแบบเพื่อให้เห็นการสร้างการยอมรับต่อผู้อื่นในสังคม มีโครงการที่สร้างสัมพันธ์อันดีงามต่อกันที่เป็นการสานต่อความเป็นศิษย์พี่และศิษย์น้องร่วมคณะเดียวกัน การจัดหาและแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษาที่เอื้ออำนวยต่อระบบการบริหารกิจกรรมให้เกิดความคล่องตัวในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมที่เหมาะสมและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ธิภาดา สารปรัง (2566) ศึกษาเรื่องกลวิธีการออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมืองบัณฑิตในวิถีชีวิตใหม่ สำหรับนิสิตนักศึกษาหอพักมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการจัดกิจกรรมในหอพักมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมือง ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ เอกลักษณ์ (Identity) ประสบการณ์การศึกษา (Educational Experiences) และประสบการณ์พลเมือง (Civic Experience) แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นได้แก่ ความรู้ (Knowledge) คือ มีความรู้ความเข้าใจ ในประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพักอาศัยในหอพักและมีทักษะพร้อมในการพักอาศัยร่วมกับผู้อื่น ทักษะ (Skills) คือ มีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในหอพักเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในหอพักและหอพักอย่างฉันทามติ ภายใต้ความหลากหลายของสังคมหอพัก อุปนิสัย (Dispositions) คือ มีอุปนิสัยที่ดีพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิตและปรับตัวเมื่อเข้ามาพักอาศัยในหอพักร่วมกับผู้อื่นมีความเข้าใจในตนเองและพร้อมเป็นส่วนหนึ่งของหอพัก ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral intentions) คือ มีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในชุมชนหอพักทั้งในขณะที่เป็นนิสิตและนิสิตเก่า

จินตนา กาญจนวิสุทธิ (2564) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะ ฝ่ายผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการสร้างเสริมความเข้มแข็งจากภายในสู่ภายนอก อาทิ จัดตั้งศูนย์กิจกรรมและสร้างเครือข่ายทางสังคม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะที่บูรณาการในรายวิชาต่าง ด้านอาจารย์ควรสอนนิสิตเกี่ยวกับแนวคิดและมุมมองต่อโลกและสังคม สร้างแรงจูงใจ ฝึกอบรมผ่านการเล่าประสบการณ์ และการสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่าง ฝ่ายนิสิตควรมีโอกาสเรียนรู้ผ่านการกระทำ การระดมความคิดเห็นและเสนอแนะกิจกรรมจิตสาธารณะ สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น และปฏิบัติตามกฎระเบียบในสังคม และฝ่ายผู้ปกครองควรเลี้ยงดูลูกวัยรุ่นด้วยความรัก สอนบุตรหลานให้ใช้เหตุผล มีความรับผิดชอบ มุ่งอนาคต และร่วมกันเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายครอบครัว

กนกวรรณ วังมณ (2563) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่1-4

คณะครุศาสตร์จำนวน 30 คน โปรแกรมการฝึกอบรมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล มีทั้งหมด 4 หน่วยการเรียนรู้ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ครูผู้มีจิตสาธารณะ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หน้าที่ของครู หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 จิตสาธารณะสานสัมพันธ์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 โครงการจิตสาธารณะสร้างสรรค์สังคม ผลการใช้โปรแกรมการฝึกอบรมพบว่า นักศึกษาครูมีคะแนนจิตสาธารณะหลังอบรม ($M = 4.60, SD = 0.51$) สูงกว่าก่อนอบรม ($M = 4.04, SD = 0.31$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณัฐชดา สุภาพจน์ (2561) ศึกษาเรื่อง จิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ประกอบไปด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจในการทำกิจกรรมจิตอาสาความภาคภูมิใจในตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุน ทางสังคม การมีตัวแบบ และการได้รับข้อมูลย้อนกลับ ลักษณะการทำกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครนั้น สามารถแบ่งเป็นประเภทการทำกิจกรรมจิตอาสาได้ 2 ประเภทประเภทแรก คือ กิจกรรมจิตอาสาที่เป็นการช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส และประเภทที่สอง คือ กิจกรรมจิตอาสาที่เป็นการทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน และผลจากการทำกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผลต่อตนเอง คือ การได้รับความสุขและความภูมิใจ การใช้เวลาให้เกิดประโยชน์และการได้รับความรู้ใหม่ และผลต่อผู้อื่น คือ ทำให้ผู้อื่นมีความภูมิใจในตัวเองและผู้อื่นได้รับการช่วยเหลือ

ไพลิน ภูจินาพันธุ์ (2563) ศึกษาแนวคิดเรื่องจิตสาธารณะของเครือข่ายบุคคลที่ทำงานจิตอาสา และมีข้อค้นพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลหรือตัวตนของแต่ละบุคคล ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งต่อการทำงานอาสาสมัครและโครงการจิตสาธารณะ คือการเอาตัวตนไปยึดโยงกับสังคมและพื้นที่สาธารณะ จุดเริ่มต้นของการทำงานเพื่อสังคมเกิดจากการมีประสบการณ์เรียนรู้สถานการณ์ปัญหาและความยากลำบากของผู้คนในสังคม ซึ่งได้รับการลงพื้นที่ทำงานร่วมกับกลุ่มหรือชมรมอาสาสมัครเพื่อการพัฒนา และการทำกิจกรรมเพื่อสังคมด้านต่าง ๆ ในระหว่างการเรียนในระดับอุดมศึกษา การลงพื้นที่เป็นการกระตุ้นให้ผู้คนมองเห็นสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของผู้คนในสังคม และที่สำคัญคือ การเปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการเรียนรู้สังคมและผู้คนที่แตกต่างออกไป เป็นการสร้างแรงผลักดันให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานเพื่อผู้อื่นและสังคม

Jung and Bae (2025) ศึกษาปัจจัยต่อจิตสำนึกพลเมืองของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า เพื่อนร่วมชั้นที่มีจิตสำนึกพลเมืองสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อทัศนคติทางพลเมืองของนักเรียน และพบว่ามิตรภาพเป็นช่องทางหลักที่ช่วยส่งเสริมจิตสำนึกพลเมืองของนักเรียน สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนควรส่งเสริมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มนักเรียน เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมืองในวัยรุ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐสวัสดิการ โดยควรมีพื้นที่ที่เปิดกว้างและปลอดภัยที่นักเรียนสามารถอภิปรายเรื่องสังคมและพลเมือง หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีนโยบายระดับชุมชนเพื่อปลูกฝังความเป็นพลเมือง การละเลยการส่งเสริมจิตสำนึกพลเมืองในห้องเรียน โรงเรียน หรือชุมชน อาจนำไปสู่การเสื่อมถอยของจิตสำนึกพลเมืองในสังคมโดยรวม และ

อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม การส่งเสริมจิตสำนึกพลเมืองควรใช้แนวทางเชิงนิเวศ (ecological approach) ที่คำนึงถึงบริบททางสังคม ไม่ใช่แค่มิติด้านจริยธรรมหรือรายบุคคลเท่านั้น

Gregorová and Heinzová (2023) ศึกษาเรื่องจิตสำนึกพลเมืองในบริบทของมหาวิทยาลัยที่มีส่วนร่วม: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศสโลวาเกีย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยบัณฑิตระดับปริญญาโท จำนวน 452 คน เพื่อใช้ในการสำรวจและวิเคราะห์จิตสำนึกพลเมือง เราใช้แบบสอบถาม Civic-Minded Graduate Questionnaire (CMG) ผลการศึกษาพบว่าบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยที่เลือกศึกษา มีคะแนนสูงที่สุดในด้านทักษะและเจตคติ และมีคะแนนต่ำที่สุดในด้านความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมเพื่อสังคม (behavioral intentions) นอกจากนี้ยังพบว่าบัณฑิตที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครระหว่างเรียน มีพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมเพื่อสังคม รวมถึงคะแนนรวมในแบบสอบถาม CMG สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Matre, Bekkers, Huizinga and de Wit (2023) ศึกษาการกระจายของลักษณะบุคลิกภาพต่าง ๆ ในแต่ละสาขาวิชาเข้ากับแนวคิดเรื่องจิตสำนึกพลเมือง โดยใช้ข้อมูลแบบสอบถามจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี 1,500 คน ที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศเนเธอร์แลนด์ในปี 2021 เพื่อตรวจวัดลักษณะบุคลิกภาพ การให้บริการ (Service Motivation) และความเชื่อมั่นในความสามารถทางพลเมือง (Civic Efficacy) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการศึกษาพบว่า การกระจายของลักษณะบุคลิกภาพ บุคลิกภาพการให้บริการ และความเชื่อมั่นในความสามารถทางพลเมือง มีการกระจายแตกต่างกันไปในแต่ละสาขาวิชา และมีผลกระทบเชิงส่วนเพิ่มต่อการเลือกสาขาวิชาที่แตกต่างกัน การตระหนักถึงการกระจายตัวเหล่านี้สามารถช่วยปรับเนื้อหาและออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกพลเมืองให้เหมาะกับลักษณะของนักศึกษาในแต่ละสาขา แม้บุคลิกภาพการให้บริการและความเชื่อมั่นในความสามารถทางพลเมือง จะมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ แต่ก็เป็นคนละโครงสร้างแนวคิดกัน ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการแทรกแซงทางการศึกษาได้มากกว่า เพราะบุคลิกภาพโดยธรรมชาติแล้วเป็นลักษณะถาวร ในขณะที่บุคลิกภาพการให้บริการ และความเชื่อมั่นในความสามารถทางพลเมือง มีความยืดหยุ่นและพัฒนาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้

Lin and Hess (2022) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกพลเมือง (civic-mindedness) และความเห็นอกเห็นใจ (empathy) ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักวิศวกรรมสามารถมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีความหมาย โดยได้ทำการสำรวจนักศึกษาวิศกรรมชั้นปีที่ 1 ในช่วงปี 2019 โดยใช้แบบวัด “Civic-Minded Graduate Scale” เพื่อประเมินจิตสำนึกพลเมือง และแบบวัด “Interpersonal Reactivity Index” เพื่อประเมินความห่วงใยผู้อื่น (empathic concern) และมุมมองจากผู้อื่น (perspective taking) แบบสำรวจนี้จัดทำสองครั้ง ครั้งแรกตอนเริ่มต้นรายวิชา และอีกครั้งตอนสิ้นสุดภาคเรียน เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึกพลเมืองและความเห็นอกเห็นใจตลอดภาคเรียน จากแบบสำรวจที่สมบูรณ์จำนวน 366 ชุด นักวิจัยใช้ข้อมูลเพื่อสร้างแบบจำลองถดถอย (regression models) เพื่อพยากรณ์แนวโน้มด้านความห่วงใยผู้อื่นและการมองจากมุมมองของผู้อื่น โดยอิงจาก 5 ปัจจัยของจิตสำนึกพลเมือง ผลการศึกษาพบว่า เมื่อควบคุมระดับจิตสำนึกพลเมืองของนักศึกษา

ในช่วงต้นภาคเรียน พบว่าองค์ประกอบบางอย่างของจิตสำนึกพลเมืองสามารถทำนายแนวโน้มด้านความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษาได้ การสอนเรื่องจิตสำนึกพลเมืองแก่นักศึกษาวิศวกรรมสามารถช่วยพัฒนาทักษะและแนวโน้มด้านความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษาได้ด้วย

Smart, Sanson, Da Silva and Toubourou (2000) ศึกษาเรื่องการพัฒนาจิตสำนึกพลเมืองในวัยรุ่นชาวออสเตรเลียผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นรายงานว่าตนเองมีความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าในเรื่องความรับผิดชอบส่วนบุคคลต่อปัญหาทั้งในระดับชุมชนและระดับโลก แต่สิ่งนี้ไม่ได้สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรม เยาวชนมีระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนในระดับปานกลาง เพราะเยาวชนเป็นช่วงที่มีภารกิจชีวิตจำนวนมาก และการมีส่วนร่วมอาจต้องการการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ รวมถึงการมีแรงจูงใจในตนเอง อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเกี่ยวกับพลเมืองเกิดขึ้นในช่วงต้นของกระบวนการพัฒนามากกว่าการลงมือปฏิบัติ ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว หลายประการมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตสำนึกพลเมือง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นผลลัพธ์ที่สามารถพยากรณ์ได้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับตัวในโรงเรียน และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ วัยรุ่นที่มีระดับจิตสำนึกพลเมืองสูง มักมีพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตที่ดีในหลายมิติ พวกเขาจะเรียนดีและเห็นคุณค่าของประสบการณ์ในโรงเรียน มีความเอื้ออาทรและมั่นใจในตนเอง มีมิตรภาพใกล้ชิดกับเพื่อน สนใจใฝ่รู้ทางวิชาการ และมักมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่ดีกว่า

Leroux and Bernadska (2014) ศึกษาผลกระทบของการมีส่วนร่วมในศิลปะที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีอารยธรรม โดยการตรวจสอบผลของการมีส่วนร่วมในศิลปะแบบผู้ชม เช่น การชมการแสดงศิลปะ และการมีส่วนร่วมในศิลปะโดยตรง เช่น การสร้างสรรค์งานศิลป์ด้วยตนเอง) ที่มีต่อมิติของสังคมพลเมือง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลเมือง ความอดทนต่อความแตกต่างทางสังคม และพฤติกรรมที่คำนึงถึงผู้อื่น โดยข้อมูลจากแบบสำรวจสังคมทั่วไป (General Social Survey) ซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มของผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์พหุคูณ (multivariate analysis) เพื่อประเมินผลของการมีส่วนร่วมในศิลปะแบบผู้ชม และการสร้างสรรค์ศิลปะด้วยตนเอง ต่อสามมิติของสังคมพลเมืองดังกล่าว ผลการวิจัยพบหลักฐานที่ชัดเจนว่าศิลปะส่งเสริมสังคมพลเมือง การมีส่วนร่วมในศิลปะทั้งในฐานะผู้ชมและในฐานะผู้สร้างสรรค์ มีความเชื่อมโยงกับระดับที่สูงขึ้นของการมีส่วนร่วมทางพลเมือง ความอดทนทางสังคมในบางมิติ และพฤติกรรมที่คำนึงถึงผู้อื่น ผลการศึกษานี้มีนัยสำคัญอย่างยิ่ง เพราะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะกับผลลัพธ์ทางสังคมในระดับบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อสุขภาวะของสังคมพลเมืองโดยรวม

จากการทบทวนงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สามารถสรุปประเด็นสำคัญถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาจิตสาธารณะ ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง แรงจูงใจส่วนบุคคลอุปนิสัยเชิงบวก ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้น การสนับสนุนทางสังคม และการมีตัวแบบหรือแบบอย่าง และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ พื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สภาพแวดล้อมห้องเรียนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยแนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างจิตสาธารณะเน้นการพัฒนาด้านความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาสังคมและบทบาทตนเองในชุมชน การพัฒนาด้านอุปนิสัย ความรับผิดชอบ

ความเข้าใจตนเอง พร้อมปรับตัว และการพัฒนาทักษะ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ความตั้งใจเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ ความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการพัฒนาคน

ณัฐพล ศรีใจ (2565) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะชุมชนสำหรับเยาวชน : กรณีศึกษางานลายคำสกุลช่างลำปาง ผลการศึกษาพบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเยาวชนในพื้นที่จังหวัดลำปางมีความเข้าใจองค์ความรู้งานลายคำสกุลช่างลำปางเพิ่มขึ้นในระดับมาก และมีเจตคติที่ดีต่องานลายคำสกุลช่างลำปางเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากที่สุด เยาวชนมีระดับการเห็นคุณค่างานลายคำสกุลช่างลำปางจากการสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมรายบุคคลในชั้นตอบสนองมากที่สุด จากคะแนนเต็ม 1.5 เยาวชนมีระดับความพึงพอใจรูปแบบกิจกรรมในภาพรวมในระดับมาก เยาวชนมีผลการประเมินทักษะปฏิบัติการสร้างสรรค์งานลายคำสกุลช่างลำปาง ในภาพรวม ระดับปานกลาง และเยาวชนมีระดับความพึงพอใจภาพรวมรูปแบบการจัดกิจกรรมในระดับมาก

สหทัย วิเศษ (2564) ทำการศึกษาเรื่องนวัตกรรมการสร้างสรรค์งานศิลปะชุมชนจากขยะรีไซเคิลเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพิ่มรายได้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนานวัตกรรมศิลปะชุมชนจากขยะรีไซเคิลเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพิ่มรายได้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จากการพัฒนานวัตกรรมศิลปะชุมชนจากขยะรีไซเคิล ทำให้เกิดผลงานประติมากรรมกึ่งหัตถ์ดอกไม้เหล็ก ประติมากรรมถังขยะนกยูง ผลิตภัณฑ์กึ่งหัตถ์ดอกไม้เหล็กจากขยะรีไซเคิล และพื้นที่สาธารณะศิลปะชุมชนในหมู่บ้านที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพิ่มรายได้ รูปแบบที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของบริบทชุมชนท้องถิ่น รูปแบบที่สะท้อนให้เห็นถึงงานศิลปะแบบพื้นบ้าน สะท้อนปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม และชุมชนสะท้อนจิตสำนึกสาธารณะในการนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์ใหม่

ชลนิศา ชุตินาสนทิต (2563) พัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมตามลำดับของกระบวนการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนี้ (1) เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2) เพื่อสร้างเจตคติที่ดีส่วนบุคคล (3) เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นในส่วนรวม (4) เพื่อสร้างลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ (5) เพื่อเห็นคุณค่าของการใช้ทรัพยากร และ (6) เพื่อถ่ายทอดจิตสำนึกสู่คนรอบข้าง 2) ผลการวัดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (mean) เท่ากับ 4.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.367 3) ความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมศิลปะ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านประโยชน์ที่ได้รับของชุดกิจกรรมศิลปะอยู่ในระดับมากที่สุด

Baumann, Merante, Sylvain-Holmgren and Burke (2024) ศึกษาการใช้ศิลปะชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพ ความสามัคคีในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนหลังเหตุการณ์แผ่นดินไหวเนปาล ปี 2015 ผลการศึกษาชี้ให้เห็น ประเด็นหลักที่เชื่อมโยงระหว่างศิลปะกับสุขภาพจิตในบริบทของเนปาลหลังแผ่นดินไหว ศิลปะชุมชนรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังในเมือง บทกวีที่ถ่ายทอดด้วยเสียง การแสดงเต้นรำสาธารณะ และศิลปะศักดิ์สิทธิ์ ช่วยบรรเทาและเป็นกลไกในการรับมือกับความเครียด ทั้งในแง่ของการสร้างสรรค์และการรับชมศิลปะ ศิลปะชุมชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ทั้งในแง่ของการส่งเสริมความสัมพันธ์และการสนทนาในชุมชน รวมถึงการถ่ายทอดข้อความแห่งความหวัง ศิลปะชุมชนส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพและทางอารมณ์ การมีส่วนร่วมของศิลปินและชุมชนในกิจกรรมทางศิลปะหลังเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดบาดแผลทางใจ มีผลในการส่งเสริมกับสุขภาพ ความสามัคคีในสังคม และความสามารถในการฟื้นฟูของชุมชน

Heines, Breed, Engemann, Knudsen, Colo, Ngcobo and Pasgaard (2024) ได้ศึกษาการใช้วิจัยฐานศิลปะ (Arts-Based Research) เชื่อมระหว่างกระบวนการสร้างสรรค์กับการปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการกระบวนการการถ่ายภาพเพื่อสะท้อนความคิด (photovoice) เพื่อกระตุ้นความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผลการศึกษพบว่า ศิลปะสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยผู้เข้าร่วมโครงการไม่ได้ถูกสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยตรงแต่เรียนรู้ผ่านการถ่ายภาพ การสำรวจพื้นที่สีเขียว และการพูดคุยในกลุ่มกระบวนการเรียนรู้ผ่านศิลปะ ช่วยให้ผู้ใช้ร่วมสร้างความหมายด้วยตนเอง ผ่าน 3 แนวทางหลัก ได้แก่ ประสบการณ์ตรง การเดินในพื้นที่ ถ่ายภาพ และสัมภาษณ์จากสิ่งรอบตัว การใช้ข้อมูลมา ใช้ภาพถ่ายแทนความหมายลึกซึ้ง เช่น ทรายแทนสีผิว ดอกไม้แทนความสามัคคีของชุมชน และอารมณ์ความรู้สึก ศิลปะไม่เพียงเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ แต่ยังสามารถใช้ในการกระตุ้นการเรียนรู้ การสะท้อนคิด และการเปลี่ยนมุมมองของผู้คนในชุมชน ได้อย่างลึกซึ้ง และอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระยะยาว

Rubin, Chomitz, Woo, Li, Koch-Weser and Levine (2021) ได้ศึกษาการใช้ศิลปะ วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ ในฐานะกลยุทธ์เพื่อต่อต้านผลกระทบทางสังคมเชิงลบจากความเครียดที่เกิดจากการอพยพและกระบวนการการเปลี่ยนแปลงของเมือง จากบทบาทของศูนย์ศิลปะชุมชนแห่งหนึ่งในชุมชนชาติพันธุ์ ผลการศึกษพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ตอบแบบสอบถามต่างชี้ให้เห็นว่า ศิลปะ วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์มีบทบาทในการส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นทางสังคม และความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ความสำคัญของชุมชนชาติพันธุ์ในฐานะพื้นที่ที่แน่นแฟ้น เป็นพื้นที่ที่ช่วยเหลือหล่อหลอมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ความมั่นคงปลอดภัย และการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์มีบทบาทในการคงไว้ซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน แม้จะเผชิญภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงด้านเมือง ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยบรรเทาความเครียดจากประสบการณ์การอพยพได้อีกด้วย ศูนย์ศิลปะชุมชนแห่งนี้มีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ทางวัฒนธรรม พลเมือง และความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน ทั้งสำหรับผู้คนในละแวกนั้นและผู้ที่มีมองชุมชนชาติพันธุ์นี้เป็นบ้านทางวัฒนธรรมของตน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า ศิลปะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาค่านิยม โดยศิลปะสามารถสร้างการรับรู้ และการเห็นคุณค่าของค่านิยม ศิลปะกระตุ้น อารมณ์และเจตคติในทางบวกศิลปะเป็นเครื่องมือเชิงอารมณ์ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกผูกพัน เห็นอกเห็นใจ และมีแรงจูงใจที่จะมีส่วนร่วม ศิลปะเป็นเครื่องมือสะท้อนคิด และส่งเสริมเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และศิลปะส่งเสริมการมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและอยากดูแลชุมชน ศิลปะสร้างพื้นที่กลางที่ปลอดภัยและเท่าเทียมสำหรับการสนทนาและสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชน ศิลปะเป็นกลไกฟื้นฟู ความเข้มแข็งของชุมชนและสร้างพลังใจให้ชุมชนกลับมาเข้มแข็ง ศิลปะจึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยม

4. การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเพื่อการพัฒนาาร่างรูปแบบการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ข้อมูลแนวคิดทฤษฎีสำคัญในการออกแบบและพัฒนาาร่างรูปแบบการเรียนรู้ โดยร่างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะออกแบบและพัฒนาโดยใช้แนวคิดทฤษฎีสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Art Learning) คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยม ความคิดของบุคคลผ่านกระบวนการทางศิลปะ โดยกระบวนการทางศิลปะมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ศิลปะสร้างให้เกิดการสะท้อนคิดจากภายใน สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกในตัวบุคคลได้ ผ่านกระบวนการทางอารมณ์ความรู้สึก (เห็น – รู้สึก – เปลี่ยนแปลง) (See – Feel – Change) (Mezirow and Taylor, 2009)

2. แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยม (Value Education) คือ แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์ผ่านการจัดการเรียนการสอน โดยกระบวนการประกอบด้วย การทำความรู้จักและให้ความรู้ในค่านิยม การทำความเข้าใจในค่านิยม การเห็นคุณค่าในค่านิยม และการนำค่านิยมไปสู่วิปฏิบัติ (UNESCO, 2005)

3. แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) คือ แนวคิดทางการศึกษาโดยมีเป้าหมายที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน โดยเน้นการสร้างความรู้ค่านิยมและทัศนคติ ของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมและอยู่ร่วมกันสังคมโลกอย่างสงบสุข โดยมีหลักในการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมใน 3 ด้าน คือ ด้านด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Socio Emotion Domain) ด้านพฤติกรรม (Behavioral Domain) ถือเป็นแนวทางแบบพหุศาสตร์ เน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (UNESCO, 2015)

4. แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการบริการสังคม (Arts -Based Service Learning) คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ศิลปะบนหลักการที่ว่าการศึกษาต้องมีการเชื่อมโยงกับสำนักทางสังคมเพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบและมีความพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม แนวคิดในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงใน

การให้บริการและการทำประโยชน์แก่สาธารณะ สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การทำประโยชน์เพื่อสังคม (Brown and Leavitt, 2009; Molnar, 2010)

5. แนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) คือ แนวคิดการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม ผ่านกระบวนการที่เน้นการกระทำเพื่อสังคม (social action) ซึ่งนำไปสู่ความมีคุณธรรมของพลเมืองและเป็นการบ่มเพาะความสมานฉันท์ ผ่านการระบุภาพลักษณ์ที่เป็นบวกและเห็นพ้องของบุคคลอื่นในสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่อยู่ในโลกทัศน์ของบุคคล แปลความเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของพวกเขาสู่การกระทำที่ส่งเสริมความเชื่อและพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมกับสังคม โดยการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม แบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ 1) ระดับจิตสำนึกที่เริ่มเรียนรู้และถูกปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคม (Embedded Social Consciousness) 2) ระดับจิตสำนึกที่มีการสะท้อนคิดถึงสังคม (Self-reflexive Social Consciousness) 3) ระดับจิตสำนึกที่เริ่มนำไปสู่การกระทำ (Engaged Social Consciousness) 4) ระดับจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแบบกลุ่มสังคม (Collaborative Consciousness) 5) ระดับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Resonant Consciousness) (Schlitz et al., 2006)

โดยในการพัฒนารูปแบบได้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดในกาพัฒนาผู้เรียนตามองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้และความคิด 2) ด้านจิตใจ และ 3) ด้านทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาผู้เรียนในการมีส่วนร่วมและอยู่ร่วมกันสังคมโลกอย่างสงบสุข มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมใน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Socio Emotion Domain) และด้านพฤติกรรม (Behavioral Domain) การพัฒนาให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงถึงความรักรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีรายละเอียด ดังตาราง 2.1

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัด

แนวคิดทฤษฎี แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education)		ร่างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของ รูปแบบและตัวชี้วัดค่านิยมการมี จิตสาธารณะ
หลักการจัดการเรียนรู้ (domains of learning)	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Key learning outcomes)	
1.ด้านด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) การ พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิดและความเข้าใจใน บริบทสังคม	- ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ประเด็นทางสังคมทั้งใน ในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับ โลก เข้าใจความเชื่อมโยง และความพึ่งพาระหว่าง กันของประเทศและ ประชากรที่แตกต่างกัน - ผู้เรียนได้รับพัฒนา ทักษะในการคิดการ วิเคราะห์ ถึงประเด็นต่างๆ ของ สังคม	1. ด้านความรู้และความคิด 1.1 ผู้เรียนมีความเข้าใจในบริบท ของสังคม 1.2 ผู้เรียนสามารถแสดงวิสัยทัศน์ การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยถึง ประเด็นในการพัฒนาและแก้ปัญหา ของสังคม 1.3 ผู้เรียนรับรู้ความสามารถของ ตนในการผลักดัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นในสังคม

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัด (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education)		ร่างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของ รูปแบบและตัวชี้วัดค่านิยมการมี จิตสาธารณะ
หลักการจัดการเรียนรู้ (domains of learning)	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Key learning outcomes)	
2. ด้านจิตพิสัย (Socio Emotion Domain) การพัฒนาให้ผู้เรียนค่านิยมทัศนคติทางสังคม ค่านิยมของความเห็นอกเห็นใจ (empathy) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (solidarity) และความเคารพ (respect)	- ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ของความรู้สึก ของการเป็นส่วนหนึ่งของมวลมนุษยชาติ (experience a sense of belonging) ร่วมแบ่งปันคุณค่าและความรับผิดชอบตามหลักสิทธิมนุษยชน - ผู้เรียนพัฒนาทัศนคติ ค่านิยมของความเห็นอกเห็นใจ (empathy) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (solidarity) และความเคารพ (respect) ต่อความแตกต่าง และความหลากหลาย	2. ด้านจิตใจ 2.1 ผู้เรียนมีความร่วมแรงร่วมใจ ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 2.2 ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงปัญหาของส่วนรวมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม 2.3 ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการเข้าไปแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัด (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education)		ร่างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของ รูปแบบและตัวชี้วัดค่านิยมการมี จิตสาธารณะ
หลักการจัดการเรียนรู้ (domains of learning)	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Key learning outcomes)	
3. ด้านพฤติกรรม (Behavioral Domain) การพัฒนาให้ผู้เรียนได้ฝึก ปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม	- ผู้เรียนสามารถทำ กิจกรรมที่มีประสิทธิผล และมีความรับผิดชอบต่อ ท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลกเพื่อสร้าง สังคมที่สงบสุขและยั่งยืน มากขึ้น - ผู้เรียนได้รับการพัฒนา แรงจูงใจและความเต็มใจ ในการทำกิจกรรมเพื่อ สังคม	3. ด้านทักษะ 3.1 ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสาร การ สร้างความร่วมมือในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นและชุมชน 3.2 ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ ความรู้สู่การแก้ปัญหาและพัฒนา สังคมอย่างเป็นระบบ 3.3 ผู้เรียนเข้าร่วมเครือข่ายในการ ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

ในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ออกเป็น 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก 1) การสร้างแรงบันดาลใจ โดยเน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนจากศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ 2) การลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน โดยเน้นการให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ไปเรียนรู้และทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน 3) การลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ร่วมกับศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ 4) การจัดนิทรรศการนำเสนอผลงาน โดยเน้นการเผยแพร่ผลงานศิลปะสาธารณะประโยชน์ให้ชุมชนได้รับรู้ในวงกว้าง และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นการร่วมชื่นชมผลงานและความสำเร็จจากโครงการเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน รวมถึงการวิเคราะห์ผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นและแนวทางในการพัฒนาต่อยอดในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการของแนวคิดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 10 ขั้นตอน คือ 1) การตระหนักถึงปัญหา (Disorienting Dilemma) 2) การตรวจสอบตนเอง (Self-Examination) 3) การประเมินตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Assessment) 4) การวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันในประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน (Relating Discontent to Others) 5) ค้นหาทางเลือกบทบาทใหม่ของตน (Explaining Options of New Behavior)

6) การวางแผนเพื่อการปฏิบัติการ (Planning a Course of Action) 7) การทำให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และทักษะในการปฏิบัติการ (Knowledge to Implement Plans) 8) การทดลองปฏิบัติ (Experimenting with New Roles) 9) การสร้างความเชื่อมั่นในตนเองในบทบาทใหม่ (Building Confidence in New Ways) และ 10) การบูรณาการเข้าสู่ชีวิตบนพื้นฐานของมุมมองใหม่ (Reintegration) และกระบวนการของแนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการบริการสังคม ที่มีกระบวนการทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาความต้องการของชุมชน (Explore) 2) การวางแผนและวางเป้าหมายในการทำงาน (Prepare) 3) การสร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อชุมชน (Create) 4) การสะท้อนคิด (Learn Through reflection) 5) การนำเสนอผลงานศิลปะและจัดนิทรรศการ (Share) โดยมีรายละเอียด ดังตาราง 2.2

ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ

แนวคิดทฤษฎี		ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ
แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง	แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการบริการสังคม	
1. การตระหนักถึงปัญหา (Disorienting dilemma)	1. การศึกษาความต้องการของชุมชน (Explore)	1. การสร้างแรงบันดาลใจ เป็นการปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับจิตสาธารณะ การอภิปรายสะท้อนคิดร่วมกันถึงคุณค่าและประโยชน์ของจิตสาธารณะ เรียนรู้แนวคิดศิลปะเพื่อสังคม ในรูปแบบต่าง ๆ ศึกษา กิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมจาก ศิลปินต้นแบบ

ตาราง 2.2 ตารางแสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี		ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ
แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง	แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการบริการสังคม	
2. การตรวจสอบตนเอง (Self-Examination)	2. การวางแผนและวางแผนเป้าหมายในการทำงาน (Prepare)	2. การลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน เป็นการเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง สำนวจทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน การสำรวจความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมที่ตนเองสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ และนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ความสำคัญและแนวทางในการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ และความเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน
3. การประเมินตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Assessment)		
4. การวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันในประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน (Relating Discontent to Others)		
5. ค้นหาทางเลือกบทบาทใหม่ของตน (Explaining Options of New Behavior)		
6. การวางแผนเพื่อการปฏิบัติการ (Planning a Course of Action)		
7. การทำเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และทักษะในการปฏิบัติการ (Knowledge to Implement Plans)		

ตาราง 2.2 ตารางแสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี		ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ ของรูปแบบ
แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการ เปลี่ยนแปลง	แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อการบริการสังคม	
8. การทดลองปฏิบัติ (Experimenting with New Roles)	3. การสร้างสรรค์งาน ศิลปะเพื่อชุมชน (Create)	3. การลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ สาธารณะประโยชน์ ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมศิลปะ สาธารณะประโยชน์ตามที่ได้ วางแผนไว้ ฝึกประยุกต์ใช้องค์ ความรู้ทางศิลปะสู่การสร้างสรรค์ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์
9. การสร้างความเชื่อมั่น ในตนเองในบทบาท ใหม่ (Building Confidence in New Ways)	4. การสะท้อนคิด (Learn Through Reflection)	4. การจัดนิทรรศการนำเสนอ ผลงาน เป็นการนำเสนอผลงานต่อชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการร่วม ประเมินผลงาน ให้ชุมชนได้แสดง ความชื่นชมในการทำงานของ ผู้เรียนเพื่อสร้างให้เกิดความ ภาคภูมิใจร่วมกันของผู้เรียน
10. การบูรณาการเข้าสู่ชีวิต บนพื้นฐานของมุมมอง ใหม่ (Reintegration)	5. การนำเสนอผลงาน ศิลปะและจัดนิทรรศการ (Share)	5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การคิดสะท้อนคิดและสรุป บทเรียน นำประสบการณ์ ความ ประทับใจ ร่วมกันอภิปราย แสดง ความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน

ในการพัฒนาเครื่องมือวัดประเมินผล ได้แก่ แบบวัดจิตสาธารณะและแบบสะท้อนคิด โดยได้พัฒนาแบบวัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดทั้งหมด รวมถึงให้สอดคล้องกับแนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม ผ่านกระบวนการที่เน้นการกระทำเพื่อสังคม (Social Action) ซึ่งนำไปสู่ความมีคุณธรรมของพลเมือง โดยในการวัดระดับจิตสำนึกทางสังคม แบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ 1) ระดับจิตสำนึกที่เริ่มเรียนรู้และถูกปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคม (Embedded Social Consciousness) 2) ระดับจิตสำนึกที่มีการสะท้อนคิดถึงสังคม (Self-Reflexive Social

Consciousness) 3) ระดับจิตสำนึกที่เริ่มนำไปสู่การกระทำ (Engaged Social Consciousness) 4) ระดับจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแบบกลุ่มสังคม (Collaborative Consciousness) และ 5) ระดับจิตสำนึกในการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย (Resonant Consciousness) โดยมีรายละเอียดดังตาราง 2.3

ตารางที่ 2.3 ตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎี กับแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
วัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

แนวคิดทฤษฎี	วัตถุประสงค์การเรียนรู้	ตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ	ร่างแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
แนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) 1. ระดับจิตสำนึกที่เริ่มเรียนรู้และถูกปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคม (Embedded Social Consciousness)	ด้านความรู้และความคิด	1. ผู้เรียนมีความเข้าใจในบริบทของสังคม	1. ผู้เรียนมีความเข้าใจในบริบทของสังคม 2. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ 3. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้

ตารางที่ 2.3 ตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎี กับแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
วัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	วัตถุประสงค์การเรียนรู้	ตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ	ร่างแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
แนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) 1. ระดับจิตสำนึกที่เริ่มเรียนรู้และถูกปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคม (Embedded Social Consciousness)	ด้านความรู้และความคิด	2. ผู้เรียนสามารถแสดงวิสัยทัศน์ การวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ถึงประเด็นในการพัฒนาและแก้ปัญหาของสังคม 3. ผู้เรียนรับรู้ความสามารถของตนในการผลักดัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	1. ในการการแก้ปัญหาของชุมชน ผู้เรียนคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่าย 2. ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้ 3. ผู้เรียนสามารถคิดวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบ 1. ผู้เรียนรู้และเข้าใจว่าศิลปะมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมได้ในรูปแบบใดบ้าง 2. ผู้เรียนสามารถใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะไปทำประโยชน์เพื่อสังคมได้อย่างดี 3. ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการศาสตร์ทางศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 2.3 ตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎี กับแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
วัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	วัตถุประสงค์การเรียนรู้	ตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ	ร่างแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
แนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) 2. ระดับจิตสำนึกที่มีการสะท้อนคิดถึงสังคม (Self-reflexive Social Consciousness)	ด้านจิตใจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY	1. ผู้เรียนมีความร่วมแรงร่วมใจ ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 2. ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงปัญหาของส่วนรวม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม	1. ผู้เรียนมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมร่วมกับเพื่อน ๆ และชุมชน 2. ในการทำงานเป็นทีม ผู้เรียนอาสาทำงานหลัก เพื่อให้ทีมประสบความสำเร็จ 3. ผู้เรียนพร้อมเปิดใจรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงาน 1. ผู้เรียนมองว่าถ้าสังคมดีเรา ก็จะได้รับผลดีด้วยเช่นกัน เพราะผู้เรียนคือส่วนหนึ่งของสังคม 2. ผู้เรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสังคมร่วมกันอย่างมีเหตุผล 3. การได้ทำงานศิลปะเพื่อสังคมคือสิ่งที่ผู้เรียนภูมิใจ และผู้เรียนพร้อมทำงานที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด

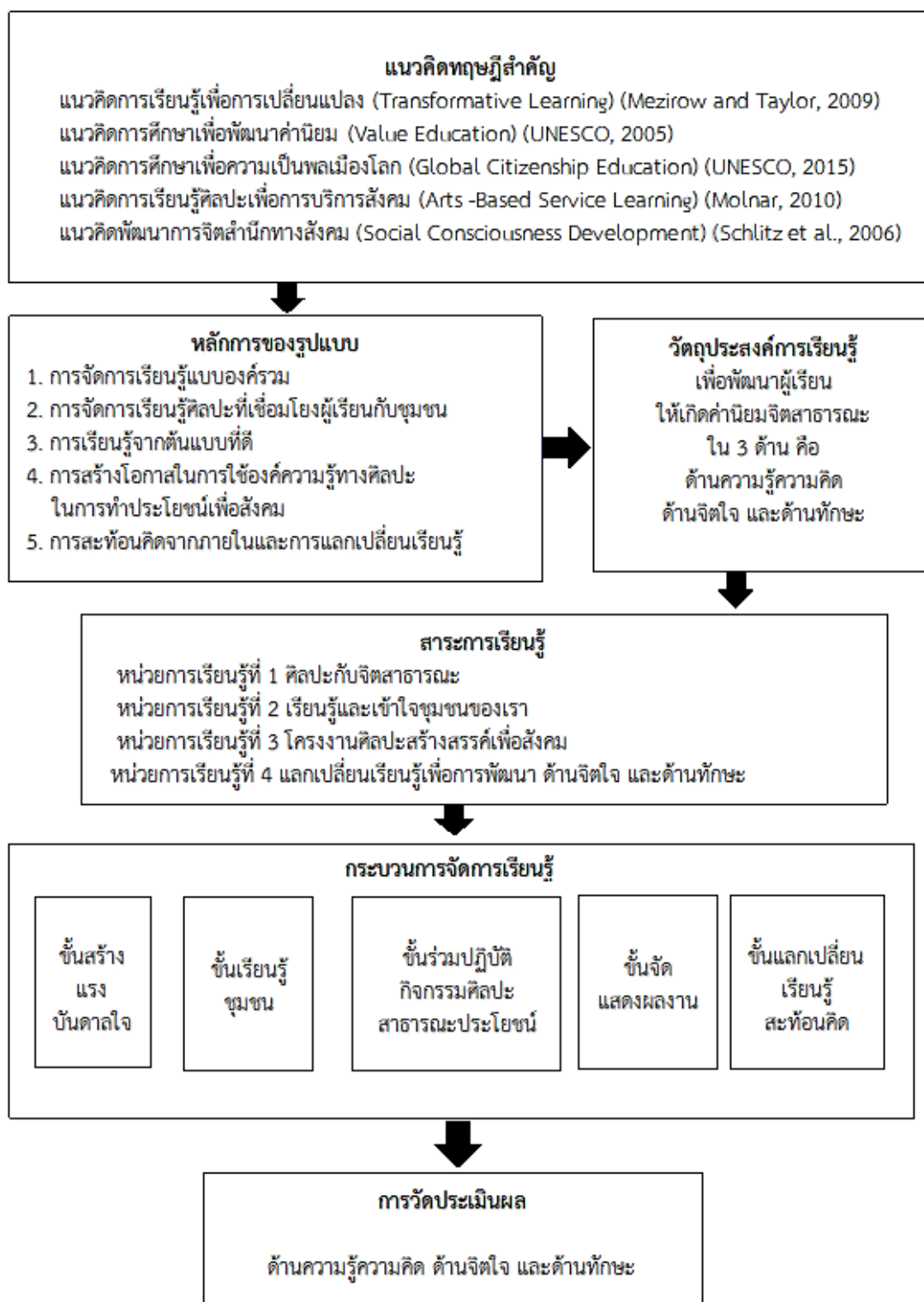
ตารางที่ 2.3 ตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎี กับแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
วัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	วัตถุประสงค์การเรียนรู้	ตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ	ร่างแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
แนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) 2. ระดับจิตสำนึกที่มี การสะท้อนคิดถึงสังคม (Self-reflexive Social Consciousness)	ด้านจิตใจ	3. ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการเข้าไปแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม	1. ผู้เรียนมีความพร้อมและยินดีสละเวลาในการร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม 2. ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง 3. ผู้เรียนมีเป้าหมายว่าอยากทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม อย่างสม่ำเสมอในอนาคต
3. ระดับจิตสำนึกที่เริ่มนำไปสู่การกระทำ (Engaged Social Consciousness)	ด้านทักษะ	1. ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสาร การสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน	1. ผู้เรียนมีทักษะในการลงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และศึกษาบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี 2. ผู้เรียนมีทักษะในการติดต่อประสานงานพูดคุยกับคนในชุมชน และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและคนในชุมชนอยู่เสมอ 3. ผู้เรียนมีทักษะในการนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และพร้อมรับฟังเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 2.3 ตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎี กับแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
วัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	วัตถุประสงค์การเรียนรู้	ตัวชี้วัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ	ร่างแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ
แนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development)	ด้านทักษะ	2. ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้สู่การแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมอย่างเป็นระบบ	1. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี 2. หากพบว่าในการทำงานศิลปะเพื่อสังคม ผู้เรียนขาดทักษะในเรื่องใด ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนทักษะในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างดี
4. ระดับจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแบบกลุ่มสังคม (Collaborative Consciousness)			3. ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะความสามารถทางศิลปะเพื่อบูรณาการร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี
5. ระดับจิตสำนึกในการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย (Resonant Consciousness)		3. ผู้เรียนเข้าร่วมเครือข่ายในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	1. ผู้เรียนมีเครือข่ายของเพื่อนในศาสตร์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติและแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน 2. ผู้เรียนมีการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม 3. เครือข่ายของผู้เรียนมีการวางแผนในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ

โดยภาพรวมของรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะฉบับร่าง สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 แผนภาพแสดงร่างรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยม
การมีจิตสาธารณะ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมจิต
สาธารณะสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Participatory
Learning and Action Research (PLAR)) ร่วมกับการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา
รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบ
โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง
คือ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับ
การส่งเสริมจิตสาธารณะ 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาค่านิยม
5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนารูปแบบ
การเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 3 วงรอบ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต ใน
หลักสูตรทางด้านศิลปะ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบที่ 1 คือ ผู้เรียนหลักสูตรการ
ออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน กลุ่ม
ตัวอย่างในการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบที่ 2 คือ ผู้เรียนหลักสูตรศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบ
ที่ 3 คือ ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรทางด้านศิลปะ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัด
สงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย จังหวัดสงขลา จำนวน 30
คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสะท้อนคิด และแบบวัดค่านิยมจิตสาธารณะ

การวิจัยระยะที่ 3 เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อทดสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต ในหลักสูตรทางด้านศิลปะ กลุ่มตัวอย่าง คือ
ผู้เรียนระดับปริญญาบัณฑิต ในหลักสูตรทางด้านศิลปะ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสะท้อนคิด และแบบวัดค่านิยมจิต
สาธารณะ

โดยกระบวนการวิจัยทั้ง 3 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพปัญหา และแนวทางการค่านิยมการมีจิต สาธารณะ

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะซึ่งประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวิจัยเอกสาร

เป็นการศึกษาเอกสารของไทยและต่างประเทศ ในประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบ ใช้เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยระยะที่ 1 และใช้ในการตรวจสอบแบบสามเส้าร่วมกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การวิจัยภาคสนาม และการสัมภาษณ์

1.1 ประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย

1.1.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดการเรียนรู้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดการพัฒนา ค่านิยม แนวคิดการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ

1.1.2 แนวคิดทางศิลปศึกษา และกิจกรรมศิลปะที่ช่วยเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการทางค่านิยม และการวัดจิตสาธารณะ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นการศึกษานำทางการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีแนวทางการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานในสาขาดังกล่าวไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 15 คน จำแนกได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

2.1.1 ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจิตสาธารณะ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านความเป็นพลเมือง ด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ รวมทั้งสิ้น 5 คน

2.1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา ค่านิยม ประกอบด้วย นักวิชาการที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงจากภายใน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง นักวิชาการด้านเรียนรู้เชิงคุณค่า รวมทั้งสิ้น 5 คน

2.1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่จัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกของเยาวชน ศิลปินที่ทำงานศิลปะเพื่อสังคม ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา รวมทั้งสิ้น 5 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร แล้วทำการสรุปประเด็นข้อมูลที่ไม่สามารถเก็บรวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร เพื่อนำประเด็นดังกล่าวมากำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจากหน่วยงานต่างๆ ต่อไปให้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview) ตามแนวคิดของสุภางค์ จันทวานิช (2549) โดยการสัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนคำถามในการสัมภาษณ์ไปตามสถานการณ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล หน่วยงานที่สังกัด ตำแหน่ง ระยะเวลาการทำงาน การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ 2 ข้อมูลแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะ โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

- 1) หลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ มีอะไรบ้าง
 - 2) จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างเพื่อส่งเสริมค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ คืออะไรบ้าง
 - 3) รูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ควรมีขั้นตอนการดำเนินการใดบ้าง และควรดำเนินการอย่างไร
 - 4) รูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ควรมีการวัดประเมินผลอย่างไร
 - 5) บรรยากาศทางการเรียน และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ควรเป็นอย่างไร
- โดยแต่ละหัวข้อได้กำหนดคำถามหลักและคำถามรองไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้เป็นกรอบการสัมภาษณ์ แต่สามารถเปลี่ยนแปลงคำถามได้ระหว่างการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวคิดของสุภางค์ จันทวานิช (2549) โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. จำแนกถ้อยคำหรือใจความที่กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็น
2. ตีความถ้อยคำที่จำแนกออกมา
3. สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Analysis)

ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงปริมาณจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ โดยวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้าจากข้อมูลการสัมภาษณ์ การสังเกต สรุปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการจัดการเรียนการสอนศิลปะเพื่อค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะเพื่อส่งเสริมเพื่อส่งเสริมค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

การวิจัยระยะที่ 2

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลง และการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

การวิจัยในระยะที่ 2 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ เป็นการศึกษาภาคสนามโดยผู้วิจัยวางแผนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชนได้มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าของปัญหาและเป็นเจ้าของพื้นที่ที่จะดำเนินการพัฒนา โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกองค์กรชุมชนและเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนก่อน และเริ่มศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (PLAR) ประกอบด้วย

1. ระยะก่อนการวิจัย

1.1 การคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานวิจัย

2. ระยะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ซึ่งผลจากการศึกษาในระยะนี้จะนำมาพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการสอน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการ ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 การร่วมกันออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ (Design)

ขั้นที่ 2 การร่วมลงมือจัดการเรียนรู้ (Act)

ขั้นที่ 3 การร่วมสังเกตผลการจัดการเรียนรู้ (Observe)

ขั้นที่ 4 การร่วมสะท้อนผล (Reflect)

มีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ระยะก่อนการวิจัย

การคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในงานวิจัย ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานวิจัย โดยพิจารณาคุณสมบัติต่างๆ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความสนใจจริงและเห็นความสำคัญของการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา 2) เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม และ 3) เป็นผู้ที่สามารถเสียสละเวลามาศึกษาเรียนรู้ร่วมกันกับคณะทำงานวิจัย ได้อย่างสม่ำเสมอ

โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์พูดคุยเรื่องความพร้อมและเวลาที่จะใช้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อร่วมกันสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วนระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก เป็นการกำหนดบทบาทระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักให้เข้าใจ โดยเฉพาะความชัดเจนในเรื่องของวัตถุประสงค์เป้าหมาย และความคาดหวังว่าจะทำอะไร และจะได้อะไร เพื่อพัฒนารูปแบบการสอน รวมทั้งจะทำการพัฒนาและส่งเสริมการมีจิตสาธารณะอย่างไร ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วน หรือเพื่อให้ทุกฝ่ายตอบคำถามในใจได้ว่าทำไมจะต้องมาร่วมมือกัน ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการวิจัย ออกได้เป็น 5 กลุ่ม รวมจำนวน 25 คน ได้แก่ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปะ จำนวน 5 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน 3) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ จำนวน 5 คน 4) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน จำนวน 5 คน และ 5) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ จำนวน 5 คน

2. ระยะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน

ซึ่งผลจากการศึกษาในระยะนี้จะนำมาพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการสอน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้สึของผู้เข้าร่วมสนทนาในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงใจและสร้างสรรค์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการ ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การร่วมกันออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ (Design) เป็นขั้นตอนในการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อระดมความคิดเห็น รวบรวมประเด็นปัญหา ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน แนวทางการพัฒนาค่านิยม การมีจิตสาธารณะ แนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การวางแผนและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ยกร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม นำเอาแนวทางที่ถูกเลือกสรรไว้มาวิเคราะห์ บริบทต่าง ๆ ในด้านข้อจำกัด เงื่อนไข ทรัพยากร และจัดทำเป็นรูปแบบการเรียนรู้โดยกำหนด หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เน้นการมีส่วนร่วมและการกระจายความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นที่ 2 การร่วมลงมือจัดการเรียนรู้ (Act) การทดลองใช้รูปแบบการสอน ศิลปะโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมค่านิยมจิตสาธารณะ นำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ โดยเป็นการดำเนินงานตามแผนการสอนที่วางไว้ เพื่อใช้ทดลองสอนนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาศิลปศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการทดลองใช้รูปแบบโดยทดลองใช้ซ้ำจำนวน 3 วนรอบ เป็นเวลา 20 สัปดาห์ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบที่สมบูรณ์

ขั้นที่ 3 การร่วมสังเกตผลการจัดการเรียนรู้ (Observe) เป็นการร่วมสังเกตผลตลอดการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ การติดตามผลการดำเนินงาน การรวบรวมข้อมูลในประเด็น กิจกรรมการสอนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว กิจกรรมการสอนที่ยังไม่สามารถดำเนินการตามแผนงาน ผลการสอนที่พึงพอใจ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและผู้ร่วมกิจกรรม การศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ปัญหา อุปสรรคที่พบในการปฏิบัติ และความช่วยเหลือและการสนับสนุนที่ต้องการ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การร่วมสะท้อนผล (Reflect) การร่วมสะท้อนคิดหลังทำกิจกรรมการสอน (After Action Review-AAR) และร่วมประเมินผลในการจัดการเรียนการสอน ในประเด็นสิ่งที่คาดว่าจะได้จากการสอนคืออะไร สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร สิ่งที่แตกต่างและทำไมจึงแตกต่าง สิ่งที่ต้องแก้ไข คืออะไร และจะปรับปรุงได้อย่างไร นำผลจากการสะท้อนและการประเมินผลรูปแบบการสอนในแต่ละวงรอบมาปรับปรุงรูปแบบจนเกิดความสมบูรณ์

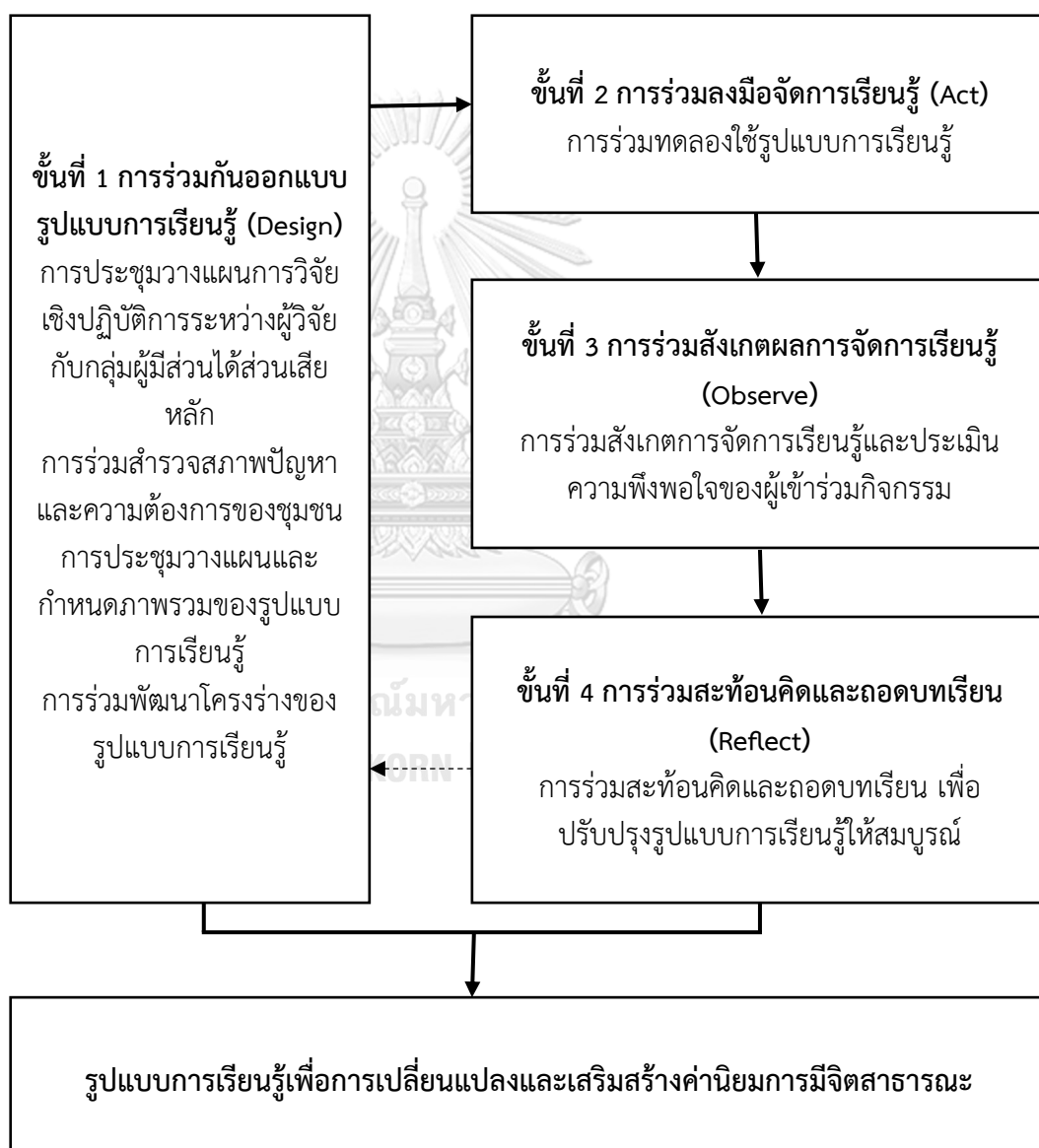
โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในหลักสูตรทางด้านศิลปะ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยวงรอบที่ 1 คือ นักศึกษาหลักสูตรการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยรอบที่ 2 คือ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน

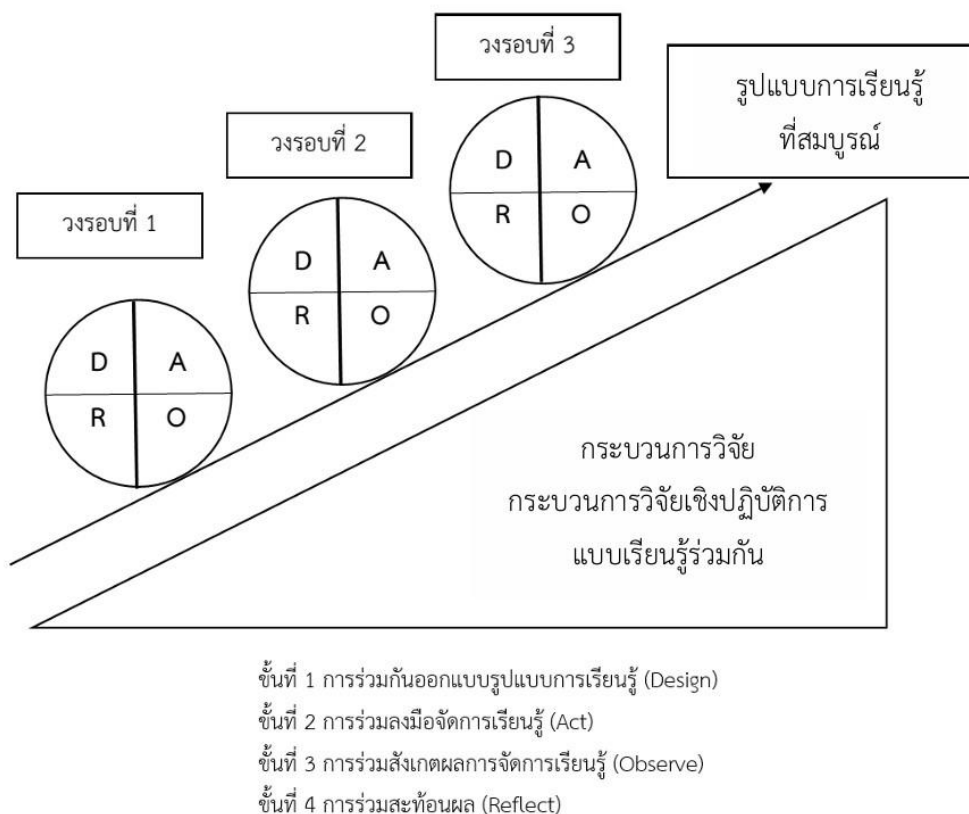
กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยรอบที่ 3 คือ นักศึกษาหลักสูตรทางด้านศิลปะ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน

โดย ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน(PLAR)เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ภาพแสดงขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (PLAR) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

โดยผู้วิจัยวางแผนปฏิบัติการในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการสอน ทั้งหมด 3 วงรอบ จนได้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ ดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 ภาพแสดงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน 3 วงรอบ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างเบื้องต้นขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สารการเรียนรู้ 4) กระบวนการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้

3. การนำเสนอและรับรองรูปแบบ

เป็นขั้นตอนการรับรองรูปแบบการสอนโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัย โดยใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยนำผลการจัดสนทนากลุ่มไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่สมบูรณ์

การวิจัยระยะที่ 3

การวิจัยกึ่งทดลองเพื่อทดสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้

การวิจัยในระยะที่ 3 นี้ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติจริงโดยการนำหลักสูตรที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพและพัฒนา แล้วไปทดลองใช้จริง มีรายละเอียดดังนี้

1. **รูปแบบการทดลอง** นำรูปแบบไปใช้จริงกับนักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ ม.ราชภัฏสงขลา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน จำนวน 16 สัปดาห์ ในการทดลองใช้ใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการฝึกอบรม (Single - group pretest-posttest design) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) ดังนี้

O_1	X	O_2
-------	---	-------

O_1 หมายถึง การทดสอบตัวแปรตามก่อนการนำรูปแบบไปใช้

X หมายถึง การใช้นวัตกรรม (การนำรูปแบบไปใช้)

O_2 หมายถึง การทดสอบตัวแปรตามหลังการนำรูปแบบไปใช้

O_1 และ O_2 เป็นการทดสอบด้วยเครื่องมือชนิดเดียวกันและเปรียบเทียบผลการทดลองระหว่าง O_1 กับ O_2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ ผู้เรียนระดับปริญญาตรี สาขาทางด้านศิลปะ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เรียนระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จาก 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาทัศนศิลป์ สาขาวิชาดนตรีสากล สาขาวิชาดนตรีไทย สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง และสาขาวิชาการออกแบบ จำนวนสาขาละ 5 คน รวมทั้งหมด 25 คน โดยเรียนในรายวิชาจำลอง วิชาศิลปะกับจิตสาธารณะ ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2565

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้

3.1 แบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ เป็นแบบวัดเพื่อประเมินค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้วัดความคิดเห็นหรือระดับ การปฏิบัติเกี่ยวกับจิตสาธารณะใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความคิด 2) ด้านจิตใจ และ 3) ด้านทักษะ ทั้งก่อนการทดลองและหลังทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดจิตพิสัย องค์ประกอบและคุณลักษณะของจิตสาธารณะ นำมาพัฒนาสร้างข้อคำถามใหม่ ให้สอดคล้องกับ นิยามและครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความคิด 2) ด้านจิตใจ และ 3) ด้าน ทักษะ ตามแบบของลิเกิร์ต (Likert) ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 27 ข้อ และเกณฑ์ การให้คะแนน ดังนี้

คะแนนสำหรับข้อความการตอบ

- 5 จริงที่สุด หรือ นักศึกษาปฏิบัติตรงกับข้อความทุกครั้ง
- 4 จริง หรือ นักศึกษา ปฏิบัติตรงกับข้อความนั้นบ่อยครั้ง
- 3 ค่อนข้างจริง หรือนักศึกษา ปฏิบัติตรงกับข้อความนั้นบางครั้ง
- 2 ค่อนข้างไม่จริง หรือนักศึกษา ปฏิบัติตรงกับข้อความนั้นนาน ๆ ครั้ง
- 1 ไม่จริง หรือ นักศึกษาไม่เคยปฏิบัติตรงกับข้อความนั้นเลย

การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีจิตสาธารณะระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีจิตสาธารณะระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีจิตสาธารณะระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีจิตสาธารณะระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีจิตสาธารณะระดับน้อยที่สุด

3.1.2 นำแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ที่สร้างขึ้นเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาปรับข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.1.3 นำแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะที่ปรับเรียบร้อยแล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพของแบบวัดจิตสาธารณะ ด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมด้านภาษา รวมถึงความสอดคล้องกับนิยามและจิตสาธารณะที่ต้องการเสริมสร้าง ทั้ง 3 ด้าน แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.1.4 นำแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะของนักศึกษา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับนักศึกษาครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาการออกแบบ จำนวน 30 คน โดยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ ครอนบาค (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

3.2 แบบสะท้อนคิด มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดที่ให้ผู้เรียนทำหลังจบกิจกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตลอดจนความคิดเห็นและมุมมองของผู้เรียนที่มีต่อ กิจกรรม

4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเครื่องมือวัดเชิงปริมาณมาวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับแบบวัดจิตสาธารณะใช้การทดสอบที (Dependent t-test) เปรียบเทียบกับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแบบวัดจิตสาธารณะของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังฝึกอบรม สำหรับแบบวัดความพึงพอใจ ใช้การทดสอบที (One sample t-test) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) เปรียบเทียบความเที่ยงตรงของข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งกระบวนการทั้งสามนี้จะกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง

2.1 การลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (Data reduction) เป็นการเลือกเฟ้นและหาจุดที่น่าสนใจ ที่จะทำให้จับประเด็นหรือสาระสำคัญได้ง่าย สรุปย่อและปรับข้อมูลดิบที่เก็บมาจากภาคสนาม ภายหลังจากเสร็จสิ้นการบันทึกข้อมูลภาคสนามในแต่ละวัน ผู้วิจัยจะกลับมาทบทวนข้อมูลที่บันทึกได้ และทำการสรุปและจำแนกข้อมูลตามประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ในกรอบของการวิจัยเพื่อง่ายต่อการสืบค้นและทำการลดทอนข้อมูลที่ซ้ำ ๆ กันลงและกำจัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องและไม่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยออกไป รวมทั้งการรวมข้อเสน่อื่นๆ ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอข้อมูล

2.2 การตรวจสอบข้อมูล (Data audition) เพื่อให้ผลการวิจัยนั้นมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Valid and Reliable) จะต้องใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลต่างกัน และได้ข้อมูลที่ตรงกัน และการตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลหลายๆ วิธี ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เป็นต้น

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการจำแนกประเภท (Typological analysis) การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการดำเนินการดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 ตารางสรุปกระบวนการวิจัย

ระยะการวิจัย	ขั้นตอนการดำเนินการ	ผลลัพธ์
การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลใน การพัฒนารูปแบบ การเรียนรู้ (ระหว่างเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2561)	1. การวิจัยเอกสาร 2. การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน	1. ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและ เสริมสร้างค่านิยมการมีจิต สาธารณะ 2. กรอบแนวคิดทฤษฎี และ แนวทางเบื้องต้นในการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้
การวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบ เรียนรู้ร่วมกันเพื่อ พัฒนารูปแบบการ เรียนรู้ การนำเสนอและ รับรองรูปแบบการ เรียนรู้ (วิจัยวงรอบที่ 1 ภาคเรียนที่ 2/2561 วิจัยวงรอบที่ 2 ภาคเรียนที่ 1/2562 วิจัยวงรอบที่ 3 ภาคเรียนที่ 2/2562)	1. การร่วมสร้างกรอบแนวคิดของรูปแบบ การเรียนการสอนโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย 2. การร่วมร่างรูปแบบการเรียนการ เรียนรู้โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3. ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการ เรียนรู้และปรับปรุงแก้ไข 4. การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบ โดย การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและการพัฒนา เครื่องมือวิจัย 5. การทดลองใช้รูปแบบด้วยแผนการ ทดลอง ปรับปรุงรูปแบบ 3 วงรอบ ใน ระยะเวลา 3 ภาคการศึกษา เพื่อพัฒนา รูปแบบที่สมบูรณ์ 6. ประเมินความเปลี่ยนแปลงค่านิยมการมี จิตสาธารณะของผู้เรียน 7. สรุปโครงสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่ สมบูรณ์ 8. นำเสนอรูปแบบโดยวิธีการสนทนากลุ่ม 9. รับรองรูปแบบโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วน เสียหลัก	รูปแบบการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ที่ ผ่านการรับรองร่วมกันโดยกลุ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก

ตารางที่ 3.1 ตารางสรุปกระบวนการวิจัย (ต่อ)

ระยะการวิจัย	ขั้นตอนการดำเนินการ	ผลลัพธ์
การวิจัยระยะที่ 3 (ภาคเรียนที่ 1/2565)	1. นำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาสมบูรณ์ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ กระบวนการวิจัยกึ่งทดลอง 2. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้	1. ผลการตรวจตรวจสอบ คุณภาพข้อมูลที่ได้จากการ ทดลองใช้รูปแบบประกอบด้วย 2. ผลสรุปการมีจิตสาธารณะ ของผู้เรียน จากการวัดค่านิยม จิตสาธารณะ และการสะท้อน คิด

โดนสามารถสรุปเป็นกระบวนการวิจัยอย่างย่อได้ดังภาพที่ 3.3

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาแบบตามกระบวนการวิจัยระยะต่าง ๆ ได้แก่

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

4.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้นต่อค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน

4.4 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ รวมถึงผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการวิจัยระยะที่ 1

ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการสัมภาษณ์

ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ จำนวน 15 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญ แบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงจากภายใน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจิตสาธารณะ และผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เชิงคุณค่า จำนวน 5 คน

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่จัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาค่านิยมของเยาวชน และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา จำนวน 5 คน

3. กลุ่มศิลปินที่ทำงานศิลปะเพื่อสังคม จำนวน 5 คน

โดยจากทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นสำคัญ ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ได้ดังนี้

1. เน้นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะแบบองค์รวม โดยเน้นสร้างความเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ

2. เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เข้าไปเรียนรู้ ทำความรู้จักชุมชนอย่างลึกซึ้ง ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเรื่องราวและบริบทของชุมชนผ่านกระบวนการทางศิลปะ ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมศิลปะที่สร้างความเชื่อมโยงและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน เพื่อสร้างความผูกพัน และสร้างจิตสำนึกในการอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3. เน้นการจัดการเรียนรู้จากต้นแบบ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแบบอย่างที่ดีผ่านศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะสาธารณะจากบุคคลต้นแบบ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับศิลปินต้นแบบ

4. เน้นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การทำประโยชน์ให้สังคม เป็นการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง ให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติการทำงานศิลปะสาธารณะด้วยตนเอง พัฒนาทักษะให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

5. เน้นการสะท้อนคิดจากภายใน ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมืออภิปราย แลกเปลี่ยนมุมมอง แนวคิด เรื่องราว ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการทางศิลปะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าของจิตสาธารณะที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น กระบวนการสุนทรียสนทนา การประเมินเสริมพลัง บูรณาการกับกระบวนการทางศิลปะ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและการเห็นคุณค่าในค่านิยมจิตสาธารณะร่วมกัน

โดยผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปได้ว่าในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะควรมุ่งเน้นมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด (Head) ด้านจิตใจ (Heart) และด้านทักษะ (Hand) เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อตัว (Holistic change) ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนจากประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิดจากภายใน ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเบื้องต้นดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

ผลการวิจัยระยะที่ 2

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิต สาธารณะ

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Participatory Learning and Action Research : PLAR) นี้เป็นการแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการวิจัยออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ 3) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระหรือภาคเอกชน 4) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ และ 5) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ โดยดำเนินการวิจัย 3 วนรอบ วนรอบละ 1 ภาคการศึกษา เริ่มในภาคการศึกษาที่ 2/2561 ภาคการศึกษาที่ 1/2562 และภาคการศึกษาที่ 2/2562 รวม 3 ภาคการศึกษา จนได้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่มีความสมบูรณ์ และนำไปจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อรับรองรูปแบบร่วมกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวนรอบที่ 1 ระยะก่อนเริ่มการวิจัย

ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการคัดเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่สามารถให้นักศึกษาเข้าไปเรียนรู้และฝึกปฏิบัติได้ โดยคัดเลือกชุมชนไว้ทั้งหมด 3 พื้นที่ จากนั้นจึงเข้าไปศึกษาบริบทของพื้นที่ โดยมีการพิจารณาอย่างละเอียดในด้านความพร้อมของบุคคลที่จะเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของงานวิจัยในแต่ละพื้นที่ สภาพความต้องการเบื้องต้นของปัญหา ความขัดแย้งในพื้นที่ รวมถึงด้านความปลอดภัยและการเดินทาง จนได้พื้นที่ชุมชนที่มีความเหมาะสมคือ พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา จากนั้นจึงเริ่มเข้าไปคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก โดยเข้าไปพูดคุยและนำเสนอแนวคิดของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกโดยพิจารณาคุณสมบัติต่างๆ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความสนใจจริงและเห็นความสำคัญของการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา 2) เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเป็นที่ยอมรับของชุมชน และ 3) เป็นผู้ที่สามารถเสียสละเวลามาศึกษาเรียนรู้ร่วมกันกับคณะทำงานวิจัย ได้อย่างสม่ำเสมอ และได้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในงานวิจัยเชิงปฏิบัติการวนรอบที่ 1 จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็น 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปะจำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน 3) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ จำนวน 3 คน 4) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน จำนวน 3 คนและ 5) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ จำนวน 3 คน ซึ่งทุกท่านมีความเห็นตรงกันในแนวคิดและยินดีสละเวลามาร่วมทำกิจกรรมในงานวิจัย หลังจากได้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครบทุกกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการนัดหมายและจัดการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเพื่อออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2561 ณ.โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น) อ.เมือง จ.สงขลาสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วนระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก เป็นการกำหนดบทบาทระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักให้เข้าใจ โดยเฉพาะความชัดเจนในเรื่องของวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และความคาดหวังว่าจะทำอะไร และจะได้อะไร เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนรวมทั้งจะทำ

การพัฒนาและส่งเสริมการมีจิตสาธารณะอย่างไร ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วน หรือเพื่อให้ทุกฝ่ายตอบคำถามในใจได้ว่าทำไมจะต้องมาร่วมมือกัน

ภาพที่ 4.1 บรรยากาศการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเพื่อออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน

โดยผลสรุปจากการประชุมทำให้ทราบความต้องการในการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักแต่ละกลุ่มและได้วางเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาให้เกิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะร่วมกัน โดยแบ่งหน้าที่ในการทำงานของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มคณะทำงานและประสานงานหลัก (Core Team) จำนวน 6 คน เพื่อให้เป็นกลุ่มเล็กและทำงานได้อย่างคล่องตัว ส่วนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักท่านอื่นจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา และมีการนัดประชุมเป็นกลุ่มย่อยเพื่อพัฒนายกร่างรูปแบบต่อไป

โดยที่ประชุมลงความเห็นว่า กระบวนการวิจัยในแต่ละวงรอบจะเน้นการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกับโครงการต่าง ๆ ที่จัดโดยเครือข่ายชุมชน เพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับความต้องการและปัญหาของชุมชน รวมถึงเป็นการร่วมมือระหว่างกันในการสนับสนุนกำลังคน และงบประมาณในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์กับผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง โดยสรุปภาพรวมของการ บูรณาการการเรียนรู้กับโครงการต่าง ๆ ได้ดังภาพ 4.2

ภาพที่ 4.2 ภาพแสดงการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกับโครงการต่าง ๆ ที่จัดโดยเครือข่ายชุมชน

จากนั้นที่ประชุมได้สรุปขั้นตอนกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การร่วมวางแผน (Design) เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อระดมความคิดเห็นรูปแบบการเรียนรู้โดยกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล โดยพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนรู้ฉบับร่าง

ขั้นที่ 2 การร่วมจัดการเรียนรู้ (Action) เป็นการนำรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมค่านิยมจิตสาธารณะฉบับร่างในแต่ละวงรอบไปทดลองกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีทางศิลปะ

ขั้นที่ 3 การร่วมสังเกตผล (Observation) เป็นการร่วมมือกันสังเกตผลของการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ มีการติดตามผลการดำเนินงาน รวบรวมข้อมูลในประเด็นของการทำกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว กิจกรรมที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนงาน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการปฏิบัติงาน ตลอดจนความต้องการความช่วยเหลือและการสนับสนุน

ขั้นที่ 4 การร่วมสะท้อนผล (Reflection) เป็นการร่วมมือกันถอดบทเรียนและสะท้อนความคิดหลังการทำกิจกรรม (After Action Review-AAR) เพื่อนำผลที่ได้มาร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

โดยในกระบวนการวิจัยวงรอบที่ 1 สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 1

ขั้นที่ 1 การร่วมวางแผน (Design) (D1)

กลุ่มคณะทำงานและประธานงานหลัก (Core Team) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันโดยได้นำหลักการของรูปแบบจากการวิจัยระยะที่ 1 มาใช้ในการออกแบบและพัฒนา รังรูปแบบการเรียนรู้ โดยรังรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ได้ออกแบบและพัฒนาโดยใช้แนวคิดทฤษฎีสำคัญ ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยม แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก แนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการบริการสังคม และแนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม ร่วมกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากกระบวนการออกแบบและพัฒนา รังรูปแบบการเรียนรู้ ทางคณะทำงานได้ประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการดำเนินการวิจัยวงรอบที่ 1 เพื่อนำเสนอ รังรูปแบบการเรียนรู้และเตรียมการในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยพบว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักได้มีแผนในการทำโครงการเทศกาลศิลปะนานาชาติในย่านเมืองเก่าสงขลา ในชื่อโครงการ “South Fest 2019” โดยในโครงการดังกล่าวจะมีการเชิญศิลปินจากต่างประเทศที่มีแนวคิดในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมมาทำงานศิลปะในย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นเวลา 2 เดือน และแสดงงานศิลปะร่วมกัน จึงถือเป็นโอกาสดีอย่างยิ่งในการที่จะนำมาใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องจิตสาธารณะให้กับนักศึกษา นอกจากนี้ทางชุมชนยังได้สนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งในการใช้จัดการเรียนรู้อีกด้วย จากนั้นกลุ่มคณะทำงานจึงได้ทำการคัดเลือกกลุ่มผู้เรียน โดยเลือกผู้เรียนเอกการออกแบบชั้นปี 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 30 คน ที่เรียนในรายวิชาการออกแบบอย่างยั่งยืน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าเนื้อหาวิชามีความสอดคล้องในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำแนวคิดทางศิลปะมาใช้ในการทำประโยชน์เพื่อสังคมตามหลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืน และได้ทดลองจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการที่ได้ออกแบบไว้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 1

ขั้นที่ 2 การร่วมจัดการเรียนรู้ (Action) (A1)

ทางกลุ่มคณะทำงานได้เริ่มจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 1 คือการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นการการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนจากศิลปินจิตอาสาตระต้นแบบ โดยจัดคาบเรียนในการให้ผู้เรียนทำแบบวัดก่อนเรียน ให้ความรู้ในเรื่องความสำคัญของจิตอาสา และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน ซึ่งให้เห็นตัวอย่างของการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะว่าสามารถสร้างให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้อย่างไร โดยได้ทำการเชิญศิลปินจิตอาสาตระต้นแบบ 2 คน ซึ่งเข้าร่วมในการจัดโครงการเทศกาลศิลปะ South Fest 2019 คือ มร.มิเกล โมเรโน มาเตออส (Mr. Miguel Moreno Mateos) ศิลปินชาวสเปน ซึ่งเป็นศิลปินที่ทำงานด้านศิลปะเพื่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและ มร.สตีฟ เอลลีออต (Mr. Steve Elliott) ศิลปินชาวอังกฤษ ซึ่งเป็นศิลปินที่ทำงานด้านศิลปะเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยมิเกลได้เล่าถึงแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะเพื่อสิ่งแวดล้อม ว่าตนเองไม่ได้เรียนจบทางด้านศิลปะโดยตรง แต่เรียนจบทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งในสายงานของเขาทำให้เห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของโลกมากมาย มิเกลจึงต้องการสื่อสารเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมและกระตุ้นเตือนผู้คนให้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยมองว่าในการสื่อสารเรื่องดังกล่าว นั้น ศิลปะเป็นสื่อที่ดีที่สุดในการสร้างการรับรู้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการทำงานด้านศิลปะเพื่อสิ่งแวดล้อม ในเทศกาลศิลปะ South Fest 2019 ในครั้งนี้ มิเกลได้ทำงานร่วมกับกลุ่ม Trash Hero Thailand ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมที่มีเครือข่ายทั่วโลก และเล่าถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่จะเกิดขึ้นในสงขลาที่เน้นการสื่อสารเรื่องปัญหาขยะในทะเลจังหวัดสงขลา โดยอยากให้ทุกคนโดยเฉพาะกับกลุ่มเยาวชนและนักศึกษาในสถาบันการศึกษาในพื้นที่ตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง

ส่วนสตีฟได้อธิบายถึงแรงบันดาลใจของตนในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อสังคม โดยเล่าว่าในช่วงแรกของการทำงาน สตีฟได้ทำงานศิลปะด้านจิตรกรรมสีน้ำมันมาก่อน แต่ได้เปลี่ยนมาทำงานศิลปะหน้ากากและจัดงานคาร์นิวัล เพราะรู้สึกว่าการทำหน้ากากเป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ทุกคนสามารถทำได้ สามารถทำได้ทุกเพศทุกวัย และทุกคนสามารถร่วมทำงานศิลปะหน้ากากร่วมกันได้อย่างมีความสุข การทำหน้ากากและการจัดงานคาร์นิวัล สามารถสร้างการเชื่อมต่อกับผู้คนและลดความขัดแย้งในสังคม รวมถึงสามารถสร้างบรรยากาศแห่งความสุขให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนอีกด้วย เทศกาลศิลปะ South Fest 2019 ในครั้งนี้ สตีฟได้ตระหนักถึงปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากในวันแรกที่มาถึงจังหวัดสงขลา ก็เกิดเหตุการณ์การสร้างสถานการณ์ความไม่สงบโดยการวางระเบิดประติมากรรมนางเงือกทอง ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัดสงขลา สตีฟจึงได้ศึกษาปัญหาดังกล่าว และอยากมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาผ่านงานศิลปะ โดยจะทำงานศิลปะหน้ากาก และจัดงานคาร์นิวัล โดยใช้แนวคิด “มนุษย์ต่างดาว” โดยต้องการสื่อสารว่า ทุกคนเปรียบดั่งมนุษย์ต่างดาว ที่มาจากดาวคนละจักรวาลคนละกาแล็กซี่ และได้นั่งยานอวกาศมายังจังหวัดสงขลาเพื่อมาร่วมงานคาร์นิวัลแห่งความสุข โดยต้องการชี้ให้เห็นในเชิงปรัชญาว่า ทุกคนนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านกายภาพ วัฒนธรรม ศาสนา ความคิดและความเชื่อ แต่ทุกคนก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ และเชิญให้ผู้เรียน

ได้มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์งานครั้งนี้เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความสุขร่วมกัน และทำให้เกิดสังคมแห่งความสุขและการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายผ่านกิจกรรมศิลปะ

ภาพที่ 4.3 ศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบบรรยายให้ความรู้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับศิลปินทั้งสองท่าน สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนในการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะเพื่อพัฒนาสังคมรูปแบบต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดให้เห็นมุมมองของการทำงานศิลปะรูปแบบใหม่ ๆ ที่ไม่เพียงแต่เป็นการทำงานศิลปะในสตูดิโอ และเน้นการทำงานส่วนตัวของศิลปิน แต่เป็นการทำงานศิลปะที่เชื่อมโยงไปสู่ชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยผู้เรียนต่างให้ความสนใจ และมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมร่วมกับศิลปินต้นแบบ

หลังจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจโดยศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบแล้ว ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 2 การลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ไปเรียนรู้และทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน ผู้เรียนและศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบได้กำหนดโจทย์ในการสร้างสรรค์งานร่วมกัน โดยออกแบบหน้ากากของตนเอง โดยใช้แรงบันดาลใจจากชุมชน คณะทำงานจึงได้นำผู้เรียนลงพื้นที่ชุมชนเพื่อศึกษาและเรียนรู้ ค้นหาแรงบันดาลใจในการทำงาน โดยมีสมาชิกชมรมมัคคุเทศก์เมืองเก่าสงขลา เป็นผู้พาผู้เรียนลงพื้นที่และเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน โดยอธิบายให้ทราบว่าย่านเมืองเก่าสงขลาเมืองท่าเก่าแก่ที่มีความเจริญมาแต่โบราณ จึงมีความความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรม รวมถึงพาไปชมโบราณสถานและศาสนสถานสำคัญในพื้นที่ โดย

พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ได้เคยมาที่เมืองเก่าสงขลาหลายครั้ง เพราะถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ผู้คนให้ความสนใจ ซึ่งเป็นการมาเที่ยวชมแต่ยังไม่เคยทราบถึงประวัติความเป็นมาและยังไม่ได้เรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าสงขลา การมาลงพื้นที่ในครั้งนี้จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจในความเข้าใจในบริบทของชุมชนมากขึ้น

ในกระบวนการเรียนรู้ขั้นต่อมาคือขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ร่วมกับศิลปินจิตอาสาสมัครต้นแบบ ได้ร่วมกันออกแบบหน้ากากตามแนวคิดที่ได้วางแผนเอาไว้ รวมถึงได้จัดกิจกรรมเวิร์คช็อปการทำหน้ากากให้กับคนในชุมชนและผู้สนใจ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ผู้ที่มาเวิร์คช็อปต้องสัญญาว่าจะเข้าร่วมเดินพาเหรดหน้ากากในเทศกาลศิลปะนานาชาติที่จัดขึ้น

ภาพที่ 4.4 ผู้เรียนและศิลปินจิตอาสาสมัครต้นแบบร่วมกันทำงานศิลปะชุมชน

ในระหว่างการทำงานศิลปะร่วมกันกับผู้เรียน ศิลปินจิตอาสาสมัครต้นแบบได้เน้นการทำงานศิลปะที่สร้างบรรยากาศผ่อนคลาย และมีความสุข ซึ่งผู้เรียนได้พูดคุยและทำงานร่วมกันอย่างเป็นกันเอง ระหว่างทำงาน สติฟเล่าถึงจุดเริ่มต้นของการเป็นศิลปินของเขาว่าแต่เดิมเขาเป็นจิตรกรเขียนภาพและทำงานศิลปะเพื่อการค้ามาก่อน แต่เมื่อได้มีโอกาสเข้ามาเป็นอาสาสมัครทำหน้ากากในงานคาร์นิวัลแห่งหนึ่ง ก็ทำให้เขาเกิดแรงบันดาลใจในการทำศิลปะหน้ากาก โดยเขาให้เหตุผลว่าการทำหน้ากากเป็นศิลปะที่สามารถเข้าถึงทุกคน ทุกคนสามารถเรียนรู้ในการทำหน้ากาก แสดงตัวตนผ่านหน้ากาก เป็นกิจกรรมที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วม และการจัดงานคาร์นิวัลก็เป็นกิจกรรมที่สร้างความสุขให้กับผู้คน จากนั้นสติฟก็ทำศิลปะหน้ากากเรื่อยมากว่า 20 ปี และครั้งนี้เป็นการมาประเทศไทยและจังหวัดสงขลาครั้งแรกของเขา โดยเมื่อมาถึงสงขลาเพียงไม่กี่วัน ก็เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ

ในเมืองสงขลา โดยมีการลอบวางระเบิดในเมืองสงขลาหลายจุด และที่สำคัญคือมีการวางระเบิดรูปปั้นนางเงือก ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสงขลา ซึ่งสร้างความเสียใจและเสียขวัญให้กับชาวสงขลาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสตีฟแม้จะมาสงขลาเป็นครั้งแรก แต่ก็ได้ศึกษาเรื่องราวและติดตามข่าวสารความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาบ้าง แต่ก็ไม่ได้คิดว่าจะเจอกับประสบการณ์ตรงเช่นนี้ สตีฟได้ซักถามถึงประเด็นความไม่สงบกับผู้เรียน และแลกเปลี่ยนแนวคิดกับผู้เรียนว่าในหลาย ๆ ประเทศที่เขาได้ไปร่วมงานคาร์นิวัล ก็มีเหตุการณ์ความไม่สงบและมีเรื่องราวความขัดแย้งทั้งในเรื่องศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งหลายครั้งก็สามารถใช้กิจกรรมศิลปะมาเป็นสื่อในการลดความรุนแรงได้ โดยยกตัวอย่างในประเทศหนึ่งซึ่งมีหลากหลายคนจากหลากหลายวัฒนธรรม สตีฟได้ไปจัดกิจกรรมเวิร์คช็อปการทำศิลปะหน้ากากให้กับคนในชุมชน โดยให้แต่ละคนทำหน้ากากที่สื่อถึงวัฒนธรรมของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน สร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม สร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องความเท่าเทียมและการยอมรับในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมได้ จากบรรยากาศการทำงานที่มีความสุข และการสอดแทรกเรื่องราวการทำงานศิลปะเพื่อสังคมผ่านการพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับผู้เรียน เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ามีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและตั้งใจในการทำงานมากขึ้น

ในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ผู้เรียนได้ร่วมกันออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานหน้ากากโดยใช้แนวความคิดว่า “หน้ากากสามเกลียว เป็นหนึ่งเดียวในสงขลา” โดยทำเป็นหน้ากากที่สื่อถึงวัฒนธรรมหลักในเมืองสงขลา ได้แก่ วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมมุสลิม เพื่อแสดงให้เห็นว่าแม้สงขลามีความแตกต่างทางวัฒนธรรม แต่ก็สามารถรวมกันเป็นหนึ่งเดียว นอกจากนี้สตีฟยังได้คำนึงถึงความเป็นวัฒนธรรมพื้นถิ่น โดยได้ร่วมกับผู้เรียนทำหน้ากากไก่ยักษ์ เพื่อสำหรับใช้นำขบวนพาเหรด โดยวัสดุที่ใช้ทำไก่ยักษ์ดังกล่าวใช้ส้อมไม้และไม้ไผ่ที่เป็นวัสดุในท้องถิ่น และตั้งใจให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์หน้ากากไก่ยักษ์ในครั้งนี้ด้วย โดยให้เด็ก ๆ เขียนคำอธิษฐานสั้น ๆ ลงในกระดาษที่ใช้ทำขนไก่ และมาช่วยกันนำมาตกแต่งตัวไก่ ให้กลายเป็นไก่สีรุ้งที่เต็มไปด้วยความฝันของเด็ก ๆ ถือเป็นตัวอย่างแนวคิดที่ดีมากในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 4 เป็นการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงาน โดยเน้นการเผยแพร่ผลงานศิลปะสาธารณะประโยชน์ให้ชุมชนได้รับรู้ในวงกว้าง ซึ่งผู้เรียนและศิลปินจิตอาสาตระหนักแบบ รวมถึงคนในชุมชน ได้ร่วมกันจัดขบวนพาเหรดจัดขึ้นบนถนนนครนอก ย่านเมืองเก่าสงขลา โดยเริ่มเดินจากโรงสีแดง ไปสิ้นสุดที่ประตูเมืองสงขลา ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และได้รับการตอบรับอย่างดีจากชุมชน มีผู้มาเข้าร่วมขบวนพาเหรดมากมาย ซึ่งทุกคนล้วนต่างมีความสุขและชื่นชมขบวนพาเหรดที่สวยงาม ถือเป็นภาพความประทับใจและความสำเร็จของศิลปะในการเข้าถึงผู้คนและชุมชนที่เกิดขึ้นในเมืองสงขลา ซึ่งสร้างความภูมิใจให้กับผู้เรียนต่อการทำงานศิลปะเพื่อสังคมอย่างยิ่ง

ภาพที่ 4.5 ผู้เรียนร่วมจัดแสดงผลงานในเทศกาลศิลปะชุมชน

จากนั้นจึงได้จัดกระบวนการเรียนรู้ขั้นที่ 5 คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นการร่วมชื่นชมผลงานและความสำเร็จจากโครงการเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน รวมถึงการวิเคราะห์ผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นและแนวทางในการพัฒนาต่อยอดในอนาคต ซึ่งผู้เรียนได้สะท้อนผลถึงความภูมิใจที่ได้ร่วมทำกิจกรรมครั้งนี้และอยากที่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ต่อไป โดยหลังจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ทางกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และผู้เรียนได้ร่วมวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของการจัดการเรียนรู้โดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้สามารถช่วยส่งเสริมการสร้างค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่ยังคงมีจุดอ่อนในการพัฒนาในด้านความรู้ ความคิดโดยผู้เรียนมีการสะท้อนว่าในการทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ ผู้เรียนยังขาดการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง และยังไม่เข้าใจบริบทของชุมชนมากนัก นอกจากนี้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาธารณะประโยชน์ ศิลปินต้นแบบเป็นผู้กำหนดแนวคิดในภาพรวมของผลงานเป็นหลัก จึงทำให้ผู้เรียนยังไม่ได้ใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา และออกแบบผลงานด้วยตนเองเท่าที่ควร โดยทางกลุ่มผู้

มีส่วนได้ส่วนเสียหลักและคณะทำงานจะได้นำเอาผลสะท้อนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปใช้ปรับปรุงในการจัดการเรียนรู้ในวงรอบถัดไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 1

ขั้นที่ 3 การร่วมสังเกตผล (Observation) (O1)

หลังจากการเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ คณะทำงานได้ให้ผู้เรียนทำแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และทำแบบสะท้อนคิด เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยผลจากแบบสะท้อนคิด สรุปได้ดังนี้

ผลจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน

ผู้เรียนได้ตอบแบบสะท้อนคิดใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความรู้สึก และความประทับใจ ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง 3) การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปต่อยอด และใช้ในชีวิต โดยผู้เรียนได้สะท้อนคิดความคิดเห็นที่น่าสนใจดังนี้

1) ความรู้สึก และความประทับใจ ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึง ความประทับใจของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่มีความแปลกใหม่ แตกต่างจากที่เคยได้เรียนมา และมีความภาคภูมิใจที่ได้ใช้ความรู้ทางศิลปะมาทำประโยชน์เพื่อชุมชน นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่น และมีความประทับใจที่ได้เรียนรู้และทำงานศิลปะเพื่อสังคมร่วมกับศิลปินต้นแบบ อีกทั้งยังทำให้เกิดมุมมองทางศิลปะที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเห็นคุณค่าของศิลปะในฐานะเครื่องมือในการพัฒนาสังคม ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

“...สิ่งที่ประทับใจคือการได้ออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียนไปลงพื้นที่ ชุมชน ปกติเรียนแต่ในมหาวิทยาลัย ทำงานศิลปะในห้องเรียน พอได้ออกไปชุมชนพบว่า มีอะไรให้เรียนรู้เยอะมาก เปิดมุมมองใหม่ และเห็นว่าสามารถใช้ศิลปะทำอะไรให้กับ ชุมชนได้บ้าง...”

ผู้เรียนรหัส C1-01

“...รู้สึกดีใจและภูมิใจที่ได้นำความรู้และความสามารถทางศิลปะมาทำ ประโยชน์เพื่อสังคม...”

ผู้เรียนรหัส C1-03

“...กิจกรรมศิลปะที่ได้เรียนรู้จากศิลปินต้นแบบเป็นงานที่มีความแปลกใหม่ ไม่ เคยทำมาก่อน ทำให้ได้เรียนรู้ว่าในโลกนี้ยังมีงานศิลปะอีกหลากหลาย และเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะชุมชน...”

ผู้เรียนรหัส C1-04

“...รู้สึกชอบการทำงานเป็นกลุ่ม สนุกดี ปกติเวลาเรียนแต่งานศิลปะของตัวเองไม่ค่อยได้ทำงานเป็นกลุ่ม พอได้ทำงานร่วมกันรู้สึกว่ามันสนุกกับเพื่อนมากขึ้น และดีใจที่ได้ร่วมกับเพื่อน ๆ ทำสิ่งดี ๆ ให้ชุมชน...”

ผู้เรียนรหัส C1-08

“...รู้สึกประทับใจและเป็นประสบการณ์ที่ดีมาก งานในครั้งนี้เป็นเหมือนการช่วยทำโปรเจกต์ใหญ่ของชุมชน ศิลปินต้นแบบเก่งมากและอยากทำงานเพื่อสังคมได้แบบเขา ถ้ามีโอกาสอยากร่วมทำงานแบบนี้อีก...”

ผู้เรียนรหัส C1-12

“...การได้เรียนรู้และทำงานศิลปะกับศิลปินต้นแบบทำให้เห็นว่า ศิลปะสามารถมีพลังสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้จริง ๆ และอยากนำความรู้ตรงนี้ไปใช้ต่อไปในอนาคต...”

ผู้เรียนรหัส C1-15

“...กิจกรรมนี้ทำให้รู้สึกว่าการศิลปะไม่ใช่แค่เรื่องสวยงาม แต่เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในสังคม และสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นได้...”

ผู้เรียนรหัส C1-20

2) การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึงการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะ ได้เรียนรู้ว่าศิลปะมีประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร ได้รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดทักษะการสื่อสาร การกล้าคิดกล้าแสดงออก กล้านำเสนอ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถให้องค์ความรู้ทางศิลปะมาใช้ในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

“...ได้เรียนรู้ว่าศิลปะมีประโยชน์ในการพัฒนาสังคมอย่างไร ได้พัฒนาทักษะการทำงานศิลปะรูปแบบใหม่ ๆ ได้ทดลองทำและคิดเอง ต่อไปน่าจะได้ทำงานศิลปะที่หลากหลายมากขึ้น...”

ผู้เรียนรหัส C1-02

“...ได้พัฒนาทักษะด้านศิลปะ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบหน้ากากที่ได้แรงบันดาลใจจากท้องถิ่น นอกจากนี้การร่วมทำกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ ได้มีการทำงานร่วมกับเพื่อนเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีความสนุกสนานและเป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย...”

ผู้เรียนรหัส C1-22

“...ได้พัฒนาตัวเองทำให้กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ และกล้าแสดงออกมากขึ้น ทำให้ได้ประสบการณ์มากขึ้นในด้านการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม...”

ผู้เรียนรหัส C1-25

“...ได้ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและได้ออกแบบผลงานร่วมกับศิลปิน ได้เรียนรู้การทำงาน ศิลปะเพื่อสังคม ได้รู้ว่าเราก็คงสามารถทำงานศิลปะเพื่อสังคมได้...”

ผู้เรียนรหัส C1-28

“...ได้เรียนรู้ว่าการทำกิจกรรมเพื่อสังคมในครั้งนี้ไม่ใช่เรื่องยากอย่างที่คิด ได้ฝึกความคิด สร้างสรรค์ ได้ฝึกตัวเองให้มีความความรับผิดชอบและฝึกเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่น...”

ผู้เรียนรหัส C1-30

3) การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปต่อยอด และใช้ในชีวิต ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึงการอยากร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคมอีกในอนาคต อยากพัฒนาผลงานศิลปะของตนเอง ตามแบบอย่างศิลปินต้นแบบ และอยากรวมกลุ่มกันเพื่อทำงานศิลปะเพื่อสังคมในอนาคต ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

“...รู้สึกว่าการทำกิจกรรมนี้ทำให้เพื่อนในกลุ่มรักและสามัคคีกันมากขึ้น อยากให้มีความที่ร่วมกับเพื่อน ๆ ทำ กิจกรรมศิลปะชุมชนอย่างนี้อีก...”

ผู้เรียนรหัส C1-05

“...ปกติทำงานศิลปะคนเดียว ได้งานของตนเอง แต่งานนี้ทำให้ได้เห็นถึงความสามัคคีจากคนตัวเล็ก ๆ เมื่อร่วมแรงร่วมใจกันทำให้เกิดงานศิลปะที่ยิ่งใหญ่เพื่อสังคมได้ จึงอยากทำงานแบบนี้อีกในอนาคต...”

ผู้เรียนรหัส C1-07

“...ประทับใจในศิลปินต้นแบบ ต่อไปอยากรวมกลุ่มกันเพื่อทำงานศิลปะเพื่อสังคมเพราะทำงานเพื่อสังคมแล้วรู้สึกดี อยากให้ความรู้ไปทำประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป...”

ผู้เรียนรหัส C1-10

"...รู้สึกว่าการกิจกรรมครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี อยากรวมกลุ่มกับเพื่อน ๆ เพื่อทำโครงการศิลปะเพื่อสังคมในอนาคต และอยากให้ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงสังคม..."

ผู้เรียนรหัส C1-13

"...หลังจากได้เห็นผลลัพธ์ของงานศิลปะที่ทำให้ชุมชนรู้สึกภูมิใจ อยากพัฒนาทักษะของตัวเองให้เก่งขึ้น เพื่อทำงานที่มีคุณค่าทางใจให้กับผู้คนในอนาคต..."

ผู้เรียนรหัส C1-16

"...การได้ร่วมกิจกรรมนี้ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ อยากต่อยอดงานศิลปะไปสู่การสร้างโปรเจกต์ขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและการอนุรักษ์วัฒนธรรม..."

ผู้เรียนรหัส C1-19

นอกจากนี้ จากการประเมินค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวาระที่ 1 โดยใช้แบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ พบว่าโดยภาพรวมผู้เรียนมีระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น โดยก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.05$) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) ซึ่งจากการทดสอบทางสถิติพบว่าค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ออกแบบขึ้นสามารถส่งเสริมและพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่าในด้านความรู้และความคิด ก่อนเรียนผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.23$) และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) โดยข้อที่ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 7 และข้อที่ 8 ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของศิลปะในการพัฒนาสังคม และความเชื่อมั่นว่าสามารถนำองค์ความรู้ทางศิลปะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อที่ 9 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบูรณาการศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคม แสดงให้เห็นว่าการคิดเชิงสหวิทยาการยังเป็นประเด็นที่ผู้เรียนต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม ในองค์ประกอบด้านจิตใจ พบว่าผู้เรียนมีการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะจากระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.55$) ก่อนเรียน เป็นระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) หลังเรียน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อที่ 13 ซึ่งสะท้อนถึงการตระหนักว่าการทำให้สังคมดีขึ้นนั้นจะส่งผลดีต่อตนเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม รองลงมาคือข้อที่เกี่ยวกับความสามารถในการเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อที่ 17 ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดหรือความไม่มั่นใจของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอก ในด้านทักษะ ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.00$) และเพิ่มขึ้นเป็นระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) หลังเรียน โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 20 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน รองลงมาคือข้อที่ 22

ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการสร้างงานศิลปะเพื่อสังคมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ขณะที่ข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือ ข้อที่ 24 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ทักษะทางศิลปะในการบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคม

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน และผลการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบประเมินค่านิยมจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะ ในด้านข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสะท้อนคิดของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักภาคภูมิใจและประทับใจที่ได้มีโอกาสเรียนรู้ในห้องเรียนและได้ใช้ความรู้ด้านศิลปะในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยมองเห็นคุณค่าของศิลปะมากกว่าความงาม แต่เป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมได้จริง นอกจากนี้ยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง ทั้งในแง่ของการทำงานร่วมกับผู้อื่น การกล้าแสดงออก และการคิดสร้างสรรค์ รวมถึงเกิดแรงจูงใจในการนำประสบการณ์ครั้งนี้ไปต่อยอดในอนาคต เช่น การรวมกลุ่มเพื่อสร้างงานศิลปะเพื่อสังคม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง เมื่อเชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่าผลการประเมินค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนหลังจากผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากระดับน้อยเป็นระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกออกแบบมาอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์ประกอบด้านจิตใจ ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ในบทบาทของตนเองในการทำให้สังคมดีขึ้น และสามารถเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ข้อมูลเชิงปริมาณยังสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพในด้านการพัฒนาทักษะของผู้เรียน ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะทักษะด้านการสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์กับชุมชน และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ซึ่งสะท้อนจากความคิดเห็นของผู้เรียนที่รู้สึกถึงความสามารถของตนในการสร้างงานเพื่อสาธารณประโยชน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 1 ขั้นที่ 4 การร่วมสะท้อนผล (Reflection)(R1)

หลังจากร่วมกันจัดการเรียนรู้ ทางคณะทำงานได้ประชุมเพื่อสะท้อนผล โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ข้อดีและความสำเร็จที่เกิดขึ้น 2) ข้อเสียและปัญหาที่พบ และ 3) แนวทางแก้ปัญหาและการพัฒนาในวงรอบต่อไป โดยวิเคราะห์จากการสังเกตในระหว่างร่วมจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านบริบทและกระบวนการ รวมถึงการพิจารณาจากผลการประเมินจากแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะและการสะท้อนคิดของผู้เรียน ได้ข้อสรุปจากการประชุมดังนี้

1) ข้อดีและความสำเร็จที่เกิดขึ้น ทางคณะทำงานพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนได้เป็นที่น่าพอใจ โดยพบว่าเมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินจากแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้เรียนมีระดับค่านิยมจิตสาธารณะที่เพิ่มสูงขึ้นในทุกองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้จากผลการสะท้อนคิดของผู้เรียน ก็ยังพบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นในเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้ และมองว่าการรูปแบบ

การเรียนรู้สามารถสร้างแรงบันดาลใจและช่วยเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ ซึ่งเป็นผลสำเร็จจากการร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในงานวิจัย ที่ร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้ โดยเมื่อพิจารณาปัจจัยที่ทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ ที่ประชุมลงความเห็นกันว่า ปัจจัยที่ 1 เป็นเพราะกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำให้ได้เรียนรู้ว่าจะสามารถใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะมาใช้ในการพัฒนาสังคมอย่างไร และทำให้เกิดความรู้สึกระทึกใจและภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ปัจจัยที่ 2 ที่ทำให้รูปแบบการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ เป็นเพราะผู้เรียนได้เรียนรู้และได้เห็นการทำงานของศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ ซึ่งผู้เรียนสะท้อนให้เห็นถึงความประทับใจและอยากพัฒนาตนเองให้ตามแบบอย่างของศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ ปัจจัยที่ 3 เป็นเพราะการที่ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกัน และได้ฝึกการทำเป็นทีม ฝึกความสามัคคี และเมื่อผลงานสร้างสรรค์ที่ร่วมกันสร้างขึ้นสามารถสร้างประโยชน์ให้ชุมชน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมของความภาคภูมิใจ และยังเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทำให้อยากรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมต่อไปในอนาคต และปัจจัยที่ 4 คือ บรรยากาศทางการเรียน ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้เน้นการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน สถานที่เรียนต่าง ๆ ใช้พื้นที่ของชุมชน ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกว่าการเรียนอยู่แต่รู้สึกเหมือนมาทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน นอกจากนี้บรรยากาศทางการเรียนยังเน้นความเป็นกันเอง ไม่มีความกดดัน และให้อิสระกับผู้เรียนในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งบรรยากาศทางการเรียนที่มีความสุขนี้ เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและทำงานศิลปะสร้างสรรค์ออกมาได้อย่างดี

2) ข้อเสียและปัญหาที่พบ ทางคณะทำงานพบว่า แม้ผลการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมของรูปแบบสามารถเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่หากพิจารณาในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ยังมีบางสิ่งที่ไม่เกิดผลเท่าที่ควร โดยที่ประชุมมองว่าในการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ค่อนข้างเป็นการวางกรอบโดยครูผู้สอนและศิลปินจิตสาธารณะทั้งหมด กระบวนการจัดการเรียนรู้บางอย่างครูผู้สอนและศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบมีลักษณะชี้นำและเข้าไปบริหารจัดการมากเกินไป โดยพบข้อเสียและปัญหาใน 2 ข้อหลัก ซึ่งข้อเสียและปัญหาที่พบข้อที่ 1 คือ ผู้เรียนยังขาดการลงพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง โดยคณะทำงานสังเกตเห็นว่าการนำผู้เรียนไปเรียนรู้ชุมชน ครูผู้สอนเป็นผู้นำนักศึกษาลงไปในพื้นที่และเป็นผู้บรรยายให้ความรู้กับผู้เรียนเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนยังไม่เกิดกระบวนการในการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้งรวมถึงไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนมากนัก ซึ่งในกระบวนการนี้ควรปรับปรุงและพัฒนาโดยเน้นการให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ชุมชนด้วยตนเอง โดยอาจให้ลงไปสัมภาษณ์ พูดคุยกับคนในชุมชน เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน และเกิดการเรียนรู้ ซึมซับและเข้าใจบริบทต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งน่าจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความผูกพันกับชุมชนได้ดีกว่า ข้อเสียและปัญหาที่พบข้อที่ 2 คือกระบวนการสร้างผลงานศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ของผู้เรียน แนวคิดในภาพรวมของการสร้างสรรค์ผลงานถูกวางกรอบเอาไว้แล้วโดยศิลปินต้นแบบว่าต้องการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบใด ผู้เรียนยังมีลักษณะเหมือนผู้ช่วยของศิลปินต้นแบบ ที่เข้ามาช่วยทำให้โปรเจกต์ของศิลปินต้นแบบสำเร็จ จุดนี้ควรปรับปรุงแก้ไขโดยให้ศิลปินต้นแบบลดบทบาทของตนเองลง โดยทำหน้าที่เป็นเหมือนที่ปรึกษา และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองมากขึ้น โดยต้องเชื่อมโยงกัน

ระหว่างกระบวนการการลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชนอย่างลึกซึ้ง จากนั้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนด้วยตนเอง และพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาชุมชนด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะ เพื่อให้เกิดโจทย์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนที่ออกแบบโดยผู้เรียน ให้ผลงานศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ที่สร้างสรรค์ขึ้นเกิดจากการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาของผู้เรียนจริง ๆ ซึ่งน่าจะเป็นการฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดีกว่า

3) แนวทางแก้ปัญหาและการพัฒนาในวงรอบต่อไป จากการวิเคราะห์ข้อดีและความสำคัญที่เกิดขึ้น และข้อเสียและปัญหาที่พบ คณะทำงานได้สรุปแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้วงรอบถัดไป โดยสรุปได้ว่า โครงสร้างของรูปแบบการเรียนรู้ที่ออกแบบมามีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ในการนำไปใช้จริง ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการ โดยมีแนวทางการพัฒนาใน 3 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1 คือ เน้นการให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ชุมชนด้วยตนเอง เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน และเกิดการเรียนรู้ ซึมซับและเข้าใจบริบทต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตนเอง ข้อที่ 2 คือ การลดบทบาทของครูผู้สอนและศิลปินต้นแบบลง จากที่เคยบริหารจัดการและวางกรอบการสร้างสรรค์ผลงานให้ผู้เรียน ให้ลดบทบาทเป็นการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาที่คอยสนับสนุน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดและพัฒนาผลงานด้วยตนเอง ศิลปินต้นแบบและครูผู้สอนร่วมเรียนรู้และสร้างสรรค์ไปกับผู้เรียน และข้อที่ 3 คือ การเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนด้วยตนเอง และพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาชุมชนด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะ เพื่อให้เกิดโจทย์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนที่ออกแบบโดยผู้เรียนอย่างแท้จริง ให้ผลงานศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ที่สร้างสรรค์ขึ้นเกิดจากการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาของผู้เรียน ซึ่งแนวทางการพัฒนา 3 ข้อนี้ จะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้นี้ในวงรอบที่ 2 ต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 2

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 2

ขั้นที่ 1 การร่วมวางแผน (Design) (D2)

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 2 ทางคณะทำงานได้นำเอาผลการดำเนินการจากวงรอบที่ 1 มาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยยังคงกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น เหมือนในวงรอบที่ 1 ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจ โดยเน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนจากศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ ขั้นที่ 2 การลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน โดยเน้นการให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ไปเรียนรู้และทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ร่วมกับศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ ขั้นที่ 4 การจัดนิทรรศการนำเสนอผลงาน โดยเน้นการเผยแพร่ผลงานศิลปะสาธารณะประโยชน์ให้ชุมชนได้รับรู้ในวงกว้าง และขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นการร่วมชื่นชมผลงานและความสำเร็จจากโครงการเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน รวมถึงการวิเคราะห์ผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นและแนวทางในการพัฒนาต่อยอดในอนาคต แต่ได้ปรับปรุงรายละเอียดการจัดการเรียนรู้ภายในแต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะในกระบวนการ

เรียนรู้ขั้นที่ 2 ในด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่และทำความรู้จักกับชุมชนให้มีความเข้าใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยได้มีการเชิญอาจารย์ในสาขาพัฒนาชุมชน เข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานเพื่อให้ความรู้กับผู้เรียนในเรื่องกระบวนการลงพื้นที่ชุมชนและการเก็บข้อมูลชุมชน นอกจากนี้คณะทำงานยังได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอาศรมศิลป์ นำโดย อภิษฎา ทองสอาด ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายกิจการนักศึกษาฯ และฝ่ายประกันคุณภาพ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยระบบคุณค่าเพื่อสื่อสารความเป็นพลเมืองรักษ์สงขลาอย่างสร้างสรรค์” ซึ่งจากการประชุมร่วมกันพบว่าวัตถุประสงค์ในการวิจัย มีหลายประเด็นที่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาผู้เรียนผ่านแนวคิดการเรียนรู้เชิงคุณค่า และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะและเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ จึงได้วางแผนในการทำวิจัยร่วมกันในบางส่วนและได้ชักชวนให้ผู้วิจัยและคณะทำงานร่วมเป็นนักวิจัยในพื้นที่ในโครงการวิจัยดังกล่าว และได้ร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ทางสถาบันอาศรมศิลป์ ยังได้ประสานงานไปยังแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย ซึ่งมี ดนัย หวังบุญชัย เป็นผู้จัดการแผนงาน ได้ให้การสนับสนุนอย่างดียิ่ง โดยสนับสนุนในด้านบุคลากรรวมถึงงบประมาณในการจัดการเรียนรู้

ภาพที่ 4.6 การประชุมของผู้วิจัยกับอาจารย์สาขาพัฒนาชุมชน และคณะผู้วิจัยจากสถาบันอาศรมศิลป์ เพื่อวางแผนการวิจัยในวาระรอบที่ 2

จากนั้นคณะผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เรียนเข้าร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาสาขาศิลปศึกษา ชั้นปี 3 มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่เรียนในรายวิชาศิลปะร่วมสมัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน โดยในวาระรอบที่ 2 นี้ เนื่องจากเป็นการทำวิจัยภายใต้ความร่วมมือกับสถาบันอาศรมศิลป์ ซึ่งวางกรอบผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างไว้หลายกลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาสาขาการ

ออกแบบ นักศึกษาศาสาพัฒนาชุมชน นักศึกษาศาสาสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นักศึกษาศาสาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และนักศึกษาศาสา ศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ รวมถึงนักเรียนระดับมัธยมปลายในพื้นที่ ทำให้ในบางกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มใหญ่ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่กล่าวมา แต่คณะผู้วิจัยได้มีการวางแผนชัดเจนในการติดตามและวัดประเมินผลความเปลี่ยนแปลงของจิตสาธารณะ เฉพาะกลุ่ม ตัวอย่างที่เลือกไว้เท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับระเบียบวิธีวิจัยและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด เอาไว้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 2

ขั้นที่ 2 การร่วมจัดการเรียนรู้ (Action) (A2)

คณะทำงานได้จัดกระบวนการเรียนรู้ในขั้นที่ 1 คือ การสร้างแรงบันดาลใจ โดยเน้นการสร้าง แรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนจากศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ โดยความร่วมมือของสถาบันอาศรมศิลป์ และแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สสส. โดยจัดเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ “สื่อ สร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเมือง” โดยผู้เรียนได้เรียนรู้แนวคิดการทำงานศิลปะเพื่อสังคมจากศิลปิน ต้นแบบ 3 คน ได้แก่ แดนไท สุขกำเนิด ศิลปินนักร้องแบบบอร์ดเกม กุลพัฒน์ จันทรไกรลาศ ศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อวิดีโอ และ อนันต์ อารังวิศว ศิลปินนักร้องแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยทุก คนได้แบ่งปันประสบการณ์การใช้องค์ความรู้ทางศิลปะรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาสังคม โดยมี ประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ศิลปินนักร้องแบบบอร์ดเกม แดนไท สุขกำเนิด ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับผู้เรียน ว่างานออกแบบบอร์ดเกมส์เกิดจากความชื่นชอบส่วนตัว โดยมองว่าเกมส์เป็นสื่อการเรียนรู้ นอกห้องเรียนที่เข้าถึงคนได้ทุกเพศทุกวัย และนอกจากช่วยให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยัง อยากที่จะสื่อสารประเด็น สังคม การเมือง ให้ทุกคนเข้าใจผ่านบอร์ดเกม โดยเขาเชื่อว่าบอร์ดเกม จะสามารถช่วยขับเคลื่อนสังคมให้ดีขึ้นได้ 2) ศิลปินผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อวิดีโอ กุลพัฒน์ จันทร ไกรลาศ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เรียนว่า สื่อวิดีโอเป็นสื่อที่มีความสำคัญมากในการสื่อสาร เพราะเป็นสื่อที่คนให้ความสนใจ สามารถสื่อสารเรื่องราวของสังคม ชุมชน สร้างการรับรู้ได้ในวงกว้าง แต่ก่อนตนได้ทำงานในการผลิตสื่อวิดีโอกระแสหลักมาก่อน และมองว่าการผลิตสื่อวิดีโอในสมัยก่อน นั้นมีต้นทุนที่ค่อนข้างสูง เพราะอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ มีราคาแพง แต่ในปัจจุบันทุกคนมี โทรศัพท์มือถือของตนเองที่สามารถถ่ายวิดีโอได้ รวมถึงมีช่องทางการสื่อสารใหม่ เช่น เฟสบุ๊ก และยู ทูบ จึงเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนได้มาสร้างสรรค์สื่อวิดีโอ โดย อยากเห็นพลังของชุมชนที่ลุกขึ้นมาสื่อสารและเล่าเรื่องของชุมชนตัวเองผ่านสื่อวิดีโอ โดยสื่อวิดีโอ รูปแบบนี้เรียกว่า MOJO ย่อมาจากคำว่า “Mobile Journalist” ซึ่งหมายถึง รูปแบบของการเล่าเรื่อง แบบดิจิทัลโดยมีสมาร์ทโฟน เป็นอุปกรณ์พื้นฐานในการสร้างและตัดต่อภาพนิ่ง เสียง และ ภาพเคลื่อนไหว โดยเป็นสื่อที่ทำได้ง่าย และสามารถใช้อธิบายเรื่องราวในชุมชนได้เป็นอย่างดี 3) ศิลปินนักร้องแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน อนันต์ อารังวิศว ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าชุมชนของเรามีเรื่องราว ศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ มากมาย สิ่งนี้คืออัตลักษณ์สำคัญที่สามารถนำมาต่อยอดโดยใช้ความคิด สร้างสรรค์ทางศิลปะ และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของชุมชนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชน และสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ สิ่งนี้เองแสดงให้เห็น

เห็นว่าพลังของความคิดสร้างสรรค์และองค์ความรู้ทางศิลปะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยกิจกรรมนี้ทำให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างการทำงานศิลปะเพื่อสังคมของศิลปินต้นแบบหลากหลายแขนง เป็นการขยายมุมมองของการทำศิลปะเพื่อสังคมให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 2 การลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ไปเรียนรู้และทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยเข้าร่วมเรียนรู้ในชุมชนเก่าห้อง ชุมชนมัสยิดบ้านบน ย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าในหลายหลายแง่มุม ทั้งผู้คน สถานที่ อาหาร วิถีชีวิตบนฐานพหุวัฒนธรรมอันกลมกลืนในพื้นที่นี้ร่วมกัน และได้ร่วมกันทำแผนที่วัฒนธรรมชุมชน (Cultural Mapping) และร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนร่วมกัน ซึ่งกระบวนการนี้ได้ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจบริบทของชุมชน รวมถึงเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน นอกจากนี้การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชนยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันให้เกิดขึ้นด้วย

ภาพที่ 4.7 บรรยากาศการลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนของผู้เรียน

หลังจากได้ลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนแล้ว ได้แบ่งผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่มตามความสนใจ และเข้าไปทำกิจกรรมใน 3 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานที่ 1 การสร้างสื่อเกมการเรียนรู้ วิทยาการโดย แดนไท สุขกำเนิด นักสร้างบอร์ดเกมคนรุ่นใหม่ และทีมงาน ฐานที่ 2 การสร้างสื่อวารสารมือถือ Mobile Journalism วิทยาการโดย กุลพัฒน์ จันทรไกรลาศ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อ MOJO และฐานที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา วิทยาการโดย อนันต์ อารังวิศว โดยวิทยาการทั้ง 3 ฐาน ได้ถ่ายทอดความรู้ในการทำงานศิลปะเพื่อสังคม และได้ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งในการออกแบบบอร์ดเกมส์ การออกแบบและถ่ายทำสื่อ MOJO รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์

วัฒนธรรมของชุมชน เป็นกระบวนการที่ดียิ่งในการฝึกทักษะให้กับผู้เรียน เพราะผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความมั่นใจในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ในการอบรมยังได้มีการจัดเวทีให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานต่อชุมชน โดยได้รับเกียรติจาก นายวีรนนท์ เพ็งจันทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาและนางสาววลัยรัตน์ ตันติเศรษฐี รองนายกเทศมนตรี เทศบาลนครสงขลามอบเกียรติบัตรให้แก่ผู้เรียน พร้อมกล่าวชื่นชมผลงานแห่งความคิดสร้างสรรค์และความตั้งใจในความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาเมืองสงขลา สร้างให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและมีกำลังใจในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมต่อไป

ภาพที่ 4.8 บรรยายาศผู้เรียนนำเสนอผลงานต่อชุมชนและรับเกียรติบัตรจากผู้ว่าราชการจังหวัด

กระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 3 เป็นขั้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ ร่วมกับศิลปินจิตอาสาตระต้นแบบ โดยให้ผู้เรียนนำความรู้จากการอบรม มาต่อยอด เสนอเป็นโครงการศิลปะสาธารณะประโยชน์ โดยแบ่งผู้เรียนเป็น 3 กลุ่ม และให้ปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ในรูปแบบโครงการ 3 โครงการ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ทำโครงการการพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอ สั้น กลุ่มที่ 2 ทำโครงการการพัฒนาบอร์ดเกมส์ และ กลุ่มที่ 3 ทำโครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้มอบงบประมาณดำเนินการให้ผู้เรียนโครงการละ 5,000 บาท โดยแต่ละโครงการใช้เวลาในการดำเนินการประมาณ 2 เดือน โดยมีศิลปินจิตอาสา คณะจารย์ในสาขาต่าง ๆ รวมถึงคนในชุมชน ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. โครงการพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอสั้น

โครงการนี้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนมีความสนใจในเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมือง ศิลปะวัฒนธรรม รูปแบบสถาปัตยกรรม โบราณสถานต่าง ๆ รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในเมือง ซึ่งมองว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของย่านเมืองเก่าสงขลา แต่พบว่าปัจจุบันยังไม่ได้มีการเผยแพร่อัตลักษณ์และคุณค่าเหล่านี้ผ่านสื่อต่าง ๆ มากนัก และจากการอบรมการทำคลิปวิดีโอสั้น (MOJO) พบว่าคลิปวิดีโอถือเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีความน่าสนใจ และสามารถสร้างการรับรู้คุณค่าของเมืองให้เกิดขึ้นในวงกว้างได้เป็นอย่างดี จึงมีความต้องการในการทำโครงการในการพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอสั้นเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้คุณค่าของเมืองให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้รู้จักเมืองเก่าสงขลา กระบวนการทำงานของผู้เรียน เริ่มต้นจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลของเมืองโดยได้รับความรู้จากภูมิชัย เพชรสุวรรณ ซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคนสำคัญของย่านเมืองเก่าสงขลา และได้ร่วมกันคัดเลือกประเด็นที่น่าสนใจเพื่อใช้ในการทำคลิปวิดีโอสั้น และได้มาปรึกษากับทีมที่ปรึกษาว่าต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านการเขียนบท ทางคณะทำงานจึงได้เชิญอาจารย์ทางด้านการละคร มาให้ความรู้เรื่องการเขียนบท โดยผู้เรียนสามารถฝึกทักษะการเขียนบทได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ในการถ่ายทำจริง ยังได้รับความช่วยเหลือจากนักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์ที่มาช่วยในเรื่องการตัดต่อ ทำให้เห็นภาพของการทำงานแบบบูรณาการข้ามศาสตร์ ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เพราะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน จะอาศัยศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยความร่วมมือและบูรณาการกัน จึงจะทำให้งานประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 4.9 การทำโครงการการพัฒนาสื่อคลิปวิดีโอสั้นของผู้เรียน

2. โครงการการพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ชุมชน

โครงการนี้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้รับแรงบันดาลใจจาก แดนไท สุขกำเนิด ศิลปินนักออกแบบบอร์ดเกม ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เรียน โดยมองว่าปัจจุบันบอร์ดเกมเป็นสิ่งอย่างหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจจากเด็กและเยาวชน จึงอยากสร้างบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้เรื่องเมืองเก่าสงขลาให้กับเยาวชนและผู้สนใจที่มาใช้บริการในอุทยานการเรียนรู้ TK Park ที่ตั้งอยู่ ณ.โรงสีแดง ย่านเมืองเก่าสงขลา นอกจากนี้ในปัจจุบันในย่านเมืองเก่าสงขลายังมีร้านค้าเฟบอร์ดเกม ซึ่งมีเยาวชนและนักท่องเที่ยวมาให้บริการจำนวนมาก จึงเป็นแนวคิดที่น่าสนใจในการสร้างการรับรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมและสถานที่สำคัญของย่านเมืองเก่าสงขลาผ่านการเล่นบอร์ดเกม ผู้เรียนกับคุณแดนไท สุขกำเนิด จึงได้พัฒนาออกแบบแนวคิดของบอร์ดเกมร่วมกัน และผู้เรียนได้นำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาต่อยอดเป็นเกมที่สมบูรณ์ โดยได้มีการศึกษาข้อมูลกับนักประวัติศาสตร์ชุมชน และได้ขอความคิดเห็นจากคนในชุมชน และมี ชีระพล วาณิชชัง เจ้าของร้านค้าเฟบอร์ดเกมในย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นที่ปรึกษา หลังจากได้แนวคิดของการสร้างเกมที่สมบูรณ์แล้ว พบว่าผู้เรียนยังขาดทักษะในด้านคอมพิวเตอร์กราฟิก ทางทีมที่ปรึกษาจึงได้ปรึกษากับทางอาจารย์สาขาการออกแบบ ม.ทักษิณ และได้ให้นักศึกษาสาขาการออกแบบ มาทำงานร่วมกันกับผู้เรียนในด้านการออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์ฟิกและกระบวนการจัดพิมพ์ จนได้ผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ โดยผลงานดังกล่าวได้นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการสร้างการเรียนรู้ในอุทยานการเรียนรู้ TK Park และ ร้านคาเฟ่บอร์ดเกมในย่านเมืองเก่าสงขลา

ภาพที่ 4.10 การทำโครงการบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ชุมชนของผู้เรียน

3. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชน

โครงการนี้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้ลงพื้นที่สำรวจชุมชน และได้พูดคุยกับนักท่องเที่ยว และรับฟังสภาพปัญหาและความต้องการของนักท่องเที่ยวว่า การมาท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา มีสถานที่และศิลปวัฒนธรรมที่น่าประทับใจมากมาย แต่กลับไม่มีสินค้าของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวจะสามารถซื้อกลับไปเป็นของฝากหรือของสะสมได้ ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้รับฟังปัญหาดังกล่าว จึงได้นำไปปรึกษาผู้นำชุมชน เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาก็เกิดเป็นโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนขึ้น จากนั้นผู้เรียนได้ลงพื้นที่สำรวจอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน เพื่อค้นหาแรงบันดาลใจในงานออกแบบ และได้ค้นพบว่าในสถาปัตยกรรมของย่านเมืองเก่าสงขลา มีช่องลมที่มีลวดลายสวยงาม และมีความน่าสนใจ นอกจากนี้หลังคาของสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่ยังใช้กระเบื้องดินเผาโบราณ ซึ่งเมื่อศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ก็ค้นพบว่า แต่เดิมเมืองเก่าสงขลาเคยเป็นแหล่งผลิตกระเบื้องดินเผาแหล่งสำคัญของประเทศ จึงตัดสินใจนำเอามาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบของที่ระลึกชุมชน ซึ่งหลังจากได้ออกแบบเรียบร้อยแล้ว ในกระบวนการผลิตพบว่าผู้เรียนนั้นไม่มีความเชี่ยวชาญในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาและได้มาปรึกษากับทีมที่ปรึกษาว่าต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ทางคณะทำงานจึงได้พาผู้เรียนไปศึกษาดูงานและขอคำปรึกษาจาก ผดุงเกียรติ รัตนศรี ซึ่งเป็นศิลปินดีเด่นจังหวัดสงขลาที่เชี่ยวชาญในสาขาดังกล่าว ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้ และช่วยเหลือผู้เรียนในด้านกระบวนการผลิตเป็นอย่างดี นอกจากนี้ในกระบวนการขึ้นรูปและการทำแม่พิมพ์ ผู้เรียนยังได้รับความช่วยเหลือจากนักศึกษาสาขาการออกแบบเอกเครื่องปั้นดินเผา ม.ราชภัฏสงขลา ในการร่วมพัฒนาให้สามารถผลิตผลงานได้รวดเร็วและได้จำนวนมาก จนสามารถพัฒนาเป็นของที่ระลึกของชุมชนเป็นพวงกุญแจและที่เมกเน็ตติดตู้เย็นที่ได้รับแรงบันดาลใจจากช่องลมย่านเมืองเก่าสงขลาได้สำเร็จ และสามารถใช้จ่ายจำหน่ายได้จริงและสร้างรายได้ให้กับชุมชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 4.11 การทำโครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนของผู้เรียน

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 4 เป็นการการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงาน โดยเน้นการเผยแพร่ผลงานศิลปะสาธารณะประโยชน์ให้ชุมชนได้รับรู้ในวงกว้าง โดยได้ร่วมกับสถาบันอาศรมศิลป์ จัดนิทรรศการนำเสนอต่อชุมชน ณ.บริเวณถนนหนองจิก ย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งภายในงานนอกจากมีการนำเสนอผลงานของผู้เรียนแล้ว ยังมีการนำเสนอผลงานจากงานวิจัยของเครือข่ายต่าง ๆ ที่ทำงานด้านการพัฒนาเมืองเก่าสงขลาจึงถือเป็นโอกาสดีที่ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะเพื่อการพัฒนาสังคม

ภาพที่ 4.12 บรรยากาศการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานสู่สาธารณะชน

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เรียนได้ร่วมชื่นชมผลงานและความสำเร็จจากโครงการเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน รวมถึงการวิเคราะห์ผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นและแนวทางในการพัฒนาต่อยอดในอนาคต โดยจากการสะท้อนคิดทำให้เห็นว่า โดยสรุปได้ว่าในกระบวนการทำโครงการศิลปะสาธารณะประโยชน์ทั้งสามโครงการนั้นมีส่วนช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับผู้เรียนผ่านการปฏิบัติ โดยผู้เรียนได้เข้าไปเรียนรู้คุณค่าของชุมชน ได้มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ยังทำให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงบริบทของชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงแนวคิดในการแก้ปัญหา และการพัฒนาเมืองร่วมกันกับคนในชุมชน กระบวนการทำสื่อจึงถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและการทำประโยชน์ให้กับเมือง เช่น ในการลงพื้นที่ของผู้เรียนกลุ่มผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ผู้เรียนได้ไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในชุมชน จึงได้รับทราบถึงปัญหา ว่าชุมชนยังขาดผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก และมีความต้องการในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ผู้เรียนจึงได้ระดมสมองในการร่วมค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา จนเกิดเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกของชุมชน การที่ผู้เรียนได้จัดทำคลิปวิดีโอ

สิ้นเพื่อต้องการสื่อสารถ่ายทอดแง่มุมที่สวยงามของเมืองเก่าสงขลาและช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับเมืองสู่การเป็นเมืองมรดกโลก จากตัวอย่างเหล่านี้ ถือเป็นผลสำเร็จของการที่ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาสร้างสรรค์เป็นผลงานในการพัฒนาเมืองรูปแบบต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาด้านทักษะในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ สื่อสารถ่ายทอดคุณค่า วิถีวัฒนธรรมสงขลาอย่างสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมที่ประสานวัฒนธรรมสงขลาสู่สังคมสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้การได้นำเสนอผลงานสื่อรูปแบบต่าง ๆ สู่ชุมชน และได้เห็นคนในชุมชนให้ความสนใจและชื่นชมในผลงาน ยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับเมืองสงขลา ถือเป็นกระบวนการปลูกฝังผู้เรียนให้เป็นพลเมืองเข้มแข็ง (Active citizen) ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 2

ขั้นที่ 3 การร่วมสังเกตผล (Observation) (O2)

หลังจากการเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ คณะทำงานได้ให้ผู้เรียนทำแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และทำแบบสะท้อนคิด เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยผลจากแบบสะท้อนคิด สรุปได้ดังนี้

ผลจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน

หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทางคณะทำงานยังได้จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนความคิดและร่วมวาดภาพความประทับใจจากกิจกรรมการเรียนรู้ และผู้เรียนได้ตอบแบบสะท้อนคิดใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความรู้สึก และความประทับใจ ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง 3) การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปต่อยอด และใช้ในชีวิิต โดยผู้เรียนได้สะท้อนคิดความคิดเห็นที่น่าสนใจดังนี้

1) ความรู้สึกและความประทับใจที่ได้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึง ความประทับใจในชุมชน และได้เรียนรู้ชุมชนในแง่มุมที่ไม่เคยรู้มาก่อน มีความสุขในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และภูมิใจที่ได้ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาพัฒนาชุมชนและเกิดมุมมองเกี่ยวกับศิลปะที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเห็นว่าศิลปะมีคุณค่าในการทำประโยชน์เพื่อชุมชน ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

“...มีความประทับใจในชุมชนมาก เมื่อก่อนนั้นแค่แวะมาเที่ยวชมถ่ายรูป ไม่ได้มีความสนใจอะไรเกี่ยวกับชุมชน แต่การมาลงพื้นที่ครั้งนี้ทำให้ได้รับประสบการณ์เปิดโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น ได้รู้แง่มุมของชุมชนที่ไม่เคยรู้มาก่อน ได้ทำความรู้จักกับคนในชุมชนซึ่งทำให้ฉันรับรู้ได้ถึงความรักในบ้านเกิดและความรักในมรดกเมืองเก่าที่ต่อให้เวลาจะผ่านไปนานแค่ไหนแต่ทุกคนก็ยังอนุรักษ์ทำนุบำรุงให้มีสภาพใหม่อยู่เสมอทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากกลายเป็นมนต์เสน่ห์ของเมืองเก่าสงขลา และเราก็อยากเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพัฒนาชุมชน โดยใช้ความรู้ทางศิลปะที่มี...”

ผู้เรียนรหัส C2-03

“...การได้ลงพื้นที่ในครั้งนี้ทำให้เห็นถึงความงดงามของชุมชนในอีกมุมหนึ่ง ทั้งวิถีชีวิต ความผูกพันของผู้คน และความตั้งใจในการดูแลรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้รู้สึกว่าศิลปะที่เราสร้างสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานสิ่งเหล่านี้ได้...”

ผู้เรียนรหัส C2-05

“...ภูมิใจ แม้จะเป็นงานที่ยาก แต่ก็มีความสุขที่ได้ทำเพื่อสังคม บางอย่างที่เราคิดว่ายากเกินความสามารถ ก็มีอาจารย์ที่ปรึกษา คอยช่วยเหลือ และได้ทำงานร่วมกับนักศึกษาเอกรอื่น ทำให้รู้สึกว่าถ้าร่วมมือกัน จะสามารถทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนจริง ๆ และใช้งานได้อย่างจริง...”

ผู้เรียนรหัส C2-21

“...รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้นำองค์ความรู้ทางศิลปะที่เรียนมา สร้างเป็นสื่อส่งเสริมชุมชน และได้เรียนรู้ว่าศิลปินสามารถมีบทบาททางสังคมได้มากกว่าที่เคยคิดไว้...”

ผู้เรียนรหัส C2-25

2) การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึงการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะ ได้เรียนรู้ว่าศิลปะมีประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร ได้รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกการวิเคราะห์และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และสามารถให้องค์ความรู้ทางศิลปะมาใช้ในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

“...การทำงานครั้งนี้ได้เรียนรู้หลายอย่าง ทั้งการลงพื้นที่ชุมชน การนำศิลปะไปใช้ในการพัฒนาสังคมอย่างไร และได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ในการถ่ายทำคลิปวิดีโอ การเขียนบท ถือเป็นประสบการณ์ที่ดีมาก และอยากนำไปใช้ในอนาคต...”

ผู้เรียนรหัส C2-06

“...ได้เรียนรู้ว่าการปฏิบัติจิตอาสาเพื่อสังคมไม่ใช่เรื่องไกลตัว แค่เริ่มลงมือทำจากตัวเรา กับกลุ่มเพื่อนของเรา ไม่ต้องใช้เงินเยอะแถมมีความตั้งใจ ก็สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น จิตสาธารณะควรเริ่มที่ตัวเราเองดีที่สุด ถ้าทำได้แล้วค่อยไปบอกคนอื่นเขา ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถสร้างได้จากตัวเรา...”

ผู้เรียนรหัส C2-08

“...พวกเราได้สร้างเกมส์ขึ้นมาชื่อเกมส์ว่า เทียวไม่หยุด ชุดไม่อยู่ ซึ่งพอฟังชื่อเกมส์ก็จะรู้ว่าเป็นเกมส์ที่เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในสงขลา ที่มาในรูปแบบคล้ายๆเกมส์เศรษฐี แต่นำมาดัดแปลงให้เป็นแลนด์มาร์กตึกสถาปัตยกรรมในเมืองเก่า ที่จะพาทัวร์นักท่องเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ หากได้เล่นเกมนี้แล้ว จะทำให้คนที่ต้องการมาเที่ยวรู้จักสถานที่และตึกสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ในเมืองสงขลามากขึ้น และการได้เข้าไปพูดคุยสัมผัสสัมผัสถึงการใช้ชีวิตของคนในชุมชนที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันต่างศาสนาของคนในชุมชน ซึ่งทุกคนอยู่กันอย่างมีความสุขอยู่กันอย่างให้เกียรติและเคารพซึ่งกัน...”

ผู้เรียนรหัส C2-10

“...จากการลงพื้นที่และทำโครงการสื่อสารประวัติศาสตร์ชุมชน ทำให้ได้ฝึกการวิเคราะห์ข้อมูล ฝึกการเล่าเรื่องด้วยศิลปะ และได้เข้าใจวิธีเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับการทำงานสร้างสรรค์...”

ผู้เรียนรหัส C2-11

“...ได้เรียนรู้ว่าการทำงานศิลปะเพื่อสังคม ต้องเข้าใจผู้คน เข้าใจวัฒนธรรม และเข้าใจบริบทของพื้นที่ การได้ฟังเสียงของคนในชุมชนช่วยให้เราออกแบบผลงานที่ตรงกับความต้องการได้มากกว่า...”

ผู้เรียนรหัส C2-15

“...ประทับใจที่ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการคิดหาวิธีสื่อสารเรื่องราวของชุมชนให้น่าสนใจ เรียนรู้ว่าการคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่แค่การคิดไอเดียใหม่ ๆ แต่ต้องรู้จักฟังความต้องการของชุมชน และนำมาปรับปรุงงานให้ตอบโจทย์อย่างแท้จริงด้วย และยังเป็นการทำให้ชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วมกับการงานศิลปะมากขึ้น...”

ผู้เรียนรหัส C2-17

3) การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปต่อยอด และใช้ในชีวิต ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึงการอยากนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน อยากร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อีกในอนาคต และอยากพัฒนาผลงานศิลปะของตนเองให้ดียิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชน รวมถึงอยากรวมกลุ่มกันเพื่อทำงานศิลปะเพื่อสังคม ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

“...ชอบการเรียนแบบนี้ ทำให้ผมมีโอกาสลงพื้นที่เพื่อให้ทราบถึงความเป็นอยู่ สภาพ ลักษณะของชุมชน ปัญหาหรือความต้องการความคาดหวังของคนในชุมชนที่อยากพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น และที่สำคัญในเชิงความคิดของการทำงาน เราควรรู้

โจทย์ที่ต้องการอย่างแท้จริงก่อน ถึงจะลงมือสร้างสรรค์ผลงานได้ดี ในอนาคตก็จะนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปปรับประยุกต์กับการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ให้กับสังคมมากขึ้น จากความต้องการของชุมชนผมและคณะเพื่อนในทีมจึงร่วมกันสร้างสื่อวิดีโอเพื่อสื่อถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อโปรโมทสิ่งที่น่าสนใจในเมืองเก่าสงขลาและความน่ารักของคนในชุมชน...”

ผู้เรียนรหัส C2-20

“...ผมภูมิใจที่ตนเองได้มีโอกาสสร้างสรรค์สื่อศิลปะเพื่อเป็นการแนะนำให้ผู้คนมาท่องเที่ยวที่ชุมชนแห่งนี้ สิ่งที่ผมสร้างจะเป็นกระบอกเสียงให้คนทั่วประเทศหรือทั่วโลกที่เห็นสิ่งของสิ่งนี้แล้วเกิดอยากจะมาท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาของเรา และได้ของฝากติดไม้ติดมือไป คิดว่าทั้งตัวเองและคนสงขลาต้องเพิ่มเติมองค์ความรู้ด้านภาษา เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ ทั้ง มลายู จีน ฝรั่งเศส เพื่อที่จะได้สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้อย่างถูกต้อง...”

ผู้เรียนรหัส C2-27

“...กิจกรรมครั้งนี้ทำให้เห็นว่าศิลปะสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสามารถช่วยสร้างเศรษฐกิจชุมชนได้จริง ยากนำประสบการณ์นี้ไปต่อยอดทำโปรเจกต์ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ต่อไป...”

ผู้เรียนรหัส C2-29

นอกจากนี้จากผลการประเมินผู้เรียนด้วยแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านค่านิยมจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้งในภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้และความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ

ในภาพรวม ก่อนเรียนผู้เรียนมีระดับค่านิยมจิตสาธารณะอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.25$) แต่หลังเรียนพบว่าค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นสามารถส่งเสริมค่านิยมจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการทดสอบทางสถิติพบว่าค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่า ด้านความรู้และความคิด ก่อนเรียนผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.38 และเพิ่มขึ้นเป็น 3.85 หลังเรียน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.60$) และความเชื่อมั่นในการใช้องค์ความรู้ด้านศิลปะเพื่อสังคม ($\bar{X} = 4.50$) อย่างไรก็ตาม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในองค์ประกอบนี้ คือ ความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ศิลปะกับศาสตร์อื่นเพื่อพัฒนาสังคม ($\bar{X} = 3.55$) ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้เรียนยังต้องการการเสริมสร้างแนวคิดแบบสหวิทยาการมากขึ้น

ในด้านจิตใจ ก่อนเรียนผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.35 และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 4.33 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในระดับสูง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเต็มใจรับผิดชอบงานหลักในทีม

($\bar{X} = 4.45$) และความตั้งใจในการทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องในอนาคต ($\bar{X} = 4.45$) ซึ่งสะท้อนถึงแรงจูงใจภายในของผู้เรียนที่มุ่งมั่นจะมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ต่อสังคม ส่วนข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดในองค์ประกอบนี้ คือ ความตั้งใจมีส่วนร่วมกับเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.70$) ซึ่งอาจเป็นจุดที่ควรส่งเสริมต่อไป

สำหรับองค์ประกอบด้านทักษะ ซึ่งก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเพียง 1.93 และเพิ่มขึ้นเป็น 4.08 หลังเรียน แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาอย่างชัดเจนในด้านความสามารถในการปฏิบัติ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการติดต่อประสานงานและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมาคือ การใช้ทักษะด้านศิลปะเพื่อบูรณาการกับศาสตร์อื่นในการพัฒนาสังคม ($\bar{X} = 4.25$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในองค์ประกอบนี้คือ ความสามารถในการลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้บริบทของชุมชน ($\bar{X} = 4.05$) ซึ่งถึงแม้จะยังต่ำที่สุด แต่ก็อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพเชิงทักษะได้อย่างครอบคลุม

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน และผลการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบประเมินค่านิยมจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะ ในด้านข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสะท้อนคิดของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนสะท้อนการได้ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ และการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะมาสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน เป็นประสบการณ์ที่เปิดโลกทัศน์ใหม่ ทำให้มุมมองต่อศิลปะเปลี่ยนไปจากเดิมที่มองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว สู่การตระหนักว่าศิลปะสามารถเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคม ความรู้สึกผูกพันและความประทับใจที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าของจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังปรากฏความมุ่งมั่นของผู้เรียนที่จะนำประสบการณ์ที่ได้รับไปต่อยอดในอนาคต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ โดยพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการในทุกองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้และความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ โดยเฉพาะค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชนสามารถปลูกจิตสำนึกและสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานเพื่อสังคมได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในองค์ประกอบด้านจิตใจ ซึ่งผู้เรียนมีพัฒนาการสูงสุด สะท้อนถึงแรงจูงใจภายในที่เติบโตจากการปฏิบัติจริง เช่น ความตั้งใจที่จะทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ความเต็มใจรับผิดชอบต่องานหลักในทีม รวมถึงความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 2

ขั้นที่ 4 การร่วมสะท้อนผล (Reflection) (R2)

หลังจากร่วมกันจัดการเรียนรู้ ทางคณะทำงานได้ประชุมเพื่อสะท้อนผล โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ข้อดีและความสำเร็จที่เกิดขึ้น 2) ข้อเสียและปัญหาที่พบ และ 3) แนวทางแก้ปัญหาและการพัฒนาในวงรอบต่อไป โดยวิเคราะห์จากการสังเกตในระหว่างร่วมจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านบริบทและกระบวนการ รวมถึงการพิจารณาจากผลการประเมินจากแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะและการสะท้อนคิดของผู้เรียน ได้ข้อสรุปจากการประชุมดังนี้

1) ข้อดีและความสำเร็จที่เกิดขึ้น ทางคณะทำงานพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 ค่อนข้างเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ จากผลการประเมินจากแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะและการสะท้อนคิดของผู้เรียนพบว่า รูปแบบการเรียนรู้สามารถใช้พัฒนาค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ ได้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากวงรอบที่ 1 โดยครูผู้สอนและศิลปินต้นแบบ ไม่เข้าไปจัดการในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียน ได้ลดบทบาทของตัวเองลง ทำหน้าที่เพียงสร้างแรงบันดาลใจและเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น ซึ่งเกิดผลดียิ่งต่อการจัดการเรียนรู้เพราะทำให้ผู้เรียนได้เป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเองอย่างแท้จริง ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ด้วยตนเอง ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ได้วิเคราะห์หาแนวทางการแก้ปัญหา และได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ได้ สอนคล้องกับความต้องการของชุมชน ผลงานที่เกิดขึ้นจึงสามารถทำประโยชน์และใช้ได้จริง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และเป็นการพัฒนาค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ

2) ข้อเสียและปัญหาที่พบ ทางคณะทำงานพบว่า ในกระบวนการจัดการเรียนรู้มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ในการทำโครงงานศิลปะเพื่อสังคมของผู้เรียนทั้ง 3 สามโครงงานนั้น ผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานได้เป็นอย่างดี แต่ในด้านทักษะ ไม่ว่าจะเป็นคลิปวิดีโอ บอร์ดเกมส์ หรือของที่ระลึก ผู้เรียนยังไม่มีทักษะที่มากพอในการผลิตผลงานจริงให้สำเร็จได้ โดยในการผลิตคลิปวิดีโอ จำเป็นต้องได้นักศึกษาจากสาขาเทคนิคศาสตร์มาร่วมทำงาน ในการผลิตบอร์ดเกม จำเป็นต้องได้นักศึกษาสาขาการออกแบบมาร่วมทำงาน และในการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จำเป็นต้องได้นักศึกษาเอกเครื่องปั้นดินเผามาร่วมทำงาน จึงจะสามารถผลิตผลงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้คณะทำงานเล็งเห็นว่า การใช้ศาสตร์ทางด้านศิลปศึกษาเพียงศาสตร์เดียวอาจไม่เพียงพอในการแก้ปัญหาของชุมชน และน่าจะถือเป็นโอกาสดีในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในเชิงการบูรณาการข้ามศาสตร์ โดยอาจเริ่มจากศาสตร์ทางศิลปะที่มีหลากหลายแขนง มาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งน่าจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะที่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้กว้างขวางมากขึ้น และมีประโยชน์ต่อการสร้างเครือข่ายผู้เรียนทางด้านศิลปะ ซึ่งจะสามารถสร้างความยั่งยืนในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมได้ต่อไป

3) แนวทางแก้ปัญหาและการพัฒนาในวงรอบต่อไป จากการวิเคราะห์ข้อดีและความสำเร็จที่เกิดขึ้น และข้อเสียและปัญหาที่พบ คณะทำงานได้สรุปแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้วงรอบถัดไป โดยสรุปได้ว่า โครงสร้างของรูปแบบการเรียนรู้ที่ออกแบบมามีความเหมาะสมดีแล้ว และจากการประปรังข้อบกพร่องจากวงรอบที่ 1 ทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างมีความสมบูรณ์ และในวงรอบที่ 3 ทางคณะทำงานจะมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในเชิงการบูรณาการข้ามศาสตร์ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้กว้างขวางมากขึ้น และมีประโยชน์ต่อการสร้างเครือข่ายศิลปะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 3

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 3

ขั้นที่ 1 การร่วมวางแผน (Design) (D3)

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบที่ 3 ได้มีการประชุมคณะทำงาน เพื่อนำเอาผลจากการวิจัยวงรอบที่ 1 และ 2 มาพัฒนาปรับปรุง จนคณะทำงานเห็นว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการค่อนข้างสมบูรณ์ โดยเฉพาะจุดเด่นและความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากวงรอบที่ 2 ที่มีการบูรณาการข้ามศาสตร์ โดยคณะทำงานได้ข้อค้นพบว่า ในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนนั้น การใช้ศาสตร์ทางด้านศิลปศึกษาเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ผู้เรียนสาขาศิลปศึกษาหรือศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่งอาจยังขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นในบางด้านในการทำให้โครงการศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ที่วางแผนไว้สำเร็จตามเป้าหมาย การมีผู้เรียนจากสาขาอื่น ๆ มาร่วมทำงาน ร่วมกันใช้ความรู้และทักษะในเชิงบูรณาการ จะส่งผลดียิ่งต่อการทำโครงการ และการบูรณาการร่วมกันของศาสตร์ที่หลากหลายยังสามารถตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังผลการทำโครงการในวงรอบที่ 2 ในการทำโครงการคลิปวิดีโอสั้นเพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชน ผู้เรียนสาขาศิลปศึกษามีทักษะที่ดีในด้านการเขียนบท แต่ยังขาดทักษะในด้านการถ่ายทำเมื่อได้ผู้เรียนจากสาขานิเทศศาสตร์มาทำงานร่วมกัน จึงทำให้สามารถทำโครงการคลิปวิดีโอสั้นออกมาได้ดี หรือการทำโครงการการออกแบบบอร์ดเกม ผู้เรียนสาขาศิลปศึกษามีทักษะในการออกแบบแนวคิดของเกม แต่ยังขาดทักษะในด้านการออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์กราฟิก เมื่อได้ผู้เรียนสาขาการออกแบบมาทำงานร่วมกัน ก็ทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานออกแบบบอร์ดเกมที่สมบูรณ์ได้ ทางคณะทำงานจึงเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการร่วมกันของศาสตร์ที่หลากหลาย จะส่งผลดีต่อการพัฒนาโครงการศิลปะจิตสาธารณะของผู้เรียน นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่ผู้เรียนสะท้อนคิดจากวงรอบที่ 2 คือ การเรียนรู้เชิงบูรณาการเกิดประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในอนาคต จากความสำคัญดังกล่าว ทางคณะทำงานจึงพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 3 โดยเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ โดยพิจารณาเห็นว่าในพื้นที่อำเภอเมืองสงขลานั้น มีมหาวิทยาลัยถึงสามแห่ง และทุกแห่งล้วนมีการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีในสาขาทางด้านศิลปะที่หลากหลาย ดังนั้นทางคณะทำงานจึงทำการประสานกับอาจารย์ประจำหลักสูตรทางด้านศิลปะของทั้งสามมหาวิทยาลัย เพื่อขอให้ผู้เรียนมาร่วมกิจกรรม และร่วมกันคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ ผู้เรียนสาขาการออกแบบ ม.ราชภัฏสงขลา ชั้นปี 2 ที่เรียนในรายวิชาการสร้างแบรนด์และการตลาด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10 คน ผู้เรียนสาขาศิลปศึกษา ม.ทักษิณ ที่เรียนในรายวิชาศิลปหัตถกรรมประยุกต์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10 คน และผู้เรียนสาขาการออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ มทร. ศรีวิชัย ที่เรียนในรายวิชาแนวคิดเพื่อการออกแบบ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน นอกจากนี้อีกหนึ่งข้อค้นพบที่คณะทำงานเล็งเห็นจากวงรอบที่ 1 และ 2 ที่ผ่านมา จากการสะท้อนของกลุ่มผู้นำชุมชนคือการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนนั้นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ ความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจะส่งผลดีอย่างยิ่งต่อการค้นหาและพัฒนาวิธีการรวมถึงการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาในแต่ละวงรอบ ผู้เรียนมีความคิด

สร้างสรรค์ที่ดีพอสมควร แต่ถ้ามีการสร้างการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างมีแบบแผน มีขั้นตอน น่าจะยิ่งพัฒนาผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการประสานงานกับสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CEA) ซึ่งได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี และได้ร่วมพัฒนาบทเรียนร่วมกันโดยใช้ทฤษฎีการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยกระบวนการทำความเข้าใจปัญหาของผู้ใช้ และการนำเสนอทางแก้ไขปัญหาแบบใหม่ที่อาจไม่เคยคิดมาก่อน ผ่าน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเข้าใจ การนิยาม การสร้างสรรค์ การจำลอง และการทดสอบ โดยเป็นแนวคิดที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์นำมาใช้เป็นกระบวนการสร้างนวัตกรรมในการแก้ปัญหาชุมชนต่าง ๆ และเกิดผลความสำเร็จเป็นรูปธรรม จึงเป็นโอกาสดียิ่งในการนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ร่วมสนับสนุนงบประมาณและสนับสนุนวิทยากรซึ่งเป็นต้นแบบศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบมาให้ความรู้และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาอีกด้วย และในวงรอบที่ 3 นี้ได้มีการวางแผนในการเปลี่ยนพื้นที่ชุมชนเนื่องจากพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยางนั้นถูกใช้ทั้งในวงรอบที่ 1 และ 2 ทางคณะทำงานและนักศึกษาจึงมองว่าควรมีการค้นหาพื้นที่ชุมชนใหม่ เพื่อให้ได้ประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชนที่หลากหลายยิ่งขึ้น โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักกลุ่มหนึ่งได้มีแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่จากย่านเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง ซึ่งเป็นเมืองเก่าสงขลายุคที่ 3 ขยายไปสู่เมืองเก่าสงขลา ตำบลหัวเขา ซึ่งเป็นเมืองเก่าสงขลายุคที่ 1 และจากการลงสำรวจพื้นที่ของคณะทำงานและตัวแทนนักศึกษาพบว่ามิบริบทของชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการที่มีความน่าสนใจ จึงได้ประชุมและสรุปในการเปลี่ยนพื้นที่ชุมชนในการทำการวิจัย โดยยังคงให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักกลุ่มเดิม และเพิ่มกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใหม่ โดยส่วนใหญ่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งกลุ่มเก่าและใหม่ รู้จักกันและเคยทำงานร่วมกันอยู่แล้ว จึงทำให้สามารถทำงานประสานกันได้อย่างดี และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งกลุ่มเก่าและใหม่ ได้มีการประชุมร่วมกับคณะทำงาน ทำให้มีความเข้าใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ จึงทำให้การวางแผนการทำงานราบรื่นเป็นอย่างดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 3

ขั้นที่ 2 การร่วมจัดการเรียนรู้ (Action) (A3)

คณะทำงานได้เริ่มจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 1 คือการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนจากศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ โดยคณะทำงานได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CEA) ในด้านงบประมาณและองค์ความรู้ และสนับสนุนศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ คือ นัฐพงษ์ พัฒนโกศัย และ ดลพร ชนะชัย ซึ่งเป็นสถาปนิกผู้ก่อตั้งบริษัทคลาวด์ฟลอส โดยศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบมีความเชี่ยวชาญในการใช้องค์ความรู้ด้านการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ซึ่งเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มาใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชน โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของผู้คนให้ดีขึ้น ศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบทั้งสองคนได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนโดยยกตัวอย่างผลงานมากมายที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาสังคม โดยมีทั้งตัวอย่างจากในประเทศ เช่น ย่านเจริญกรุง และตัวอย่างจากประเทศต่างประเทศ เช่น ประเทศเกาหลี ประเทศญี่ปุ่น และเยอรมัน ซึ่งเป็นการเปิดมุมมองและโลกทัศน์ใหม่ให้กับผู้เรียนให้

รับรู้ว่าจะสามารถใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาใช้ในการพัฒนาสังคมได้อย่างไร นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนำชุมชนที่เคยร่วมจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 และ 2 มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจว่าผู้เรียนนั้นถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน

จากนั้นศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ของแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และแนวคิดการออกแบบบริการ (Service Design) ให้กับผู้เรียน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้เป็นแนวคิดสำคัญที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์นำมาใช้เป็นกระบวนการสร้างนวัตกรรมในการแก้ปัญหาชุมชนต่าง ๆ และเกิดผลความสำเร็จเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังได้ให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ไปฝึกปฏิบัติจริงในย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งจากกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม และมีองค์ความรู้ที่สำคัญในการพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาใช้ออกแบบการเรียนรู้และพัฒนาแนวคิดในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง จึงถือได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้นี้เป็นประโยชน์กับผู้เรียนอย่างยิ่งเพราะเป็นการพัฒนาทั้งด้านความรู้ความคิด และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.13 บรรยายภาคการแบ่งปันประสบการณ์ในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมของศิลปินต้นแบบเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน

ภาพที่ 4.14 บรรยายการฝึกปฏิบัติการใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบและการออกแบบบริการเพื่อการพัฒนาชุมชนของผู้เรียน

ในขั้นที่ 2 การลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง คณะทำงานได้ร่วมกับชุมชน ซึ่งปัจจุบันได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยมีความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนตำบลหัวเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ เป็นเมืองเก่าสงขลายุคที่ 1 มีโบราณสถานและศิลปวัฒนธรรมมากมาย แต่เพราะการเดินทางเข้าถึงพื้นที่ค่อนข้างลำบาก ต้องให้เรือในการข้ามฝั่งของทะเลสาบสงขลา จึงทำให้พื้นที่ดังกล่าวยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ถือว่าเป็นโจทย์ที่ท้าทายและน่าสนใจให้กับนักศึกษา ในการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะเข้ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ในการเดินทางลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนของผู้เรียน ประธานวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย ได้มีการสนับสนุน และอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี ผู้เรียนได้เข้าไปเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง และได้สัมผัสพูดคุยกับคนในชุมชนอย่างเป็นกันเอง และมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.15 ภาพบรรยากาศการลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้ชุมชนของผู้เรียน

นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ร่วมทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ โดยการร่วมเก็บขยะภายในพื้นที่สาธารณะและโบราณสถานต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชุมชนได้ร่วมกันจัดขึ้นเดือนละ 1 ครั้ง ในทุกวันที่ 24 ของทุกเดือน ซึ่งการได้ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับคนในชุมชน ยิ่งสร้างความรู้สึกที่ดีระหว่างกันและยังเป็นการปลูกฝังความสามัคคี ความเสียสละ การช่วยเหลือกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างจิตสาธารณะของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 4.16 ภาพบรรยากาศผู้เรียนร่วมกับคนในชุมชนร่วมกันเก็บขยะในพื้นที่สาธารณะของชุมชน

หลังจากผู้เรียนได้ลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง และเข้าใจสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดีแล้ว ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 3 ซึ่งเป็นขั้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ ผู้เรียนได้วางแผนในการจัดโครงการเพื่อเปิดตัวการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน โดยผู้เรียนได้ร่วมกับผู้นำชุมชนพัฒนาโจทย์ในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน ตามความถนัดในศาสตร์ของตนเอง โดยผู้เรียนสาขาแพชชั่นและสิ่งทอ ได้เสนอโครงการในการออกแบบชุดยูนิฟอร์มสำหรับมัคคุเทศก์ชุมชน และจัดเป็นงานแฟชั่นโชว์โดยให้คนในชุมชนร่วมเดินแบบ ผู้เรียนสาขาการออกแบบได้เสนอโครงการในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนจากผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ และผู้เรียนสาขาศิลปศึกษาที่มีความถนัดในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้เสนอโครงการในการออกแบบกิจกรรมเวิร์คช็อปสำหรับนักท่องเที่ยว โครงการทั้งสามโครงการที่ผู้เรียนเสนอเกิดจากการนำแนวคิดการคิดเชิงออกแบบมาคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน และผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความถนัดในศาสตร์ของตนเองในการสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีทำงานร่วมกันโดยบูรณาการข้ามศาสตร์ เช่น ผู้เรียนสาขาการออกแบบ และสาขาศิลปศึกษาบางคนก็มีความสนใจในการออกแบบชุดยูนิฟอร์มสำหรับมัคคุเทศก์ชุมชน จึงมาทำโครงการร่วมกับนักศึกษาสาขาแพชชั่นด้วย ถือเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์เพื่อสร้างเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

โครงการที่ 1 โครงการในการออกแบบชุดยูนิฟอร์มสำหรับมัคคุเทศก์ชุมชน

จากการศึกษาความต้องการของชุมชนพบว่า ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จัก โดยในปัจจุบันทางวิสาหกิจชุมชนได้มีการพัฒนากลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และนำเล่าเรื่องชุมชน เพื่อให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ทางผู้เรียนสาขาแพชชั่นจึงได้

ปรึกษากับทางประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนว่าควรออกแบบชุดยูนิฟอร์มสำหรับมัคคุเทศก์ชุมชน เพื่อความสวยงามและเป็นທີ່จดจำของนักท่องเที่ยว ซึ่งทางชุมชนเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยในการออกแบบผู้เรียนสาขาแฟชั่นและสิ่งทอได้ร่วมกับผู้เรียนสาขาศิลปศึกษาได้ร่วมลงพื้นที่ ทำการศึกษาอัตลักษณ์ต่าง ๆ ของชุมชน และได้นำมาออกแบบลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ ออกแบบชุดโดยเน้นความคล่องตัว สวมใส่สบาย เพื่อให้มัคคุเทศก์ชุมชนสามารถสวมใส่ทำงานได้สะดวก ทำการวัดตัวมัคคุเทศก์ชุมชน และตัดเย็บออกมาได้อย่างสวยงาม นอกจากนี้ในการจัดนิทรรศการเปิดตัวการท่องเที่ยวชุมชน ยังได้เชิญกลุ่มมัคคุเทศก์ชุมชน มาเดินแฟชั่นโชว์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดียิ่ง

ภาพที่ 4.17 ภาพผลงานโครงการออกแบบชุดยูนิฟอร์มสำหรับมัคคุเทศก์ชุมชนของผู้เรียน

โครงการที่ 2 โครงการการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนจากผ้าม้าย้อมสีธรรมชาติ

โครงการการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนจากผ้าม้าย้อมสีธรรมชาติ เป็นการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน ว่ามีความต้องการผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกเชิงสร้างสรรค์ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชน นักศึกษาสาขาการออกแบบ จึงได้ลงพื้นที่ทำการสำรวจอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อค้นหาแรงบันดาลใจในการออกแบบ ซึ่งพบว่าในพื้นที่ชุมชนมีภูเขาซึ่งเรียกว่าหัวเขาแดง ซึ่งเป็นภูเขาหินสีแดงอมส้ม และบริเวณตีนเขามีดินแดงอยู่จำนวนมาก จึงมีความคิดในการนำดินแดงจากตีนเขามาใช้ในการทำสีย้อมผ้าจากธรรมชาติ เนื่องจากมีต้นทุนต่ำ และมีขั้นตอนไม่ซับซ้อน ผลิตได้ง่าย สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงได้ทำการทดลองพัฒนา จนได้สีที่น่าพึง

พอใจ โดยเมื่อได้ผ้าย้อมสีธรรมชาติจากดินห้วยเขาแล้ว ผู้เรียนจึงได้นำผ้าย้อมสีดังกล่าวมาออกแบบเป็นของที่ระลึกของชุมชน ในครั้งแรกได้ออกแบบเป็นกระเป๋า และถุงผ้าต่าง ๆ แต่ทางชุมชนให้ความเห็นว่าอยากได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นที่น่าสนใจกว่า และอยากให้พัฒนาเพิ่มเติม

ภาพที่ 4.18 ภาพผลงานโครงการการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนจากผ้าย้อมสีธรรมชาติของผู้เรียน

ทางผู้เรียนจึงได้ทำการศึกษาเพิ่มเติม โดยมองว่าชุมชนตำบลห้วยเขามีอาชีพประมงเป็นหลัก และใช้การสัญจรโดยเรือเป็นพาหนะ จึงมีความคิดในการทำเรือจำลอง ซึ่งทางชุมชนเห็นด้วย และประธานชุมชนได้ให้ดูภาพถ่ายของเรือโบราณ ที่เคยใช้สัญจรในทะเลสาบสงขลา ซึ่งผู้เรียนเห็นว่ามีความน่าสนใจมาก จึงได้ถอดแบบพัฒนาเป็นเรือจำลองร่วมกับคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีทักษะการช่างที่ค่อนข้างดี ทำให้สามารถผลิตเรือโบราณจำลองได้สวยงาม โดยใช้ผ้าย้อมสีธรรมชาติจากดินห้วยเขาทำเป็นใบเรือ จึงถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่สื่อถึงความเป็นชุมชน และเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับคนในชุมชนที่สามารถใช้จำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้จริง

โครงการที่ 3 โครงการการออกแบบกิจกรรมเวิร์คช็อปสำหรับนักท่องเที่ยว

ผู้เรียนสาขาศิลปศึกษามีความเชี่ยวชาญในด้านการออกแบบการเรียนรู้ หลังจากได้รับฟังความต้องการจากชุมชน สิ่งหนึ่งที่ชุมชนต้องการ คือกิจกรรมเวิร์คช็อปต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว โดยต้องการกิจกรรมที่สื่อถึงอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำได้ง่าย ผู้เรียนสาขาศิลปศึกษาจึงได้ทำการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชน และสามารถออกแบบเป็นกิจกรรมเวิร์คช็อปที่น่าสนใจของชุมชน ได้ 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการระบายสีกระเบื้องห้วยเขา กิจกรรมการทำภาพลวดลายวาวสงขลา กิจกรรมการทำภาพปะติดจากวัสดุธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งทุกกิจกรรมมีต้นทุนไม่สูง นักท่องเที่ยวทำได้ง่าย และสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.19 ภาพผลงานโครงการการออกแบบกิจกรรมเวิร์คช็อปสำหรับนักท่องเที่ยวของผู้เรียน

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 4 การจัดนิทรรศการนำเสนอผลงาน ผู้เรียนได้ร่วมกับศิลปินต้นแบบจิตสาธารณะ และเครือข่ายชุมชน ร่วมจัดนิทรรศการการเปิดตัวการท่องเที่ยวชุมชน ภายใต้ชื่อนิทรรศการ “Singora Comes Alive” ผู้เรียนและคนในชุมชนได้ร่วมแรงร่วมใจจัดเตรียมงานเป็นอย่างดี โดยสร้างสถาปัตยกรรมจากไม้ไผ่สำหรับเป็นพื้นที่จัดนิทรรศการ ซึ่งการสร้างสถาปัตยกรรมจากไม้ไผ่ดังกล่าวต้องให้กำลังคนจำนวนมาก ผู้เรียนทั้งผู้หญิงและผู้ชายต่างร่วมแรงร่วมใจกันในการสร้างเป็นเวลาหลายวัน ตั้งแต่เช้าจนถึงค่ำ สร้างความประทับใจให้กับคนในชุมชน ที่ได้เห็นพลังของนักศึกษาในการทุ่มเทเสียสละทำงานเพื่อชุมชน

ภาพที่ 4.20 ภาพผู้เรียนร่วมกับคนในชุมชนสร้างสถาปัตยกรรมไม้ไผ่สำหรับใช้เป็นสถานที่จัดนิทรรศการ

ภาพที่ 4.21 ภาพบรรยากาศการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานสู่สาธารณชนของผู้เรียน

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลังเสร็จงานการจัดนิทรรศการ ผู้เรียนได้ร่วมชื่นชมผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงผลความสำเร็จของโครงการ ซึ่งจากการดำเนินงานของโครงการเป็นการเปิดตัวการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ประกอบด้วย นิทรรศการผลงานศิลปะของผู้เรียน ร่วมกับศิลปินจิตอาสาในระดับ กิจกรรมแฟชั่นโชว์ชุดยูนิฟอร์มแกนนำการท่องเที่ยวชุมชน กิจกรรมศิลปะเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำผ้ามัดย้อมจากดินห้วยเขา การระบายสีกระเบื้องโบราณสงขลา การจัดจำหน่ายสินค้ากลุ่มแม่บ้านสตรีตำบลห้วยเขา โครงการดังกล่าวได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดีทำให้ชุมชนได้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้คนในชุมชนเกิดความรักและเห็นคุณค่าของ ศิลปะวัฒนธรรมและแหล่งโบราณสถานต่าง ๆ ผลจากโครงการยังสร้างให้เกิดต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ได้แก่ ชุดยูนิฟอร์มของแกนนำการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ของที่ ระลึกชุมชน กิจกรรมเวิร์คช็อปสำหรับนักท่องเที่ยว ผลงานศิลปะที่สื่อถึงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งผลงานและผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นนี้ ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์และพัฒนาต่อยอด นอกจากนี้ยัง เป็นการสร้างเครือข่ายการพัฒนาท้องถิ่นที่เข้มแข็งให้กับชุมชน และจะนำไปสู่การพัฒนาโครงการและ ความร่วมมือต่าง ๆ ร่วมกันในอนาคต

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 3

ขั้นที่ 3 การร่วมสังเกตผล (Observation) (O3)

หลังจากการเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ คณะทำงานได้ให้ผู้เรียนทำแบบวัดค่านิยมการมีจิต สาธารณะ และทำแบบสะท้อนคิด เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยผลจากแบบสะท้อนคิด สรุป ได้ดังนี้

ผลการสะท้อนคิดของผู้เรียน

หลังจากการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ตอบแบบสะท้อนคิดใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความรู้สึก และความประทับใจ ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง 3) การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปต่อยอด และใช้ในชีวิต โดยผู้เรียนได้สะท้อนคิด ความคิดเห็นที่น่าสนใจดังนี้

1) ความรู้สึก และความประทับใจ ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้มีการ สะท้อนถึงความประทับใจในการทำงานกับชุมชน ภูมิใจที่ได้ใช้ความสามารถทางศิลปะ ทำประโยชน์ เพื่อชุมชน มีความสุขแม้จะเป็นงานที่หนัก มีความภูมิใจที่สามารถใช้ทักษะทางศิลปะทำประโยชน์ให้ ชุมชน และมีความภูมิใจที่ผลงานสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

“...ประทับใจที่ได้ให้ความรู้คนในชุมชนในการย้อมสีธรรมชาติจากดินซึ่งเป็นของ ที่อยู่รอบ ๆ ชุมชนห้วยเขาแดง นำมาทำประโยชน์และต่อยอด...”

ผู้เรียนรหัส C3-04

“...ดีใจที่ได้มีส่วนช่วยพัฒนาชุมชน ด้วยความรู้ความสามารถทางด้านศิลปะของเรา ได้เห็นชุมชนนำผลงานไปใช้ได้จริงยิ่งทำให้ภูมิใจมาก...”

ผู้เรียนรหัส C3-07

“...การทำงานครั้งนี้มีความสุขมาก และเหนื่อยมาก ต้องทำงานจนถึงดึก แต่ก็พร้อมทุ่มเทเต็มที่เพื่อชุมชน...”

ผู้เรียนรหัส C3-08

“...ประทับใจในชุมชนมีความเป็นกันเอง และคอยดูแลพวกเราเป็นอย่างดี อยากให้คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ถ้าความรู้ทางศิลปะจะสามารถช่วยได้จะทำเต็มที่...”

ผู้เรียนรหัส C3-12

“...การเตรียมงานครั้งนี้เหนื่อยมาก ต้องกลับบ้านดึกติดกันหลายวัน แต่ได้เห็นเพื่อน ๆ เห็นทุกคนช่วยกันกับชาวบ้าน ไม่ยอมกลับ ทำให้มีความรู้สึกที่ต้องเสียสละและช่วยทำจนกว่าจะเสร็จ...”

ผู้เรียนรหัส C3-21

“...รู้สึกภูมิใจที่ได้ใช้ทักษะที่เรียนมา มาทำให้เกิดประโยชน์จริง ๆ กับชุมชน ได้เห็นผลงานของเราช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นความรู้สึกที่ดีมาก...”

ผู้เรียนรหัส C3-22

“...เหนื่อยมากแต่มีความสุขมากกว่าที่ได้เห็นรอยยิ้มของคนในชุมชน และรู้สึกว่าการสามารถด้านศิลปะของเรามีคุณค่าเมื่อได้ใช้เพื่อพัฒนาสังคม...”

ผู้เรียนรหัส C3-27

2) การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึงการได้รับความรู้ที่สามารถใช้ความรู้ทางศิลปะในการแก้ปัญหาของชุมชน ได้ฝึกทำงานจริง การลงพื้นที่ การเก็บข้อมูล การสำรวจความต้องการชุมชน การนำเสนอ การประสานงาน การทำงานกับชุมชน และการทำงานเป็นทีม ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

“...ได้ฝึกการวางแผนงานจริง ตั้งแต่การเก็บข้อมูล สำรวจความต้องการของชุมชน ไปจนถึงการนำเสนอแนวคิด ทำให้เข้าใจว่าการทำงานเพื่อสังคมต้องมีขั้นตอนและความรอบคอบ...”

ผู้เรียนรหัส C3-01

"...ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้ออกแบบและสร้างสรรค์งานโดยยึดจากปัญหาและความต้องการของชุมชนจริง ๆ ทำให้เข้าใจว่าศิลปะต้องไปควบคู่กับการฟังและการเรียนรู้จากพื้นที่..."

ผู้เรียนรหัส C3-02

"...รู้สึกว่าคุณเองพัฒนาขึ้นในด้านการงานเป็นทีมมาก ได้เรียนรู้ว่าการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคนและการสื่อสารที่ดีคือหัวใจสำคัญของการทำโครงการให้สำเร็จ..."

ผู้เรียนรหัส C3-05

"...การได้ประสานงานกับหลายฝ่ายทั้งชาวบ้าน หน่วยงานท้องถิ่น และเพื่อนร่วมทีม ทำให้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ..."

ผู้เรียนรหัส C3-09

"...ครั้งนี้ทำให้ได้เรียนรู้วิธีการปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้คนที่มีความหลากหลาย ความคิด ได้ฝึกการประนีประนอม และหาจุดร่วมเพื่อเป้าหมายของชุมชน..."

ผู้เรียนรหัส C3-14

"...ได้ฝึกการลงพื้นที่จริง การเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำให้เห็นว่าการทำงานศิลปะหรือโครงการเพื่อชุมชนต้องเริ่มจากการเข้าใจและเคารพวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ก่อน..."

ผู้เรียนรหัส C3-28

3) การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปต่อยอด และใช้ในชีวิต ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึงการอยากร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคมอีกในอนาคต และมองว่าการได้ทำงานกับเพื่อนหลากหลายเอกจะสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและอยากรวมกลุ่มกันเพื่อทำโครงการศิลปะเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องในอนาคต ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นดังนี้

"...ผมได้เห็นเพื่อนจากต่างมหาวิทยาลัย มาช่วยกันพัฒนาสังคม ทำให้ได้ผลงานดี ๆ น่าจะมีการร่วมมือจัดกิจกรรมแบบนี้อีกในอนาคต ทำให้เห็นว่าถ้ารวมคนหลาย ๆ เอกมาช่วยกัน จะช่วยพัฒนาชุมชนได้มากกว่า..."

ผู้เรียนรหัส C3-03

“...อยากรวมกลุ่มทำงานกับเพื่อน ๆ ต่างเองอีก แล้วมาทำโครงการเพื่อชุมชนด้วยกันอีก เพราะทำให้มีไอเดียที่หลากหลาย และทำให้ได้ผลงานที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้จริง...”

ผู้เรียนรหัส C3-04

“...การได้มีโอกาสเป็นหัวหน้าทีมในโครงการนี้ ทำให้ได้ฝึกภาวะผู้นำ การวางแผน การกระตุ้นทีม และการบริหารจัดการในสถานการณ์จริง ซึ่งจะนำไปใช้ได้ทั้งในการทำงานและพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต...”

ผู้เรียนรหัส C3-10

“...การทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ และชุมชนครั้งนี้ทำให้เห็นพลังของการทำงานเป็นทีม และรู้สึกว่ายากสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ที่มีเป้าหมายเดียวกันเพื่อช่วยพัฒนาชุมชนในอนาคต...”

ผู้เรียนรหัส C3-17

“...จากกิจกรรมนี้เชื่อมั่นว่าถ้าเรารวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายผู้นำรุ่นใหม่ที่มีจิตสาธารณะ จะสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ในสังคมได้...”

ผู้เรียนรหัส C3-24

“...การเห็นเพื่อน ๆ หลายคนมีไอเดียดี ๆ และตั้งใจทำงานเพื่อชุมชน จุดประกายให้คิดว่าการรวมกลุ่มคนที่มีใจเดียวกันจะสามารถขยายผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้นได้...”

ผู้เรียนรหัส C3-30

นอกจากนี้จากการประเมินผู้เรียนด้วยแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาค่านิยมการมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยก่อนเรียนผู้เรียนมีระดับค่านิยมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.15$) แต่หลังเรียนเพิ่มขึ้นสู่ระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.53$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมของผู้เรียนในเชิงบวก

เมื่อพิจารณาในรายองค์ประกอบ พบว่าในด้านความรู้และความคิด ผู้เรียนมีพัฒนาการจากระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$) สู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) โดยข้อที่ผู้เรียนมีคะแนนสูงที่สุดคือความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ($\bar{X} = 4.75$) สะท้อนถึงการเข้าใจบทบาทของศิลปะในการตอบโจทยสังคม

ในด้านจิตใจ ผู้เรียนมีพัฒนาการจากระดับน้อย $\bar{X} = 2.38$) ไปสู่ระดับมาก $\bar{X} = 4.48$) โดยผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกภูมิใจในสิ่งที่ได้ทำ ซึ่งแสดงถึงการเกิดแรงจูงใจภายในและความมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมต่อชุมชนอย่างยั่งยืน และมีเป้าหมายที่จะทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องในอนาคต

ในด้านทักษะ ผู้เรียนมีพัฒนาการจากระดับน้อย ($\bar{X} = 2.13$) สู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) โดยเฉพาะทักษะในการสื่อสาร ประสานงาน และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการทำงานเพื่อส่วนรวม

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน และผลการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบประเมินค่านิยมจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะ ในด้านข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสะท้อนคิดของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกรู้สึกภูมิใจที่ได้ใช้ศิลปะเพื่อประโยชน์ชุมชน มีความสุขที่ได้เห็นผลงานของตนเองมีคุณค่าจริง ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานกับชุมชน การวิเคราะห์ปัญหา การประสานงาน และการทำงานเป็นทีม พร้อมตระหนักถึงบทบาทของศิลปะในการพัฒนาสังคม ผู้เรียนมีความตั้งใจจะทำกิจกรรมเพื่อสังคมต่อเนื่องในอนาคต เห็นความสำคัญของการรวมพลัง และการบูรณาการข้ามศาสตร์และการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงถึงข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น จากระดับน้อยเป็นระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านความรู้และความคิด ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ด้านจิตใจ สะท้อนแรงจูงใจภายในและความภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และด้านทักษะ โดยเฉพาะด้านการสื่อสารและการทำงานกับชุมชน และมีเป้าหมายที่จะทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันวงรอบที่ 3

ขั้นที่ 4 การร่วมสะท้อนผล (Reflection) (R3)

หลังจากการร่วมจัดการเรียนรู้วงรอบที่ 3 ทางคณะทำงานได้ประชุมเพื่อสะท้อนผล พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 3 เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ จากผลการประเมินจากแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะและการสะท้อนคิดของผู้เรียนพบว่า รูปแบบการเรียนรู้สามารถใช้พัฒนาค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งในวงรอบที่ 3 นี้ ทำให้เห็นภาพของการ บูรณาการผู้เรียนในศาสตร์ทางศิลปะหลายแขนง ซึ่งต่างใช้ความถนัดในศาสตร์ของตนเองมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี ผลงานหลายชิ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน ซึ่งแสดงถึงทักษะการทำงานเพื่อสังคมที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน

ซึ่งหลังจากได้รูปแบบการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แล้ว ทางคณะทำงานได้จัดประชุม Focus Group กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทั้งหมดเพื่อรับรองรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทั้งหมดได้ทำการประเมินความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนา และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทั้งหมดจำนวน 20 คน มีมติเห็นชอบในการรับรองรูปแบบการเรียนรู้ นอกจากนี้ในการประชุมยังได้มีการอภิปราย ถอดบทเรียนจากการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 วงรอบ ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้รูปแบบ

รูปแบบการเรียนรู้มิได้เพียงสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเท่านั้น แต่ด้วยกระบวนการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน จึงสร้างผลความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ รวมถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูผู้สอน และกระบวนการจัดการเรียนรู้ทางศิลปกรรมศาสตร์อีกด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้เรียนเกิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะและความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์

จากงานวิจัยพบว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้เรียนเกิดการพัฒนาค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ทั้งในด้านความรู้ความคิด (Head) ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของชุมชนเชิงลึก ซึ่งในระหว่างการเรียนรู้นั้นผู้เรียนก็ต้องทบทวน ทำความเข้าใจ ผึกตีความเรื่องราว วิเคราะห์ และเปรียบเทียบกับความรู้เดิมก่อนลงพื้นที่ หาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นผ่านศาสตร์ทางศิลปะ ด้านจิตใจ (Heart) ผู้เรียนเกิดการตระหนัก การเห็นคุณค่า มีจิตสำนึก รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น อยากมีส่วนร่วมในการพัฒนา มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับท้องถิ่น และเกิดการยอมรับและเคารพในความแตกต่างหลากหลาย จากการทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน รวมถึงศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ และด้านทักษะ (Hand) ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อเข้าถึงข้อมูลความรู้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และสืบค้น รวมถึงการคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ และหาคำตอบอธิบายได้อย่างถูกต้อง เป็นเหตุเป็นผล และขยายความรู้เหตุผลสู่ความคิดเชิงระบบ มีทักษะในการแก้ปัญหา และเกิดทักษะการเป็นนักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยเป็นผลจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง เน้นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและฝึกแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยตนเอง รวมถึงการให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานร่วมกัน และบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและความสนุกในการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในทักษะและความสามารถของผู้เรียน ดังตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ดังต่อไปนี้

“...ความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน เกิดจากกระบวนการการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหา โดยผู้เรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือ เน้นการทำงานเป็นทีม ร่วมมือกันแก้ปัญหา นอกจากร่วมมือกับกลุ่มเพื่อนแล้ว ยังเกิดความร่วมมือกับศิลปินร่วมมือกับชุมชน ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเหล่านี้ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ว่าตนเองและทีมมีความสามารถในการแก้ปัญหาของชุมชนได้ และได้เรียนรู้ว่าความร่วมมือช่วยให้เกิดความสำเร็จ ความร่วมมือและการลงมือแก้ปัญหาเพื่อส่วนรวมนี้อาจคือจุดเริ่มต้นความเป็นพลเมืองและความมีจิตสาธารณะ...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ คนที่ 2

“...รูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องอย่างยิ่งกับมาตรฐานการศึกษาชาติ ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนในการเป็นผู้เรียนรู้ สามารถเรียนรู้จากความสนใจ สืบค้น ข้อมูลความเป็นมา สภาพปัญหาความต้องการ และบริบทของชุมชนใน มิติต่าง ๆ ลงพื้นที่ปฏิบัติ เก็บข้อมูลของสถานที่ที่ลงศึกษา จนได้ความรู้ที่แท้จริง สามารถวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนได้ การเป็น นักนวัตกรรม ผู้เรียนมีการใช้องค์ความรู้ศิลปะที่เรียนมาสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อชุมชน จัดทำวิดีโอ ผลิตภัณฑ์ชุมชน เกมต่าง ๆ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี และ สร้างความเป็นพลเมือง ผู้เรียนรักและ เห็นคุณค่าของชุมชน รู้ถึงความสามารถของตนเองในการแก้ปัญหาสังคมใน รูปแบบต่าง ๆ...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มอาจารย์ผู้สอน คนที่ 3

“...ความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนเกิดจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยให้ ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง มีกระบวนการดำเนินงานเป็นระบบ แบ่งบทบาทหน้าที่ ในการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล ลงเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง นำข้อมูลกลับมา วิเคราะห์ ออกแบบวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง สร้างสรรค์ผลงาน และนำเสนอ ผลงานด้วยตนเอง ผู้เรียนเห็นจริง คิดจริง ทำจริง โดยครูผู้สอนเป็นเพียงแค่พี่ เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา กระบวนการเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาของ ตนเอง ทั้งในด้านความคิด จิตใจ และทักษะ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมี คุณค่า...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 1

“...ผมขอตรงที่ว่าผู้เรียนเขาตั้งคำถาม สะท้อนคิดและอภิปราย ร่วมกัน หาทางแก้ปัญหาร่วมกัน เวลาผู้เรียนตั้งคำถามได้ พูดคุยแลกเปลี่ยน มุมมองกัน แสดงว่าเขาสังเกต เขาคิดต่อ และเขาก็ต้องการที่จะรู้ เมื่อเขามี คำถามแล้ว เราต้องส่งเสริม ผู้สอนต้องมีวิธีแนะนำการสืบหาคำตอบให้เขา ตรงนี้เป็นประเด็นสำคัญ เพราะว่าความรู้ มันไม่ใช่อยู่ที่ครูผู้สอนอีกต่อไป ความรู้มันกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ในชุมชน ความใฝ่รู้และความต้องการ แสวงหาคำตอบจะเป็นแรงผลักดันสำคัญในการต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ ของเขาต่อไปได้...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 2

“...เป้าหมายหลักของรูปแบบการเรียนรู้ คือ การพัฒนาผู้เรียน ให้มี ความรู้ ความเข้าใจ บริบทของชุมชน ปลูกฝังให้เห็นคุณค่า เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในการทำงานรับใช้สังคม หลังจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้ก็

เห็นความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความหมายของการทำเพื่อสังคม ดูได้จากความตั้งใจตั้งใจในการทำงานและดูได้จากผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าของจิตใจ เมื่อมันเกิดความรู้สึก เราใช้คำว่าของจริงลึกเข้าไปข้างใน วันแรกเห็นผู้เรียนทำงานก็รู้ว่าเขาเหนื่อย แต่ก็ตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ การที่ผู้เรียนสามารถผลิตผลงานศิลปะได้ถึงขนาดนี้เชื่อมั่นว่ารูปแบบการเรียนรู้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริง และสามารถนำไปต่อยอดสู่ผู้เรียนรุ่นถัดไปได้ในอนาคต...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 4

“...สิ่งที่สังเกตเห็นความแตกต่างของผู้เรียน คือการเรียนรู้ภาคสนาม การเรียนที่มหาวิทยาลัยก็เป็นแค่วิชาเรียน ผู้เรียนแค่รับรู้ไม่ได้เห็น ไม่ได้สัมผัสของจริง แต่เมื่อได้เรียนได้เห็นสถานที่จริง ผู้เรียนมีการตั้งคำถามมีข้อสงสัยขึ้นมาว่าทำไมถึงเป็นแบบนี้ และได้เรียนรู้จากเพื่อนต่างคณะ ต่างสาขา ท้าทายเขามีความสุขกับกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ และมีความตั้งใจที่ได้ทำตรงนั้นจริงๆ และผู้เรียนยังเกิดความกล้าคิดกล้าทำกล้าที่จะถ่ายทอดและสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 5

“...สังเกตได้ว่าผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนแบบนี้เป็นอย่างมาก การเรียนรู้มากจากที่ผู้เรียนสนใจจริงๆ ผลงานจึงออกมาเป็นผลงานที่กลั่นกรองมาจากกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ดูจากผลงานที่ทำออกมา ผมรู้สึกว่าคุณเรียนทุกคนที่ได้ทำการเรียนรู้ครั้งนี้มีความตั้งใจอย่างมาก และมีภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์เพื่อสังคม กระบวนการเรียนรู้แบบนี้สามารถทำให้เยาวชนรุ่นใหม่รู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าของชุมชน และเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มศิลปินในพื้นที่ คนที่ 2

ภาพที่ 4.22 ภาพบรรยากาศการประชุม Focus Group กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเพื่อรับรองรูปแบบร่วมกัน

1.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูผู้สอน ครูผู้สอนเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและวิธีการทำงาน

ผลจากกระบวนการวิจัย พบว่าทัศนคติและวิธีการทำงานของครูผู้สอนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับตนเองและระดับการทำงานเป็นกลุ่ม โดยพบว่า 1) ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จากการเป็นผู้สอนมอบความรู้ให้ปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ประสานงานเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และเกิดการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าที่ได้เรียนรู้ 2) ครูผู้สอนได้เห็นแนวทางการเชื่อมโยงกับชุมชน ในการร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ทำให้ได้พบปะ

และสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน เข้าใจหลักการและเงื่อนไขการทำงานร่วมกันของชุมชน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การวางแผนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการพัฒนาเทคนิควิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง การบูรณาการข้ามศาสตร์ การเชื่อมโยงความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนคุณลักษณะและพฤติกรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน ลดช่องว่างระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข ไวใจครู มีศรัทธาในตัวครูเพิ่มขึ้น ผลจากกระบวนการวิจัยได้พัฒนาให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชนจากการลงพื้นที่ที่ชุมชน ร่วมกับกลุ่มเครือข่ายมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ครูผู้สอนได้รับองค์ความรู้และแนวทางในการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เกิดการเปิดมุมมองใหม่สร้างการรับรู้คุณค่าของชุมชนร่วมกันกับคนในชุมชน ช่วยสร้างความเข้าใจชุมชนอย่างลึกซึ้ง พร้อมได้ฝึกให้มีพื้นฐานทักษะในการลงพื้นที่ชุมชน เกิดความเปลี่ยนแปลงทัศนคติเชิงบวกที่มีต่อชุมชน เริ่มให้ความสนใจและอยากจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเริ่มเห็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างหลักสูตร และความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของจังหวัดสงขลาที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงคุณค่า เพื่อสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะและความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน ซึ่งส่งผลถึงการปรับเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนวิธีสอนและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของสถาบันที่ยึดติดกับตำรา สร้างสะพานเชื่อมโยงความรู้กับชุมชนอย่างรอบด้านและเปิดโลกกว้างของการเรียนรู้อย่างแท้จริง ดังตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ดังต่อไปนี้

“...การจัดการเรียนรู้โดยการลงพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อเรียนรู้ชุมชน เป็นการสร้างการเรียนรู้ที่ทำให้อาจารย์กับนักศึกษาได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำให้อาจารย์ได้เรียนรู้คุณค่าของชุมชนร่วมไปกับผู้เรียน ซึ่งชุมชนนี้เป็นพื้นที่ที่นักศึกษาได้ไปเที่ยวเป็นประจำจนมองข้ามความสำคัญไป กระบวนการเรียนรู้ทำให้เขาเข้าใจคุณค่าของพื้นที่ลึกซึ้งขึ้น และเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษายากเข้าไปร่วมพัฒนาเมือง...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มอาจารย์ผู้สอน คนที่ 1

“...จากการร่วมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ทำให้สามารถนำไปออกแบบการเรียนรู้ในวิชาเรียนที่สร้างให้เกิดเชื่อมโยงกับชุมชน จากเดิมที่เน้นการเรียนในห้องเรียน แต่ตอนนี้มีพื้นที่ชุมชนเป็นห้องเรียน ผู้เรียนได้การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มอาจารย์ผู้สอน คนที่ 2

“...กระบวนการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ เป็นแนวทางที่ดีมาก เพราะจากเดิมการลงพื้นที่ชุมชน เรามักจะทำเป็นโครงการพานักศึกษาไปศึกษาดูงาน และให้ประธานชุมชนเป็นวิทยากร พานักศึกษาชมชุมชนแล้วก็จบกันไป แต่การจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ เราให้ชุมชนมาร่วมออกแบบการเรียนรู้ตั้งแต่ต้น ร่วมคิดร่วมวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมประเมินผู้เรียนร่วมกัน ซึ่งได้ผลดีมากเพราะทำให้เกิดการพัฒนาทั้งตัวผู้เรียน และเกิดการพัฒนาชุมชนด้วย น่าจะนำแนวทางนี้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและปรับใช้ในรายวิชาอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มอาจารย์ผู้สอน คนที่ 3

“...ผมเป็นอาจารย์ที่สอนทางด้านประวัติศาสตร์ จากเดิมก็นับสอนนักศึกษาให้อ่านตำรา เน้นให้ศึกษาองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นหลัก แต่เมื่อได้มาเห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบนี้ ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร โดยปรับหลักสูตรจากหลักสูตรประวัติศาสตร์เดิม ที่เน้นแต่สร้างให้นักศึกษาเชี่ยวชาญในองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ปรับเป็นหลักสูตรประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม ที่นอกจากสร้างนักศึกษาที่มีความเก่งในเรื่องประวัติศาสตร์แล้ว ยังต้องเน้นให้เขาสามารถนำเอาองค์ความรู้ดังกล่าวมาใช้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้ด้วย คือไม่ใช่แค่มีความรู้ แต่ต้องเอาความรู้นั้นมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มอาจารย์ผู้สอน คนที่ 4

“...การปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปได้อย่างเหมาะสม ครูผู้สอนได้เข้าใจหลักการและเงื่อนไขการทำงานร่วมกันของชุมชน ทำให้เกิดการร่วมกันจัดการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน และเสริมสร้างการวางแผนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เป็นแบบบูรณาการระหว่างหลักสูตรและชุมชนทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนวิธีสอนและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของสถาบันที่ยึดติดกับตำรา และสร้างสะพานเชื่อมโยงความรู้กับชุมชนอย่างรอบด้าน และเปิดโลกกว้างของการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มอาจารย์ผู้สอน คนที่ 5

1.3 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเครือข่ายชุมชน ชุมชนเกิดการตื่นตัวเกิดความสัมพันธ์ที่ดีและเกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการพัฒนาเมืองร่วมกัน และเกิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

การลงพื้นที่ของผู้เรียนเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ชาวชุมชนมีความภูมิใจที่ได้เป็นผู้เล่าเรื่องให้ข้อมูลชุมชน ได้ถ่ายทอดเรื่องราวของตนเอง และชุมชนให้คนนอกพื้นที่ และคนรุ่นใหม่ได้รับรู้ ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับชุมชน ผ่านการได้พูดคุยและการทำงานร่วมกันทำให้ได้รายละเอียดเชิงลึกของชุมชน ได้สานสัมพันธ์รู้จักข้อมูลซึ่งกันและกันและการร่วมจัดกิจกรรมนิทรรศการต่าง ๆ และกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดสำนึกร่วมหันกลับมาเห็นคุณค่าของดีในชุมชนของตนเองร่วมกัน และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการพัฒนาเมืองร่วมกัน ในการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบคุณค่า เมื่อผู้เรียนได้ลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้งแล้ว ได้ประมวลองค์ความรู้ที่ได้ นำมาวิเคราะห์สร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ได้แนวความคิดที่หลากหลายในการพัฒนา นำไปสู่ความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้สู่การปฏิบัติ ผลเช่นนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงผลการสร้างความสัมพันธ์แบบหลายระดับที่เกิดขึ้นเมื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพราะไม่เพียงแค่ผู้เรียนที่ได้ประโยชน์ ยังช่วยกระตุ้นคนภายในชุมชนให้เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนมี ส่งผลให้เกิดการทบทวนต้นทุนตนเองและในพื้นที่ อาจพบโจทย์ปัญหาร่วม นำไปสู่การเตรียมความพร้อมและการแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อไป นับได้เป็นผลดีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกอันดีต่อที่ได้เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้เรียนเรียนรู้โลก แห่งความจริง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการ หรือลักษณะของชุมชนนั้น ๆ เพื่อสร้างความรู้ผ่านการเรียนรู้ที่บูรณาการกลยุทธ์การสอนอย่างหลากหลายวิธีร่วมกับการทำโครงการที่ผู้เรียน ได้สัมผัสชุมชนอย่างแท้จริง ช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงความหลากหลายและความเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสู่การทำงานในอนาคต มีกระบวนการที่เชื่อมโยงการทำงานของสถานศึกษากับชุมชนที่มีความหมาย โดยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน และคนในชุมชน ในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ดังต่อไปนี้

“...การลงพื้นที่ของเยาวชนช่วยสร้างความตระหนักให้กับชุมชน ก่อนที่จะมีคนมาเรียนรู้ชาวชุมชนก็รู้สึกเฉย ๆ กับสิ่งที่เรามี แต่พอมีคนมาเรียนรู้ก็สร้างความภูมิใจให้กับชาวชุมชน ทำให้เกิดการปรับตัวว่าสิ่งที่เรามีจะต้องรักษายังไง ปรับปรุงยังไง พื้นที่ของตนเองต้องทำยังไงบ้าง คนในพื้นที่บ้านบงก็เกิดความกระตือรือร้นที่อยากพัฒนาชุมชนของตนเอง...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ คนที่ 1

“...ชาวชุมชนบ้านบึงมีความภูมิใจและอยากถ่ายทอดเรื่องราวให้เยาวชนรุ่น
ใหม่ได้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของสถานที่ที่บรรพชนได้สั่งสมมา และภูมิใจที่ได้
เห็นคนรุ่นใหม่สนใจที่จะอนุรักษ์และสืบทอดสิ่งเหล่านี้ไว้...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ คนที่ 2

“...เดิมทีคนในชุมชนนั้นก็วิถีเหมือนชุมชนเมืองทั่วไปคือต่างคนต่างอยู่ แต่
พอมีกิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น ทำให้ชาวชุมชน
ได้คุยกันมากขึ้น เหมือนมีเป้าหมายเดียวกันในการอยากพัฒนาพื้นที่ อยากให้คน
มารับรู้สิ่งที่ชุมชนเรามี เกิดความรักและหวงแหนในสิ่งที่เรามี...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ คนที่ 3

“...การเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันเป็นสิ่ง
สำคัญในกระบวนการการศึกษา การร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนผ่าน
กระบวนการการเรียนรู้ร่วมกัน ดิฉันเชื่อว่าจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในชุมชนอย่าง
เป็นระบบ ความร่วมมือระหว่างครูผู้สอน ผู้เรียน และชุมชนในการสร้างการพัฒนา
เมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 5

“...คนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาก็อยากได้อะไรใหม่ๆ จากคนรุ่นใหม่ การมี
ส่วนร่วมของคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ คนนอกชุมชนกับคนในชุมชนเป็นสิ่งที่
น่าสนใจ ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดใหม่ ๆ การได้นำเสนอแนวความคิด
ต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ดีมาก ต่อไปจะสร้างให้เกิดรูปแบบการพัฒนา
ย่านเมืองเก่าที่แปลกใหม่และสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 6

จากผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนทั้ง 3 กลุ่ม ผู้เรียนเกิดการพัฒนาค่านิยมการมีจิต
สาธารณะ เป็นผลจากการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ได้เห็น
ปัญหาจริง ได้แก้ปัญหามาจริง และได้ร่วมมือทำงานศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ร่วมกับศิลปินและคน
ในชุมชน นอกจากนี้ยังสร้างความเปลี่ยนแปลงให้ครูผู้สอนและชุมชนให้เกิดการรับรู้ เข้าใจและเห็น
คุณค่าของการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นผลจากการเข้าร่วม
กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง ได้มุมมอง
ต่างๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้ ขณะเดียวกันก็เกิดการทบทวน เทียบเคียงกับความรู้ความเข้าใจเก่าของ
ตนเอง นอกจากนี้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันยังมีการสนับสนุนให้เกิด
กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ซึ่งทำให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาอุปสรรค แนวทางการ
แก้ไข และการปรับปรุงต่อยอดเพื่อพัฒนาการทำงานร่วมกัน

2. การถอดบทเรียนผลการศิลปะในการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

2.1 ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง

ในกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ ผู้สร้างมีความจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด ดังนั้นกระบวนการผลิตงานศิลปะสร้างสรรค์จึงเป็นเหมือนกุศโลบายที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ชุมชนเป็นโจทย์ในการลงไปศึกษา ค้นหาคุณค่าของชุมชน ลงพื้นที่ไปเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เข้าถึงความรู้และคุณค่าในชุมชนนั้น นับว่าเป็นใจความสำคัญของการเรียนรู้ จากการสะท้อนของผู้เรียน พบว่ากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อสังคัมรูปแบบต่าง ๆ มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างการเรียนรู้ของตนเอง และทำให้เกิดการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน ช่วยสะท้อนข้อมูลเชิงคุณค่าของชุมชนออกมาได้อย่างน่าสนใจ ถือได้ว่าศิลปะสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งให้กับผู้เรียนเอื้อให้เห็นความสัมพันธ์หลายมิติและช่วยทำให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของผู้คนและวิถีชีวิต ผลงานศิลปะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยเป็นผลงานเชิงประจักษ์ที่กลั่นกรองออกมาจากการวิเคราะห์ ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งเก่าใหม่ของผู้เรียนที่สามารถสื่อสารถึงความเข้าใจชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ในกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ นอกจากสร้างให้เกิดการเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชนแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อชุมชนอีกด้วย การได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน การเข้าไปฝังตัวอยู่ในชุมชน การได้ทำงานร่วมกับคนหลากหลายกลุ่มในชุมชน เป็นกระบวนการที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจชุมชน มองเห็นคุณค่า เกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของเมือง รวมทั้งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของเมืองที่ต้องร่วมกันดูแล การที่ผู้เรียนได้สังเคราะห์ กลั่นกรองสิ่งที่ได้เรียนรู้และถ่ายทอดนำเสนอออกมาผ่านผลงานศิลปะอย่างสร้างสรรค์ ยังเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักในคุณค่าและเกิดความรักและหวงแหนในท้องถิ่น ดังตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักดังต่อไปนี้

“...ในการทำงานศิลปะชุมชน ผู้เรียนสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงตัวเองกับตัวตนและเอกลักษณ์ของชุมชน ศิลปินและผู้เรียนได้รับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกของชุมชนนั้น...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 5

“...อย่างเช่นการพัฒนาผลงานบอร์ดเกม ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำงานร่วมกันกับอาจารย์ทางด้านประวัติศาสตร์ ผู้ประกอบการในย่านเมืองเก่าที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการออกแบบเกม และเจ้าของแกลอรีที่มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบกราฟิก บอร์ดเกมจึงได้กลายเป็นสื่อการเรียนรู้ของเมืองที่มีคุณภาพได้ เป็นการสร้างให้เกิดเครือข่ายการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเมืองในหลากหลายมิติ นอกจากนี้ศิลปะยังสร้างให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัย เชื่อมโยงเยาวชนที่เป็น

คนรุ่นใหม่ให้เข้าไปเข้าใจคนในชุมชนที่เป็นคนรุ่นเก่า เป็นการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้คนจากนอกชุมชนและผู้คนในชุมชน คนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนแนวความคิดและทัศนคติกันในการพัฒนาเมืองไปด้วยกัน ...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 6

“...ผมคิดว่ากระบวนการเรียนรู้คุณค่าชุมชนผ่านการทำงานศิลปะ เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ยึดเยียด ไม่ได้เน้นการป้อนข้อมูลให้ผู้เรียน แต่เป็นการค่อย ๆ ให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าของชุมชน ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้เชิงประจักษ์ ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จึงสร้างให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าได้อย่างดี...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 2

“...ในการผลิตงานศิลปะเพื่อสังคมและออกแบบสื่อประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเกมการเรียนรู้ หรือการออกแบบสื่อคลิปวิดีโอสั้นๆ ล้วนต้องมียุทธศาสตร์ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ศิลปะการออกแบบ และทักษะด้านการออกแบบ เกม ทักษะการถ่ายภาพ ซึ่งถือเป็นการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในรูปแบบสหวิทยาการ ดังนั้นในกระบวนการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาเมือง จึงสร้างให้เกิดการเชื่อมโยงผู้เรียนกับผู้คนที่หลากหลาย เป็นการรวมคนหลากหลายความสามารถมาทำงานร่วมกัน...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ คนที่ 3

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 ศิลปะเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อสังคมรูปแบบต่าง ๆ นั้น นอกจากการได้ลงไปเรียนรู้คุณค่าของชุมชนแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงบริบทของชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงแนวคิดในการแก้ปัญหา และการพัฒนาเมืองร่วมกันกับคนในชุมชน กระบวนการทำงานศิลปะจึงถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและการทำประโยชน์ให้กับเมือง การที่ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านศิลปะมาสร้างสรรค์เป็นผลงานในการพัฒนาเมืองรูปแบบต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาด้านทักษะสื่อสารถ่ายทอดคุณค่าอย่างสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม นอกจากนี้การได้นำเสนอผลงานศิลปะรูปแบบต่าง ๆ สู่ชุมชน และได้เห็นคนในชุมชนให้ความสนใจและชื่นชมในผลงาน ยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับชุมชนต่อไป เป็นการสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วน

หนึ่งของชุมชน รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนและผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน แสดงให้เห็นว่ากระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกและความตระหนักต่อสังคม รวมถึงสามารถใช้เป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์และพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี งานศิลปะที่เกิดขึ้นเป็นผลสะท้อนเชิงประจักษ์จากความคิดและจินตนาการของผู้เรียนที่ร่วมกันสร้างสรรค์ และศิลปะยังเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ดังต่อไปนี้

"...การส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานศิลปะเพื่อสังคมเป็นแนวทางที่ดีมาก ผลงานศิลปะหลาย ๆ อย่างของนักศึกษา ยังช่วยพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน รวมถึงเทศกาลงานเมืองต่าง ๆ ที่ช่วยทำให้เมืองน่าสนใจ ผลงานศิลปะชุมชนสามารถสร้างแรงบันดาลใจ คนในชุมชนจะได้รับประสบการณ์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงได้ ยกตัวอย่างเช่น ศิลปะสามารถใช้เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่เมืองของเราต้องการมาก..."

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ คนที่ 1

"...การทำงานศิลปะช่วยในการพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้เรียน ศิลปะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะและความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการทำประโยชน์และการพัฒนาเมืองอย่างสร้างสรรค์ การทำงานศิลปะสร้างสรรค์ศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และศิลปะยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาความตระหนักต่อสังคมผ่านการทำศิลปะ..."

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ คนที่ 2

"...ผมว่าศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนได้ นะครับ ที่สงขลามีศิลปินหลากหลายแขนง จากนั้นนักศึกษาสามารถร่วมกับกลุ่มศิลปินในชุมชน อาจร่วมมือกันในการสร้างผลงานศิลปะที่ใหญ่ขึ้นหรือ หาทุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งรวมถึงสนับสนุนและกระตุ้นให้มีการสร้างผลงานศิลปะที่น่าสนใจเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชนในอนาคต..."

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 2

"...ศิลปะมีประโยชน์มากกับชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ทำประโยชน์ให้กับเมือง โดยเฉพาะเรื่องการสร้างสื่อ สร้างการสื่อสารผ่านการสร้างสื่อการสื่อสารที่เชื่อมโยงกับชุมชน เช่น การใช้ศิลปะในการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ การใช้ภาพถ่ายหรือวิดีโอสร้างสรรค์เพื่อสร้างความตระหนักและกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพราะปัจจุบันสื่อมีผลอย่างมากในการประชาสัมพันธ์เมืองของเราให้เป็นที่รู้จัก

การส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง เป็นสิ่งจำเป็นและทำให้เกิดเห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ คนที่ 3

“...เราต้องการสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนต่าง ๆ สร้างความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชน ให้มหาวิทยาลัย ศิลปินสามารถเชื่อมโยงกับทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชน โดยเชื่อมโยงศิลปินกับโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างผลงานศิลปะที่เชื่อมโยงกับความต้องการและประโยชน์ของชุมชนและมีการสร้างระบบสนับสนุนผ่านการสร้างสถานที่และทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทางศิลปะในชุมชน เช่น สถานที่จัดแสดงศิลปะ พื้นที่สร้างสรรค์ภายในชุมชน อาคารสาธารณะ หรือสถานที่ที่ให้ความรู้และทรัพยากรเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มศิลปินในพื้นที่ คนที่ 2

2.3 ศิลปะเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการสะท้อนคิดจากภายใน

อีกประเด็นสำคัญที่ทำให้ศิลปะสามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างความเปลี่ยนแปลง ค่านิยมการมีจิตสาธารณะให้กับผู้เรียนได้นั้น เพราะศิลปะเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการสะท้อนคิดจากภายใน การทำงานศิลปะเป็นการสร้างพื้นที่ส่วนตัว ศิลปะสามารถเป็นองค์ประกอบที่สร้างพื้นที่ส่วนตัวให้กับผู้เรียน ผู้เรียนได้รับโอกาสในการทบทวนตัวเอง การสะท้อนคิด แสดงออกทางความรู้สึกหรือประสบการณ์ส่วนตัวของตนเอง ผู้เรียนสามารถใช้ศิลปะเพื่อสร้างผลงานส่วนตัวที่สะท้อนคิดจากภายในออกมา ผ่านการแสดงออกทางศิลปะ ผลงานศิลปะเหล่านี้สามารถสะท้อนความคิด ความรู้สึก หรือประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีออกมาได้ นอกจากนี้ศิลปะสามารถเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างการตั้งคำถามและการสะท้อนคิดที่ลึกซึ้ง ผู้เรียนอาจใช้ศิลปะในการสร้างผลงานที่ทำทนายหรือเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือความสงสัยที่ต้องการคำตอบ การตั้งคำถามที่มีความเป็นศิลปะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนสะท้อนคิดและมองโลกในมุมมองที่แตกต่าง ผลงานศิลปะสามารถใช้สัญลักษณ์และสัญลักษณ์ศิลปะเพื่อสะท้อนคิดและความรู้สึกที่ลึกซึ้ง สัญลักษณ์ศิลปะสามารถเป็นตัวแทน และศิลปะเป็นช่องทางส่วนตัวในการสะท้อนคิดและการสื่อสารกับตนเอง ผู้เรียนสามารถใช้ศิลปะในการแสดงอารมณ์ การปลดปล่อยความคิด หรือการสร้างสรรคเพื่อสะท้อนคิดหรือความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ภายใน ผู้เรียนสามารถใช้ศิลปะเป็นช่องทางในการแสดงออกเรื่องราว อารมณ์ หรือความรู้สึกที่อาจยากในการพูดหรือเขียนบรรยาย นอกจากนี้ผลงานศิลปะสามารถเป็นช่องทางในการเสริมสร้างอารมณ์และประสบการณ์ทางสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน โดยสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก หรือประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ดังตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ดังต่อไปนี้

“...ศิลปะเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความสุข การทำงานศิลปะชุมชนนอกจากผลงานจะมีประโยชน์กับสังคมแล้ว ยังช่วยสร้างอารมณ์และความรู้สึกที่ลึกซึ้งในผู้เรียน เมื่อได้สร้างสรรค์งานศิลปะออกมา สิ่งที่เกิดขึ้นคือความสุข และความภูมิใจ ยิ่งผลงาน

ดังกล่าวได้ถูกใช้ประโยชน์ในชุมชน ได้รับคำชื่นชมจากชุมชน ยิ่งสร้างความรู้สึกรักที่มี
ความสุขให้กับผู้เรียน ความภูมิใจและความสุขจะช่วยให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจที่จะทำ
สิ่งดี ๆ ให้สังคม...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มอาจารย์ผู้สอน คนที่ 2

“...ศิลปะเสริมสร้างความคิดที่เป็นอิสระและเปิดโอกาสในการสร้างสรรค์ใน
ผู้เรียน การสร้างผลงานศิลปะเป็นการแสดงออกของความคิดและความรู้สึกของผู้เรียน
เวลาเราให้ผู้เรียนสะท้อนคิด การให้ผู้เรียนได้วาดภาพออกมาทำให้เขาได้ทบทวนตัวเอง
และทำให้เขาได้สื่อสารถึงความรู้สึกข้างใน ที่บางครั้งเค้าอาจจะพูดไม่เก่ง หรือเขียน
อธิบายได้ไม่ดี แต่การวาดภาพสามารถสื่อสารได้ง่ายกว่า...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มอาจารย์ผู้สอน คนที่ 5

“...มีคำกล่าวว่าผลงานศิลปะเป็นสิ่งสะท้อนตัวตนของศิลปิน ในผลงานศิลปะ
ของผู้เรียนมันบอกเล่าอะไรเราได้หลายอย่าง มันมากกว่าแค่ความสวยงาม มันแสดงถึง
อารมณ์ ความรู้สึก วิธีการคิด หรือความมุ่งมั่นตั้งใจ การที่ผู้เรียนมีความพยายามจน
สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีคุณภาพออกมานั้น ผู้เรียนต้องอาศัยความตั้งใจ
การร่วมแรงร่วมใจกัน ความคิดสร้างสรรค์ ความสุขในการทำงาน มันเป็นกระบวนการ
ที่ช่วยหล่อหลอม และพัฒนาตนเองในด้านจิตใจและสุดท้ายก็สะท้อนออกมาเป็น
ผลงานศิลปะ...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ คนที่ 2

“...เวลาผู้เรียนทำโครงการศิลปะเพื่อสังคม สิ่งหนึ่งคือเราให้อิสระกับผู้เรียน ไม่
ไปปิดกั้นความคิดของเขา ไม่ไปวางกรอบว่าต้องทำอย่างไรอย่างนี้ การทำงานศิลปะ
เปิดโอกาสให้เขาได้มีอิสระทางความคิด ได้ทำตามความสนใจ บรรยากาศทางการเรียน
ที่มีความสุขผ่านศิลปะจะสร้างพื้นที่ที่ผู้เรียนได้สร้างสรรค์อย่างเต็มที่ นอกจากนี้มันยัง
สร้างการติดต่อและความสัมพันธ์ที่ดีกันระหว่างผู้เรียน กับอาจารย์และชุมชน...”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน คนที่ 5

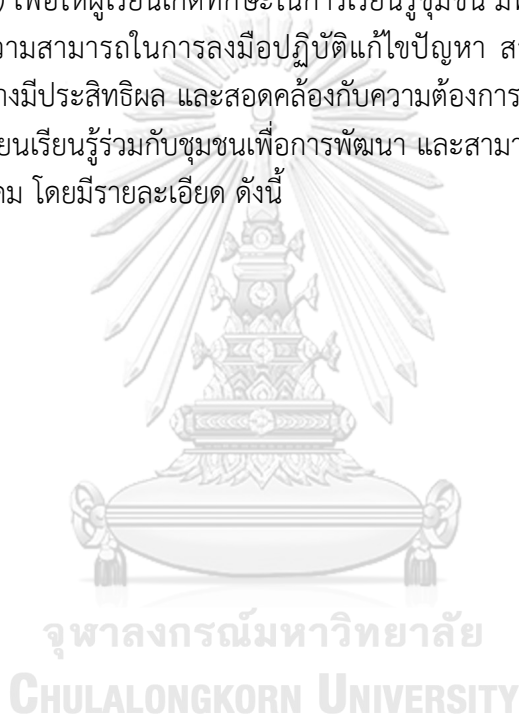
ผลการวิจัยระยะที่ 3

ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้นต่อค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน

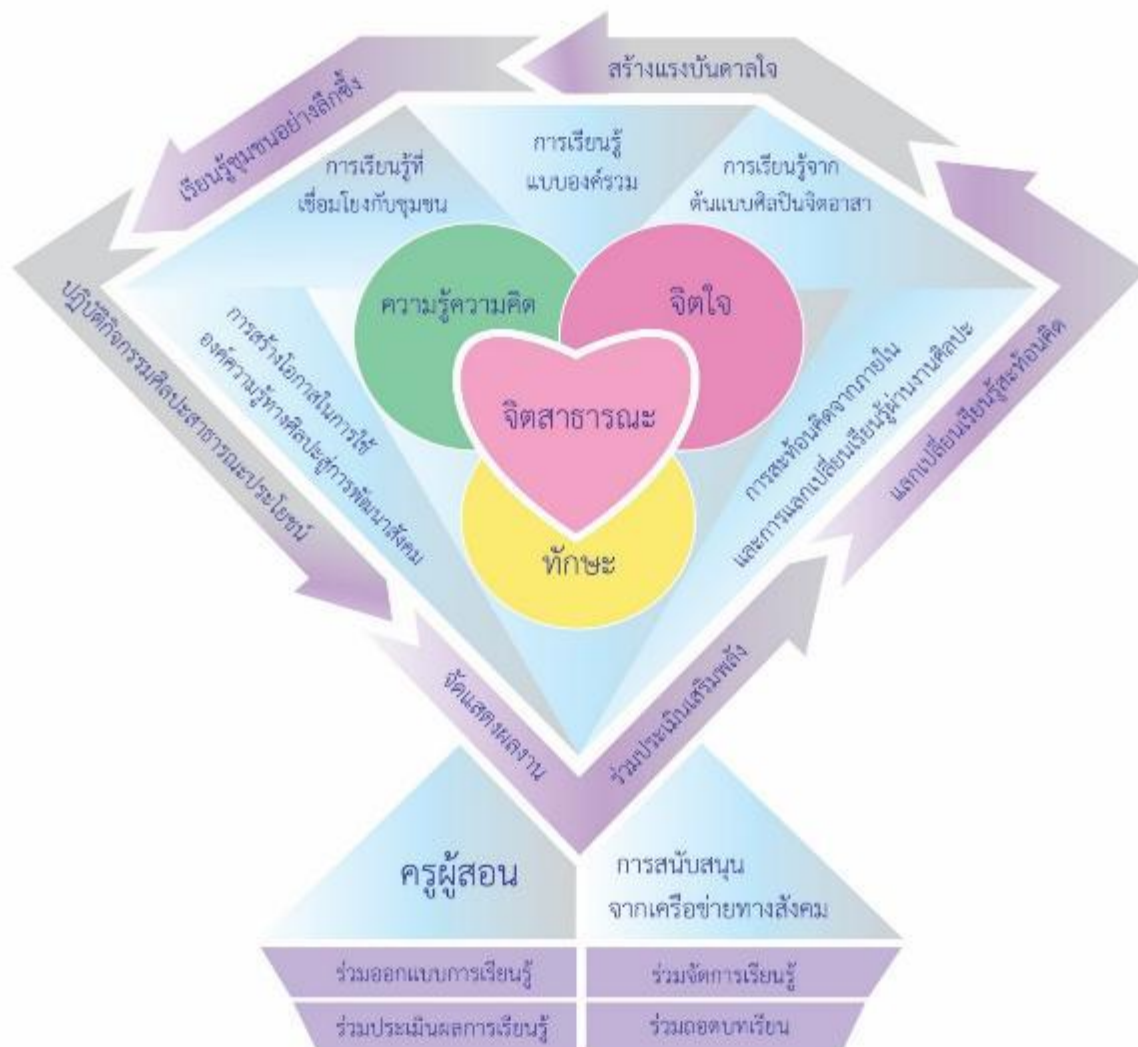
4.3.1 รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ

จากกระบวนการวิจัยระยะที่ 2 ทางคณะทำงานหลักได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีความ
สมบูรณ์ โดยรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่
พัฒนาขึ้นนี้ ใช้ชื่อว่า คือ “ATEP Model” ซึ่งมีความหมายมาจาก Art for Transformation and
Enhancing Public Mind Value Model เป็นรูปแบบที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี

สาขาวิชาทางด้านศิลปะ ATEP Model มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดค่านิยมจิตสาธารณะใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความคิด (Head) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ และการใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการลงพื้นที่ในการศึกษาบริบทของชุมชน สามารถวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะได้ 2) ด้านจิตใจ (Heart) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและภูมิใจที่ตนเองสามารถใช้อำนาจความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการทำประโยชน์เพื่อสังคมได้ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเต็มใจในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม อยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างต่อเนื่อง และ 3) ด้านทักษะ (Hand) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ชุมชน มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และคนในชุมชน มีความสามารถในการลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหา สามารถร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีทักษะการนำเสนอผลงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อการพัฒนา และสามารถสร้างกลุ่มเครือข่ายในการทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ATEP MODEL: ART FOR TRANSFORMATION AND ENHANCING PUBLIC MIND VALUE MODEL

ภาพที่ 4.23 รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ

รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ มีชื่อว่า ATEP Model ซึ่งย่อมาจาก Art for Transformation and Enhancing Public Mind Value Model จัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาทางศิลปะ โดยได้นำแนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณค่า (Value Education) แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการบริการสังคม (Service Learning) และแนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) มาบูรณาการร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ศิลปะ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณค่าจิตสาธารณะของผู้เรียนแบบองค์รวม ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความคิด (Head)

ด้านจิตใจ (Heart) และด้านทักษะ (Hand) เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อตัว (Holistic change) ผ่านการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนจากประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิดจากภายใน ปลุกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริงและการสร้างเครือข่ายทางศิลปะเพื่อการพัฒนาสังคม

ATEP Model มีลักษณะเป็นรูปเพชร ซึ่งเป็นอัญมณีที่สุกค่าเป็นสัญลักษณ์แทนคุณค่าในจิตใจของบุคคล โดยเปรียบบุคคลที่มีค่านิยมจิตสาธารณะคือพลเมืองที่ดีของสังคม อันถือเป็นบุคคลที่มี “หัวใจเพชร” ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเปรียบดั่งเครื่องมือในการเจียรระไนเพชรในใจของบุคคลให้ส่องประกายสวยงามและมีคุณค่า เปรียบเหมือนกระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลง (Transformation) และหล่อหลอมขัดเกลาให้บุคคลเกิดคุณค่าในตนเอง และเปล่งประกายความดีงามสู่สังคม

แกนหลักของรูปแบบเป็นรูปหัวใจที่แสดงถึงจิตใจที่มีค่านิยมจิตสาธารณะที่ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความคิด 2) ด้านจิตใจ และ 3) ด้านทักษะ โดยในแต่ละเหลี่ยมมุมของเพชร จะประกอบด้วยหลักการของการพัฒนาผู้เรียนสู่การเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ อันได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม 2) การเรียนรู้จากต้นแบบศิลปินจิตอาสา 3) การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน 4) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม และ 5) การสะท้อนคิดจากภายในผ่านงานศิลปะ โดยมีกระบวนการในการจัดการเรียนรู้เป็นวงรอบอยู่รอบตัวเพชร เปรียบเหมือนเครื่องมือในการเจียรระไน อันได้แก่ 1) ขั้นการสร้างแรงบันดาลใจ 2) ขั้นการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง 3) ขั้นการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ 4) ขั้นการจัดแสดงผลงานและการประเมินเสริมพลัง และ 5) ขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนคิด และในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญ ซึ่งเปรียบดั่งฐานวางเพชรให้ตั้งตรงสวยงาม อันได้แก่ 1) ครูผู้สอน และ 2) การสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม ซึ่งร่วมกัน ออกแบบการเรียนรู้ ปฏิบัติการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้และร่วมถอดบทเรียน เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและบริบทของชุมชน

องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของ ATEP Model ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักการของรูปแบบ

หลักการของ ATEP Model คือ “การใช้กระบวนการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบองค์รวมในการเสริมสร้างจิตสาธารณะ ทั้งด้านความรู้ความคิด จิตใจ และทักษะ เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน สร้างความร่วมมือสู่การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะทำประโยชน์เพื่อสังคม” โดยมีหลักการ 5 ข้อ รวมเป็นตัวย่อภาษาอังกฤษว่า HEROS ซึ่งสื่อความหมายถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีค่านิยมจิตสาธารณะเปรียบเหมือนการสร้างเหล่านีโรให้กับสังคม ดังต่อไปนี้

การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม (H-Holistic Learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะแบบองค์รวม โดยเน้นสร้างความเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด อันได้แก่ การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะ สามารถใช้ความคิดตัดสินใจและให้เหตุผลทางจริยธรรมด้านจิตใจ อันได้แก่ การพัฒนาให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของจิตสาธารณะ เกิดความภาคภูมิใจและอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และด้านทักษะ อันได้แก่ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม โดยการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้านนี้ ต้องพัฒนาควบคู่กันอย่างเป็นระบบ

การจัดการเรียนรู้ศิลปะที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน (E-Engagement) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เข้าไปเรียนรู้ ทำความรู้จักชุมชนอย่างลึกซึ้ง ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเรื่องราวและบริบทของชุมชนผ่านกระบวนการทางศิลปะ ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมศิลปะที่สร้างความเชื่อมโยงและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน เพื่อสร้างความผูกพัน และสร้างจิตสำนึกในการอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

การเรียนรู้จากต้นแบบที่ดี (R-Role Model) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแบบอย่างที่ดีผ่านศิลปนิพนธ์จิตสาธารณะต้นแบบให้ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะสาธารณะของศิลปิน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับศิลปิน เรียนรู้วิธีการทำงานศิลปะสาธารณะของศิลปิน เป็นแบบอย่างที่ดีสร้างแรงบันดาลใจในการทำประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) ของแบนดูรา และทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory) ที่กล่าวว่าต้นแบบมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนจากกระบวนการซึมซับ การสังเกต การเลียนแบบพฤติกรรม

การสร้างโอกาสในการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะในการทำประโยชน์เพื่อสังคม (O-Opportunity) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การทำประโยชน์ให้สังคม เป็นการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง ให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติการทำงานศิลปะ สาธารณะด้วยตนเอง พัฒนาทักษะให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการมีส่วนร่วมกับชุมชน

การสะท้อนคิดจากภายในและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านงานศิลปะ (S-Self-Reflection and Share) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนมุมมอง แนวคิด เรื่องราว ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการทางศิลปะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าของจิตสาธารณะที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักการการสะท้อนคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการสะท้อนคิดใน 3 ประเด็นหลักได้แก่ ด้านบริบท ด้านกระบวนการ และด้านการวางเป้าหมายร่วมกัน ร่วมกับเครื่องมือต่าง ๆ เช่น กระบวนการสุนทรียสนทนา การประเมินเสริมพลัง บูรณาการกับกระบวนการทางศิลปะ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและการเห็นคุณค่าในค่านิยมจิตสาธารณะร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

ATEP Model มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดค่านิยมจิตสาธารณะใน 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านความรู้ความคิด (Head) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ และการใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการลงพื้นที่ศึกษาบริบทของชุมชน และสามารถวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะ

2) ด้านจิตใจ (Heart) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและภูมิใจที่ตนเองมีความสามารถใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเต็มใจในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมอย่างต่อเนื่อง

3) ด้านทักษะ (Hand) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ชุมชน มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน มีความสามารถในการลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหา สามารถร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีทักษะการนำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อการพัฒนา และสามารถสร้างกลุ่มเครือข่ายในการทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม

สาระการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ศิลปะกับจิตสาธารณะ องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ ลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ คุณค่าและความสำคัญของจิตสาธารณะกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กรณีศึกษาต่าง ๆ องค์ความรู้และปรัชญาทางศิลปศึกษากับสังคม แนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับการพัฒนาชุมชนและสังคม ศิลปะศึกษากับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ศิลปะศึกษากับการพัฒนาด้านสังคม ได้แก่ ศิลปะศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Art Education (CBAE)) ศิลปะศึกษากับการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ศิลปะศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม (Arts-based Environmental Education (AEE))

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้และเข้าใจชุมชนของเรา องค์ความรู้ที่จำเป็นในการลงพื้นที่ชุมชน กระบวนการในการเก็บข้อมูลชุมชน การวิเคราะห์ความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชนผ่านกระบวนการ SWOT Analysis การพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 โครงการศิลปะสร้างสรรค์เพื่อสังคม องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อสังคม ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การสำรวจประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชน การอภิปรายและกำหนดแนวในการพัฒนา การปฏิบัติและสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม การนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และการวัดประเมินผล

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ชื่นชมคนสร้างสรรค์ ผู้เรียนร่วมสะท้อนคิดและสรุปบทเรียน นำประสบการณ์ ความประทับใจ ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เน้นกระบวนการสุนทรียสนทนา ให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากภายใน และจัดระบบเหตุผลที่ใช้อธิบาย

เหตุการณ์อันเกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด สร้างให้เกิดจิตสำนึกทางสังคมและค่านิยมการมีจิตสาธารณะและการวางเป้าหมายทางด้านจิตสาธารณะร่วมกัน

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นก่อนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นการกำหนดพื้นที่** เป็นขั้นที่ผู้สอนเตรียมการโดยลงพื้นที่สำรวจชุมชนในเบื้องต้น เพื่อประเมินความเหมาะสมในการใช้พื้นที่ชุมชนในการจัดการเรียนรู้ เช่น บริบทเรื่องเวลาและความสะดวกในการเดินทาง รวมไปถึงข้อควรระวังต่าง ๆ ทางด้านความปลอดภัย โดยอาจคัดเลือกชุมชนที่อยู่บริเวณข้างเคียงกับมหาวิทยาลัย เพื่อความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้

2. **ขั้นการค้นหากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก** เป็นขั้นที่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ค้นหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มศิลปินในพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐและรวมถึงเอกชนที่ทำงานเชิงพัฒนาในพื้นที่ รวมถึงอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรทางศิลปะหรือหลักสูตรอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องที่มีความสนใจในการร่วมพัฒนาจิตสาธารณะของผู้เรียน

3. **ขั้นร่วมออกแบบการเรียนรู้** เป็นขั้นที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทั้งหมดมาร่วมออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ร่วมการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน เช่น การเป็นกระบวนการ การเป็นวิทยากรให้ความรู้ การเป็นที่ปรึกษาโครงการงานของนักศึกษา การเป็นผู้วัดประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนการช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ

ขั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นสร้างแรงบันดาลใจ** เป็นขั้นที่ผู้สอนปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับจิตสาธารณะ การอภิปรายสะท้อนคิดร่วมกันถึงคุณค่าและประโยชน์ของจิตสาธารณะเรียนรู้แนวคิดศิลปะเพื่อสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ศึกษากิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมจากศิลปินต้นแบบ

2. **ขั้นเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง** เป็นขั้นการเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง ผ่านกิจกรรมศิลปะ เช่น กิจกรรมถ่ายภาพเล่าเรื่องชุมชน (Photo Essay) การทำแผนที่เดินดิน การทำแผนที่วัฒนธรรม สำรวจทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน การสำรวจความต้องการของชุมชนและเลือกกิจกรรมที่ตนเองสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ความสำคัญและแนวทางในการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ และความเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

3. **ขั้นร่วมปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์** เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ตามที่ได้ออกแบบไว้ โดยจะเป็นการดีมากหากผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับศิลปินในพื้นที่ เพราะจะได้เห็นเรียนรู้จากต้นแบบที่ดีในการทำงานศิลปะเพื่อสังคม เป็นช่วงที่ผู้เรียนได้ฝึกประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การสร้างสรรค์กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นการฝึกทักษะการคิด แก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เปิดโอกาสผู้เรียนยังได้ลงมือปฏิบัติการด้วย

ตนเองทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้การเรียนรู้นี้มีความหมาย

4. จัดแสดงผลงาน ร่วมประเมินเสริมพลัง เป็นขั้นนำเสนอผลงานต่อชุมชน ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมประเมินผลงาน เน้นการใช้กระบวนการประเมินเสริมพลัง สำนวณว่าผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อวางแผนเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกันในอนาคต นอกจากนี้ควรให้ชุมชนได้แสดงความชื่นชมในการทำงานของผู้เรียนเพื่อสร้างให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกันของผู้เรียน

5. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิด เป็นขั้นของการคิดสะท้อนคิดและสรุปบทเรียน นำประสบการณ์ ความประทับใจ ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เน้นกระบวนการสุนทรียสนทนา ให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากภายใน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระบบเหตุผลที่ใช้อธิบายเหตุการณ์อันเกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด สร้างให้เกิดจิตสำนึกทางจริยธรรม โดยเน้นการสะท้อนคิดใน 3 ประเด็นหลักได้แก่ ด้านบริบท ด้านกระบวนการ และด้านการวางแผนเป้าหมายทางด้านจิตสาธารณะร่วมกัน

ขั้นหลังการจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นถอดบทเรียน เป็นขั้นที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทั้งหมด มาร่วมกันถอดบทเรียน และร่วมอภิปรายผลการเรียนรู้ และความเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ รวมถึง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต รวมถึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้

วัดประเมินผลทั้งในด้านความรู้และความคิด (Head) ด้านจิตใจ (Heart) และด้านทักษะ (Hand) รวมทั้งการประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการอภิปรายร่วมกัน และเน้นการสะท้อนคิดจากภายในของผู้เรียนเป็นหลัก รวมถึงเน้นการประเมินจากผลงานเชิงประจักษ์ โดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวัดประเมินผู้เรียน ทั้งนี้ในการประเมินควรสร้างบรรยากาศแบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจ และการพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้นในอนาคตของผู้เรียน

ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้

ครูผู้สอน ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน สร้างบรรยากาศทางการเรียนแบบกัลยาณมิตร คอยให้การสนับสนุน และเรียนรู้ไปกับผู้เรียนในการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและเกิดเครือข่ายในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

การสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม ความร่วมมือของชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มศิลปินในพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐและรวมถึงเอกชนที่ทำงานเชิงพัฒนาในพื้นที่ ในการมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนรวมถึงบริบทความต้องการของชุมชน การร่วมจัดการเรียนรู้และ ร่วมวัดประเมินผลเสริมพลัง

ให้กับผู้เรียน การสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ การให้ข้อมูลที่จำเป็น ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับชุมชนและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ รวมถึงเรียนรู้จากแบบอย่างที่ดีผ่านศิลปนิพนธ์สาธารณะต้นแบบ จะส่งผลต่ออย่างยิ่งในการสร้างการเห็นคุณค่าในจิตสาธารณะ และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้เรียนในการมีส่วนร่วมทำสิ่งดี ๆ เพื่อสังคม

4.3.2 ผลการนำรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้นต่อค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน

ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาทางด้านศิลปะ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 25 คน ปรากฏผล ดังนี้

กระบวนการนำรูปแบบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นก่อนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยและคณะทำงานได้วางแผนในการนำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาเสร็จสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงปีการศึกษา 2563 โดยเลือกพื้นที่ชุมชนตำบลหัวเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันในวงรอบที่ 3 ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีและยังมีประเด็นปัญหาและความต้องการในการพัฒนาอีกหลายได้ สำหรับใช้เป็นโจทย์ให้ผู้เรียน โดยเฉพาะเรื่องการใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ทางชุมชนอยากให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยวิกฤตการณ์โควิด 19 ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยของกลุ่มตัวอย่างได้มีการประกาศให้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ และผู้วิจัยได้พยายามแก้ปัญหา โดยทำการประชุมกับชุมชนโดยใช้รูปแบบออนไลน์ และแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และทดลองนำผู้เรียนลงไปเรียนรู้ในชุมชนโดยการจำกัดจำนวนผู้เรียนและคนในชุมชนในการทำกิจกรรมดังกล่าว รวมถึงการปฏิบัติตามมาตรการในการดูแลเรื่องความปลอดภัยต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด แต่ผู้วิจัยพบว่าหลังจากการลงพื้นที่มีประธานชุมชน คนในชุมชน รวมถึงเด็กเยาวชนในชุมชนมีการติดเชื้อโควิดจำนวนมาก จนต้องมีการปิดหมู่บ้านและห้ามบุคคลเข้าออก ตลอดจนโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้วางแผนร่วมกันไว้ ต้องถูกยกเลิกหลายโครงการ เช่น โครงการว่ายน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา โครงการการปรับปรุงเรือประมงเก่าให้กลายเป็นจุดท่องเที่ยวเชิงคอนเสิร์ตของชุมชน รวมถึงวิทยากรและศิลปินต้นแบบที่มีความตั้งใจมาช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้ก็ไม่สามารถเดินทางมายังพื้นที่ได้

ด้วยสภาพปัญหาหลาย ๆ ด้านจากสถานการณ์โควิด 19 ดังกล่าว ทางผู้วิจัยและคณะทำงานจึงได้มีการประชุมหารือกับทางชุมชนในการพักการวิจัยเอาไว้ก่อน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียนและคนในชุมชนเป็นสำคัญ จึงทำให้งานวิจัยได้หยุดชะงักลงในช่วงปีการศึกษา 2563 – 2564 จนในปีการศึกษา 2565 สถานการณ์โควิด 19 เริ่มคลี่คลายและทางมหาวิทยาลัยได้ประกาศให้กลับมาจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ปกติ แต่ในการจัดการเรียนรู้ต้องมีมาตรการในการดูแลความปลอดภัยที่ดี ผู้วิจัยและคณะทำงานจึงได้เริ่มประชุมวางแผนการทำงานกับชุมชนในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้อีกครั้ง โดยพบว่าหลังวิกฤตการณ์โควิด 19 บริบทของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปพอสมควร โดยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังไม่ฟื้นตัว เนื่องจากนักท่องเที่ยวยังไม่

มีความเชื่อมั่น และยังไม่กลับมาท่องเที่ยวในพื้นที่ การวางกรอบปัญหาสำหรับเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนจึงมีความเปลี่ยนแปลงไป โดยชุมชนต้องการให้เปลี่ยนไปพัฒนาในด้านการแก้ปัญหาขยะในทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญของชุมชน และทางชุมชนมีความต้องการอย่างยิ่งให้เกิดการแก้ปัญหาและพัฒนาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของพื้นที่ทะเลสาบสงขลาให้มีความสะอาดและมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ก่อนการเปิดรับนักท่องเที่ยวอีกครั้ง ซึ่งผู้วิจัยและคณะทำงานเห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่าจะใช้เป็นโจทย์ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จึงได้เริ่มทำการประสานงานกับศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ คือ สุปิน เมืองจันทร์ ซึ่งเป็นศิลปินผู้นำเก็บขยะในทะเลมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ และปริญญา อารีย์ ผู้ร่วมก่อตั้งแบรนด์ทะเลจร ซึ่งผลิตผลิตภัณฑ์รองเท้าจากขยะรีไซเคิลในทะเล รวมถึงการประสานงานกับสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในการส่งวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการคิดเชิงออกแบบเพื่อแก้ปัญหาชุมชน โดยทางสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้แจ้งว่า ยังไม่สามารถส่งวิทยากรมาให้ความรู้ให้กับผู้เรียนในพื้นที่ได้ แต่ได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้เรื่องดังกล่าวในรูปแบบบทเรียนออนไลน์ ผู้วิจัยมองว่าเป็นสิ่งน่าสนใจ เพราะเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารทางออนไลน์มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งน่าจะเป็นการแก้ปัญหาและการปรับตัวในการจัดการเรียนรู้หากเกิดวิกฤติการณ์เหมือนดังโควิด 19 ขึ้นอีกในอนาคต

นอกจากนี้ในระหว่างการพักการวิจัยในระหว่างปีการศึกษา 2563 – 2564 ทางผู้วิจัยและคณะทำงานได้มีแนวคิดในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน โดยมองว่าการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะสอดคล้องอย่างยิ่งกับมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรด้านศิลปกรรมศาสตร์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับเกณฑ์การประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนในทุกหลักสูตรต้องสามารถสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม อย่างน้อยหลักสูตรละ 1 นวัตกรรม และในระดับมหาวิทยาลัยได้มีการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว โดยมีการยกย่องรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตสาธารณะและการสร้างนวัตกรรมทางสังคม ภายใต้ชื่อวิชา วิศวกรสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นวิชาการศึกษาทั่วไปให้ผู้เรียนทุกคนในมหาวิทยาลัยสามารถเลือกเรียนได้ โดยผู้วิจัยเป็นหนึ่งในกรรมการในการยกย่องรายวิชาดังกล่าวด้วย และในระดับคณะ คณะศิลปกรรมศาสตร์ได้มีแนวคิดในการพัฒนารายวิชาแกนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตสาธารณะ สำหรับให้ผู้เรียนทุกคนในทุกหลักสูตรของคณะศิลปกรรมศาสตร์ได้เรียน โดยมีเป้าหมายในการให้ผู้เรียนที่เรียนทางด้านศิลปกรรมหลากหลายแขนง ทั้งทัศนศิลป์ การออกแบบดนตรีไทย ดนตรีสากล และนาฏศิลป์ มาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้องค์ความรู้ทางศิลปกรรมในเชิงบูรณาการสู่การพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังในเรื่องจิตสาธารณะ ความเป็นพลเมือง และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคมด้านศิลปะ โดยใช้แนวคิดของและกระบวนการของรูปแบบการเรียนรู้มาพัฒนาเป็นรายวิชาดังกล่าว ในชื่อวิชา ศิลปะกับจิตสาธารณะ ผู้วิจัยและคณะทำงานได้ทำการยกย่องรายวิชา และทดลองเปิดเป็นวิชาจำลองในงานวิจัยครั้งนี้ โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้เรียนสาขาทางศิลปะ ได้แก่ สาขาทัศนศิลป์ สาขานาฏศิลป์และการแสดง สาขารออกแบบ สาขาดนตรีสากล และสาขาดนตรีสากล สาขาละ 5 คน รวม 25 คน โดยมีตัวแทนอาจารย์แต่ละสาขาร่วมเป็นคณะทำงานในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดังกล่าวร่วมกัน จากนั้นคณะ

จึงได้ทำการร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนและศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

ภาพที่ 4.24 การประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นการการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนจากศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ โดยจัดคาบเรียนในการให้ผู้เรียนทำแบบวัดก่อนเรียน ให้ความรู้ในเรื่องความสำคัญของจิตสาธารณะ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนชี้ให้เห็นตัวอย่างของการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะว่าสามารถสร้างให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้อย่างไร โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เพื่อให้ความรู้กับผู้เรียนในเรื่องการคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้เรียนที่เข้าไปเรียนผ่านระบบออนไลน์จะมีการทำบททดสอบและได้รับประกาศนียบัตรหลังการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานในด้านการตีความโจทย์เพื่อหาจุดเริ่มต้นที่สนใจ การประยุกต์ใช้วิธีการ และวิธีการเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสม การวิเคราะห์ปัญหา และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการหาทางออกเพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ยังจัดให้มีการพาผู้เรียนไปเรียนรู้ที่โรงงานผลิตรองเท้าของรีไซเคิลของแบรนด์ทะเลจร โดยมีอาจารย์ปริญญา อารีย์ ผู้ร่วมก่อตั้งแบรนด์ทะเลจร มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนให้เห็นถึงตัวอย่างในการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาสร้างสรรค์ผลงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่เพื่อร่วมจัดการปัญหาของชุมชน ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.25 ภาพบรรยากาศผู้เรียนไปศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำผลิตภัณฑ์รีไซเคิลจากขยะในทะเล

กระบวนการเรียนรู้ขั้นที่ 2 การลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ไปเรียนรู้และทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยก่อนการลงพื้นที่ คณะทำงานได้เชิญอาจารย์ทางด้านการพัฒนาชุมชน มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในด้านหลักการลงพื้นที่ชุมชน โดยได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการลงพื้นที่ชุมชน เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการ โดยวิทยากรได้ให้เทคนิคต่าง ๆ ในการเข้าไปสัมภาษณ์และเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสร้างสัมพันธภาพเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากการที่บุคคลไวใจจะทำให้เขาเปิดเผย และเล่าเรื่องราวต่างที่เป็นข้อมูลได้ เทคนิคที่ใช้ในการสร้างสัมพันธภาพต่าง ๆ เช่น การยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ การบอกวัตถุประสงค์ที่เข้ามาหาข้อมูลด้วยความจริงใจ เช่น ขอเข้ามาศึกษาชุมชนเพื่อเป็นแนวทางมา ปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะ เทคนิคในการใช้คำถาม เช่น ใช้คำถามเป็นคำถามกว้างและง่าย เป็นคำถามทางบวกและการถามด้วยความชื่นชม รวมถึงเทคนิคในการสังเกต เช่น การสังเกตสิ่งที่มีความเหมือน สังเกตความแตกต่าง และการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ชี้แจงถึงมาตรการดูแลความปลอดภัยในการลงพื้นที่ เช่น การลงพื้นที่ชุมชนเป็นกลุ่มเล็ก การเว้นระยะห่าง รวมถึงการใส่หน้ากากอนามัยและการใช้ล้างมือให้สะอาดด้วยเจลและสเปรย์แอลกอฮอล์อย่างสม่ำเสมอ

จากนั้นจึงมอบหมายให้ผู้เรียนลงพื้นที่ไปสำรวจชุมชน ซึ่งในขณะนั้นยังมีสถานการณ์โควิด 19 อยู่บ้าง จึงยังคงต้องมีมาตรการในการดูแลเรื่องความปลอดภัย และให้ลงพื้นที่เป็นกลุ่มเล็ก ประมาณ 5 - 6 คน โดยมีศิษย์เก่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเป็นคนช่วยเหลือในการพาผู้เรียนเข้าไปพูดคุย

กับประธานชุมชน และชาวบ้าน รวมถึงพาไปยังจุดต่าง ๆ ในชุมชนที่มีปัญหาการทิ้งขยะทั้งในทะเลสาบสงขลา และบริเวณชุมชนชาวประมง จากการลงพื้นที่ทำให้ผู้เรียนได้เห็นถึงบริบทของชุมชนในมิติต่าง ๆ และตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการขยะ นอกจากนี้ยังได้เห็นความพยายามของประธานชุมชนที่ต้องการแก้ปัญหาขยะในพื้นที่อย่างจริงจัง โดยชุมชนมีโครงการต่าง ๆ เช่นการทำเครื่องดักจับขยะในทะเล การทำโครงการ Big Cleaning Day ของชุมชน เดือนละ 1 ครั้ง แต่ต้องหยุดไปในช่วงโควิด รวมถึงรับฟังความต้องการของชุมชนในประเด็นต่าง ๆ เช่น การนำขยะมารีไซเคิล การปลูกฝังให้เยาวชนหันมาใส่ใจปัญหา เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้เรียนในการหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ผ่านศาสตร์ทางศิลปะต่อไป

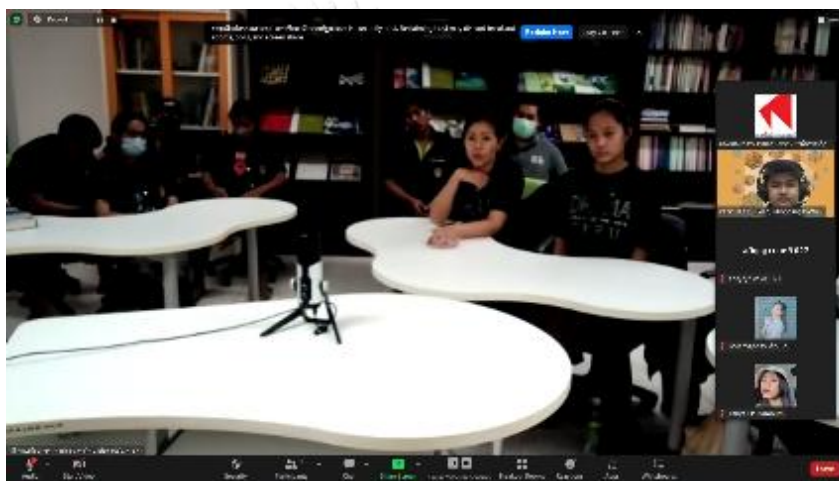

ภาพที่ 4.26 ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

ภาพที่ 4.27 ผู้เรียนลงพื้นที่เก็บขยะบริเวณชุมชนริมทะเลสาบสงขลา

กระบวนการเรียนรู้ขั้นต่อมาคือขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสาธารณะ ประโยชน์ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ร่วมกับศิลปินจิตสาธารณะ ต้นแบบ โดยให้ผู้เรียนนำเอาแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ มาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน จากนั้นให้ค้นหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยศาสตร์ทางศิลปะที่ตนถนัด โดยให้อิสระแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ ครูผู้สอนละศิลปะต้นแบบทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษาและช่วยอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อฝึกให้นักศึกษาได้เรียนรู้และสร้างสรรค์ โครงการศิลปะเพื่อจิตสาธารณะประโยชน์ด้วยตนเอง ในการนำเสนอโครงการและขอคำปรึกษาจากศิลปินต้นแบบ และชุมชน ได้ใช้การประชุมออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันเป็นหลัก เพื่อความสะดวกในการประสานงาน และปลอดภัยจากสถานการณ์โควิด 19 ที่ยังคงมีอยู่

ภาพที่ 4.28 การประชุมร่วมกับศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบผ่านระบบออนไลน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้เรียนได้มีการแบ่งกลุ่มตามสาขาที่เรียน เสนอโครงการศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ ทั้งหมด 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการบทเพลงเพื่อสร้างจิตสำนึกรักษ์ทะเลสาบ โดยนักศึกษาสาขาคอนตรีสากล 2) โครงการละครการเรียนรู้เรื่องทวดเรียมแห่งทะเลสาบสงขลา โดยนักศึกษาสาขานาฏศิลป์และการแสดงและนักศึกษาสาขาดนตรีไทย 3) โครงการประติมากรรมศิลปะจากขยะในทะเลสาบสงขลา โดยนักศึกษาสาขาทัศนศิลป์ และ 4) โครงการผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนจากการขยะในทะเลสาบ โดยนักศึกษาสาขาการออกแบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. โครงการบทเพลงเพื่อสร้างจิตสำนึกรักษ์ทะเลสาบ

โครงการดังกล่าวเป็นการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนสาขาคอนตรีสากล เกิดจากการลงพื้นที่ศึกษาความต้องการของชุมชน โดยพบว่าชุมชนมีความต้องการสื่อในการใช้สร้างจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชนให้เกิดความตระหนักและสนใจในปัญหาขยะในทะเลสาบ และตัวผู้เรียนเองเมื่อได้ลงพื้นที่ไปเห็นสภาพปัญหาจริงของปัญหาขยะในทะเลสาบสงขลา ก็เกิดความตระหนักถึงปัญหาและเกิดแรงบันดาลใจในการนำองค์

ความรู้ด้านดนตรีของกลุ่มตนเองมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงเพื่อสื่อสารถึงปัญหาและสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนผ่านบทเพลง โดยบทเพลงแฝงไว้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของความรักและหวงแหนทะเล ซึ่งมีใช้เพียงแค่ทะเลสาบสงขลาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงพื้นที่อื่น ๆ ด้วย โดยมีเนื้อร้อง ดังนี้

บทเพลง “เสียงจากทะเล”

เนื้อร้องและทำนองโดยผู้เรียนสาขาดนตรีสากล

ก่อนที่ปลาตัวน้อย จะไม่มีที่แหวกว่าย
ก่อนที่ผืนเม็ดทราย จะกลายเป็นสีดำ
ก่อนทะเลสีคราม ไม่งามไม่สวยเหมือนเช่นทุกครั้ง
ควรหยุดระวัง อย่าทำลาย ทะเลไทย

ขยะในกำมือ อย่าวางให้แฟนพ่าน
พลาสติกถ้วยโฟมจาน ช่วยวางทิ้งถึงขยะ
ทะเลที่แสนงามสัตว์น้ำและพืชพันธุ์
ทุกชีวิตล้วนสำคัญต่อธรรมชาติ

โปรดช่วยกันรักษาความงามของท้องทะเล
อย่าให้คนเกเรมาทำลาย
ขยะเพียงชิ้นเดียวได้โปรดอย่ามองข้ามไป
อย่าทิ้งขยะลงทะเลได้ไหม มลพิษร้าย
เราต้องร่วมใจ ก่อนเป็นภัยต่อทะเล

โดยบทเพลงดังกล่าวนี้ได้ถูกนำไปถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน และนำไปใช้แสดงในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างกว้างขวาง สามารถสร้างการรับรู้และรณรงค์เรื่องปัญหาของทะเลสาบสงขลา

ภาพที่ 4.29 ผู้เรียนนำบทเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นถ่ายทอดสู่ชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 4.30 ผู้เรียนนำบทเพลงไปใช้เล่นในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. โครงการละครการเรียนรู้เรื่องทวดเรียมแห่งทะเลสาบสงขลา

โครงการดังกล่าวเป็นการสร้างสรรค์ผลงานละครการเรียนรู้ ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการเชิงบูรณาการที่มีความน่าสนใจ เพราะเป็นการบูรณาการร่วมกันของผู้เรียน สาขานาฏศิลป์และการแสดง ผู้เรียนสาขาการออกแบบ และผู้เรียนสาขาดนตรีไทย โดย

ผู้เรียนสาขานาฏศิลป์และการแสดงทำหน้าที่ในการเขียนบทละคร และเป็นนักแสดงหลัก นักศึกษาสาขาการออกแบบได้ร่วมออกแบบอุปกรณ์ประกอบฉากต่าง ๆ รวมถึงตัวละคร ทวดเรียม ซึ่งเป็นจระเข้เทวดา ที่คอยปกป้องรักษาทะเลสาบสงขลา โดยทำจากไม้ไผ่ และมีช่องให้มองเห็นภายในท้องเพื่อให้สามารถใส่ขยะเข้าไปได้ และนักศึกษาเอกดนตรีไทย ซึ่งได้เรียบเรียงดนตรีประกอบ และบทโนราเพื่อประกอบในการแสดง ถือเป็นการบูรณาการ การสามศาสตร์ทางศิลปะ ทั้งศาสตร์ด้านศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์มาไว้ในละครเรื่องนี้ ซึ่งนอกจากช่วยส่งเสริมเรื่องการทำงานเชิงบูรณาการให้กับผู้เรียนแล้ว ยังเป็นการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญ และชี้ให้เห็นว่า ศาสตร์เพียงศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งอาจไม่สามารถใช้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนได้ จำเป็นต้องบูรณาการร่วมมือกัน จึงจะสำเร็จ

ภาพที่ 4.31 ผู้เรียนสาขาการออกแบบ ช่วยออกแบบตัวละครประกอบฉากในการแสดง

ภาพที่ 4.32 ผู้เรียนสาขาดนตรีไทยช่วยสร้างสรรค์ดนตรีประกอบละคร

สำหรับเนื้อหาของละครการเรียนรู้ ผู้เรียนได้นำเอาตำนานพื้นบ้านเรื่องทวดเรียม ซึ่งเป็นจระเข้เทวดาในทะเลสาบสงขลา มาดัดแปลงบทใหม่ โดยบอกเล่าถึงการทิ้งขยะในทะเลสาบ ที่ทำให้เกิดปัญหามากมาย และทำให้ทะเลสาบเน่าเสียทำให้ชาวประมงไม่สามารถหาปลาได้ จึงไปกราบขอพรทวดเรียมให้ช่วยเหลือ ซึ่งสุดท้ายละครได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมนุษย์เราเป็นผู้สร้างเอง การไปกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ย่อมไม่มีประโยชน์ หากไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเราเอง โดยบทละครที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ขึ้นมีเนื้อหา ดังนี้

บทละครการเรียนรู้ เรื่องทวดเรียม แห่งทะเลสาบสงขลา

บทละครโดย ผู้เรียนหลักสูตรนาฏศิลป์และการแสดง
ตัวละคร

หุ่นทวดเรียม ยาย แกงเลียง หุ่นดอกบัวบาน หุ่นปลา

(หุ่นดอกบัวบานและหุ่นทวดเรียมออกมา เล่าเรื่องนิทานพื้นบ้าน ทวดเรียม ด้วยกลอนโนรา และดนตรีร่วมสมัยระหว่างโนราและสากล ทวดเรียมเคลื่อนที่ไปตั้งเป็นศาล มีผ้าผืนยาวจากหลังทวดเรียมพาดบนพื้นที่เวที เป็นเหมือนสายน้ำที่มาจากหลังของทวดเรียม)

(ยายและแกงเลียงเดินออกมา ถืออุปกรณ์มาไหว้ศาลทวดเรียม และนำขนมมากิน กินเสร็จก็ทิ้งไว้ตรงนั้น)

ยาย

ช่วงนี้หาปลาไม่ค่อยได้เลย มาบลทวดเริ่มซักหิด เพื่ออ้อได้ปลาไปขายกับเขามั่ง

แกงเลียง

ยาย เสร็จแล้วม้าย น้อยอยากกลับไปแลการตูนแล้ว

ยาย

ฮือ ไป ไป ไป

(ยายและแกงเลียงเดินเข้าไป ทิ้งขยะไว้บนผ้าที่ติดกับหลังทวดเทียม)

(ดนตรีขึ้น หุ่นทวดเทียมเคลื่อนที่ออกมา มีขยะเหล่านั้นติดอยู่บนผ้าที่มาจากหลังทวดเทียม)

หุ่นทวดเทียม

มนุษย์พวกนี้ อยากได้ไม่มีสิ้นสุด สร้างแต่มลพิษ เพราะความอยากไม่รู้จักจบสิ้น ซักวันโลกนี้อ้อไม่เหลือ

ไอโหรให้พวกมันอีกต่อไป

(กลอนโนราและดนตรีบอกเล่าเกี่ยวกับปัญหาขยะในแม่น้ำ ลำคลอง และทะเลสาบสงขลาที่มาจาก

พฤติกรรมของมนุษย์)

หุ่นทวดเทียม

(เคลื่อนที่ไปบนเวทีและเริ่มมีขยะติดตัวมากขึ้นเรื่อยๆ ตามพฤติกรรมของมนุษย์)

แกงเลียง

(เดินหอบของขนมออกมา นั่งกินหน้าโทรทัศน์)

ขนมในโทรทัศน์มีแต่ที่น่ากินๆ ทั้งเพเลย อันนี้ก็ออกมาใหม่ อันนี้ก็มีคนกินกันเยอะ พันนี้ก็ต้องซื้อมา

กินให้ครบทุกอย่างไปเลย

(กินเสร็จก็ลุกเดินเข้าไป ทิ้งขยะไว้บนผ้าที่ติดกับหลังทวดเทียม)

ยาย

(ยายเดินออกมา หอบหัวถุงใส่ผัก ใส่อาหารมาเต็มมือ)

วันนี้ไปตลาดมา ได้ผักมาเยอะแยะ ปลากระต๊อๆ ทั้งเพ ทำกับข้าวไอโหรให้ไอแกงเลียงกินดี

(ยายเอาของออกจากถุงพลาสติก และเดินเข้าไป ทิ้งขยะถุงพลาสติกไว้บนผ้าที่ติดกับหลังทวดเทียม

เอาไว้เต็มไปหมด)

(นักแสดงนำขยะไปให้คนดูและบอกให้ช่วยเอาไปแปะติดกับตัวทวดเทียม ดูปฏิกิริยาของคนดูว่าเป็น

อย่างไร จะแปะขยะกับตัวทวดเทียมไหม)

หุ่นทวดเทียม

(ทวดเทียมเคลื่อนที่ไปบนเวทีอย่างยากลำบาก เพราะมีขยะติดเต็มตัวไปหมด)

(ดนตรีขึ้นบอกเล่าผลกระทบจากปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย สัตว์ในน้ำเจ็บป่วย ตาย คนหาปลาและสัตว์

น้ำอย่างยากลำบาก มีมลพิษตกค้างในสัตว์น้ำ คนสุขภาพแย่ ล้มป่วย)

กูจะไม่อยู่ช่วยปกป้องรักษาที่นี่อีกต่อไป ในเมื่อพวกมึงไม่เคยเห็นคุณค่าในของที่มีอยู่ แต่กลับทำลาย

มันลง ด้วยมือของพวกมึงเอง

(ทวดเทียมโมโหและเคลื่อนไหวไปตามที่ต่างๆ บนเวที เมื่อเคลื่อนไปตรงไหน ตรงนั้นก็จะเน่าเสีย

เคลื่อนไปโดนหุ่นดอกบัวบาน ก็เน่าเสียกลายเป็นสีดำ เคลื่อนที่ไปโดนหุ่นปลา หุ่นปลาก็ตาย ทวด

เทียมปลดลำนํ้าที่หลังของตนเองออกวางไว้บนเวที และเข้าไป)

(ยายเดินออกมา ไม่ค่อยสบายซักเท่าไร)

ยาย

แกงเลียง แกงเลียงเหื่อ

แกงเลียง

(เดินออกมาไม่ค่อยสบาย)

ไซร์ละยาย นัยปวดหัวอิตายแล้ว ยายกะเรียกนัยอยู่ได้

ยาย

น้ำเน่า เหม็นไม่ไหวแล้วแกงเลียงเหื่อ เราไปขอให้ทวดเตรียมช่วยซักหิดหาวไปลูกไป

(ยายกับแกงเลียงเดินไปตรงศาลทวดเตรียม แต่ไม่มีทวดเตรียมอยู่ตรงนั้น)

ยาย

ทวดเตรียมหายไปไหน อีแกงเลียง มึงมาแลนี่มา นานว่าทวดเตรียมโกรธจนหนีไปแล้ว ที่นี้เราอีทำพร้อกัน
ละ เราต้องตายกันหมดแน่ ๆ

แกงเลียง

ยาย ยายว่า ที่ยายไปขอให้ทวดเตรียมช่วย มันอีได้ผลจริง ๆ เหยยาย

ยาย

เฮ้า มึงไม่เชื่อมึงกะไม่ต้องมาลบหลู่ของกู

แกงเลียง

นัยไม่ได้ลบหลู่ แต่จะบอกว่า ถึงมาขอทวดเตรียมกะช่วยไไไหนเราไม่ได้ เพราะที่น้ำเน่า ปลาตาย ทวด
เตรียมไม่ได้เป็นคนทำ แต่พวกเราเป็นคนทำ ขยะพวกนี้มันมาจากเราไม่ใช่เหยยาย

จบ

ในตอนท้ายของละครผู้นำกิจกรรมออกมา ชวนคนดูพูดคุยเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา
ขยะในทะเลสาบสงขลา อาจนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย หากคนดูไปถึง ค่อยให้เห็นถึง
พฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยน เพื่อเป็นการลดขยะ เช่นการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้กล่องข้าว
หรือปิ่นโตแทนถุงพลาสติก การเลือกซื้อ เลือกรับริโภคผลิตภัณฑ์ที่สามารถย่อยสลายเองได้ในธรรมชาติ
หรือสามารถนำมาใช้ซ้ำ และรีไซเคิลได้ เป็นต้นและชวนผู้ชมวางเป้าหมายร่วมกันในการไม่ทิ้งขยะใน
ทะเล ซึ่งละครการเรียนรู้ดังกล่าวถูกนำไปใช้แสดงในหลาย ๆ พื้นที่ของชุมชน และสามารถสร้างการ
รับรู้ในเรื่องของปัญหาขยะให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจของเด็กและเยาวชนในพื้นที่
อย่างยิ่ง

ภาพที่ 4.33 ผู้เรียนนำละครการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นไปแสดงในชุมชน

3. โครงการประติมากรรมศิลปะจากขยะในทะเลสาบสงขลา

โครงการนี้ถูกสร้างสรรค์โดยผู้เรียนสาขาทัศนศิลป์ร่วมกับศิลปินจิตอาสาธรรมะต้นแบบ อ.สุปิน เมืองจันทร์ โดยผลงานมีแนวความคิดและแรงบันดาลใจจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของทะเลสาบสงขลา และวิถีชีวิตของคนสงขลาที่ผูกพันกับทะเลสาบสงขลามาอย่างช้านาน รวมถึงตำนานนางเงือกของทะเลสาบสงขลา รวมถึงอัตลักษณ์ต่าง ๆ ของชุมชน ผู้เรียนและศิลปินจิตอาสาธรรมะต้นแบบได้ลงพื้นที่เก็บขยะจากทั้งในทะเลสาบสงขลา และในชุมชน เพื่อได้ทำการคัดแยกขยะ และคัดเลือกขยะที่มีความเหมาะสมในการนำมาทำเป็นงานศิลปะจากหลายพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีชาวชุมชนมาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ในการขนย้ายขยะด้วยเรือหางยาวของชุมชน ผู้เรียนรวบรวมขยะมาได้จำนวนมาก นำมาล้างทำความสะอาด และคัดแยกขยะ ว่ามีชิ้นไหนสามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะได้บ้าง ขยะบางอย่างเช่นฝาขวดน้ำพลาสติก ผู้เรียนได้นำไปให้นักศึกษาเอกการออกแบบ เพื่อนำไปใช้ในการรีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชน จากนั้นจึงได้ร่วมกับศิลปินจิตอาสาธรรมะต้นแบบในการออกแบบและสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรม โดยผู้เรียนได้ไปสำรวจพื้นที่ว่างภายในชุมชน และออกแบบประติมากรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่จะไปจัดวาง เช่นประติมากรรมขนาดเล็ก นำไปจัดวางบริเวณกำแพงของชุมชน ประติมากรรมแบบโมบายล์ นำไปแขวนที่ต้นไม้ใหญ่ของชุมชน และประติมากรรมขนาดใหญ่ นำไปจัดวางบริเวณลานกว้างภายในชุมชน จากนั้นจึงได้เริ่มสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีแนวคิดในการให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานด้วย โดยสอนให้เยาวชนทำประติมากรรมจากขยะขนาดเล็ก สามารถนำไปตกแต่งในชุมชน และสามารถเป็นของเล่นของเด็ก ๆ ได้อีกด้วย

ภาพที่ 4.34 นักศึกษาและศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบลงพื้นที่เก็บขยะริมทะเลสาบสงขลา

ภาพที่ 4.35 ขยะที่เก็บได้จากทะเลสาบสงขลาสำหรับนำมาสร้างสรรค์ประติมากรรม

ภาพที่ 4.36 ภาพบรรยากาศการสร้างสรรคผลงานของผู้เรียนร่วมกับศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ

ภาพที่ 4.37 ผู้เรียนชักชวนเด็กและเยาวชนในชุมชนร่วมทำประติมากรรมจากขยะ

ประติมากรรมสร้างสรรค์จากขยะในทะเลที่ผู้เรียน ศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบและเยาวชนในชุมชนร่วมสร้างสรรค์ขึ้น ถูกนำตกแต่งภายในพื้นที่ว่างภายในชุมชน เพื่อเป็นจุดถ่ายภาพให้กับนักท่องเที่ยวและเป็นการปรับภูมิทัศน์ของชุมชนให้มีความสวยงาม รวมถึงเป็นสื่อในการรณรงค์เรื่องปัญหาขยะในทะเลสาบให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง

ภาพที่ 4.38 ผลงานประติมากรรมจากขยะในทะเลสาบที่ผู้เรียนสร้างสรรค์และจัดวางในชุมชน

ภาพที่ 4.39 ผู้เรียนลงพื้นที่จัดกิจกรรมศิลปะเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องขยะในทะเลสาบให้เยาวชนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ในกระบวนการทำงานสร้างสรรค์ ผู้เรียนยังได้เข้าไปถ่ายทอดความรู้ และชวนให้เด็กและเยาวชนในชุมชนมาร่วมเก็บขยะในชุมชน และจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องปัญหาขยะในชุมชนอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

4. โครงการผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนจากการขยะในทะเลสาบ

โดยผู้เรียนสาขาการออกแบบ ซึ่งมีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะ ผู้เรียนได้แรงบันดาลใจจากการไปดูงานกับอาจารย์ปริญญา อารีย์ ผู้ร่วมก่อตั้งแบรนด์ ทะเลจร ศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ ซึ่งเป็นผู้นำขยะในทะเลมารีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ รองเท้า ซึ่งนอกจากจะเป็นการแก้ปัญหาขยะในทะเลแล้ว ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ร่วมกับชุมชนเก็บขยะในทะเลสาบสงขลา และบริเวณชุมชน จากนั้นนำมาคัดแยกทำความสะอาด จากนั้นจึงได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมว่าขยะประเภทใดบ้างที่สามารถนำมารีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ โดยผู้เรียนได้รับความรู้จากศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ และอาจารย์สาขาวิชาการยางและพอลิเมอร์ที่ช่วยเป็นที่ปรึกษาให้คำปรึกษา โดยหลังจากตกผลึกทางความคิดแล้วจึงได้เริ่มทำการทดลองทำผลงานต้นแบบ โดยคัดเลือกขยะในส่วนที่สามารถรีไซเคิลได้ คือฝาขวดพลาสติก และถุงพลาสติก โดยฝาขวดพลาสติกนำมาทดลองหลอมทำเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ส่วนถุงพลาสติกนำมารีดร้อนและตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า

ภาพที่ 4.40 ผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียนการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากขยะถุงพลาสติก

เมื่อได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาความเป็นไปได้ในการผลิตจริง ซึ่งคณะศิลปกรรมศาสตร์ไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสมในการผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในปริมาณ

มาก จึงให้คำปรึกษากับผู้เรียนว่าควรนำแนวคิดการผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปทดลองและพัฒนาต่อร่วมกับผู้เรียนสาขาการยางและพอลิเมอร์ ซึ่งพบว่าผู้เรียนสาขาการออกแบบสามารถทำงานร่วมกับผู้เรียนสาขาการยางและพอลิเมอร์ได้เป็นอย่างดี เป็นตัวอย่างที่ดีของการบูรณาการศาสตร์ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์สู่การพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชน โดยสามารถทดลองและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของชุมชนจากขยะฟางขวดพลาสติกรีไซเคิลที่มีคุณภาพ สามารถจัดจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้จริง นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวยังกระตุ้นให้คนในชุมชน รวมถึงเด็กและเยาวชนหันมาคัดแยกขยะ และร่วมเรียนรู้ว่าขยะต่าง ๆ สามารถคัดแยกเพื่อนำมารีไซเคิลและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ภาพที่ 4.41 ผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชน
จากขยะฟางขวดพลาสติก

นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้รับการสนับสนุนจากบริษัทหาดทิพย์จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ผลิตน้ำอัดลมโคคาโคล่า ในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งมีแนวคิดในการนำฟางขวด และขวดพลาสติกที่บริษัทผลิตทั้งหมดนำกลับมารีไซเคิลภายในปี ค.ศ. 2030 ทางบริษัทหาดทิพย์มีความสนใจอย่างยิ่งต่อผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยได้ทำกิจกรรมการเก็บขยะฟางขวดในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงฟางขวดที่ผลิตโดยบริษัทเองแต่ถูกคัดออกเพราะไม่ได้มาตรฐาน ทางบริษัทได้รวบรวมฟางขวดพลาสติกดังกล่าวมาให้กับผู้เรียนเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบ ในการพัฒนาและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายขึ้นในอนาคต โดยหลังจากจบการเรียนรู้ แต่ผู้เรียนยังคงมีการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2566 ผู้เรียนได้นำขยะฟางขวดมาออกแบบเป็น

ถ้วยรางวัลในการแข่งขันว่ายน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา ซึ่งได้รับผลตอบรับอย่างดีเยี่ยม และสามารถสร้างการรับรู้ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทะเลสาบสงขลาได้ในวงกว้าง

ภาพที่ 4.42 การต่อยอดผลงานของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 4 การจัดนิทรรศการนำเสนอผลงาน โดยเน้นการเผยแพร่ผลงานศิลปะสาธารณะประโยชน์ให้ชุมชนได้รับรู้ในวงกว้าง ผู้เรียนได้ร่วมกับวิสาหกิจชุมชน Eco - Tourism Songkhla Thailand และเครือข่ายต่าง ๆ จัดโครงการว่ายน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา ซึ่งโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำของทะเลสาบสงขลาและสื่อสารถึงการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลาให้ใสสะอาด ผู้เรียนได้รวบรวมผลงานจากโครงการทั้งหมดมาจัดแสดงในงานดังกล่าว ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดีจากสาธารณชน รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มาร่วมงาน ภายในงานมีการแสดงดนตรีของผู้เรียนสาขาดนตรี ซึ่งนำบทเพลงจากโครงการและบทเพลงที่สื่อถึงการอนุรักษ์ท้องทะเลมาเล่นเพื่อสร้างบรรยากาศ มีการแสดงละครเพื่อการเรียนรู้เรื่องทวดเรียมแห่งทะเลสาบสงขลา เพื่อสื่อสารเรื่องราวและสร้างจิตสำนึกในการดูแลทะเลสาบ ซึ่งได้รับความสนใจจากเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก รวมถึงการจัดแสดงผลงานประติมากรรมจากขยะของผู้เรียนหลักสูตรทัศนศิลป์ และผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์จากขยะรีไซเคิล ถือเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านศิลปกรรมหลากหลายแขนงมาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน นำเสนอแนวคิดของผู้เรียนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผลตอบรับและเสียงชื่นชมจากการจัดนิทรรศการดังกล่าวทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ

และมีความภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์เพื่อสังคม และมีความสนใจอยากทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยภายหลังจากการจัดนิทรรศการดังกล่าว ได้มีการนำผลงานจากโครงการทั้งหมดไปแสดงในอีกครั้งในงานวันทะเลโลก (World Ocean Day) ของทางจังหวัดสงขลาอีกด้วย

ภาพที่ 4.43 ผู้เรียนจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานในงานวันน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา และงานวันทะเลโลก

กระบวนการเรียนรู้ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิด โดยเน้นการร่วมชื่นชมผลงาน และความสำเร็จจากโครงการเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ร่วมอภิปราย สะท้อนคิด และให้แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินโครงการของตนเองว่ามีจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาส อะไรบ้าง โดยร่วมกันอภิปรายทั้งในด้านความรู้สึกร่วมกันหลังจากการทำโครงการศิลปะเพื่อสังคม ผลกระทบสำรวจผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเดียวกัน สำรวจว่ากิจกรรมศิลปะชุมชนมีผลให้เกิดการเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างชุมชนหรือไม่ สำรวจว่ามีผลกระทบทางเศรษฐกิจหรือสังคมที่เกิดขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างไร ประสพการณ์จากกิจกรรมศิลปะชุมชนเพื่อพัฒนาตัวเอง สำรวจความสามารถที่ได้รับ เช่น ทักษะการ

สื่อสาร การทำงานร่วมกัน ความอดทน หรือความคิดสร้างสรรค์ ส่วนเสริมความสามารถเหล่านี้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรืองานอื่น ๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น เรียนรู้จากกันและกัน รวมถึงอภิปรายแนวทางในการพัฒนาโครงการร่วมกันในอนาคต โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญตามองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ ได้ดังนี้

เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะในด้านความรู้ความคิด ผู้เรียนสะท้อนถึงการเห็นความสำคัญของการศึกษาชุมชนและพบปัญหาจริง ๆ การตระหนักถึงความสามารถของตนในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะแขนงต่าง ๆ ร่วมมือกับชุมชนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาได้ สามารถวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะ ผู้เรียนยังสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความรู้และความสามารถในการบูรณาการ ศาสตร์ทั้งทางศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ในการแก้ปัญหาของชุมชน รวมถึงการนำเทคโนโลยีและศิลปะมาทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสะท้อนถึงความสามารถในการการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี เห็นได้จากตัวอย่างการสะท้อนคิดของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

“...ผมได้เข้าไปศึกษาชุมชน ได้เรียนรู้ปัญหาจริง ๆ ของชุมชน เรื่องขยะ พบว่าเกิดจากชุมชนเอง และเกิดการน้ำที่พัดมาจากที่อื่น และชาวบ้านก็อยากแก้ปัญหาอยู่แล้ว ทำให้รู้สึกดีที่เราไม่ได้เริ่มแก้ปัญหาจากศูนย์ แต่ร่วมกันทำงานกับชุมชน และชุมชนก็มีความเป็นกันเองดีมาก...”

ผู้เรียนรหัส C4-01

“...รู้สึกดีที่โครงการนี้เป็นการบูรณาการร่วมกันของทุกหลักสูตร โดยเฉพาะละครของเราที่ได้เอกดนตรีมาทำเพลงให้ ได้เอาการออกแบบมาออกแบบหุ่นและฉากประกอบให้ จึงทำให้งานออกมาดี ถ้าไม่ได้ทุกเอกร่วมมือกันคงทำไม่สำเร็จแน่ ๆ...”

ผู้เรียนรหัส C4-05

“...โครงการนี้เป็นการนำศิลปะและการออกแบบมาเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาขยะในทะเลสาบ ซึ่งช่วยสร้างความรับผิดชอบและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการนี้ไม่เพียงแค่สวยงามและใช้งานได้ แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนและสร้างความรู้สึกรักของชุมชนในการแก้ปัญหาขยะ...”

ผู้เรียนรหัส C4-06

“...การได้ทำประติมากรรมจากขยะทำให้เราได้เรียนรู้ว่าของที่ดูไร้ค่า ถ้าใช้ความคิดสร้างสรรค์ ก็สามารถเปลี่ยนเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าได้จริง ๆ และยังช่วยสร้างความตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วย...”

ผู้เรียนรหัส C4-07

"...การได้ใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้เรารู้สึกว่าศิลปะไม่ใช่แค่เพื่อความบันเทิง แต่ยังเป็นพลังในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้..."

ผู้เรียนรหัส C4-15

"...การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนครั้งนี้ทำให้ได้ใช้ความรู้ด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์อย่างบูรณาการ การสร้างละครเพลงพื้นบ้านเพื่อสื่อสารเรื่องสิ่งแวดล้อม ช่วยให้เราส่งออกไปมีพลังมากขึ้น..."

ผู้เรียนรหัส C4-16

"...รู้สึกภูมิใจที่สามารถใช้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการรีไซเคิล มาช่วยแก้ปัญหาในชุมชนได้จริง ๆ เป็นการผสมผสานศาสตร์ศิลป์และเทคโนโลยีได้อย่างดี..."

ผู้เรียนรหัส C4-20

"...โครงการนี้ทำให้เราได้ฝึกทำงานศิลปะกับวัสดุที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งแตกต่างจากการทำงานศิลปะในสตูดิโอ ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและคิดนอกกรอบมากขึ้น..."

ผู้เรียนรหัส C4-21

"...รู้สึกว่าศิลปะสามารถทำให้เรื่องหนัก ๆ อย่างปัญหาสิ่งแวดล้อมกลายเป็นเรื่องที่เข้าถึงง่ายขึ้น ช่วยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของตนเอง..."

ผู้เรียนรหัส C4-23

เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะในด้านจิตใจ ผู้เรียนได้มีการได้สะท้อนถึงความภูมิใจและความพึงพอใจในการทำสิ่งที่มีความหมายและสร้างประโยชน์ต่อชุมชน ผู้เรียนรู้สึกเต็มใจและมีความสุขที่ได้ทำงานร่วมกับศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบและคนในชุมชน ผู้เรียนมีความร่วมมือและความสามัคคีในการทำงาน ผู้เรียนรู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม โครงการนี้ได้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนรู้สึกเชื่อมั่นและมุ่งมั่นที่จะสร้างผลงานที่มีคุณภาพ และผู้เรียนได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการสะท้อนว่าอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากตัวอย่างการสะท้อนคิดของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

"...ดีใจที่เพลงของเราทำให้เด็ก ๆ เยาวชนและชาวบ้านในชุมชนใส่ใจปัญหาขยะมากขึ้น เวลาได้ไปสอนเด็กร้องเพลง ทำให้เห็นว่าดนตรีเข้าถึงเด็กได้ ช่วยสร้างความรู้สึกรักทะเลสาบและต่อไปอาจจะช่วยลดทะเลสาบให้สะอาด..."

ผู้เรียนรหัส C3-02

"...ตอนเริ่มทำเพลง เราคิดแค่จะทำให้สนุก แต่พอได้ลงพื้นที่ พูดคุยกับชุมชนจริง ๆ ทำให้เราอยากแต่งเพลงที่เข้าถึงใจคนฟัง และกระตุ้นให้เขาอยากลงมือแก้ปัญหาขยะไปด้วยกัน..."

ผู้เรียนรหัส C3-03

"...รู้สึกดีใจที่เพลงของเราถูกนำไปเล่นในงานชุมชนและกิจกรรมรณรงค์ มันทำให้เรารู้ว่าสิ่งที่เราสร้างขึ้นสามารถมีผลกระทบจริง ๆ ต่อชุมชน..."

ผู้เรียนรหัส C3-04

"...ภูมิใจที่ประติมากรรมที่พวกเราสร้างจากขยะไม่เพียงแค่สวยงาม แต่ยังเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาขยะในชุมชน ทำให้คนที่มาดูเกิดความรู้สึกร่วมและอยากช่วยกันแก้ปัญหา..."

ผู้เรียนรหัส C3-08

"...ผลิตภัณฑ์ที่เราสร้างมาจากขยะทะเลสาบไม่เพียงเป็นสิ่งที่ใช้งานได้จริง แต่ยังเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อเตือนให้เรามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะที่อาจมีผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ทั้งในวันนี้และในอนาคต..."

ผู้เรียนรหัส C3-09

"...ได้เห็นคนในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลง เห็นเด็ก ๆ ช่วยเก็บขยะก็รู้สึกดี ที่งานที่เราทำมีส่วนให้ชุมชนดีขึ้น เราอาจทำอะไรได้ไม่มาก แต่ถ้าร่วมมือกันหลาย ๆ คน ก็จะทำให้สังคมดีขึ้นได้..."

ผู้เรียนรหัส C3-10

"...รู้สึกมีแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมกับคนในชุมชน ความร่วมมือและความสามัคคีที่เกิดขึ้นในทีม ผลงานที่เกิดขึ้นในโครงการนี้เป็นผลสำเร็จของความพยายามและการทำงานร่วมกันของพวกเรา..."

ผู้เรียนรหัส C3-14

"...มีความสุขที่ได้เห็นน้อง ๆ ชอบละครการเรียนรู้ของเรา การแสดงละครการเรียนรู้ช่วยปลูกฝังให้จิตในการอนุรักษ์ทะเล เป็นพลังเล็ก ๆ ที่เราตั้งใจสื่อสารไปถึงผู้คน ให้หันมาตระหนัก และแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังกับเรื่องนี้ ก่อนจะสายเกินไป..."

ผู้เรียนรหัส C3-17

"...ละครการเรียนรู้ของกลุ่มเรา เราต้องการสอนปัญหาขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมดล้วนเกิดจากมนุษย์เรา ดังนั้นปัญหาขยะจะแก้ได้ ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเราเอง ซึ่งเด็ก ๆ สนใจอย่างมาก และดีใจที่เห็นสัญญาณว่าจะไม่ทิ้งขยะลงทะเล..."

ผู้เรียนรหัส C3-19

"...จากโครงการนี้ทำให้เราอยากทำเพลงสื่อสังคมต่อไปในอนาคต เช่น เพลงรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หรือการอนุรักษ์วัฒนธรรม..."

ผู้เรียนรหัส C3-24

"...หลังจากโครงการนี้ อยากต่อยอดทำเวิร์กช็อปศิลปะจากขยะให้กับเยาวชนในชุมชน เพื่อปลูกฝังแนวคิดการสร้างสรรค์และการดูแลสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน..."

ผู้เรียนรหัส C3-25

เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะในด้านทักษะ ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึงการเกิดทักษะในการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน มีความสามารถในการลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหา สามารถร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีทักษะการนำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อการพัฒนา สามารถนำทักษะที่ได้รับไปต่อยอดในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมและมีความตั้งใจในการเครือข่ายในการทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมต่อไปในอนาคต เห็นได้จากตัวอย่างการสะท้อนคิดของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

"...ผมรู้สึกว่าได้ฝึกทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้พูดคุยกับคนหลายวัยในชุมชน ทั้งผู้ใหญ่ และเด็ก ๆ ทำให้พูดเก่งขึ้น และผมคิดว่าศิลปะสามารถช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีของผมกับคนในชุมชน โดยเฉพาะเด็ก ๆ..."

ผู้เรียนรหัส C3-02

"...ผมจะใช้ความรู้และประสบการณ์จากกิจกรรมศิลปะชุมชนในครั้งนี้ เพื่อวางแผนกิจกรรมหรือโครงการในอนาคต ผมวางแผนที่จะใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกของเด็ก ๆ ในชุมชน ทำเป็นวงดนตรีเยาวชนในชุมชน..."

ผู้เรียนรหัส C3-08

"...อยากจะทำเวิร์กช็อปโครงการนี้ โดยการพัฒนาการใช้วัสดุที่มาจากวัสดุเหลือใช้รูปแบบใหม่ ๆ เพราะยังมีขยะอีกเยอะมากที่สามารถนำมารีไซเคิลให้เกิดประโยชน์ และสร้างรายได้ให้กับชุมชน..."

"...จากประสบการณ์ครั้งนี้ ผมมีแนวคิดอยากพัฒนากิจกรรมศิลปะไปจัดเวิร์กช็อปตามชุมชนต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นการตระหนักรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม..."

ผู้เรียนรหัส C3-09

"...ได้เรียนรู้ทักษะและความรู้จากกิจกรรมศิลปะชุมชน ทั้งเรื่องวัฒนธรรม และเรื่องราวของชุมชน นอกจากนี้ผมมีโอกาสพูดคุยกับเพื่อน กับศิลปิน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น ทำให้ผมได้เรียนรู้จากผู้อื่นว่ามุมมองและทัศนคติต่อการใช้ศิลปะเพื่อสร้างศิลปะชุมชนอาจแตกต่างกันออกไป ร่วมมือกันทำความเข้าใจและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในชุมชน..."

ผู้เรียนรหัส C3-14

“...ผมอยากค้นหาคำหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการใช้ศิลปะชุมชนและคนที่มีความสนใจเดียวกัน ทำความรู้จักกับผู้ที่มีความคิดเห็นที่คล้ายกัน เพื่อจะได้มีโอกาสที่จะร่วมกันสร้างโครงการหรือกิจกรรมในชุมชนอีก ไม่อยากให้หยุดเพียงแค่นี้ ยังอยากทำต่อไป...”

ผู้เรียนรหัส C3-22

นอกจากนี้จากการประเมินผู้เรียนด้วยแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ มีลักษณะข้อมูลเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีคะแนนเต็ม 5 คะแนน จำนวน 27 ข้อ วัดจำนวน 3 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลหลังการทดลอง สรุปได้ว่า ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยค่านิยมการมีจิตสาธารณะ มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง และติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.95 คะแนนและ 1.94 คะแนน ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้และความคิด ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.81 คะแนน และ 1.74 คะแนน ตามลำดับ ด้านจิตใจผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.60 คะแนน และ 1.61 คะแนน ตามลำดับ และด้านทักษะผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมการมีจิตสาธารณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 2.47 คะแนน และ 2.50 คะแนน ตามลำดับ

เมื่อทำการวิเคราะห์รายข้อในแต่ละด้านได้ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะด้านความรู้และความคิดของนักเรียนก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.60 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าการมีจิตสาธารณะมีความสำคัญอย่างไรต่อตัวข้าพเจ้าและสังคม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.88 คะแนน รองลงมาคือ ข้อ 6 ข้าพเจ้าสามารถสามารถคิดวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 คะแนน ส่วนข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 9 ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการศาสตร์ทางศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.72 คะแนน

หลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 8 ข้าพเจ้าคิดว่าสามารถใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะไปทำประโยชน์เพื่อสังคมได้อย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 คะแนน รองลงมาคือ ข้อ 1 ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าการมีจิตสาธารณะมีความสำคัญอย่างไรต่อตัวข้าพเจ้าและสังคม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 คะแนน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 9 ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการศาสตร์ทางศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 คะแนน

และติดตามหลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าการมีจิตสาธารณะมีความสำคัญอย่างไรต่อตัวข้าพเจ้าและสังคม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 คะแนน รองลงมาคือข้อ 8 ข้าพเจ้าคิดว่าสามารถใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะไปทำประโยชน์เพื่อสังคมได้อย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 คะแนน ส่วนข้อรายการที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 9 ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการ

ศาสตร์ทางศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 คะแนน

คะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะด้านจิตใจของนักเรียนก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 15 การได้ทำงานศิลปะเพื่อสังคมคือสิ่งที่ข้าพเจ้าภูมิใจ และข้าพเจ้าพร้อมทำงานที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 คะแนน รองลงมาคือ ข้อ 13 ถ้าสังคมดีเราก็จะได้รับผลดีด้วยเช่นกัน เพราะเราคือส่วนหนึ่งของสังคม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 คะแนน ส่วนข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 14 ข้าพเจ้าชอบพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสังคมร่วมกันอย่างมีเหตุผล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 คะแนน

หลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 15 การได้ทำงานศิลปะเพื่อสังคมคือสิ่งที่ข้าพเจ้าภูมิใจ และข้าพเจ้าพร้อมทำงานที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 คะแนน รองลงมาคือ ข้อ 10 ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมร่วมกับเพื่อน ๆ และชุมชน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 14 ข้าพเจ้าชอบพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสังคมร่วมกันอย่างมีเหตุผล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 คะแนน

การติดตามหลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 10 ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมร่วมกับเพื่อน ๆ และชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 คะแนน รองลงมาคือข้อ 15 การได้ทำงานศิลปะเพื่อสังคมคือสิ่งที่ข้าพเจ้าภูมิใจ และข้าพเจ้าพร้อมทำงานที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 คะแนน ส่วนข้อรายการที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 17 ข้าพเจ้าอยากมีส่วนร่วมช่วยต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 คะแนน

คะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะด้านทักษะของนักเรียนก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.92 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 21 ข้าพเจ้ามีทักษะในการนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และพร้อมรับฟังเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 คะแนน รองลงมาคือ ข้อ 19 ข้าพเจ้ามีทักษะในการลงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และศึกษาบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.24 คะแนน ส่วนข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 27 เครือข่ายของข้าพเจ้ามีการวางแผนในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.20 คะแนน

หลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 22. ข้าพเจ้ามีทักษะในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 คะแนน รองลงมาคือ ข้อ 21 ข้าพเจ้ามีทักษะในการนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และพร้อมรับฟังเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 คะแนน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 20 ข้าพเจ้ามีทักษะในการติดต่อประสานงานพูดคุยกับคนในชุมชน และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและคนในชุมชนอยู่เสมอ และข้อ 23 หากพบว่าการทำงานศิลปะเพื่อสังคม ข้าพเจ้าขาดทักษะในเรื่องใด ข้าพเจ้ามีความสามารถ

ในการแสวงหา ฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 คะแนน

การติดตามหลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 22 ข้าพเจ้ามีทักษะในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 คะแนน รองลงมาคือ ข้อ 19 ข้าพเจ้ามีทักษะในการลงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และศึกษาบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 คะแนน ส่วนข้อรายการที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 27 เครือข่ายของข้าพเจ้ามีการวางแผนในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 คะแนน

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน และผลการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบประเมินค่านิยมจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะ ซึ่งผลการวิจัยเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะของผู้เรียน โดยสามารถวิเคราะห์ผลได้จากข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สอดคล้องกัน ในด้านความรู้และความคิด ผู้เรียนมีการพัฒนา โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 2.60 เป็น 4.41 หลังการทดลอง และยังคงอยู่ในระดับสูงที่ 4.34 ในการติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่แสดงถึงการตระหนักรู้ถึงปัญหาของชุมชน เข้าใจบริบททางสังคม และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะอย่างหลากหลาย ทั้งในแขนงศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ และเทคโนโลยี ในการออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน การพัฒนาในมิติการคิดวิเคราะห์ วางแผน และบูรณาการความรู้เพื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์ ในด้าน จิตใจ ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้สึก ความภาคภูมิใจ และแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.87 เป็น 4.47 และยังคงอยู่ในระดับสูงที่ 4.48 ในการติดตามผล คำสะท้อนจากผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงความสุขในการทำงานร่วมกับชุมชน ความรู้สึกว่าผลงานของตนเองมีคุณค่า และส่งผลจริงต่อสังคม เช่น การเห็นเด็ก ๆ ในชุมชนเริ่มเก็บขยะ การที่ผลงานถูกนำไปใช้ในกิจกรรมรณรงค์ของชุมชน และเกิดแรงบันดาลใจที่อยากสานต่อกิจกรรมในอนาคต สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่าผู้เรียนไม่เพียงแต่เข้าใจปัญหา แต่ยังเกิดพลังภายในที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ในด้าน ทักษะ ซึ่งเป็นด้านที่มีพัฒนาการสูงที่สุด คะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 1.92 เป็น 4.39 และเพิ่มเป็น 4.42 ในการติดตามผล แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะหลากหลาย เช่น การสื่อสาร การประสานงาน การทำงานเป็นทีม การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อชุมชน และการนำเสนอผลงานต่อสาธารณะ การสะท้อนของผู้เรียนหลายคนยังกล่าวถึงความตั้งใจที่จะต่อยอดความรู้ไปสร้างเครือข่ายการทำงานศิลปะในชุมชนต่อไปในอนาคต

โดยสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินค่านิยมจิตสาธารณะ ล้วนแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์เชิงบวกของการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อชุมชนในครั้งนี้ ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกที่ดี และทักษะที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองผู้มีจิตสาธารณะ พร้อมต่อยอดไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว

ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ค่านิยม จิตสาธารณะ

ผลของกระบวนการวิจัยที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (PLAR) ในการร่วมพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก นอกจากกระบวนการดังกล่าวจะสร้างให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนานักศึกษาให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมการมีจิตสาธารณะแล้ว ยังก่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในงานวิจัย ได้มีการทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา (MOU) ร่วมกัน เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2564 ระหว่าง 1) จังหวัดสงขลา 2) เทศบาลนครสงขลา 3) สมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 4) ภาศึคนรักเมืองสงขลาสมาคม 5) บริษัท สงขลา เฮอริเทจ จำกัด 6) แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 7) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) และ 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นำโดยหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ โดยมีเป้าหมายในการสนับสนุนบุคลากรและพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการร่วมกัน ในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ของท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นพลเมืองสร้างสรรค์และมีจิตสาธารณะ โดยคณะผู้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเมือง ไว้ดังนี้

“ในฐานะคนเมืองเก่าสงขลาบ่อยาง ที่สนับสนุนภารกิจต่างๆ ของทุกภาคส่วนมาอย่างต่อเนื่อง กล่าวว่า ภาศึคนรักเมืองสงขลาสมาคมถือเป็นหน่วยงานภาคประชาสังคม ที่พร้อมสนับสนุนภารกิจการพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา ดังนั้นหากจะมีภารกิจใดที่จะสามารถร่วมมือได้ ภาศึคนรักเมืองสงขลาสมาคมพร้อมและยินดีให้การสนับสนุน ทั้งภาครัฐ ภาคการศึกษาอย่างเต็มที่ พลังของเยาวชน โดยเฉพาะนักศึกษาของ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ถือเป็นพลังสำคัญที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถมาขับเคลื่อนเมืองให้พัฒนาได้”

ผู้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ คนที่ 1

ภาพที่ 4.44 ภาพบรรยากาศการทำบันทึกข้อตกลงทางวิชาการเพื่อการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา

“การพัฒนาให้เมืองเก่าสงขลาได้รับการเสนอชื่อเป็นเมืองมรดกโลก จะช่วยการพัฒนาเศรษฐกิจของสงขลาและภาคใต้ตอนล่าง เนื่องจากจะดึงดูดนักท่องเที่ยวจากจีนและมาเลเซียเข้ามาอย่างมากมาย ตัวอย่างเมืองจอร์จทาวน์ ที่ปีนัง เป็นโมเดลที่ดีมากที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจแล้วนำความสงบสุขมาสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดีใจที่ภาคการศึกษาให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง เมืองสงขลาเป็นเมืองที่พิเศษ เพราะมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่ถึง 5 แห่ง ถ้ามหาวิทยาลัย มาร่วมมือกันขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง คิดดูสิครับว่าจะประโยชน์ต่อเมืองสงขลามากมายเพียงใด”

ผู้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ คนที่ 2

“การขับเคลื่อนสงขลาสู่มรดกโลก เพื่อ 1) อนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญสลาย 2) ประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่งเสริมการท่องเที่ยว 3) ประโยชน์ทางสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเมืองสงขลานี้มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับพันปี เราต้องปลูกฝังเยาวชนให้เห็นคุณค่าของเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนา เพราะสิ่งเหล่านี้คือมรดกที่จะตกทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป ถ้าคนรุ่นใหม่ไม่เห็นคุณค่าและไม่ร่วมพัฒนา เมืองเก่าสงขลา ก็ไปต่ออย่างยั่งยืนไม่ได้”

ผู้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ คนที่ 3

“สำนักเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยินดีที่จะขับเคลื่อนเมืองสงขลา และทางหลักสูตรถึงจะเป็นมวเล็ก ๆ แต่ CEA ก็พร้อมสนับสนุน เพราะจุดเล็กๆ จะนำไปสู่ความร่วมมือที่ขยายใหญ่ขึ้น การขับเคลื่อนเมืองเก่าสงขลา ยังหมายถึงการขับเคลื่อนเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งการพัฒนาเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ให้เป็นพลเมืองสร้างสรรค์มีความสำคัญซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเมืองในอนาคต”

ผู้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ คนที่ 4

“สสส. มุ่งสนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่จะขับเคลื่อนสุขภาวะชุมชนและร่วมพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันก็ได้ร่วมทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษาของ ม.ราชภัฏสงขลา และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในพื้นที่หลายโครงการ ได้เล็งเห็นศักยภาพของนักศึกษาในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ อยากให้หลักสูตรหรือโครงการในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง การที่ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความร่วมมือและเชื่อมโยงกันเป็นสิ่งที่ดีมาก และจะยินดีเป็นอย่างยิ่งหากบรรลุความสำเร็จได้ร่วมกัน รวมถึงการผลักดันยุทธศาสตร์จังหวัดเพื่อการพัฒนาเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก”

ผู้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ คนที่ 5

“บริษัท สงขลา เฮอริเทจ ยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา และรวมไปถึงการสนับสนุนการดำเนินงาน การทำโครงการ การจัดการเรียนการสอน รวมถึงเป็นพื้นที่ปฏิบัติการชุมชน ให้กับหลักสูตรทั้งสองที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นำร่องพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คือ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กับหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งในอนาคตก็จะมีผลงานร่วมกันมากขึ้น ทั้งในภาคการทำงานกับนักศึกษา และนำนักศึกษาร่วมโครงการต่างๆ เพื่อชุมชน เพื่อคนในเมืองเก่า และพัฒนาสังคมในมิติที่เกี่ยวข้อง”

ผู้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ คนที่ 6

“มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา คือมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้รับคำแนะนำและนโยบายจากนายกสภามหาวิทยาลัย ประจวบกับคณะทำงานจากทั้ง 2 หลักสูตร คือ สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำลังดำเนินโครงการพัฒนาหลักสูตรใหม่เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ และสอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในนโยบายขับเคลื่อนเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก รวมถึงการพัฒนาบัณฑิตที่จบจากหลักสูตรซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาพื้นที่ภูมิภาคนา ทลอดจนเมืองเก่าสงขลาได้ สอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ต้องการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นคนดี มีทักษะชีวิต มีจิตสาธารณะ”

ผู้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ คนที่ 7

ซึ่งการทำบันทึกข้อตกลงทางวิชาการดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565 ซึ่งมีจุดเน้นในการบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานร่วมกับชุมชน และเน้นการพัฒนาบัณฑิตที่มีจิตสาธารณะและสามารถนำองค์ความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม ทั้งนี้หลักสูตรได้ผ่านความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย ม.ราชภัฏสงขลา ในการประชุมครั้งที่ 5/2564 เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2564 และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2565 – 2570

ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว

จากการนำรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับผู้เรียน พบว่าสามารถช่วยพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่จากการร่วมถอดบทเรียนกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ได้มีการเสนอว่า ในการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะให้ฝังรากลึกในตัวผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ในระยะเวลา 1 ภาคการศึกษาอาจไม่เพียงพอ การบ่มเพาะให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะจำเป็นต้องใช้การปลูกฝังหล่อหลอมผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว ผู้วิจัยจึงได้ร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วางแนวทางการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว โดยร่วมกันพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565 ซึ่งมีจุดเน้นในการบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานร่วมกับชุมชน และเน้นการพัฒนาบัณฑิตที่มีจิตสาธารณะและสามารถนำองค์ความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม มีระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร 3 ปีครึ่ง ใช้จัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในปีการศึกษา 2565 -2570

การพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ถือเป็นครั้งแรกที่มีการการออกแบบหลักสูตรที่เกิดจากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ และชุมชนเองยังได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยทำหน้าที่เป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เกิดความร่วมมือกับเทศบาลนครสงขลาเปิดพื้นที่ 16 ชุมชน ในตำบลบ่อยาง สร้างเป็นพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เข้ามาศึกษาชุมชนและลงปฏิบัติการในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุกด้วยรูปแบบโครงงาน (Project Based Learning) และรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมโดยมีชุมชนเป็นฐาน รวมถึงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลผู้เรียน จึงถือเป็นการออกแบบโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริง

ในการพัฒนาหลักสูตรผู้วิจัย และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร ได้มีการกำหนดให้มุ่งเน้นการพัฒนาจิตสาธารณะของผู้เรียน และมีการวางแผนกระบวนการอย่างเป็นระบบในการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียน โดยกำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ในแต่ละชั้นปี ดังนี้

ชั้นปี 1 เป็นการปูพื้นฐานแนวคิดเรื่องจิตสาธารณะให้กับผู้เรียน โดยกำหนดให้ในหลักสูตรต้องมีการพานักศึกษาไปศึกษาดูงานเพื่อเรียนรู้จากศิลปินต้นแบบจิตอาสาที่ทำงานเพื่อสังคม เพื่อทำ

ให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างการนำองค์ความรู้ทางศิลปะไปใช้ในการรับใช้สังคม และพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและรับรู้ความสามารถของตนเองในการนำองค์ความรู้ทางศิลปะไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับกองพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัยในการอบรมผู้เรียนทุกคนในเรื่องจิตสาธารณะ ผ่านโครงการวิศวกรสังคม(Social Engineer) ซึ่งเป็นแนวคิดตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ในการพัฒนาจิตสาธารณะของผู้เรียน ให้เป็นผู้ที่ใส่ใจปัญหาในสังคม และเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยใช้การสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักคิด นักสื่อสาร นักประสานงาน และนักสร้างนวัตกรรม ที่ทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โครงการวิศวกรสังคมถือเป็นนโยบายสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในการสร้างเสริมสมรรถนะผู้เรียนให้สมบูรณ์ด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม มีงานทำ มีอาชีพ และเป็นพลเมืองดี ซึ่งวิศวกรสังคมที่ได้รับการพัฒนาทักษะจะสามารถเป็นสื่อกลางในการประสานประโยชน์ของทุกภาคส่วนเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดการพัฒนาให้นักศึกษามีความสามารถและทักษะเพื่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนได้และเกิดการสร้างนวัตกรรมตามมา ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ที่ว่าการศึกษาต้องสร้างคนไทยที่มีทัศนคติที่ดี สร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง เข้มแข็ง เป็นพลเมืองดี มีวินัย

ชั้นปี 2 มีการกำหนดให้หลักสูตร จัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยในวิชาเอกของนักศึกษา ที่แบ่งออกเป็น วิชาเอกทางการออกแบบสื่อ และ เอกทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ จะมีการกำหนดให้นักศึกษาในทั้ง 2 เอกต้องมีชั่วโมงเรียนที่มีการลงพื้นที่ไปเรียนรู้ในชุมชน อย่างน้อย 50 ชั่วโมง โดยในแต่ละวิชาเอก จะเน้นกระบวนการเรียนรู้ในการให้นักศึกษาลงพื้นที่ชุมชน เพื่อศึกษาปัญหา และความต้องการในพื้นที่ชุมชน ในเขตพื้นที่ให้บริการของมหาวิทยาลัย เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนโดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะผ่านการปฏิบัติจริงในชุมชน ทั้งในด้วยความรู้ความคิด จิตใจ และทักษะ โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความตระหนักและใส่ใจต่อปัญหาและความต้องการของสังคม สามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชนผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อระบุปัญหาและหาแนวทางแก้ไข โดยใช้ข้อมูลและหลักฐานในการตัดสินใจ และการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยการเรียนเน้นการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและร่วมกันหาทางออก ให้ผู้เรียนเกิดทักษะของวิศวกรสังคมประกอบด้วย นักคิด : สามารถคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผลและมีทักษะในการแก้ปัญหา นักสื่อสาร : สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนและสร้างการมีส่วนร่วม นักประสานงาน : สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสร้างความร่วมมือ และ นักสร้างนวัตกรรม : สามารถคิดค้นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา

ชั้นปี 3 เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกให้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนานวัตกรรมกรรมทางการออกแบบเพื่อสังคม โดยในชั้นปี 3 ภาคเรียนที่ 1 เรียนในรายวิชาการวิจัยทางการออกแบบ โดยเน้นการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยทางการออกแบบ การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย การศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบตามกระบวนการวิจัย และการวิจัยตลาดเพื่อ

ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยมีการกำหนดให้ผู้เรียนต้องมีการลงพื้นที่ปฏิบัติงานภาคสนามในชุมชนไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง และภาคเรียนที่ 2 เรียนในรายวิชาออกแบบนิพนธ์ ซึ่งเป็นการการพัฒนาโครงการวิจัยการออกแบบตามหัวข้อและจุดมุ่งหมาย ที่ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการ กรอบการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม ระเบียบวิธีวิจัย การทดลองความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบ การแสดงผลงานในพื้นที่นิทรรศการและภาคเอกสาร โดยกำหนดให้ผู้เรียนต้องมีการลงพื้นที่เพื่อทำการวิจัยภาคสนามในชุมชนไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

และชั้นปี 4 เน้นให้ผู้เรียนออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาสหกิจศึกษา โดยเป็นการปฏิบัติงานเต็มเวลาในลักษณะพนักงานชั่วคราวในสถานประกอบการ สามารถเรียนรู้ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมองค์กร การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหาในการทำงาน สามารถจัดทำรายงานนำเสนอความก้าวหน้า และผลสำเร็จของโครงการที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจน สามารถการนำความรู้ความสามารถรวบยอดจากการศึกษาตลอดหลักสูตรไปประยุกต์ใช้

โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบใหม่ เห็นเด่นชัดในสามประเด็น ได้แก่ การสร้างให้เกิดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการตั้งคำถาม การคิดวิเคราะห์ การทำกิจกรรม การลงพื้นที่จริง และการสะท้อนคิดอย่างมีความหมาย ไม่ใช่เพียงนั่งฟังครูผู้บรรยายเท่านั้น หากแต่เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการค้นคว้า ทดลอง และสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง การเรียนรู้จึงไม่ใช่การรับความรู้จากภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ การสังเกต และการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงพัฒนาทักษะทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน และทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบันและอนาคต เมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ที่ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้รับจากครู กระบวนการแบบเชิงรุก จึงถือเป็นการพลิกบทบาท จาก “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้ร่วมสร้าง” ผู้เรียนไม่เพียงแค่เรียนเพื่อรู้ แต่เรียนเพื่อเข้าใจ และเรียนเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเองและสังคม การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์ความรู้ และที่สำคัญคือมีแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ต่อเนื่อง

การสร้างให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมกันสร้างสรรค์ (Co-Creation Learning) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรืออยู่ในมือของครูผู้สอนเท่านั้น แต่ขยายไปสู่พื้นที่จริงของชีวิต การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ครู ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ และภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกัน ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้เนื้อหาการเรียนรู้มีชีวิตชีวาและเชื่อมโยงกับบริบทจริงของสังคม หากยังเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน กระบวนการร่วมสร้างความรู้ คือการที่ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นนักวิชาการหรือชาวบ้านผู้มีประสบการณ์ตรงในพื้นที่ เมื่อทุกคนได้รับการยอมรับว่า “มีความรู้” และ “มีสิทธิ์ในการสร้างความรู้” ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงหลากหลาย ลึกซึ้ง และสะท้อนความจริงจากหลายมุมมองมากกว่าการถ่ายทอดจากตำราเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือการที่ผู้ได้ลงพื้นที่ชุมชน พูดคุยกับคนในท้องถิ่น เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม หรือปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ผ่าน

กระบวนการดังกล่าว ผู้เรียนได้สัมผัสเรื่องเล่าที่ไม่อาจหาได้จากในห้องเรียน ขณะเดียวกันคนในชุมชนเองก็เกิดความภูมิใจในคุณค่าของตน ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองและเห็นบทบาทของตนในการพัฒนาเยาวชน นอกจากนี้กระบวนการร่วมสร้างความรู้อย่างช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้จากความหลากหลายของผู้เรียน เป็นการปูพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย และยังเปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมทางความคิดและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่อีกด้วย กล่าวได้ว่าความรู้ที่เกิดจากการร่วมสร้างมิใช่เพียง “ข้อมูล” แต่คือความเข้าใจที่ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยน สะท้อน ถกเถียง และสังเคราะห์ร่วมกัน ในภาพรวมรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเปิดพื้นที่ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการร่วมสร้างความรู้ จึงไม่ใช่เพียงแนวทางการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังเป็นการขับเคลื่อนสังคมให้เกิดความเท่าเทียม ลดช่องว่างของอำนาจความรู้ และเสริมสร้างพลเมืองที่มีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม เปลี่ยนผู้เรียนจากผู้รับมาเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมสร้าง และร่วมเปลี่ยนแปลง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีชีวิต และมีพลังต่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืน

การสร้างให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary learning) ผลจากการวิจัย ที่เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทำให้เกิดข้อค้นพบว่าความรู้จากศาสตร์เดียวมักไม่เพียงพอที่จะเข้าใจหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เช่น การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของ ศาสตร์ทางศิลปะเท่านั้น หากยังต้องพิจารณาปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วัฒนธรรม รวมถึงมิติด้านการเมืองและการบริหารจัดการ ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้ต้องอาศัยความรู้จากหลายศาสตร์ การเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนและชุมชนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ จึงต้องอาศัยการออกแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการหลากหลายศาสตร์เข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย การบูรณาการข้ามศาสตร์ในกระบวนการร่วมสร้างความรู้ ทำให้เกิดการมองเห็นปัญหาหรือโอกาสจากหลายมิติ นำไปสู่การตั้งคำถามใหม่ ๆ ที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบของวิชาใดวิชาหนึ่ง ตัวอย่างเช่น นักศึกษาศิลปะร่วมกับนักศึกษาสิ่งแวดล้อมและนักศึกษาสังคมศาสตร์ในการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจปัญหาขยะ โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สร้างความตระหนัก และถ่ายทอดเสียงของคนในชุมชน ขณะเดียวกันก็มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ วิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและพฤติกรรมการบริโภค ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ที่แตกต่างกันอย่างมีพลวัต เมื่อผู้เรียนได้ฝึกคิดแบบข้ามศาสตร์และทำงานร่วมกับชุมชน ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบ (system thinking) และการทำงานเป็นทีมแบบพหุวิทยาการ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังช่วยลดการแยกส่วนของความรู้และเปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมที่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่จริง เพราะความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรู้ที่ ถูกใช้จริง เข้าใจจริง และ ถูกยอมรับจริง โดยทั้งผู้เรียนและคนในชุมชน

โดยในปัจจุบัน หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565 ดังกล่าว ได้เปิดใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับผู้เรียนมาแล้วเป็นเวลา 3 ปี โดยผู้เรียนรุ่นแรกกำลังเรียนอยู่ในชั้นปี 4 โดยอยู่ระหว่างการออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาสหกิจศึกษา จากผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว ก่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ทางศิลปะไปใช้ในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลา 3 ปี ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดให้เกิดขึ้น โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ได้อยู่เพียงในรั้ว

ปั้นคาแรกเตอร์สร้างสรรค์ ปลักดัน Soft Power ไทย (CHANGE 2023: Visual Character Arts Create Soft Power) ของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงได้ออกแบบสติ๊กเกอร์ไลน์ จากคาแรกเตอร์สร้างสรรค์ดังกล่าวเพื่อจำหน่าย โดยรายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายได้มอบให้กับภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคมเพื่อให้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเมืองโดยไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ

ภาพที่ 4.46 ผลงานการออกแบบมาสคอตเมืองเก่าสงขลา นางสาวกุลสตรี แซ่หลี่ หลักสูตรการออกแบบที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

วรชิต มะเย้ง และเสวตพงษ์ อินธิติ ผู้เรียนซึ่งได้ร่วมในโครงการวิจัย ปัจจุบันได้ทำประโยชน์ให้กับเมืองเก่าสงขลาโดยทำงานให้กับมูลนิธิสงขลาสู่เมืองมรดกโลก ซึ่งปัจจุบันทั้งคู่มีงานประจำ แต่สละเวลามาทำงานเพื่อเมืองเก่าสงขลาทำหน้าที่เป็นนักข่าวพลเมือง และเป็นผู้ดูแลเพจเฟซบุ๊กสงขลา

สู่เมืองมรดกโลก ทำการสร้างคอนเทนท์ในการประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวในการผลักดันเมืองเก่าสงขลาสู่การเป็นเมืองมรดกโลก

ภาพที่ 4.47 ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นนักข่าวพลเมือง และเป็นผู้ดูแลเพจเฟซบุ๊กสงขลาสู่เมืองมรดกโลก

กลุ่มผู้เรียนหลักสูตรการออกแบบ ซึ่งได้ร่วมในโครงการวิจัย ได้ทำงานงานร่วมกับนักศึกษาเอกการท่องเที่ยว เข้าร่วมโครงการ “ออมสินยุวพัฒนารักษ์ถิ่น” โดยการสนับสนุนของธนาคารออมสิน ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ทะเลสาบสงขลา ในชื่อเส้นทาง “City of Lagoon” ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พานักท่องเที่ยวไปเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีทะเลสาบ ป่าชายเลนชุมชน ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการลิ้มลองอาหารพื้นถิ่นจากความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ และการร่วมอนุรักษ์ปูม้าของธนาคารปูชุมชน โดยร่วมมือกับวิสาหกิจชุมชน Eco-Tourism Songkhla Thailand ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นดังกล่าว สามารถใช้ได้จริงในการรับนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนเกิดรายได้ และช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่

ภาพที่ 4.48 ผู้เรียนเข้าร่วมโครงการอมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเมืองทะเลสาบสงขลาร่วมกับวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรการออกแบบ ที่ร่วมโครงการวิจัย ได้ร่วมมือกับสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลา ร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก และสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดย ธนกฤต ลำหะหมัน พัฒนาและออกแบบออกแบบบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แหล่งสถานที่ท่องเที่ยวของเมืองหาดใหญ่ สุภาฯ ศิริโชติ พัฒนาและออกแบบหนังสือภาพสามมิติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอหาดใหญ่ ชานุกพัชร พูนทอง พัฒนาและการออกแบบลวดลายกราฟิกอัตลักษณ์วัดฉือฉาง สำหรับใช้ในผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก อัญฐวัฒน์ ลีลาธนากร พัฒนาและออกแบบลวดลายกราฟิกอัตลักษณ์เมืองหาดใหญ่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และชูเพีย สาเมาะ พัฒนาและออกแบบลวดลายกราฟิกสำหรับใช้

ในผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสงขลา ซึ่งผลงานทั้งหมด ทางสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลา ได้นำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

ภาพที่ 4.49 ผู้เรียนร่วมกับสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลา พัฒนาผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก และสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาในรูปแบบต่าง ๆ

คณาจารย์และผู้เรียน หลักสูตรทัศนศิลป์ หลักสูตรการออกแบบที่เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยการสนับสนุนของแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และบริษัทสงขลาเฮอริเทจจำกัด ได้ร่วมกับชุมชนบ้านบน ย่านเมืองเก่าสงขลา พัฒนาผลงานประติมากรรมสตรีทอาร์ตสู่ชุมชนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านบน ย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ และร่วมกับชุมชนจัด

พื้นที่หน้ามัสยิดบ้านบনให้เป็นตลาดนัดสร้างสรรค์ในทุกวันอาทิตย์ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของย่านเมืองเก่าสงขลา

ภาพที่ 4.50 คณาจารย์และผู้เรียนหลักสูตรทัศนศิลป์ หลักสูตรการออกแบบ พัฒนาผลงาน
ประติมากรรมสตรีทอาร์ตสู่ชุมชนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านบน ย่านเมืองเก่า
สงขลา

จากตัวอย่างผลงานศิลปะสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของรูปแบบการเรียนรู้ ในการร่วมผลักดันและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ และมีจิตสาธารณะ สามารถนำเอาองค์ความรู้ทางศิลปะ ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รูปแบบการเรียนรู้ยังมีส่วนช่วยในการสร้างความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการจัดการศึกษาและพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคมในการจัดการศึกษาช่วยสร้างการเชื่อมโยงและร่วมมือของสถาบันการศึกษา ชุมชน ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและให้ทรัพยากรการศึกษาและสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพในชุมชน นอกจากนี้ยังเสริมสร้างความมั่นใจในการศึกษาของผู้เรียนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคมมีบทบาทที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมและสร้างโอกาสในการศึกษาที่เป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับชุมชน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้เทคนิควิธีเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาทางศิลปะ 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้น ที่มีต่อการเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะและความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบของผู้เรียนที่ร่วมกิจกรรม และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะที่มีต่อรูปแบบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก โดยวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การเตรียมข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การสอน

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และแนวทางการส่งเสริมค่านิยมการมีจิตสาธารณะสำหรับนิสิตในรูปแบบข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิควิธีต่อไปนี้

1. การวิจัยเอกสาร
2. การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ 15 ท่าน

การวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 มาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การร่วมสร้างกรอบแนวคิดของรูปแบบการเรียนรู้
2. การร่วมยกร่างรูปแบบการเรียนรู้
3. ร่วมจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการวิจัยผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน จำนวน 3 วงรอบ

4. การจัดสนทนากลุ่มศึกษา เพื่อถอดบทเรียน ศึกษาความคิดเห็น ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะที่มีต่อรูปแบบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และรับรองรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน

การวิจัยระยะที่ 3 การวิจัยกึ่งทดลองเพื่อทดสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้

1. การใช้รูปแบบการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างในระยะเวลา 16 สัปดาห์ ด้วยแผนการวิจัยกึ่งทดลอง ประเมินความเปลี่ยนแปลงค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน ด้วยแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ การสะท้อนคิด แบบประเมินความพึงพอใจ

2. สรุปผลการวิจัย

โดยการรายงานผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

ตอนที่ 3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้นต่อค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน

ตอนที่ 4 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว

โดยสรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนารูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ จำนวน 15 ท่าน โดยมีผู้เชี่ยวชาญ แบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มศิลปินที่ทำงานศิลปะเพื่อสังคม แนวทางเบื้องต้นในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะแบบองค์รวม โดยเน้นสร้างความเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน ควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เข้าไปเรียนรู้ ทำความรู้จักชุมชนอย่างลึกซึ้ง ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเรื่องราวและบริบทของชุมชนผ่านกระบวนการทางศิลปะ ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมศิลปะที่สร้างความเชื่อมโยงและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชน เพื่อสร้างความผูกพัน และสร้างจิตสำนึกในการอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนา 3) เน้นการจัดการเรียนรู้จากต้นแบบ ควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแบบอย่างที่ดีผ่านศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะสาธารณะจากบุคคลต้นแบบ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับศิลปินต้นแบบ 4) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม ควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การทำประโยชน์ให้สังคม เป็นการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง ให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติการทำงานศิลปะสาธารณะด้วยตนเอง พัฒนาทักษะให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และ 5) เน้นการสะท้อนคิดจากภายใน ว่าควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนมุมมอง แนวคิด เรื่องราว ประสบการณ์ของ

แต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการทางศิลปะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าของจิตสาธารณะที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น กระบวนการสุนทรียสนทนา การประเมินเสริมพลัง บูรณาการกับกระบวนการทางศิลปะ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและการเห็นคุณค่าในค่านิยมจิตสาธารณะร่วมกัน

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Participatory Learning and Action Research : PLAR) นี้เป็นการแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการวิจัยออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ 3) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระหรือภาคเอกชน 4) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ และ 5) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ โดยดำเนินการวิจัย 3 วงรอบ วงรอบละ 1 ภาคการศึกษา เริ่มในภาคการศึกษาที่ 2/2561 ถึงภาคการศึกษาที่ 2/2562 รวม 3 ภาคการศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่มีความสมบูรณ์ และนำไปจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อรับรองรูปแบบร่วมกัน โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น คือ ใช้ชื่อว่า “ATEP Model (Art for Transformation and Enhancing Public Mind Value Model)” โดยนำแนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยม (Value Education) แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการบริการสังคม (Service Learning) และแนวคิดพัฒนาการจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness Development) มาบูรณาการร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ศิลปะ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนแบบองค์รวม โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ จะประกอบด้วยหลักการของการพัฒนาผู้เรียนสู่การเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ อันได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม 2) การเรียนรู้จากต้นแบบศิลปินจิตอาสา 3) การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน 4) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม และ 5) การสะท้อนคิดจากภายในผ่านงานศิลปะ

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดค่านิยมจิตสาธารณะใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความคิด (Head) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ และการใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการลงพื้นที่ในการศึกษาบริบทของชุมชน สามารถวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะได้ 2) ด้านจิตใจ (Heart) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและภูมิใจที่ตนเองสามารถใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการทำประโยชน์เพื่อสังคมได้ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเต็มใจในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม อยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างต่อเนื่อง และ 3) ด้านทักษะ (Hand) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ชุมชน มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และคนในชุมชน มีความสามารถในการลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหา สามารถร่วมสร้างสรรค์กิจกรรม

ศิลปะเพื่อชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีทักษะการนำเสนอผลงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อการพัฒนา และสามารถสร้างกลุ่มเครือข่ายในการทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม

3. การเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ศิลปะกับจิตสาธารณะ องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ ลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ คุณค่าและความสำคัญของจิตสาธารณะกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กรณีศึกษาต่าง ๆ องค์ความรู้และปรัชญาทางศิลปศึกษากับสังคม แนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับการพัฒนาชุมชนและสังคม ศิลปศึกษากับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้และเข้าใจชุมชนของเรา องค์ความรู้ที่จำเป็นในการลงพื้นที่ชุมชน กระบวนการในการเก็บข้อมูลชุมชน การวิเคราะห์ความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชนผ่านกระบวนการ SWOT Analysis การพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 โครงการศิลปะสร้างสรรค์เพื่อสังคม องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อสังคม ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การสำรวจประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชน การอภิปรายและกำหนดแนวในการพัฒนา การปฏิบัติและสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม การนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และการวัดประเมินผล และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ชื่นชมคนสร้างสรรค์ ผู้เรียนร่วมสะท้อนคิดและสรุปบทเรียน นำประสบการณ์ ความประทับใจ ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เน้นกระบวนการสุนทรียสนทนา ให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากภายใน และจัดระบบเหตุผลที่ใช้อธิบายเหตุการณ์อันเกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด สร้างให้เกิดจิตสำนึกทางสังคมและค่านิยมการมีจิตสาธารณะและการวางเป้าหมายทางด้านจิตสาธารณะร่วมกัน

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นสร้างแรงบันดาลใจ เป็นขั้นที่ผู้สอนปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับจิตสาธารณะ การอภิปรายสะท้อนคิดร่วมกันถึงคุณค่าและประโยชน์ของจิตสาธารณะ เรียนรู้แนวคิดศิลปะเพื่อสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ศึกษากิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมจากศิลปินต้นแบบ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและเกิดความสนใจใฝ่รู้ 2) ขั้นเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง เป็นขั้นการเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง ผ่านกิจกรรมศิลปะ การสำรวจความต้องการของชุมชนและเลือกกิจกรรมที่ตนเองสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นปัญหาความสำคัญและแนวทางในการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ และความเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน 3) ขั้นร่วมปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะประโยชน์ตามที่ได้วางแผนไว้ ผู้เรียนได้ฝึกประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การสร้างสรรค์กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นการฝึกทักษะการคิด แก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เปิดโอกาสผู้เรียนยังได้ลงมือปฏิบัติการด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) ขั้นจัดแสดงผลงาน ร่วมประเมินเสริมพลัง เป็นขั้นนำเสนอผลงานต่อชุมชน ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมประเมินผลงาน เน้นการใช้กระบวนการประเมินเสริมพลัง และ 5) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิด เป็นขั้นของการคิดสะท้อนคิดและสรุปบทเรียน นำประสบการณ์ ความประทับใจ ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากภายใน 6. ปัจจัยสนับสนุนสำคัญ ได้แก่ 1) ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน สร้างบรรยากาศ

ทางการเรียนแบบกัลยาณมิตร คอยให้การสนับสนุน และเรียนรู้ไปกับผู้เรียนในการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและเกิดเครือข่ายในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน และ 2) การสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม ซึ่งร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ ปฏิบัติการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้และร่วมถอดบทเรียน เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและบริบทของชุมชน

5. การประเมินผลการเรียนรู้ วัดประเมินผลทั้งในด้านความรู้ความคิด (Head) ด้านจิตใจ (Heart) ด้านทักษะ (Hand) รวมทั้งการประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการอภิปรายร่วมกัน และเน้นการสะท้อนคิดของผู้เรียนเป็นหลัก รวมถึงเน้นการประเมินจากผลงานเชิงประจักษ์โดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวัดประเมินผู้เรียน ทั้งนี้ในการประเมินควรสร้างบรรยากาศแบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจ และการพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้นในอนาคตของผู้เรียน

6. ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ครูผู้สอน ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน สร้างบรรยากาศทางการเรียนแบบกัลยาณมิตร คอยให้การสนับสนุน และเรียนรู้ไปกับผู้เรียนในการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและเกิดเครือข่ายในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน และ 2) การสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม ความร่วมมือของชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มศิลปินในพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐและรวมถึงเอกชนที่ทำงานเชิงพัฒนาในพื้นที่ ใน การมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนรวมถึงบริบทความต้องการของชุมชน การร่วมจัดการเรียนรู้และ ร่วมวัดประเมินผลเสริมพลังให้กับผู้เรียน การสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ การให้ข้อมูลที่จำเป็น ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับชุมชนและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ รวมถึงเรียนรู้จากแบบอย่างที่ดีผ่านศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบ จะส่งผลต่ออย่างยิ่งในการสร้างการเห็นคุณค่าในจิตสาธารณะ และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้เรียนในการมีส่วนร่วมทำสิ่งดี ๆ เพื่อสังคม

ตอนที่ 3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้นต่อค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยระยะที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมการมีจิตสาธารณะของกลุ่มตัวอย่าง ผ่านการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เรียนหลักสูตรทางด้านศิลปะ ชั้นปีที่ 2 ที่ลงเรียนในรายวิชา ศิลปะกับจิตสาธารณะ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 25 คน รวมระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ โดยผลการดำเนินการสามารถสรุปได้ ดังนี้

ผลการสะท้อนคิดของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะในด้านความรู้ความคิด ผู้เรียนสะท้อนถึงการเห็นความสำคัญของการศึกษาชุมชนและพบปัญหาจริง ๆ การตระหนักถึง

ความสามารถของตนในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะแขนงต่าง ๆ ร่วมมือกับชุมชนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาได้ สามารถวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความรู้และความสามารถในการบูรณาการ ศาสตร์ทั้งทางศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ในการแก้ปัญหาของชุมชน รวมถึงการนำเทคโนโลยีและศิลปะมาทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสะท้อนถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะในด้านจิตใจ ผู้เรียนได้มีการได้สะท้อนถึงความภูมิใจและความพึงพอใจในการทำสิ่งที่มีความหมายและสร้างประโยชน์ต่อชุมชน ผู้เรียนรู้สึกเต็มใจและมีความสุขที่ได้ทำงานร่วมกับศิลปินจิตสาธารณะต้นแบบและคนในชุมชน ผู้เรียนมีความร่วมมือและความสามัคคีในการทำงาน ผู้เรียนรู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม โครงการนี้ได้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนรู้สึกเชื่อมั่นและมุ่งมั่นที่จะสร้างผลงานที่มีคุณภาพ และผู้เรียนตั้งใจที่ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการสะท้อนว่าอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมอย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของค่านิยมการมีจิตสาธารณะในด้านทักษะ ผู้เรียนได้มีการสะท้อนถึงการเกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน มีความสามารถในการลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหา สามารถร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีทักษะการนำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อการพัฒนา สามารถนำทักษะที่ได้รับไปต่อยอดในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมและมีความตั้งใจในการเครือข่ายในการทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมต่อไปในอนาคต

ผลจากแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยค่านิยมการมีจิตสาธารณะมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง และติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.95 คะแนนและ 1.94 คะแนนตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้และความคิดผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.81 คะแนน และ 1.74 คะแนน ตามลำดับ ด้านจิตใจผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.60 คะแนน และ 1.61 คะแนน ตามลำดับ และด้านทักษะผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมการมีจิตสาธารณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 2.47 คะแนน และ 2.50 คะแนน ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะ เมื่อเวลาต่างกัน พบว่า การทดสอบทั้ง 3 ครั้งนั้นอย่างน้อย 2 ครั้งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 5116.61$, $Sig = 0.00$) ดังนั้นเมื่อเวลาการวัดต่างกัน คะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะแตกต่างกัน พบว่าคะแนนเฉลี่ยแบบไม่ถ่วงน้ำหนักของค่านิยมจิตสาธารณะจากการวัดครั้งที่ 2 สูงกว่าครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับการวัดครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่พบความแตกต่างที่การวัดครั้งที่ 2 กับครั้งที่ 3 ซึ่งแปล

ความหมายได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมให้เกิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน และผลการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบประเมินค่านิยมจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะของผู้เรียน โดยสามารถวิเคราะห์ผลได้จากข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สอดคล้องกัน ในด้าน ความรู้และความคิด ผู้เรียนมีการพัฒนา โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 2.60 เป็น 4.41 หลังการทดลอง และยังคงอยู่ในระดับสูงที่ 4.34 ในการติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่แสดงถึงการตระหนักรู้ถึงปัญหาของชุมชน เข้าใจบริบททางสังคม และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะอย่างหลากหลาย ทั้งในแขนง ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ และเทคโนโลยี ในการออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน การพัฒนาในมิติการคิดวิเคราะห์ วางแผน และบูรณาการความรู้เพื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์ ในด้าน จิตใจ ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้สึก ความภาคภูมิใจ และแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.87 เป็น 4.47 และยังคงอยู่ในระดับสูงที่ 4.48 ในการติดตามผล คำสะท้อนจากผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงความสุขในการทำงานร่วมกับชุมชน ความรู้สึกว่าผลงานของตนเองมีคุณค่า และส่งผลจริงต่อสังคม เช่น การเห็นเด็ก ๆ ในชุมชนเริ่มเก็บขยะ การที่ผลงานถูกนำไปใช้ในกิจกรรมรณรงค์ของชุมชน และเกิดแรงบันดาลใจที่อยากสานต่อกิจกรรมในอนาคต สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่าผู้เรียนไม่เพียงแต่เข้าใจปัญหา แต่ยังเกิดพลังภายในที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ในด้าน ทักษะ ซึ่งเป็นด้านที่มีพัฒนาการสูงที่สุด คะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 1.92 เป็น 4.39 และเพิ่มเป็น 4.42 ในการติดตามผล แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะหลากหลาย เช่น การสื่อสาร การประสานงาน การทำงานเป็นทีม การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อชุมชน และการนำเสนอผลงานต่อสาธารณะ การสะท้อนของผู้เรียนหลายคนยังกล่าวถึงความตั้งใจที่จะต่อยอดความรู้ไปสร้างเครือข่ายการทำงาน ศิลปะในชุมชนต่อไปในอนาคต

โดยสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสะท้อนคิดของผู้เรียน และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินค่านิยมจิตสาธารณะ ล้วนแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์เชิงบวกของการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อชุมชน ในครั้งนี้ ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกที่ดี และทักษะที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองผู้มีจิตสาธารณะ พร้อมต่อยอดไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 4 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนา

หลักสูตรเพื่อพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว

ผลของกระบวนการวิจัยที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (PLAR) ในการร่วมพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก นอกจากกระบวนการดังกล่าวจะสร้างให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนา นักศึกษาให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมการมีจิตสาธารณะแล้ว ยังก่อให้เกิดการพัฒนา เครือข่ายความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในงานวิจัย ได้มีการทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา (MOU) ร่วมกัน เมื่อวันที่ 18

มกราคม 2564 ระหว่าง 1) จังหวัดสงขลา 2) เทศบาลนครสงขลา 3) สมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 4) ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม 5) บริษัท สงขลา เฮอริเทจ จำกัด 6) แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 7) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) และ 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นำโดยหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ โดยมีเป้าหมายในการสนับสนุนบุคลากรและพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการร่วมกัน ในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ของท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นพลเมืองสร้างสรรค์และมีจิตสาธารณะ

จากการนำรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับผู้เรียน พบว่าสามารถช่วยพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่จากการร่วมถอดบทเรียนกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ได้มีการเสนอว่า ในการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะให้ฝังรากลึกในตัวผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ในระยะเวลา 1 ภาคการศึกษาอาจไม่เพียงพอ การบ่มเพาะให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะจำเป็นต้องใช้การปลูกฝังหล่อหลอมผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว ผู้วิจัยจึงได้ร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วางแนวทางการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว โดยร่วมกันพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565 ซึ่งมีจุดเน้นในการบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานร่วมกับชุมชน และเน้นการพัฒนาบัณฑิตที่มีจิตสาธารณะและสามารถนำองค์ความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม มีระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร 3 ปีครึ่ง ใช้จัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในปีการศึกษา 2565 -2570

การพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ถือเป็นครั้งแรกที่มีการการออกแบบหลักสูตรที่เกิดจากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ และชุมชนเองยังได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยทำหน้าที่เป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เกิดความร่วมมือกับเทศบาลนครสงขลาเปิดพื้นที่ 16 ชุมชน ในตำบลบ่อยาง สร้างเป็นพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เข้ามาศึกษาชุมชนและลงปฏิบัติการในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุกด้วยรูปแบบโครงงาน (Project Based Learning) และรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมโดยมีชุมชนเป็นฐาน รวมถึงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลผู้เรียน จึงถือเป็นการออกแบบโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

การอภิปรายข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยนั้นแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ตามผลของการวิจัย ได้แก่

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ
2. ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้
 - 2.1 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน
 - 2.2 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของครูผู้สอน
 - 2.3 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
 - 2.4 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้
3. ผลการวิจัยที่สร้างให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยม

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในครั้งนี้ใช้กระบวนการพัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่ร่วมพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปะ กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน กลุ่มศิลปินในพื้นที่ โดยดำเนินการวิจัย 3 วงรอบ เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่มีความสมบูรณ์และนำไปจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อรับรองรูปแบบร่วมกัน ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้เกิดจากความร่วมมือกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่ร่วมออกแบบการเรียนรู้ ร่วมจัดการเรียนรู้ และร่วมกันวัดประเมินผล โดยมีหลักคิดสำคัญในการสร้างกระบวนการทัศนการเรียนรู้ศิลปะรูปแบบใหม่ ซึ่งจากเดิมการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะกรรมนั้น เน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ทำงานในสตูดิโอเป็นหลัก เพื่อฝึกทักษะการทำงานศิลปะของตนเอง เช่น ทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ โดยเน้นการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความสวยงามและอัตลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบนี้ได้ผลดีในแง่การพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียน แต่การจัดการเรียนรู้อย่างกล่าวทำให้ผู้เรียนขาดการเรียนรู้ทักษะทางสังคม รวมถึงการพัฒนาด้านจิตสาธารณะ ซึ่งถือเป็นจุดเน้นสำคัญข้อหนึ่งของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ จึงพัฒนาเพื่อปรับกระบวนการทัศนการเรียนรู้ศิลปะ ที่จากเดิมที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย เพื่อฝึกทักษะการทำงานศิลปะของตนเอง สู่การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน เสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ความคิด ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นทางสังคม สามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และรับรู้ความสามารถของตนในการแก้ปัญหาของชุมชน ด้านจิตใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการเป็น

ส่วนหนึ่งของสังคม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และด้านทักษะ พัฒนาผู้เรียนให้สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยนำเอาแนวทางการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวทางการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาค่านิยม และแนวทางการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม มาบูรณาการ โดยมีหลักการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน การเรียนรู้จากต้นแบบที่ดี การสร้างโอกาสในการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะในการทำประโยชน์เพื่อสังคม และการสะท้อนคิดจากภายใน ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม , 2562: 4-11) ที่เน้นให้จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคม และเน้นการบริการวิชาการแก่สังคม โดยสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน คณาจารย์ และบุคลากรได้เข้าถึงและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมชนบท และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับสังคมเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะในการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม

จากทฤษฎีและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ หลักการของรูปแบบหลักการของ ATEP Model คือ “การใช้กระบวนการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาระบบองค์รวมในการเสริมสร้างจิตสาธารณะ ทั้งด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และทักษะ เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน สร้างความร่วมมือสู่การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะทำประโยชน์เพื่อสังคม” ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการอภิปรายเป็น 5 ประเด็น ตามใจความสำคัญของหลักการของรูปแบบที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยดังต่อไปนี้

การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด อันได้แก่ การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะ สามารถใช้ความคิดตัดสินใจคุณค่าและให้เหตุผลทางจริยธรรม ด้านจิตใจ อันได้แก่ การพัฒนาให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของจิตสาธารณะ เกิดความภาคภูมิใจ และอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และด้านทักษะ อันได้แก่ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม โดยการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้านนี้ต้องพัฒนาควบคู่กันอย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (UNESCO, 2015 :15) ที่เน้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านพุทธิพิสัย โดยมีจุดเน้นในการพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม การพัฒนาทักษะในการคิดการวิเคราะห์ถึงประเด็นต่างๆ ของสังคมพัฒนาทัศนคติ ด้านจิตพิสัย พัฒนาค่านิยมของความเห็นอกเห็นใจ (empathy) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (solidarity) และความเคารพ (respect) ต่อความแตกต่าง และความหลากหลาย และด้านพฤติกรรม ที่เน้น พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลกเพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืนมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาแรงจูงใจและความเต็มใจในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม และสอดคล้องกับกับ

งานวิจัยของดุซงกี โยเหลา, วิไลลักษณ์ ลังกา, ศรัณย์ พิมพ์ทอง, และ นริศรา พิงค์โพธิ์สม (2556: 72-73) ซึ่งทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดทฤษฎีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เพื่อนำมาสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและแรงบันดาลใจ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาภายในตนเองของผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งในด้าน การพัฒนาองค์ความรู้ เจตคติ และทักษะ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sipos, Battisti and Grimm (2008: 74-77) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน (Transformative Sustainability Learning) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ในสามด้าน คือ Head (ด้านความรู้และปัญญา) Heart (ด้านจิตใจ) และ Hand (ด้านทักษะและพฤติกรรม) ซึ่งต้องจัดการเรียนรู้อย่างสมดุลและเชื่อมโยงกัน ผ่านวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย แม้ว่าความสำเร็จของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่สามารถวัดผลได้คือการแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้เรียน แต่สิ่งสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง คือการจัดการเรียนรู้อย่างสมดุลในทั้งสามด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งการด้านการเรียนรู้ ปัญญา ความเชื่อ ทศนคติ และการฝึกปฏิบัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ทั้งสามด้านจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์

การจัดการเรียนรู้ศิลปะที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เข้าไปเรียนรู้ ทำความรู้จักชุมชนอย่างลึกซึ้ง ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเรื่องราวและบริบทของชุมชนผ่านกระบวนการทางศิลปะ ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมศิลปะที่สร้างความเชื่อมโยงและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน เพื่อสร้างความผูกพัน และสร้างจิตสำนึกในการอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของ Learning and Teaching Scotland (2012) หน่วยงานทางศึกษาของรัฐบาลสกอตแลนด์ ที่มีหลักการสำคัญข้อหนึ่งในการเสริมสร้างสัมพันธภาพของผู้เรียนกับชุมชน โรงเรียนควรสร้างค่านิยมในการขับเคลื่อนที่จะทำให้ผู้เรียนมีการติดต่อและปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและท้องถิ่น เสริมสร้างรูปแบบพฤติกรรมในเชิงบวกให้เกิดแก่นักเรียนในการเชื่อมโยงกับชุมชนไปจนกระทั่งหลังจบการศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาผู้เรียนและครูให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ปรับปรุงพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง และมีรูปแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาท้องถิ่น และสอดคล้องกับไพลิน ภูจินาพันธุ์ (2563: 95-98) ที่ทำวิจัยเรื่อง Sense of Belonging: พลเมืองกับความไม่เป็นอื่น ซึ่งศึกษาแนวคิดเรื่องจิตสาธารณะของเครือข่ายบุคคลที่ทำงานจิตอาสา และมีข้อค้นพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลหรือตัวตนของแต่ละบุคคล ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งต่อการทำงานอาสาสมัครและโครงการจิตสาธารณะ คือการเอาตัวตนไปยึดโยงกับสังคมและพื้นที่สาธารณะ จุดเริ่มต้นของการทำงานเพื่อสังคมเกิดจากการมีประสบการณ์เรียนรู้สถานการณ์ปัญหาและความยากลำบากของผู้คนในสังคม ซึ่งได้รับการลงพื้นที่ทำงานร่วมกับกลุ่มหรือชมรมอาสาสมัครเพื่อการพัฒนา และการทำกิจกรรมเพื่อสังคมด้านต่าง ๆ ในระหว่างการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา การลงพื้นที่เป็นการกระตุ้นให้ผู้คนมองเห็นสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของผู้คนในสังคม และที่สำคัญคือ การเปิด

ประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการเรียนรู้สังคมและผู้คนที่แตกต่างกันออกไป เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานเพื่อผู้อื่นและสังคม

การเรียนรู้จากต้นแบบที่ดี การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแบบอย่างที่ดีผ่านศิลปนิพนธ์สาธารณะต้นแบบให้ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิด แรงบันดาลใจในการทำงาน ศิลปะสาธารณะของศิลปิน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับศิลปิน เรียนรู้วิธีการทำงานศิลปะสาธารณะของศิลปิน เป็นแบบอย่างที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการทำประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) ของแบนดูรา ซึ่งได้เสนอแนวคิดสำคัญในการปรับพฤติกรรมมนุษย์ คือ การเลียนแบบจากตัวแบบ ผู้เลียนแบบจะมีพฤติกรรมเหมือนตัวแบบที่เขาเห็น และทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory) ที่กล่าวว่าต้นแบบมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนจากกระบวนการซึมซับ สังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรม และสอดคล้องกับแอสสัน กิรตินวนันท์ (2562: 187) ที่กล่าวว่า การสร้างจิตสาธารณะต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ในการสร้างทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม อันแสดงถึงความสัมพันธ์ทางด้านโครงสร้างของมนุษย์และโครงสร้างความสัมพันธ์เหล่านั้นได้ส่งผลต่ออิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ผ่านการกระทำทางสังคม (Social Action) ยิ่งมนุษย์อยู่ใกล้สภาพแวดล้อมใดมากก็มักได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมนั้น และสอดคล้องกับ Jung and Bae (2025) ที่กล่าวว่าเพื่อนร่วมชั้นที่มีจิตสำนึกพลเมืองสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อทัศนคติทางพลเมืองของนักเรียน และพบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกพลเมืองควรส่งเสริมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การส่งเสริมจิตสำนึกพลเมืองควรใช้แนวทางเชิงนิเวศ (ecological approach) ที่คำนึงถึงบริบททางสังคม ไม่ใช่แค่มิติด้านจริยธรรมหรือรายบุคคลเท่านั้น

การสร้างโอกาสในการใช้องค์ความรู้ทางศิลปะในการทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การทำประโยชน์ให้สังคม เป็นการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง ให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติการทำงานศิลปะ สาธารณะด้วยตนเอง พัฒนาทักษะให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการมีส่วนร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับวรรณิ เจตจำนงนุช (2552: 95) ที่กล่าวว่า การเข้าร่วมการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวก เพราะการที่นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เป็นการส่งเสริมให้นิสัย นักศึกษาแต่ละคนรู้จักตนเองมากขึ้น เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์การทำงานกับผู้อื่น สามารถเสนอแนวคิด กล้าแสดงออก รู้จักฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบ และฝึกความคิด ตลอดจนการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับวัลลยา ธรรมอภิบาล (2555: 221) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสความเป็นจริง และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมที่ได้รับมาผนวกกับความรู้ใหม่ในการสร้างความรู้เรื่องจิตสาธารณะให้เป็นรูปธรรมชัดเจน นอกจากนี้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์สามารถเปลี่ยนแปลงให้เกิดการยอมรับเจตคติและค่านิยมที่ไม่ยอมรับมาก่อนหน้านี้ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ศตวรรษ มะละแหม (2563: 213) ที่พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวทางการเรียนรู้ใช้สังคม และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยพบว่า ควรจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมรับใช้สังคม ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กิจกรรมนั้นจะสร้างประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งนักศึกษาจะถูกขัดเกลาให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสถานะของสังคม การมีจิตสำนึกที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคม ยกย่องความรู้ที่ตนศรัทธา และทักษะ นักศึกษาจะสามารถพัฒนาหรือแก้ปัญหาชุมชนและสังคมให้ดียิ่งขึ้น โดยมีจุดเน้นสำคัญคือการเข้ามามีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน สถาบันศาสนา และสถานประกอบการ ในการเข้ามาพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และสอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช (2557) ที่กล่าวว่า ทักษะอันหนึ่งที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เจตคติที่พึงประสงค์ ตระหนักในความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

การสะท้อนคิดภายในและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านงานศิลปะ การสะท้อนคิดจากภายในและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านงานศิลปะ การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนมุมมอง แนวคิด เรื่องราว ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการทางศิลปะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าของจิตสาธารณะที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sipos, Battisti and Grimm (2008) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Transformative Sustainability Learning) ที่กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการคิดเชิงคุณค่า (Values-focused thinking) เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ร่วมตัดสินใจ และสะท้อนความคิด เน้นการคิดเชิงคุณค่าและส่งเสริมการร่วมค้นหาทางเลือกที่ดีกว่าสำหรับปัญหา การตัดสินใจโดยการคิดใคร่ครวญถึงผลดีผลเสียต่าง ๆ และประเมินคุณค่าที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถสร้างค่านิยมและทัศนคติของผู้เรียน และสอดคล้องกับ ขนบพร แสงวนิช (2558: 109) ที่ศึกษาเรื่องการเรียนรู้ด้วยการสะท้อนความคิดผ่านสมุดบันทึกภาพสำหรับนิสิตศิลปศึกษา ที่กล่าวว่าการสะท้อนความคิดเป็นวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการฝึกและพัฒนาจิตสำนึก เนื่องจากเป็นการบูรณาการทัศนคติด้านการเปิดรับฟังความคิดเห็น ความรับผิดชอบและตรวจสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความเชื่อ รวมถึงผลการสอนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักและเข้าใจตนเองได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ Heines, Breed, Engemann, Knudsen, Colo, Ngcobo and Pasgaard, (2024) ที่กล่าวว่า ศิลปะสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ศิลปะไม่เพียงเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ แต่ยังสามารถใช้ในการกระตุ้นการเรียนรู้ การสะท้อนคิด และการเปลี่ยนมุมมองของผู้คนในชุมชน ได้อย่างลึกซึ้ง

จากการอภิปราย สามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักร่วมกันพัฒนาขึ้น เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่อาศัยหลักการการพัฒนาค่านิยมโดยให้แนวทางการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมและ

สมดุล ทั้งในด้าน ความรู้ความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ โดยรูปแบบการเรียนรู้เป็นการพัฒนาผู้เรียนจากทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน กล่าวคือ ปัจจัยภายนอก โดยเน้นการใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงกับชุมชน ให้ผู้เรียนได้เข้าไปเรียนรู้ ทำความรู้จักชุมชนอย่างลึกซึ้ง เน้นการเรียนรู้จากต้นแบบที่ดี ให้ผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างการทำงานศิลปะเพื่อสังคม จากศิลปินจิตอาสาธารณะต้นแบบ รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การทำให้ประโยชน์เพื่อสังคม และปัจจัยภายใน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนมุมมองแนวคิด เรื่องราว ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการทางศิลปะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าของจิตอาสาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ พิเชษฐ์ ศรีสุข (2558: 82) ที่กล่าวว่า การมีจิตอาสาธารณะนั้นอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคมเป็นภาวะที่ลึกซึ้งที่มีผลต่อจิตสำนึกด้านต่างๆ ของมนุษย์ เป็นภาวะที่ได้อบรมกล่อมเกลา และสะสมอยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดละน้อย จากการได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดจิตสำนึก และปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ของตนเองในการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงาม ดังนั้นแนวทางและกลไกที่ใช้ในการสร้างจิตอาสาธารณะที่สำคัญ คือ การเรียนรู้จากแหล่งอื่น (Learning from Others) ได้แก่ การรับฟังคำแนะนำสั่งสอนเล่าเรียน หาความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการสืบทอดธรรมจากผู้เป็นกัลยาณมิตร และการคิดโดยใช้เหตุผล (Reasoned Attention) ได้แก่ การใช้ความคิดถุวิธี การรู้จักคิดโดยมองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะออกให้เห็นตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

2. ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้

2.1 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน

ผลการวิจัยพบว่า การใช้รูปแบบส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาค่านิยมการมีจิตอาสาธารณะทั้งในด้านความรู้ความคิด (Head) ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของชุมชนเชิงลึก ซึ่งในระหว่างการเรียนรู้ที่ผู้เรียนก็ต้องทบทวน ทำความเข้าใจ ผิวกิจความเรื่องราว วิเคราะห์ และเปรียบเทียบกับความรู้เดิมก่อนลงพื้นที่ หาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นผ่านศาสตร์ทางศิลปะ ด้านจิตใจ (Heart) ผู้เรียนเกิดการตระหนัก การเห็นคุณค่า มีจิตสำนึก รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น อยากมีส่วนร่วมในการพัฒนา มีจิตอาสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับท้องถิ่น และเกิดการยอมรับและเคารพในความแตกต่างหลากหลาย จากการทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน รวมถึงศิลปินจิตอาสาธารณะต้นแบบ และด้านทักษะ (Hand) ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อเข้าถึงข้อมูลความรู้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และสืบค้น รวมถึงการคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ และหาคำตอบอธิบายได้อย่างถูกต้อง เป็นเหตุเป็นผล และขยายความรู้เหตุผลสู่ความคิดเชิงระบบ มีทักษะในการแก้ปัญหา และเกิดทักษะการเป็นนักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยเป็นผลจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้จาก

ห้องเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง เน้นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและฝึกแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยตนเอง รวมถึงการให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานร่วมกัน และบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและความสนุกในการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในทักษะและความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sipos, Battisti and Grimm (2008) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างสมดุลและเชื่อมโยงกัน ผ่านวิธีการที่หลากหลาย และแม้ว่าความสำเร็จของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น สิ่งที่สามารถวัดผลได้คือ การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้เรียน แต่สิ่งสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง คือการจัดการเรียนรู้อย่างสมดุลทั้งสามด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งการด้านการเรียนรู้ ปัญญา ความเชื่อ ทศนคติ และการฝึกปฏิบัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ทั้งสามด้านจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวมได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2559 :8) ที่กล่าวถึง การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการเรียนรู้ มีเป้าหมายของการเรียนรู้ที่โยงใยสัมพันธ์กันประกอบด้วย ด้านความรู้ คือ การเข้าถึงองค์ความรู้หนึ่งๆ จึงควรเป็นลักษณะเปิดที่สามารถเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่นๆ ได้ ด้านทักษะหรือความชำนาญด้านต่างๆ ซึ่งหมายรวมถึงทักษะด้านวิคิดการรับฟัง การสื่อสารการตั้งคำถาม การจับประเด็น ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ไม่ว่าศาสตร์ใดสาขาใด ควรเอากการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมเป็นเป้าหมายการเรียนรู้ ด้านความสัมพันธ์ คือการที่ผู้เรียนสามารถใช้ศักยภาพของตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือแก้ปัญหาวิกฤติการณ์ต่างๆ เกิดความสัมพันธ์ในวัฒนธรรมที่เกื้อกูลกัน และด้านจิตใจผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันสภาวะภายในของตนเองภายใต้ความผันผวนปรวนแปรของสรรพสิ่งรอบตัว รู้จุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง มีมโนธรรมสำนึกพื้นฐานของมนุษย์ เช่น จิตใจที่ซื่อตรง ความเมตตากรุณา ความกล้าหาญบนความถูกต้องดีงาม ใจกว้าง สำนักรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ด้านปัญญา ว่าสามารถหยั่งรู้ความจริงของสภาวะกายและจิตจนเข้าใจและปรับตัวที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริง ดำรงชีวิตอย่างเข้าถึงความเป็นจริง ความดีงาม

2.2 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของครูผู้สอน

ผลจากกระบวนการวิจัย พบว่าทัศนคติและวิธีการทำงานของครูผู้สอนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับตนเองและระดับการทำงานเป็นกลุ่ม โดยพบว่า ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จากการเป็นผู้สอนมอบความรู้ให้ ปรับบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ประสานงานเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าที่ได้เรียนรู้ และครูผู้สอนได้เห็นแนวทางการเชื่อมโยงกับชุมชน ในการร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ทำให้ได้พบปะและสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน เข้าใจหลักการและเงื่อนไขการทำงานร่วมกันของชุมชน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การวางแผนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการพัฒนาเทคนิควิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง การบูรณาการข้ามศาสตร์ การเชื่อมโยงความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนคุณลักษณะและพฤติกรรม มีความเป็น

กลายมิตร์ต่อผู้เรียน ลดช่องว่างระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข ไร้ใจครู มีศรัทธาในตัวครูเพิ่มขึ้น ผลจากกระบวนการวิจัยได้พัฒนาให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน จากการลงพื้นที่ที่ชุมชน ร่วมกับกลุ่มเครือข่ายมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2555) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ว่าบทบาทของครู-อาจารย์ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง “ครูเพื่อศิษย์” ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้น จาก “การสอน” ไปเน้น “การเรียนรู้” (ทั้งของศิษย์และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุง รูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้กับศิษย์ ต้องเปลี่ยนบทบาทตนเองจาก “ครูสอน” (Teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitators) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่ต้องปรับเปลี่ยนไปดังกล่าวเป็นการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมที่เน้นการปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามสภาพจริง เป็นการพัฒนาระบบการคิดที่เป็นอิสระในการเรียนรู้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ด้านผลิตครูที่จะทำให้นิสิต/นักศึกษาครูให้เป็นครูยุคใหม่หรือครูมืออาชีพควรเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เปลี่ยนแปลงเจตคติ สร้างจิตสำนึกและบุคลิกภาพที่ดี มีมุมมองอย่างเป็นองค์รวมทำให้ผู้เรียนเปิดใจกว้าง ยอมรับความจริง สามารถพัฒนาตนเอง นำศักยภาพของตนเองออกมาใช้อย่างสมบูรณ์และสามารถดำรงตนได้ในศตวรรษที่ 21

ครูผู้สอนได้รับองค์ความรู้และแนวทางในการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เกิดการเปิดมุมมองใหม่สร้างการรับรู้คุณค่าของชุมชนร่วมกันกับคนในชุมชน ช่วยสร้างความเข้าใจชุมชนอย่างลึกซึ้ง พร้อมได้ฝึกให้มีพื้นฐานทักษะในการลงพื้นที่ชุมชน เกิดความเปลี่ยนแปลงทัศนคติเชิงบวกที่มีต่อชุมชน เริ่มให้ความสนใจและอยากจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเริ่มเห็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างหลักสูตร และความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น อาจจะนับจุดเริ่มต้นในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงคุณค่า เพื่อสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะและความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน ซึ่งส่งผลถึงการปรับเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนวิธีสอนและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของสถาบันที่ยึดติดกับตำรา สร้างสะพานเชื่อมโยงความรู้กับชุมชนอย่างรอบด้านและเปิดโลกกว้างของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2.3 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ช่วยกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว เกิดความสามัคคีที่ดี ทำให้ชาวชุมชนมีความภูมิใจที่ได้เป็นผู้เล่าเรื่องให้ข้อมูลชุมชน ได้ถ่ายทอดเรื่องราวของตนเอง และชุมชนให้คนนอกพื้นที่ และคนรุ่นใหม่ได้รับรู้ ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับชุมชน ผ่านการได้พูดคุยและการทำงานร่วมกันทำให้ได้รายละเอียดเชิงลึกของชุมชน ได้สานสัมพันธ์รู้จักข้อมูลซึ่งกันและกันและการร่วมจัดกิจกรรมนิทรรศการต่าง ๆ กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดสำนึกร่วมหันกลับมาเห็นคุณค่าของดีในชุมชนของตนเองร่วมกัน และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการพัฒนาเมืองร่วมกัน ในการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบคุณค่า เมื่อผู้เรียนได้ลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง ได้

ประมวลองค์ความรู้ที่ได้ นำมาวิเคราะห์สร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ได้แนวความคิดที่หลากหลายในการพัฒนา นำไปสู่ความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้สู่การปฏิบัติ สะท้อนให้เห็นถึงผลการสร้างความสัมพันธ์แบบหลายระดับที่เกิดขึ้นเมื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพราะไม่เพียงแต่ผู้เรียนที่ได้ประโยชน์ ยังช่วยกระตุ้นให้คนภายในชุมชนเห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนมี ส่งผลให้เกิดการทบทวนต้นทุนตนเองและในพื้นที่พบเจอภัยปัญหาาร่วม นำไปสู่การเตรียมความพร้อมและการแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อไป นับได้เป็นผลดีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกอันดีที่ได้เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ

การใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดการตื่นตัวในชุมชน คนในชุมชนไม่ได้เป็นเพียงผู้ถูกศึกษา แต่กลายเป็น "ผู้เล่าเรื่อง" หรือผู้ร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่และคนนอกพื้นที่ ความภูมิใจในรากเหง้าและสิ่งที่มีอยู่จึงได้ถูกฟื้นฟูขึ้นอย่างมีพลัง ไม่ใช่ใช่เพียงการสื่อสารข้อมูล หากแต่เป็นการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและฟื้นคืนคุณค่าของท้องถิ่นที่เคยถูกละเลย ในอีกมิติหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับชุมชนก็ก่อเกิดขึ้นอย่างแน่นแฟ้น การได้พูดคุย ลงพื้นที่ และทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก เข้าใจสภาพจริงของชุมชน และมองเห็นคุณค่าของความร่วมมือ ขณะเดียวกัน ชุมชนเองก็เริ่มตระหนักถึงศักยภาพของตน เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาและปรับปรุงเมืองหรือพื้นที่ของตนอย่างยั่งยืน การจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมสาธารณะที่ผู้เรียนและชุมชนร่วมกันออกแบบ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด แต่ยังเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสในการสัมผัสชุมชนอย่างแท้จริง ผ่านการลงพื้นที่ ทำโครงการ วิเคราะห์และประมวลองค์ความรู้ที่ได้ กลไกของการเรียนรู้ที่เน้นคุณค่า (Value-based Learning) ก็เกิดขึ้น ผู้เรียนไม่ได้เพียงแค่เข้าใจปัญหา แต่ยังสามารถสร้างแนวคิดที่นำไปปรับใช้ได้จริงในชีวิต นำไปสู่การเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต ทั้งในแง่ของทักษะชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมองเห็นคุณค่าในความหลากหลาย กระบวนการเรียนรู้ในลักษณะนี้ยังเชื่อมโยงบทบาทของโรงเรียน ครู ผู้เรียน และชุมชนในลักษณะของ หุ่นส่วนการเรียนรู้ (Learning Partnership) ทุกฝ่ายมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ เป็นทั้งผู้ถ่ายทอดและผู้เรียนรู้ร่วมกัน สะท้อนถึงแนวคิดของการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ที่ไม่เพียงพัฒนาผู้เรียน แต่ยังเปลี่ยนแปลงทัศนคติของชุมชน และสานความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มิได้เพียงสร้างความรู้ หากแต่ก่อเกิดความเข้าใจ ความสัมพันธ์และ เป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน เป็นการปลูกศักยภาพในตัวผู้เรียนและคนในชุมชนให้ลุกขึ้นมามีบทบาทเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีชีวิต มีความหมาย และเชื่อมโยงกับโลกแห่งความจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Trivic, Tan, Mascarenhas and Duong (2020: 18) ซึ่งศึกษาความสามารถและผลกระทบของการสร้างศิลปะชุมชนในประเทศสิงคโปร์ ที่พบว่า ศิลปะชุมชนสามารถสร้างให้ชุมชนเกิดความมีชีวิตชีวามากขึ้น หลังทำกิจกรรมศิลปะชุมชน จะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกผูกพันกับชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังรู้สึกดีกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เป็นการสร้างความรู้สึกรักมีความสุขและส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ทั้งนี้ศิลปะยังทำให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่าง รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคมด้วย และสอดคล้องกับ นิศากร เพ็ญสมบูรณ์ (2564: 144) ที่กล่าวว่า พื้นที่ศิลปะในการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจ กิจกรรมศิลปะชุมชนมักจะนำผู้คนมารวมกัน ทำหน้าที่เป็นสถานที่ซึ่งมีมิตรภาพ

ความร่วมมือ ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นมากขึ้น สอนให้เกิดคุณค่าทักษะการสร้างชุมชน และช่วยให้พวกเขาเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางสังคมที่ซับซ้อน เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและสิ่งรอบตัวเป็นฐาน ทั้งในแง่เนื้อหา กระบวนการสร้างสรรค์ และการเข้ามีส่วนร่วมของสาธารณชน เป็นแนวทางการสร้างสรรค์งานศิลปะที่อิงกับความสัมพันธ์ของผู้คนและบริบททางสังคม

กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้เรียนเรียนรู้โลกแห่งความจริง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการ หรือลักษณะของชุมชนนั้น ๆ เพื่อสร้างความรู้ผ่านการเรียนรู้ที่บูรณาการกลยุทธการสอนอย่างหลากหลายวิธี ร่วมกับการทำโครงการที่ผู้เรียน ได้สัมผัสชุมชนอย่างแท้จริง ช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงความหลากหลายและความเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสู่การทำงานในอนาคต มีกระบวนการที่เชื่อมโยงการทำงานของสถานศึกษากับชุมชนที่มีความหมาย โดยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน และคนในชุมชน ในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การศึกษาในปัจจุบันไม่ควรถูกจำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือภายใต้กรอบความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หากแต่ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญกับโลกแห่งความเป็นจริง สัมผัสปัญหาอย่างลึกซึ้ง และสร้างความเข้าใจในสังคมอย่างรอบด้าน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) จึงนับเป็นหนึ่งในรูปแบบการเรียนรู้ที่ทรงพลัง เพราะนอกจากจะเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงแล้ว ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงลึก ระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม สอดคล้องกับ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (2556: 16) ซึ่งทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว โดยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งปรากฏว่าผล ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชน คือ การเกิดการมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงาน และศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เด็กเยาวชน และผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและเจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้น ทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวก และทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชนโดยองค์รวมมากขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Leroux and Bernadska (2014) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันศิลปะในชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจ มีคนให้ความสนใจเพิ่มขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะมีโมเดลต้นแบบที่ชัดเจนว่างานศิลปะที่ลงมาใกล้ชิดกับผู้คน ชุมชน ทั้งที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมนั้น ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกต่อผู้คนอย่างชัดเจน และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและเผยแพร่พื้นที่สาธารณะการสนับสนุนชุมชนศิลปะ และความพยายามในการสร้างวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์ พื้นที่ศิลปะทำหน้าที่เป็นช่องทางสำหรับการสร้างเครือข่ายสังคมที่สนับสนุนทั้งการฟื้นฟูชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจ

2.4 ผลการวิจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้

ผลการวิจัยที่เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ศิลปะ โดยพัฒนาให้เกิดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบใหม่ เห็นเด่นชัดในสามประเด็น ได้แก่ การสร้างให้เกิดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการตั้งคำถาม การคิดวิเคราะห์ การทำกิจกรรม การลงพื้นที่จริง และการสะท้อนคิดอย่างมีความหมาย ไม่ใช่เพียงนั่งฟังครูผู้บรรยายเท่านั้น หากแต่เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการค้นคว้า ทดลอง และสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง การเรียนรู้จึงไม่ใช่การรับความรู้จากภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ การสังเกต และการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงพัฒนาทักษะทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน และทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบันและอนาคต เมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ที่ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้รับสารจากครู กระบวนการแบบเชิงรุก จึงถือเป็นการพลิกบทบาท จาก “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้ร่วมสร้าง” ผู้เรียนไม่เพียงแค่เรียนเพื่อรู้ แต่เรียนเพื่อเข้าใจ และเรียนเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเอง และสังคม การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์ความรู้ และที่สำคัญคือมีแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ต่อเนื่อง สอดคล้องกับ กมล โพธิเย็น (2564) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ นั้น ครูผู้สอนจะลดบทบาทในการเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในชั้นเรียนลงไปแต่จะกลายเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะให้คำแนะนำเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนเพื่อผู้เรียนจะได้ปฏิบัติกิจกรรมที่ครูผู้สอนได้ออกแบบไว้ เพื่อให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้มากที่สุด และองค์ความรู้ที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก จะเป็นความรู้ที่ติดตัวผู้เรียนไปตลอดเพราะเป็นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือสกัดด้วยตนเอง

การสร้างให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมกันสร้างสรรค์ (Co-Creation Learning) ถือเป็นเรื่องสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรืออยู่ในมือของครูผู้สอนเท่านั้น แต่ขยายไปสู่พื้นที่จริงของชีวิต การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ครู ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ และภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกัน ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้เนื้อหาการเรียนรู้มีชีวิตชีวาและเชื่อมโยงกับบริบทจริงของสังคม หากยังเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน กระบวนการร่วมสร้างความรู้ คือการที่ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าผู้้นั้นจะเป็นนักวิชาการหรือชาวบ้านผู้มีประสบการณ์ตรงในพื้นที่ เมื่อทุกคนได้รับการยอมรับว่า “มีความรู้” และ “มีสิทธิในการสร้างความรู้” ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงหลากหลาย ลึกซึ้ง และสะท้อนความจริงจากหลายมุมมองมากกว่าการถ่ายทอดจากตำราเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือการที่ผู้ใดลงพื้นที่ชุมชน พูดคุยกับคนในท้องถิ่น เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม หรือปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ผ่านกระบวนการดังกล่าว ผู้เรียนได้สัมผัสเรื่องเล่าที่ไม่อาจหาได้จากในห้องเรียน ขณะเดียวกันคนในชุมชนเองก็เกิดความภูมิใจในคุณค่าของตน ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองและเห็นบทบาทของตนในการพัฒนาเยาวชน นอกจากนี้กระบวนการร่วมสร้างความรู้ยังช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การทำงาน

ร่วมกัน และการเรียนรู้จากความหลากหลายของผู้เรียน เป็นการปูพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย และยังเปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมทางความคิดและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่อีกด้วย กล่าวได้ว่าความรู้ที่เกิดจากการร่วมสร้างมิใช่เพียง “ข้อมูล” แต่คือความเข้าใจที่ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยน สะท้อน ถกเถียง และสังเคราะห์ร่วมกัน ในภาพรวมรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเปิดพื้นที่ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการร่วมสร้างความรู้ จึงไม่ใช่เพียงแนวทางการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังเป็นการขับเคลื่อนสังคมให้เกิดความเท่าเทียม ลดช่องว่างของอำนาจความรู้ และเสริมสร้างพลเมืองที่มีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม เปลี่ยนผู้เรียนจากผู้รับมาเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมสร้าง และร่วมเปลี่ยนแปลง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีชีวิต และมีพลังต่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2563) ที่กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทำให้ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างแท้จริง การเรียนรู้แบบร่วมกันสร้างสรรค์ (Co-Creation Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลอื่นอย่างหลากหลาย

การสร้างให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary learning) ผลจากการวิจัย ที่เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทำให้เกิดข้อค้นพบว่าความรู้จากศาสตร์เดียวมักไม่เพียงพอที่จะเข้าใจหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เช่น การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของ ศาสตร์ทางศิลปะเท่านั้น หากยังต้องพิจารณาปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วัฒนธรรม รวมถึงมิติด้านการเมืองและการบริหารจัดการ ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้ต้องอาศัยความรู้จากหลายศาสตร์ การเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนและชุมชนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ จึงต้องอาศัยการออกแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการหลากหลายศาสตร์เข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย การบูรณาการข้ามศาสตร์ในกระบวนการร่วมสร้างความรู้ ทำให้เกิดการมองเห็นปัญหาหรือโอกาสจากหลายมิติ นำไปสู่การตั้งคำถามใหม่ ๆ ที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบของวิชาใดวิชาหนึ่ง ตัวอย่างเช่น นักศึกษาศิลปะร่วมกับนักศึกษาสิ่งแวดล้อมและนักศึกษาสังคมศาสตร์ในการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจปัญหาขยะ โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สร้างความตระหนัก และถ่ายทอดเสียงของคนในชุมชน ขณะเดียวกันก็มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ วิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและพฤติกรรมกรรมการบริโภค ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ที่แตกต่างกันอย่างมีพลวัต เมื่อผู้เรียนได้ฝึกคิดแบบข้ามศาสตร์และทำงานร่วมกับชุมชน ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบ (system thinking) และการทำงานเป็นทีมแบบพหุวิทยาการ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังช่วยลดการแยกส่วนของความรู้และเปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมที่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่จริง เพราะความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรู้ที่ ถูกใช้จริง เข้าใจจริง และถูกยอมรับจริง โดยทั้งผู้เรียนและคนในชุมชน สอดคล้องกับ พระมหาอานนท์ อานนโหม, พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน, พระมหาโยธิน มหาวิโร และ แสงสุรีย์ ทองขาว (2566) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการผสมผสานระหว่างศาสตร์และศิลป์ของครูที่ใช้สอน และความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับในลักษณะให้เกิดความสัมพันธ์กันกับรายวิชาอื่น ๆ และผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างมากในยุคปัจจุบัน และครูในศตวรรษที่ 21 ก็จำเป็นต้องบูรณาการศาสตร์การสอน ด้วยการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการศึกษา

ค้นคว้าเพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นที่ผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นทีมและสามารถเรียนรู้ศาสตร์ความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน

สรุปได้ว่าผลการวิจัยที่เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ศิลปะ จากเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียนสู่รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและประสบการณ์จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงในสามด้านสำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทในการตั้งคำถาม ค้นคว้า ทดลอง และสะท้อนคิดผ่านกิจกรรมหลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน การเรียนรู้จึงไม่ได้เป็นเพียงการรับฟังครูเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้แบบร่วมกันสร้างสรรค์ (Co-Creation Learning) ที่ขยายบทบาทของชุมชนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เรียน ครู ช่างบ้าน และภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม ความรู้ที่ได้จึงมีความหลากหลายลึกซึ้ง และสะท้อนความจริงจากหลายมุมมอง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและชุมชน และการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary learning) ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาเข้าด้วยกัน เพื่อเข้าใจและแก้ปัญหาในโลกจริงอย่างรอบด้าน ผู้เรียนจึงได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้ไม่แยกส่วน และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

3. ผลการวิจัยที่สร้างให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้

ผลของกระบวนการวิจัยที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (PLAR) ในการร่วมพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก นอกจากกระบวนการดังกล่าวจะสร้างให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนานักศึกษาให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมการมีจิตสาธารณะแล้ว ยังก่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ Mahadew (2025) ที่กล่าวว่า แนวทางการวิจัยเชิงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (PLAR) ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบการวิจัยเชิงจริยธรรมที่มุ่งเน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน แนวทางนี้ส่งเสริมบทบาทของมหาวิทยาลัยในการมีส่วนร่วมกับสังคม และสนับสนุนการพัฒนาแนวคิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนผ่านหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การสนทนา (Dialogue) เป็นเครื่องมือสำคัญในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และส่งเสริมการฟังและเข้าใจมุมมองที่หลากหลาย ความเป็นธรรมทางความรู้ (Epistemic Justice) ส่งเสริมการยอมรับและให้คุณค่าต่อองค์ความรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและเสียงของผู้ที่ถูกกีดกันทางสังคม การสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหมาย (Meaningful Relationships) เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยเปิดโอกาสให้รู้สึกมีคุณค่า ได้รับการรับฟัง และเติบโตทั้งทางปัญญาและจิตใจ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) มุ่งให้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชีวิตจริง

ทั้งนี้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในงานวิจัย ได้มีการทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา (MOU) ร่วมกัน เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2564 ระหว่าง 1) จังหวัดสงขลา 2) เทศบาลนครสงขลา 3) สมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 4) ภาศึคนรักเมืองสงขลาสมาคม 5) บริษัท สงขลา เฮอริเทจ จำกัด 6) แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 7) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) และ 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นำโดยหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ โดยมีเป้าหมายในการสนับสนุนบุคลากรและพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการร่วมกัน ในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ของท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นพลเมืองสร้างสรรค์และมีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับ Molnar (2010) ซึ่งศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม ที่กล่าวว่า ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม สิ่งสุดท้ายที่สำคัญและต้องคำนึงถึงคือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน โดยควรคำนึงถึงการรักษาผลกระทบของการเรียนรู้ให้คงอยู่กับผู้เรียนและชุมชน ประเด็นความยั่งยืนในการเรียนรู้เพื่อการบริการถือเป็นสิ่งสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จต้องสามารถส่งเสริมคุณค่าความรับผิดชอบต่อสังคม และการเป็นพลเมืองที่ยั่งยืนให้กับผู้เรียน รวมถึงต้องสร้างความไว้วางใจระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาและครูผู้สอนต้องมีบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ รวมถึงงบประมาณ สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือเพื่อเป้าหมายในกาสร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นต่อเนื่องจนเป็นโครงการที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ Groot, Demeijer, Zweekhorst and Urias (2025) ที่กล่าวว่าหนึ่งในแนวโน้มสำคัญในปัจจุบัน คือ การส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมต่อสังคมโดยมีแนวทางแบบพหุภาคี โดยรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วนเข้าด้วยกัน ผ่านแนวทางการศึกษาที่มีการมีส่วนร่วม เช่น การเรียนรู้จากการบริการชุมชน ความพยายามทางการศึกษานี้มุ่งจัดการกับปัญหาสังคมที่ซับซ้อน โดยรวมผู้มีส่วนร่วมที่หลากหลาย เช่น นักวิชาการ นักศึกษา ผู้บริหาร องค์กร ชุมชน และประชาชน และสอดคล้องกับ Hakim (2022) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนควรมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในทุกมิติที่สนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถกำหนดคุณภาพของผลลัพธ์ทางการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมโลกในปัจจุบัน ซึ่งหมายความว่า การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรลุคุณภาพทางการศึกษา ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงกลายเป็นการสนับสนุนที่มีความหมายต่อการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพของการศึกษาปัจจุบัน

จากบันทึกข้อตกลงทางวิชาการดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565 ที่มุ่งเน้นการบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานร่วมกับชุมชน และเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีจิตสาธารณะ ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หลักสูตรนี้ได้รับการออกแบบโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ โดยชุมชนมีบทบาททั้งในฐานะผู้ร่วมออกแบบหลักสูตร พื้นที่เรียนรู้ และผู้ร่วมประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาโครงสร้างการจัดการ

เรียนรู้ในหลักสูตรใหม่นี้มีความชัดเจนในการวางแนวทางการปลูกฝังค่านิยมจิตสาธารณะของนักศึกษาในระยะยาว เริ่มจากชั้นปีที่ 1 ที่เน้นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานเรื่องจิตสาธารณะ การเรียนรู้จากแบบอย่างศิลปินจิตอาสา และการอบรมผ่านโครงการวิศวกรสังคมตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา จากนั้นในชั้นปีที่ 2 นักศึกษาจะได้ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อศึกษาและแก้ไขปัญหาผ่านองค์ความรู้ด้านศิลปะ เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับชุมชน ในชั้นปีที่ 3 นักศึกษาจะได้รับการฝึกฝนทักษะด้านการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชน โดยมีกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบที่ตอบโจทย์สังคม และในชั้นปีสุดท้ายจะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ เพื่อสั่งสมประสบการณ์จริงในการทำงานและการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทของสังคม

ตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ใช้หลักสูตรดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอน พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านค่านิยมจิตสาธารณะอย่างเด่นชัด และสามารถสร้างผลงานศิลปะที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างหลากหลาย การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ภายในมหาวิทยาลัย แต่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงในชุมชน ซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้เข้าใจชีวิตและปัญหาของผู้อื่นในสังคม มีโอกาสไตร่ตรองตนเอง และแสวงหาแนวทางในการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบริการสังคมยังช่วยกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวในการร่วมแก้ไขปัญหาสังคมร่วมกับสถาบันการศึกษา และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ และทัศนคติสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต กล่าวได้ว่าผลของการวิจัยครั้งนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระดับระบบและโครงสร้าง และเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะในระดับอุดมศึกษาได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ กันยารัตน์ เชี่ยวเวช และอาแว มะแสะ (2562) ที่กล่าวว่า ปัจจุบันการนำองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยเข้าไปในชุมชนผ่านงานบริการวิชาการ ซึ่งแนวคิดพันธกิจความผูกพันมหาวิทยาลัยกับสังคม (University Social Engagement หรือ Socially Engaged Scholarship) ได้ถูกนำมาใช้กับการปรับบทบาทของมหาวิทยาลัยทั่วโลกในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบการดำเนินพันธกิจความผูกพันภายใน (Internal Engagement) และพันธกิจความผูกพันภายนอกมหาวิทยาลัย (External Engagement) โดยหลักการพัฒนาพันธกิจความผูกพันมหาวิทยาลัยกับสังคม ประกอบด้วยหลักการ 4 ประการ ได้แก่ 1) การร่วมคิดและทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน (Partnership) 2) ผลที่เกิดขึ้นควรเป็นประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual benefits) 3) เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน และเกิดเป็นผลงานวิชาการ (Knowledge sharing and scholarship) และ 4) ผลที่เกิดขึ้นควรเป็นผลกระทบต่อสังคมที่สามารถประเมินได้ (Measurable social impact) และสอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, ชิดชนก เชิงขำ และเกษตรชัย และหิมา (2561) ที่กล่าวถึง การดำเนินกิจกรรมพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม จะทำให้นักวิชาการทางการศึกษาสามารถนำความรู้ประสบการณ์ไปถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาแก่ชุมชนในบริเวณพื้นที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ และในขณะเดียวกันข้อมูลความรู้จากชุมชนจะช่วยให้มหาวิทยาลัยได้มีพัฒนาการเรียนการสอน งานบริการวิชาการ และงานวิจัยชุมชน โดยองค์ความรู้เหล่านั้นจะได้รับการพัฒนาประยุกต์และถูกนำไปใช้ต่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมในและนอกพื้นที่ต่อไป มหาวิทยาลัยทุกสถาบันไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากความร่วมมือจากชุมชน เพราะความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นพลัง

สำคัญในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือกันจะเกิดจากสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนที่มีมาอย่างต่อเนื่องนอกจากนั้น หากมหาวิทยาลัยจะดำเนินการให้ได้ผลดีในทางวิชาการจะต้องมีการบูรณาการกันระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ และจะต้องผลักดันให้มีการจัดทำหลักสูตรใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีคุณลักษณะที่จะต้องสามารถเคลื่อนไหวไปตามความต้องการของสังคม และสามารถเชื่อมต่อกับสังคมได้ เพราะศาสตร์ในสาขาวิชาต่าง ๆ มีพลวัตรการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะทำให้มหาวิทยาลัยสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปะในการขับเคลื่อนและปลูกฝังการสร้างจิตสำนึกของนักศึกษาต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม โดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการถอดบทเรียนสำหรับผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร การสร้างค่านิยมจิตสาธารณะถือเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรทางศิลปะตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารหรือกรรมการหลักสูตรสามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้ โดยควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในท้องถิ่น เช่น ผู้นำชุมชน ศิลปินในท้องถิ่น นักวิชาการจากองค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้ การนำรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรสามารถทำได้ในหลายรูปแบบ ตามบริบทและความเหมาะสม ทั้งการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการบูรณาการในวิชาเรียนที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับชุมชน เช่น รายวิชาการออกแบบอย่างยั่งยืน รายวิชาศิลปะเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และสามารถพัฒนาเป็นวิชาใหม่ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตสาธารณะ เช่น รายวิชาศิลปะกับจิตสาธารณะ เป็นต้น รวมถึงสามารถนำไปใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน นอกจากนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น หลักสูตรระยะสั้นด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ หลักสูตรระยะสั้นด้านการสร้างนวัตกรรมชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นต้น

3) ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนศิลปะ การนำรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะไปประยุกต์ใช้นั้น ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน และการบริหารเวลาในการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมรูปแบบต่าง ๆ เนื่องจากบางกิจกรรมอาจใช้เวลามาก ผู้สอนจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่เหมาะสมกับความพร้อมของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรร่วมการจัดการเรียนรู้ และร่วมวัดประเมินผล และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การ

จัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและเกิดเครือข่ายในการพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยการวัดประเมิน ค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียน นอกจากใช้การสะท้อนคิด ยังสามารถใช้แนวทางการประเมินฐาน สมรรถนะ ที่เน้นการใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยอาจพัฒนาเกณฑ์ การประเมินค่านิยมจิตสาธารณะ ตามสมรรถนะหลัก 5 ประการ ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตัวเอง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม สมรรถนะการคิดขั้นสูง และสมรรถนะ การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ ในการวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวคิดในการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะที่ช่วยเสริมสร้างและ พัฒนาค่านิยมอันพึงประสงค์ในด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ โดย กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่นำไปสู่ จิตสำนึกการอยู่ร่วมกันในลักษณะของการบูรณาการความเป็นชาติพันธุ์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กนกวรรณ วังมณี. (2563). การพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ด้วยโปรแกรมการฝึกอบรมจิตสาธารณะ. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 48(3), 1-20.
- กมล โพธิเย็น. (2564). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 11-28.
- กันยารัตน์ เชี่ยวเวช และอาแว มะแส. (2562). การพัฒนาพันธกิจความผูกพันมหาวิทยาลัยกับสังคมผ่านงานบริการวิชาการสู่ชุมชน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร. 12(1), 510-530.
- โกวิทย์ พงษ์ภักดี. (2553). การใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชนบพร วัฒนสุขชัย. (2558). การเรียนรู้ด้วยการสะท้อนความคิดผ่านสมุดบันทึกภาพสำหรับนิสิตศิลปศึกษา. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 43(3), 109-121.
- ครุสภา. (2556). ข้อบังคับครุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2556.
- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ. 2 (28), 1-23.
- ชลนิศา ชุตินาสนทิต. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล ศรีใจ. (2565). การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าชุมชนสำหรับเยาวชน: กรณีศึกษางานลายคำสกุลช่างลำปาง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงจันทร์ วรคามิน, ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และยศวีร์ สายฟ้า. (2559). การศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดีคนเก่งของนักเรียนไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ดุขฎิ โยเหลา, วิไลลักษณ์ ลังกา, ศรีณย์ พิมพ์ทอง, และ นริสรา พิงค์โพธิ์สม. (2556). การประเมินผลจากการชมภาพยนตร์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, ชิตชนก เชิงเขาว์ และเกษตรชัย และหิม. (2561). แนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 16(2), 1-16.
- ธิดาภา สารปริง. (2567). กลวิธีการออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมืองบัณฑิตในวิถีชีวิตใหม่สำหรับนิสิตนักศึกษาหอพักมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลละอ อแสงสุข. (2552). จิตสำนึกสาธารณะในเยาวชน: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. (ทุนอุดหนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- บุญณรัตน์ พิษณุไพบูลย์. (2560) จิตวิทยาศิลปะ: สุนทรียศาสตร์เชิงประจักษ์. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 58.
- พระมหาอานนท์ อานนโทม, พระมหาอภิพงศ์ ภูริวิฑฒโน, พระมหาโยธิน มหาวิโร และ แสงสุรีย์ ทองขาว. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับทักษะครูไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 8(3), 218-232.
- พนา เจนจบ. (2566). การศึกษาจิตอาสาสมัครด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพื่อสนับสนุนการบริหารงานกิจการนักศึกษาของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิศูนย์นนทบุรี.
- ไพลิน ภูจินาพันธุ์. (2563). Sense of Belonging: พลเมืองกับความไม่เป็นอื่น. แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานคนไทย 4.0. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ลัดดาวลย์ เกษมเนตร, ประทีป จินน์ และทัศนาก ทอภักดี. (2547). รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะการศึกษาระยะยาว. เอกสารประกอบการประชุมสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วรรณิ เจตจำนงสุข. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกสาธารณะต่อสถาบัน สิ่งแวดล้อม และวิชาชีพ
ครู สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลยา ธรรมอภิบาล. (2555). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนิสิต ระดับ
ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา. ปริญญานิพนธ์การศึกษาคู่ขนานบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา. (2563) สร้างสรรค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจารณ์พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. กรุงเทพฯ: ตาตา พับลิเคชั่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ส เจริญ
การพิมพ์.
- ศตวรรษ มะละแหม. (2563). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวความคิดการ
เรียนรู้รับใช้สังคมและการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. คุษฏี
นิพนธ์ปรัชญาคู่ขนานบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร.
- ศักดิ์ ระเบียบ. (2543) กระบวนการกระจำค่านิยม. วารสารวิชาการ. 3(9), 55-63.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สหทยา วิเศษและคณะ. (2565). การพัฒนานวัตกรรมศิลปะชุมชนจากขยะรีไซเคิล โดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชน. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 7(1), 80-99.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2549). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสน กิรินวนันท์. (2562). การพัฒนาสังคมและชุมชนภายใต้จิตสาธารณะ. วารสารการเมืองการ
ปกครอง. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2560).
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2560).
ยุทธศาสตร์ชาติ20 ปี (พ.ศ. 2561-2580).
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552).กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ
พ.ศ.2552.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ: 21
เซ็นจูรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ,
พริกหวานกราฟฟิค.

หุทัย อาจปฐ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต
และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ ของ นักศึกษา
พยาบาล เขตกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต การพยาบาลศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Ammentorp, L. (2007) Imagining social change: Developing social consciousness in an
arts-based pedagogy, *Critical Social Studies*, 9(1), 38–52.

Baumann, S. E., Merante, M. M., Sylvain-Holmgren, M.-A., & Burke, J. G. (2021).
Exploring Community Art and Its Role in Promoting Health, Social Cohesion,
and Community Resilience in the Aftermath of the 2015 Nepal Earthquake.
Health Promotion Practice, 22(1), 111-121.

Brown, A. T. & Leavitt, K. (2009). Arts-Based Service Learning for Teaching Artists.
Tennessee Arts Commission.

Butterwick S. (2009). Creating Alternative Realities: Arts-Based Approaches to
Transformative Learning. In Mezirow, J., & Taylor, E. W. *Transformative
learning in practice: insights from community, workplace, and higher
education*. San Francisco CA: Jossey-Bass. 35-45.

Gregorová, A., & Heinzová, Z. (2023). The Civic-Minded Graduate Construct in the
Context of the Engaged University: A Case Study of a University from
Slovakia. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 27(4),
65–77.

Groot, L., Demeijer, F. A., Zweekhorst, M., & Urias, E. (2025). Multi-stakeholder
networks in the higher education context: a configurative literature review
of university-community interactions. *Journal of Higher Education Policy and
Management*, 1-19.

- Hakim, L. (2022). Strategies for Increasing Community Participation in Education Implementation in Madrasah Aliyah. *AL-ISHLAH: Jurnal Pendidikan*, 14(4), 6933-6940.
- Heines, M. E., Breed, C., Engemann, K., Knudsen, L., Colo, L., Ngcobo, S., & Pasgaard, M. (2024). Art, science, and life: where arts-based research and social-ecological transformation can meet. *Urban Transformations*, 6(1), 4.
- Jung, H., & Bae, J. (2025). Good friends, better society: Peer effects on civic-mindedness of elementary school students. *Children & Society*, 39(1), 322-342.
- Krensky, B., & Steffen, S. L. (2008). Arts-Based Service-Learning: A State of the Field. *Art Education*, 61(4), 13-18.
- Learning and Teaching Scotland. (2012). Developing global citizens within Curriculum for Excellence. Nort Lanarkshire: Whitelees Primary School.
- Leroux, K., & Bernadska, A. (2014). Impact of the arts on individual contributions to US civil society. *Journal of Civil Society*, 10(2), 144-164.
- Lin, A. & Hess, J. L., (2022) "Validating the Civic-Minded Graduate Scale in Engineering Education Using Mixed Methods", *Michigan Journal of Community Service Learning* 28(1).
- Mahadew, A. (2025). Participatory Action Learning and Action Research for Sustainable Learning in a Higher Education Context. *Educational Research for Social Change*, 14(1), 70-87.
- Matre, J. C., Bekkers, R., Huizinga, M., & de Wit, A. (2023). Civic-mindedness and discipline selection: do civically-minded students cluster within disciplines. *European Journal of Higher Education*, 14(2), 228-248.
- McCarthy, K.F., Ondaatje, E.H., Zakaras, L. & Brooks, A. (2004) *Gifts of the Muse: Reframing the Debate About the Benefits of the Arts*. USA: Rand Corporation.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative Dimensions of Adult Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (2000). *Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Mezirow, J., & Taylor, E. W. (2009). Transformative learning in practice: insights from community, workplace, and higher education. San Francisco CA: Jossey-Bass.
- Molnar, M. L. (2010). Arts-based service-learning: A curriculum for connecting students to their community. The University of Arizona.
- PERL. (2012). Learning to Transform Oneself and Society Education for Sustainable Living Policies and practices from around the world. Hedmark University College, Hamar, Norway.
- Rubin, C. L., Chomitz, V. R., Woo, C., Li, G., Koch-Weser, S., & Levine, P. (2021). Arts, Culture, and Creativity as a Strategy for Countering the Negative Social Impacts of Immigration Stress and Gentrification. *Health promotion practice*, 22(1_suppl), 131S–140S.
- Schlitz, M., Wiseman, R., Watt, C. & Radin, D. (2006) Of two minds: Skeptic-proponent collaboration within parapsychology, *British Journal of Psychology*, 97(3), 313 –322.
- Schlitz, M., Vieten, C. & Amorok, T. (2008) *Living Deeply: The Art and Science of Transformation*, Berkeley, CA: New Harbinger Publications.
- Smart, D., Sanson, A., Da Silva, L., & Toumbourou, J. (2000). The development of civic mindedness in Australian adolescents. *Family Matters*, 57, 4-9.
- Sipos, Y., Battisti, B. and Grimm, K. (2008). Achieving transformative sustainability learning: engaging head, hands and heart. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, Vol. 9 No. 1, pp. 68-86.
- Taylor, E. W. (2007). An update of transformative learning theory: A critical review of the empirical research (1999-2005). *International Journal of Lifelong Education*, 26, 173-191.
- Taylor, E. W. (2008). Transformative Learning Theory. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 119, 5-15.
- Taylor, E. W. (2009). Fostering Transformative Learning. In Mezirow, J., & Taylor, E. W. *Transformative learning in practice: insights from community, workplace, and higher education*. San Francisco CA: Jossey-Bass. 3-17.

- Trivic, Z., Tan, B. K., Mascarenhas, N., & Duong, Q. (2020). Capacities and Impacts of Community Arts and Culture Initiatives in Singapore. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 50(2), 85–114.
- UNESCO (2010). *The Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education*. UNESCO's Second World Conference on Arts Education held in Seoul, the Republic of Korea, on 25 – 28 May 2010.
- UNESCO (2005). *Learning To Do: Values for Learning and Working Together in a Globalized World: An Integrated Approach to Incorporating Values Education in Technical and Vocational Education and Training*. Manila: Asia-Pacific Network for International Education and Values Education.
- UNESCO (2002). *Learning to be: A holistic and integrated approach to values education for human development: Core values and the valuing process for developing innovative practices for values education toward international understanding and a culture of peace*. Bangkok: UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education.
- UNESCO (2015). *Global Citizenship Education*. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Vieten, C., Amorok, T. & Schlitz, M. (2008). Many paths, one mountain: An integral approach to the science of transformation, in Johnson, D.H. (ed.) *The Meaning of Life in the 21st Century: Tensions Among Science, Religion, and Experience*. New York: I Universe. 265-280.

ภาคผนวก ก
ผู้เชี่ยวชาญในงานวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัย ระยะที่ 1

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

1. ดร.กิตติรัตน์ ปลื้มจิตร มุลนิธิสยามกัมมาจล
(สัมภาษณ์วันที่ 5 ต.ค. 61 ณ มุลนิธิสยามกัมมาจล)
2. นางสมาลี สุวรรณกร บริษัท สิ้นไซโมเดล จำกัด วิสาหกิจเพื่อสังคม
(สัมภาษณ์วันที่ 12 ต.ค. 61 ณ โรงแรมโฆษะ จ.ขอนแก่น)
3. นางสาว พรทิพย์ ลิ้มปิยะโสภณ กลุ่ม 3C Project
(สัมภาษณ์วันที่ 25 ต.ค. 61 ณ สำนักงานกลุ่ม 3C Project)
4. ดร.ดนัย หวังบุญชัย ผู้จัดการแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ
สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สัมภาษณ์วันที่ 20 ธ.ค. 61 ณ ย่านเมืองเก่าสงขลา)
5. นายวัชพล หรั่งแพ นักจัดการความรู้ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
(สัมภาษณ์วันที่ 10 ธ.ค. 61 ณ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์)

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้และศิลปศึกษา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ทีศนา แหมมณี ราชบัณฑิต
(สัมภาษณ์วันที่ 7 ต.ค. 61 ณ ครุสภา)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิษฎา ทองสอาด ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา สถาบัน
อาศรมศิลป์
(สัมภาษณ์วันที่ 27 พ.ย. 61 ณ ย่านเมืองเก่าสงขลา)
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ ศูนย์เรียนรู้โองสั่น
(สัมภาษณ์วันที่ 19 พ.ย. 61 ณ ศูนย์เรียนรู้โองสั่น)
4. รองศาสตราจารย์ ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์ สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
(สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ วันที่ 15 ธ.ค. 61)
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประไพสิน จันทน์หอม สาขาวิชาศิลปศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ วันที่ 16 ธ.ค. 61)

ศิลปินที่ทำงานศิลปะเพื่อสังคม

1. นายปรีชา การุณ กลุ่มหมอลำหุ่นคณะเด็กเทวดา จ.มหาสารคาม
(สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ วันที่ 17 ธ.ค. 61)
2. นายสุรัช เสือสูงเนิน ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเบ็ง จ.ลพบุรี
(สัมภาษณ์ วันที่ 2 พ.ย. 61 ณ ศูนย์เรียนรู้ไทยเบ็ง จ.ลพบุรี)
3. นายสมฤทธิ์ เพชรคง ศูนย์ศิลปะวิถี จ.ตรัง

- (สัมภาษณ์ วันที่ 28 พ.ย. 61 ณ ศูนย์ศิลปะวิถึ จ.ตรัง)
4. นายธีรวุฒิ กล่อมแล้ว เครือข่ายอนุรักษ์เมืองเก่าแพร่ จ.แพร่
(สัมภาษณ์ วันที่ 22 พ.ย. 61 ณ ย่านเมืองเก่าสงขลา)
5. นางสาวดลพร ชนะชัย บริษัท Cloud-Floor จำกัด
(สัมภาษณ์ วันที่ 12 พ.ย. 61 ณ ย่านเมืองเก่าสงขลา)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของงานวิจัย

กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา

1. อาจารย์ ชิตี พฤกษ์อุดม	อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ดร.นวัตรกร อุมาศิลป์	อาจารย์ประจำหลักสูตรการออกแบบแฟชั่น
และสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
สงขลา
3. ดร.จเร สุวรรณชาติ	อาจารย์ประจำหลักสูตรสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วสิน ทับวงษ์	หลักสูตรสาขาวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
5. อาจารย์พลากร พันธุ์มณี	หลักสูตรทัศนศิลป์ และผู้อำนวยการสำนัก
ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ศรีวิชัย สงขลา

กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่

1. นาย สมศักดิ์ หวันหลิ๊ะเป๊ะ	อิหม่ามมัสยิดบ้านบน
2. นาย ดนัย โต๊ะเจ	ผู้ประสานงานชุมชนบ้านบน
3. นาย จักรกฤษณ์ ภัทรนิตย์	ประธานชุมชนเมืองเก่าสงขลา
4. นาง พิระเนตร บุญณะสิทธิ์	ประธานชุมชนตำบลหัวเขา หมู่ 7
5. นาง นัทธมน บุญยัง	ประธานชุมชนตำบลหัวเขา หมู่ 8
6. นาย ยุทธนา จิตต์โต๊ะหล้า	ประธานชุมชนตำบลหัวเขา หมู่ 3

กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระ หรือภาคเอกชน

1. นาย สืบสกุล ศรีสุข	ผู้อำนวยการภาคีคนรักสงขลาสมาคม
2. นาย วุฒิชัย เพชรสุวรรณ	กรรมการวิชาการ ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม
3. นาย ชรินทร์ สาครินทร์	ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา
4. นางสาว ปาริชาติ สอนสุภาพ	ประธานวิสาหกิจชุมชน Eco Tourism Songkhla
Thailand
5. นางสาว ดวงใจ นันทวงศ์	ประธานวิสาหกิจเพื่อสังคม บริษัทสงขลาเฮอริเทจ
6. นายธีรพล วาณิชชัง	ตัวแทนผู้ประกอบการย่านเมืองเก่าสงขลา

กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ

1. นายหมุดตะเหล็บ โหดหิม	ประธานที่ปรึกษานายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองสีหนคร
2. นางจุไรรัตน์ จันทรวงศ์	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ วัฒนธรรม
จังหวัดสงขลา
3. นายอนันต์ อารังวิเศษ	นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ชำนาญการ
ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม ภาคที่ 11

4. ดร.दनัย หวังบุญชัย

ผู้จัดการแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

5. นายวัชพล หรั่งแพ

นักจัดการความรู้ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

กลุ่มศิลปินในพื้นที่

1. นายผดุงเกียรติ รัตนศรี

ศิลปินดีเด่นจังหวัดสงขลา

2. นายสุบิน เมืองจันทร์

ศิลปินดีเด่นจังหวัดสงขลา

3. นางมณีรัตน์ ศรีคำภา

ศิลปินดีเด่นจังหวัดสงขลา

4. นายชัยศักดิ์ ชัยบุญ

ศิลปินดีเด่นจังหวัดสงขลา

5. นายอภิชาติ คัญพะชา

ศิลปินดีเด่นจังหวัดสงขลา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ข
แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นคำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
1. ด้านองค์ประกอบของค่านิยมจิตสาธารณะ	- องค์ประกอบของค่านิยมจิตสาธารณะควรมีองค์ประกอบหลักใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความคิด 2) ด้านจิตใจ และ 3)ด้านทักษะ	“...ในการสอนค่านิยมต้องสอนแบบองค์รวม เราเรียกว่า Head Heart Hand คือต้องให้ทั้งความรู้ความคิด สอนทั้งในเรื่องจิตใจ และให้เค้าได้ฝึกปฏิบัติ...” “...การสอนเรื่องจิตสาธารณะไม่ใช่การสอนเพียงด้านจิตใจเท่านั้น ต้องเริ่มจากการให้ความรู้ ความเข้าใจ รวมไปถึงการกระตุ้นให้เกิดการคิด ตระหนักถึงปัญหา และการคิดวิเคราะห์ถึงแนวทางในการแก้ปัญหา และที่เรียกว่าการสร้างการเปลี่ยนแปลง คือกล้าที่จะลงมือปฏิบัติ...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
2. ด้านหลักการของรูปแบบการเรียนรู้	- หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม	“...ต้องจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สังคมก็เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ได้แยกขาดกัน ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจว่า ชีวิต ศิลปะ สังคม เป็นเรื่องเดียวกัน ศิลปะต้องบูรณาการกับชีวิต และสังคม...” “...ควรเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งทางด้าน กาย ใจ ปัญญา สังคม ...” “... การสร้างความเปลี่ยนแปลงต้องสร้างจากภายในสู่ภายนอก การจัดการเรียนรู้จึงต้องเน้นความสมดุลและเป็นองค์รวม เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อตัว...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
2. ด้านหลักการของรูปแบบการเรียนรู้ (ต่อ)	- หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงกับชุมชน	“การเรียนรู้ของเราในปัจจุบัน เป็นการเรียนรู้ที่ไกลตัว เรียกว่าความรู้มือสอง มือสาม การเรียนรู้แบบไกลตัวทำให้ผู้เรียนถอยห่างจากชุมชน ถอยห่างจากสังคม ซึ่งเป็นค่านิยมที่น่ากลัวนะ ต้องหันกลับมาใช้เครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนซึมซับรับรู้ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสังคม เชื่อมโยงกับชุมชน...” “...ต้องให้ผู้เรียนได้เข้าไปสัมผัส เรียนรู้ด้วยตนเอง ในมิติของสังคม ในมิติของวัฒนธรรม และต้องเป็นการเข้าไปสัมผัสแบบละเอียด ต้องให้เค้าได้เรียนรู้ชุมชนและท้องถิ่นจากประสบการณ์ตรง และให้การเรียนรู้เข้าไปอยู่ในหัวใจจิตใจของผู้เรียนแต่ละคน...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
2. ด้านหลักการของรูปแบบการเรียนรู้ (ต่อ)	- หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบอย่างที่ดีจากต้นแบบ	“...ในการจัดการเรียนรู้ สิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนได้ดีคือการมีบุคคลต้นแบบ อาจเป็นศิลปินในชุมชนหรือครูช่างภูมิปัญญาที่ทำงานเพื่อส่วนรวม การพบเจอบุคคลตัวอย่าง และได้ทำกิจกรรมร่วมกันจะช่วยให้มุมมองและวิธีคิดของผู้เรียนได้...” “...แบบอย่างคนดีคนที่ทำประโยชน์เพื่อสังคมเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการเรียนรู้ เราต้องค้นหาทุนทางสังคมด้านนี้ให้หลากหลาย เพื่อมาร่วมกันหล่อหลอมผู้เรียน การออกแบบการเรียนรู้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการร่วมมือจากหลายฝ่าย มาร่วมเป็นแบบอย่างและทำงานไปพร้อมกับผู้เรียน...” “...จากประสบการณ์ตรงของตนเอง ความเปลี่ยนแปลงเกิดจากการมีแบบอย่างที่ดี เมื่อเรามีคนที่เป็นบุคคลต้นแบบ มันเหมือนเป็นตัวกระตุ้นให้เราอยากเป็นคนดี อยากทำความดี ดังนั้นจึงคิดว่าการเรียนรู้จากต้นแบบเป็นสิ่งสำคัญ...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
2. ด้านหลักการของรูปแบบการเรียนรู้ (ต่อ)	- หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม	“...ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดในด้านหลักการสอน เราปรับแนวทางการสอนศิลปะแบบตะวันตก ซึ่งปลูกฝังให้ศิลปินเน้นการสร้างตัวตน สร้างอัตตา ต้องสร้าง อัตลักษณ์ ตนเอง ต้องเป็นใหญ่ ต้องปรับหลักคิดตรงนี้ โดยใช้แนวคิดแบบตะวันออก ซึ่งศิลปินละตัวตนให้ละวาง และทำเพื่อส่วนรวม การเรียนรู้ศิลปะจึงต้องเน้นการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและสังคม...” “...สิ่งสำคัญคือ ต้องเน้นให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบริการชุมชน เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ความสามารถ ช่วยชุมชนหรือช่วยสังคม และสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม ปัจจุบัน การออกไปบริการชุมชนช่วยปลูกฝังเรื่องหน้าที่พลเมือง...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
2. ด้านหลักการของรูปแบบการเรียนรู้ (ต่อ)	- หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากภายใน	“...การสร้างการเรียนรู้ต้องพัฒนาทั้งภายในและภายนอก จิตสาธารณะเป็นเรื่องของการทำเพื่อสังคม เป็นบริบทภายนอก แต่ต้องไม่มุ่งให้ความสำคัญแค่กิจกรรมเพื่อสังคม เมื่อทำกิจกรรมแล้วต้องพัฒนาด้านใน จากการสะท้อนคิด การใคร่ครวญถึงคุณค่าที่เกิดขึ้น...” “...ในการพัฒนาค่านิยมการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญเป็นสิ่งสำคัญทางพุทธศาสนาเรียกว่า โยนิโสณมสิการสามารถนำมาประยุกต์ให้ได้ เราต้องเรียนรู้ผ่านการคิด...” “...การจัดการเรียนรู้ควรเน้นการสะท้อนคิด ผมใช้หลักการว่า ให้ผู้เรียนสื่อสารภายในและเชื่อมโยงกับชีวิต และพบว่าผู้เรียนปัจจุบันไม่ค่อยได้สื่อสารกับภายใน จึงมักได้รับความรู้ที่เกิดจากการครอบงำ การสื่อสารจากภายในจะทำให้เค้าเข้าใจตนเองและสร้างความเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
3. ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้	วัตถุประสงค์การเรียนรู้ควร มุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียนอย่าง สมดุลตามองค์ประกอบของ ค่านิยมจิตสาธารณะ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความคิด ด้านจิตใจ ด้านทักษะ	“...กำหนดวัตถุประสงค์ควรมี 3 ข้อ คือในด้านความรู้ความคิด ให้ความรู้ และฝึกให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหา ด้าน จิตใจ เน้นสร้างแรงบันดาลใจและ สร้างความภูมิใจให้กับผู้เรียน และ ด้านทักษะ เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะ ในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม วัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อนี้จะเชื่อมโยง กัน นำไปสู่การพัฒนาจิตสาธารณะ ของผู้เรียนอย่างครอบคลุม...” “...กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของค่านิยมจิต สาธารณะ ที่ต้องการใช้ในการพัฒนา ผู้เรียน คือ Head Heart Hand วัตถุประสงค์จะนำไปสู่การออกแบบ กระบวนการในการพัฒนาผู้เรียน และต้องวัด ประเมินผลตาม วัตถุประสงค์ทั้งสามด้านนี้...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
4. ด้านสาระการเรียนรู้	- ควรมีสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับความสำคัญของจิตสาธารณะ และความเป็นพลเมืองที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน - ควรมีสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับงานศิลปะเพื่อสังคม	“...ควรกำหนดเนื้อหาเรื่องความสำคัญของจิตสาธารณะ ให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจ ว่าจิตสาธารณะมีความสำคัญอย่างไรกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม ทั้งในสังคมไทยและในสังคมโลก...” “...ควรเน้นเนื้อหาด้านความเป็นพลเมืองให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างและความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดี รวมถึงอาจมีบุคคลต้นแบบมาบรรยายให้ผู้เรียน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ สิ่งสำคัญคือกว่าการให้ความรู้ คือการสร้างแรงบันดาลใจ...” “...ต้องให้ความรู้เรื่องศิลปะเพื่อสังคม เพราะระบบการศึกษาที่สอนศิลปะของบ้านเรายังไม่ได้สอนเรื่องนี้มากนัก ศิลปะที่ผู้เรียนรู้จักมักจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ แต่ในปัจจุบันโลกนี้เปลี่ยนไปมาก มีรูปแบบงานศิลปะเพื่อสังคมมากมาย และทั่วโลกมีการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคม ดังนั้นต้องให้ความรู้กับผู้เรียนมาก ๆ ว่าเค้าสามารถใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะไปใช้ในการพัฒนาสังคมได้อย่างไร...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็น คำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตาม ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
5. ด้าน กระบวนการ จัดการ เรียนรู้	- ควรเน้นกระบวนการ เรียนรู้นอกห้องเรียน และ การเชื่อมโยงกับชุมชน	“...ต้องค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ ที่แต่เดิมอยู่แต่ภายในห้องเรียนให้ค่อย ๆ ออกไปหาชุมชน ที่ละน้อยก่อน แล้วค่อย ๆ เพิ่มขึ้น จนผู้เรียนเริ่มเชื่อมโยงกับชุมชนและค่อย ๆ รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน...” “...เราต้องเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน ให้เคารพและเห็นคุณค่าของชุมชนของตน ซึ่งศิลปะเป็นเครื่องมือที่ดีมากในการสร้างการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งผมใช้กิจกรรมศิลปะเสมอในการสร้างให้เด็กเชื่อมโยงกับชุมชน เช่น การทำแผนที่วัฒนธรรมแผนที่เดินดิน เป็นต้น...” “...กิจกรรมศิลปะที่เน้นการฝึกให้ผู้เรียนได้สังเกตชุมชน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นชีวิต มองเห็นคน มองเห็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวว่าชุมชนของตนเป็นอย่างไร ให้เขาเข้าใจบริบทของชุมชน ...” “...การทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมของนักศึกษาต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ให้นักศึกษาและชุมชนมีส่วนในการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมสร้างสรรค์...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็น คำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ตาม ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
5. ด้าน กระบวนการ จัดการ เรียนรู้ (ต่อ)	- ควรเน้นกระบวนการ จัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ แก้ปัญหา ได้เรียนรู้จากการ ปฏิบัติและได้ทำกิจกรรม เพื่อสังคม	“...เชื่อมโยงนักศึกษากับชุมชนด้วยกิจกรรมศิลปะ ดั้งเดิมในท้องถิ่น หรือศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งในสมัย โบราณกิจกรรมศิลปะรูปแบบนี้มีได้มุ่งเน้นการทำ ประโยชน์เพื่อตนเอง แต่กิจกรรมศิลปะพื้นบ้านจะ เน้นการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และเน้นการรับใช้ สังคม การไปช่วยทางหยวกตกแต่งวัด เป็นการ ทำบุญ ที่เรียกว่าศิลปะเพื่อสาธารณะกุศล กิจกรรม ศิลปะต้องเอากุศлна...” “...เน้นการเข้าไปสัมผัสและเรียนรู้ชุมชนจริง ๆ จะทำให้ นักศึกษามองเห็นปัญหา มองเห็นจุดที่ควร เข้าไปแก้ไขหรือพัฒนา ตระหนักว่าเราต้องมีส่วนใน การเข้าไปช่วยเหลือสังคม...” “...ควรเน้นการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อ สังคม หาโอกาสในการสร้างกิจกรรมที่ช่วยให้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการรวมพลังกัน เพื่อสร้างให้ เกิดประโยชน์แก่สังคม เมื่อเกิดผลสำเร็จในสิ่งที่วาง เป้าหมายไว้ แล้วจะรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งใน การทำให้สังคมดีขึ้น...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็น คำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ตาม ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
5. ด้าน กระบวนการ จัดการ เรียนรู้ (ต่อ)	- ควรเน้นกระบวนการ เรียนรู้จากประสบการณ์ ตรงเน้นการปฏิบัติการและ การมีส่วนร่วมกับชุมชน	“...การสร้างค่านิยมไม่ใช่การติดตา ตอนกิ่งหรือ เสียบยอด แต่ต้องเป็นการเพาะเมล็ดให้เกิดรากแก้ว ดังนั้นต้องเรียนรู้จากชีวิตจริง กับชุมชนจริง เรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ให้ผู้เรียนได้เห็นสังคม เชื่อมโยงกับชุมชน ให้ผู้เรียนเกิดรากแก้วที่เชื่อมกับ ชุมชน ไม่แยกส่วนจากกัน...” “...กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องพานักศึกษา เข้าไปเห็นต้นตอของปัญหาจริง ๆ เค้าจะได้มองเห็น และตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้น และเกิดความอยากที่จะ มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ตัวอย่างเช่น จะสอนเรื่อง จิตสำนึกการทิ้งขยะ ง่ายนิดเดียว ก็ลองพานักศึกษา ไปดูบ่อขยะ ไปดูคนเก็บขยะ ไปดูน้ำเน่า น้ำเสีย ให้ เห็นว่าปัญหาส่วนหนึ่งก็มาจากพวกเขาเอง จะนั่งดูตาย ไม่ได้...” “...ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญ ศิลปะเป็น เรื่องของการสร้างสรรค์ แต่สิ่งสำคัญคือจะ สร้างสรรค์อย่างไรให้เกิดประโยชน์เพื่อสังคม ต้องฝึก ให้นักศึกษาได้ร่วมกันคิดอย่างสร้างสรรค์ และ สร้างสรรค์ผลงานที่สอดคล้องกับความต้องการ ชุมชนได้อย่างแท้จริง...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็น คำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ตาม ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
5. ด้าน กระบวนการ จัดการ เรียนรู้ (ต่อ)	- ควรเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนจากต้นแบบที่ดี - กระบวนการจัดการเรียนรู้ควรเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนคิด	“...จากประสบการณ์ตรงของตนเอง ความเปลี่ยนแปลงเกิดจากการมีแบบอย่างที่ดี เมื่อเรามีคนที่เป็บบุคคลบันดาลใจ มันเหมือนเป็นตัวกระตุ้นให้เราอยากเป็นคนดี อยากทำความดี ดังนั้นจึงคิดว่าการเรียนรู้จากต้นแบบเป็นสิ่งสำคัญ...” “...ผู้เรียนโดยเฉพาะเยาวชนมักจะทำตามเพื่อนหรือทำตามไอดอลของเขา ถ้ามีคนที่เป็แบบอย่างในสายเดียวกัน เช่น ถ้าเค้าเรียนศิลปะ ก็จะมีศิลปินเป็นแบบอย่าง ดังนั้นในการสร้างจิตสำนึกถ้าหากเค้าได้รับแรงบันดาลใจจากต้นแบบที่ดี ก็จะช่วยผลักดันให้เค้าพัฒนาตนเองได้มากขึ้น...” “...ต้องฝึกกระบวนการคิดใคร่ครวญ ให้ผู้เรี้นรู้จักถอดรหัส ถอดความคิดให้ถึงแก่นถึงราก ซึ่งครูผู้สอนต้องรู้จักตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิด...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็น คำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตาม ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
6. ด้านการวัด ประเมินผล (ต่อ)	- ควรวัดประเมินผลโดย เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิด	“...ของมูลนิธิสยามกัมมาจลเราประเมินผลโดยใช้หลักการสะท้อนคิด ที่เรียกว่าการประเมินเสริมพลัง ซึ่งเป็นการร่วมอภิปรายถึงความประทับใจจากการทำโครงการเพื่อสังคม พูดถึงบริบท กระบวนการทั้งหมด ว่าสำเร็จหรือไม่สำเร็จอย่างไร แต่สิ่งที่ไม่สำเร็จ เราไม่ได้พูดเพื่อติเตียน แต่เพื่อวางเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาให้ดีขึ้นในอนาคต...” “...การประเมินควรจัดให้นักศึกษาร่วมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนคิดร่วมกัน ให้เค้าได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตัวเองอย่างอิสระ ได้กล่าวถึงความรู้สึกของตนเอง และแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่ม...” “...สิ่งสำคัญของการประเมินในเรียนรู้เชิงคุณค่า คือการสะท้อนคิด โดยการสะท้อนคิดผ่านงานศิลปะก็ได้ ให้เขาได้ทบทวนถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น หลังจากการทำประโยชน์เพื่อสังคม ความภูมิใจ ความสุข จะสร้างให้เกิดเป็นค่านิยม...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็น คำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตาม ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
6. ด้านการวัด ประเมินผล (ต่อ)	- การวัดประเมินผล ควรจัด เวทีให้นักศึกษาได้นำเสนอ ผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับชุมชน ให้ชุมชนร่วมชื่น ชมผลงาน เพื่อความภูมิใจ ของผู้เรียน	“.... การประเมินอยากให้จัดแสดงผลงานของผู้เรียน นำเสนอสู่ชุมชน ให้ชุมชนได้วิพากษ์วิจารณ์ และร่วมชื่นชมผลงานของผู้เรียน ให้เขาเกิดความภาคภูมิใจ ว่าผลงานได้ใช้ประโยชน์จริง ๆ ในชุมชน และให้ชุมชนได้เป็นผู้ประเมินผลงานของผู้เรียน ว่าจะสามารถนำไปใช้หรือพัฒนาต่อยอดได้อย่างไรต่อไป...” “...การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับมุมมองและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียน...” “ในมุมมองของผม การนำเสนอผลงานของผู้เรียนสู่ชุมชนและการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนและคำแนะนำที่มีคุณค่า ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการพัฒนาทักษะและความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในอนาคต...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็น คำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตาม ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
7. ด้าน บรรยากาศการ เรียนและสิ่ง สนับสนุนการ เรียนรู้	- ควรเน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข - ควรเน้นบรรยากาศการทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน - ครูต้องเป็นผู้ประสานงานที่ดี เน้นการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านองค์ความรู้ งบประมาณ และความต่อเนื่องยั่งยืน	“.... จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมา บรรยากาศทางการเรียนที่มีความสุขเป็นสิ่งสำคัญมาก การที่ผู้เรียนทำงานอย่างมีความสุข ครูผู้สอนกับผู้เรียนมีความเป็นกันเอง คุยกันได้อย่างเปิดใจ เราต้องถอดความเป็นครูอาจารย์และร่วมเรียนรู้ไปกับผู้เรียน...” “.... ในการทำงานศิลปะเพื่อสังคม ควรเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม อาจทำเป็นโครงงาน ให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นทีม ได้ช่วยเหลือกัน การทำงานร่วมกันเป็นการเรียนรู้เรื่องจิตสาธารณะอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ความสำเร็จเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน...” “...การทำงานศิลปะเพื่อสังคมนั้น เครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะอย่าลืมว่า การทำกิจกรรมในชุมชนแต่ละโปรเจกต์ ต้องใช้เงิน และต้องประสานงานกับหลายฝ่าย ครูผู้สอนต้องมีอีกบทบาทหนึ่งคือเป็นนักประสาน หากความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานมากมายที่พร้อมสนับสนุนการทำกิจกรรมเพื่อสังคม การสนับสนุนอาจเป็นทั้งการให้องค์ความรู้ บุคลากร หรือเงินทุน ที่สำคัญคือการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่าย เพราะการทำงานศิลปะเพื่อสังคมต้องมีความต่อเนื่องและยั่งยืน...”

ตารางสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ประเด็น คำถาม	สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตาม ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ
8. ประเด็น สำคัญอื่น ๆ	- การเลือกพื้นที่ชุมชนมีความสำคัญ ควรเลือกพื้นที่ชุมชนที่ไม่มีปัญหาความขัดแย้งรุนแรง ไม่มีอันตรายต่อผู้เรียน - ในการฝึกทำงานจิตสาธารณะของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีควรกำหนดปัญหาให้เหมาะสมกับความสามารถผู้เรียน ไม่ควรให้แก้ปัญหาชุมชนที่ซับซ้อนหรือยากเกินไป - การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อสังคมต้องเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง	“...การจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน การคัดเลือกชุมชนเป็นสิ่งสำคัญมาก ต้องเลือกชุมชนที่ให้ความร่วมมือ อยู่ใกล้พื้นที่มหาวิทยาลัยที่ผู้เรียนสามารถเดินทางไปได้สะดวก ไม่มีอันตรายต่อผู้เรียน เช่น ไม่มีความรุนแรง ไม่มีปัญหาอาชญากรรม ซึ่งพวกนี้แกล้งและถ้าผู้เรียนได้รับอันตราย เรารับผิดชอบไม่ไหว อีกสิ่งหนึ่งคือต้องเลือกชุมชนที่สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ไม่มีความขัดแย้งรุนแรง เคยเจอชุมชนที่ขัดแย้งกับหน่วยงานภาครัฐ แล้วจะให้นักศึกษาไปช่วยประท้วง แบบนี้ไม่ได้ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ...” “...การกำหนดโจทย์ให้ผู้เรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ ต้องให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ไม่ยากจนเกินไป บางทีปัญหาของชุมชน มีมาก และยากมาก เราก็แก้ไม่ไหว นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงเรื่องงบประมาณที่เพียงพอด้วย...” “...ต้องอย่าลืมข้อสำคัญว่าการทำกิจกรรมศิลปะสาธารณะ แต่ต้องเป็นกิจกรรมศิลปะที่สร้างประโยชน์เพื่อสาธารณะจริง ๆ มิใช่แค่ทำผลงานไปวางในที่สาธารณะ...”

ภาคผนวก ค
ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนในแต่ละวงรอบ

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 1

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้และความคิด						
1. ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าการมีจิตสาธารณะมีความสำคัญอย่างไรต่อตัวข้าพเจ้าและสังคม	2.70	0.47	ปานกลาง	4.35	0.49	มาก
2. ข้าพเจ้าสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างดี	2.40	0.50	น้อย	4.05	0.22	มาก
3. ข้าพเจ้าสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้	2.75	0.44	ปานกลาง	4.15	0.37	มาก
4. ในการการแก้ปัญหาของชุมชน ข้าพเจ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่าย	2.40	0.50	น้อย	4.35	0.49	มาก
5. ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้	2.10	0.31	น้อย	4.05	0.22	มาก
6. ข้าพเจ้าสามารถสามารถคิดวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบ	2.85	0.37	ปานกลาง	4.15	0.37	มาก
7. ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าศิลปะมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมได้ในรูปแบบใดบ้าง	2.05	0.22	น้อย	4.45	0.51	มาก
8. ข้าพเจ้าคิดว่าสามารถใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะไปทำประโยชน์เพื่อสังคมได้อย่างไร	2.00	0.00	น้อย	4.45	0.51	มาก
9. ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการศาสตร์ทางศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี	1.75	0.44	น้อย	3.50	0.51	มาก
ภาพรวมด้านความรู้และความคิด	2.23	0.34	น้อย	3.93	0.34	มาก

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 1 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ						
10. ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมร่วมกับเพื่อน ๆ และชุมชน	2.85	0.37	ปานกลาง	4.15	0.37	มาก
11.ในการทำงานเป็นทีม ข้าพเจ้าจะอาสารับงานหลัก เพื่อให้ทีมประสบความสำเร็จ	3.05	0.60	ปานกลาง	4.30	0.57	มาก
12.ข้าพเจ้าพร้อมเปิดใจรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงาน	3.00	0.46	ปานกลาง	4.45	0.51	มาก
13. ถ้าสังคมดีเราก็จะได้รับผลดีด้วยเช่นกัน เพราะเราคือส่วนหนึ่งของสังคม	3.00	0.46	ปานกลาง	4.25	0.44	มาก
14.ข้าพเจ้าชอบพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสังคมร่วมกันอย่างมีเหตุผล	3.10	0.45	ปานกลาง	4.10	0.31	มาก
15.การได้ทำงานศิลปะเพื่อสังคมคือสิ่งที่ข้าพเจ้าภูมิใจ และข้าพเจ้าพร้อมทำงานที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด	2.65	0.59	ปานกลาง	4.05	0.22	มาก
16. ข้าพเจ้ามีความพร้อมและยินดีสละเวลาในการร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม	2.00	0.00	น้อย	3.45	0.51	ปานกลาง
17. ข้าพเจ้าอยากมีส่วนร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง	2.25	0.44	น้อย	4.10	0.31	มาก
18.ข้าพเจ้ามีเป้าหมายว่าอยากทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม อย่างสม่ำเสมอในอนาคต	2.55	0.28	ปานกลาง	4.18	0.24	มาก
ภาพรวมด้านจิตใจ	2.85	0.37	ปานกลาง	4.25	0.44	มาก

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 1 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะ						
19. ข้าพเจ้ามีทักษะในการลงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และศึกษาบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.60	0.50	ปานกลาง	4.15	0.37	มาก
20. ข้าพเจ้ามีทักษะในการติดต่อประสานงานพูดคุยกับคนในชุมชน และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและคนในชุมชนอยู่เสมอ	2.75	0.44	ปานกลาง	4.45	0.51	มาก
21. ข้าพเจ้ามีทักษะในการนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และพร้อมรับฟังเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น	2.35	0.49	น้อย	4.05	0.22	มาก
22. ข้าพเจ้ามีทักษะในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.65	0.49	ปานกลาง	4.20	0.41	มาก
23. หากพบว่าในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมข้าพเจ้าขาดทักษะในเรื่องใด ข้าพเจ้ามีความสามารถในการแสวงหา ฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างดี	2.10	0.55	น้อย	3.80	0.70	มาก
24. ข้าพเจ้าสามารถใช้ทักษะความสามารถทางศิลปะเพื่อบูรณาการร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี	1.50	0.51	น้อย	3.25	0.44	ปานกลาง
25. ข้าพเจ้ามีเครือข่ายของเพื่อนในศาสตร์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติและแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน	1.85	0.37	น้อย	3.85	0.59	มาก
26. ข้าพเจ้ามีการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม	1.90	0.31	น้อย	3.95	0.22	มาก
27. เครือข่ายของข้าพเจ้ามีการวางแผนในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	1.40	0.50	น้อย	3.75	0.44	มาก
ภาพรวมด้านทักษะ	2.00	0.40	น้อย	3.95	0.32	มาก
ภาพรวมวงรอบที่ 1	2.05	0.28	น้อย	4.05	0.28	มาก

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ในภาพรวม วงรอบที่ 1

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1						
ด้านความรู้และความคิด	2.23	0.34	น้อย	3.93	0.34	มาก
องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ	2.55	0.28	ปานกลาง	4.18	0.24	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะ	2.00	0.40	น้อย	3.95	0.32	มาก
ภาพรวมวงรอบที่ 1	2.05	0.28	น้อย	4.05	0.28	มาก

ตารางผลการเปรียบเทียบระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ในวงรอบที่ 1

องค์ประกอบของค่านิยม						
การมีจิตสาธารณะ	การวัดผล	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้และความคิด	ก่อนเรียน	2.23	0.34	15.84	38.00	.00**
	หลังเรียน	3.93	0.34			
องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ	ก่อนเรียน	2.55	0.28	19.69	38.00	.00**
	หลังเรียน	4.18	0.24			
องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะ	ก่อนเรียน	2.00	0.40	17.09	38.00	.00**
	หลังเรียน	3.95	0.32			
ภาพรวมวงรอบที่ 1	ก่อนเรียน	2.05	0.28	22.89	38.00	.00**
	หลังเรียน	4.05	0.28			

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 2

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้และความคิด						
1. ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าการมีจิตสาธารณะมีความสำคัญอย่างไรต่อตัวข้าพเจ้าและสังคม	3.00	0.00	ปานกลาง	4.15	0.37	มาก
2. ข้าพเจ้าสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างดี	2.00	0.00	น้อย	4.60	0.50	มากที่สุด
3. ข้าพเจ้าสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้	2.70	0.47	ปานกลาง	4.20	0.41	มาก
4. ในการการแก้ปัญหาของชุมชน ข้าพเจ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่าย	2.20	0.41	น้อย	4.30	0.47	มาก
5. ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้	2.05	0.22	น้อย	4.25	0.44	มาก
6. ข้าพเจ้าสามารถสามารถคิดวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบ	3.00	0.00	ปานกลาง	4.40	0.50	มาก
7. ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าศิลปะมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมได้ในรูปแบบใดบ้าง	2.10	0.31	น้อย	4.10	0.31	มาก
8. ข้าพเจ้าคิดว่าสามารถใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะไปทำประโยชน์เพื่อสังคมได้อย่างไร	2.15	0.37	น้อย	4.50	0.51	มากที่สุด
9. ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการศาสตร์ทางศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่นๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี	1.75	0.44	น้อย	3.55	0.51	มาก
รวมด้านความรู้และความคิด	2.38	0.22	น้อย	3.85	0.37	มาก

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ						
10. ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมร่วมกับเพื่อน ๆ และชุมชน	2.70	0.47	ปานกลาง	4.20	0.41	มาก
11.ในการทำงานเป็นทีม ข้าพเจ้าจะอาสารับงานหลัก เพื่อให้ทีมประสบความสำเร็จ	2.50	0.51	ปานกลาง	4.45	0.51	มาก
12.ข้าพเจ้าพร้อมเปิดใจรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงาน	3.05	0.60	ปานกลาง	4.30	0.47	มาก
13. ถ้าสังคมดีเราก็จะได้รับผลดีด้วยเช่นกัน เพราะเราคือส่วนหนึ่งของสังคม	3.20	0.77	ปานกลาง	4.35	0.49	มาก
14.ข้าพเจ้าชอบพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสังคมร่วมกันอย่างมีเหตุผล	3.15	0.59	ปานกลาง	4.25	0.44	มาก
15.การได้ทำงานศิลปะเพื่อสังคมคือสิ่งที่ข้าพเจ้าภูมิใจ และข้าพเจ้าพร้อมทำงานที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด	3.00	0.79	ปานกลาง	4.15	0.37	มาก
16. ข้าพเจ้ามีความพร้อมและยินดีสละเวลาในการร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม	2.20	0.41	น้อย	4.00	0.00	มาก
17. ข้าพเจ้าอยากมีส่วนร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง	2.00	0.00	น้อย	3.70	0.47	มาก
18.ข้าพเจ้ามีเป้าหมายว่าอยากทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม อย่างสม่ำเสมอในอนาคต	2.00	0.00	น้อย	4.45	0.51	มาก
รวมด้านจิตใจ	2.35	0.24	น้อย	4.33	0.37	มาก

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะ						
19. ข้าพเจ้ามีทักษะในการลงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และศึกษาบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.35	0.49	น้อย	4.05	0.22	มาก
20. ข้าพเจ้ามีทักษะในการติดต่อประสานงานพูดคุยกับคนในชุมชน และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและคนในชุมชนอยู่เสมอ	2.40	0.50	น้อย	4.45	0.51	มาก
21. ข้าพเจ้ามีทักษะในการนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และพร้อมรับฟังเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น	2.25	0.44	น้อย	4.20	0.41	มาก
22. ข้าพเจ้ามีทักษะในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.60	0.50	ปานกลาง	4.00	0.00	มาก
23. หากพบว่าในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมข้าพเจ้าขาดทักษะในเรื่องใด ข้าพเจ้ามีความสามารถในการแสวงหา ฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างดี	2.20	0.41	น้อย	4.05	0.22	มาก
24. ข้าพเจ้าสามารถใช้ทักษะความสามารถทางศิลปะเพื่อบูรณาการร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี	1.90	0.31	น้อย	4.25	0.44	มาก
25. ข้าพเจ้ามีเครือข่ายของเพื่อนในศาสตร์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติและแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน	2.05	0.60	น้อย	4.10	0.31	มาก
26. ข้าพเจ้ามีการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม	1.95	0.22	น้อย	4.00	0.00	มาก
27. เครือข่ายของข้าพเจ้ามีการวางแผนในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	1.50	0.51	น้อย	4.10	0.31	มาก
รวมด้านทักษะ	1.93	0.29	น้อย	4.08	0.18	มาก
ภาพรวมวงรอบที่ 2	2.25	0.26	น้อย	4.13	0.28	มาก

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ในภาพรวม วงรอบที่ 2

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้และ						
ความคิด	2.38	0.22	น้อย	3.85	0.37	มาก
องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ	2.35	0.24	น้อย	4.33	0.37	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะ	1.93	0.29	น้อย	4.08	0.18	มาก
ภาพรวมวงรอบที่ 2	2.25	0.26	น้อย	4.13	0.28	มาก

ตารางผลการเปรียบเทียบระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ใน วงรอบที่ 2

องค์ประกอบของค่านิยม		การวัดผล	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้และความคิด	ก่อนเรียน	2.38	0.22	15.40	38.00	.00**	
	หลังเรียน	3.85	0.37				
องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ	ก่อนเรียน	2.35	0.24	20.05	38.00	.00**	
	หลังเรียน	4.33	0.37				
องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะ	ก่อนเรียน	1.93	0.29	27.79	38.00	.00**	
	หลังเรียน	4.08	0.18				
ภาพรวมวงรอบที่ 2	ก่อนเรียน	2.25	0.26	22.30	38.00	.00**	
	หลังเรียน	4.13	0.28				

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 3

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้และความคิด						
1. ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าการมีจิตสาธารณะมีความสำคัญอย่างไรต่อตัวข้าพเจ้าและสังคม	2.60	0.50	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด
2.ข้าพเจ้าสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างดี	2.35	0.49	น้อย	4.30	0.47	มาก
3.ข้าพเจ้าสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้	2.70	0.47	ปานกลาง	4.75	0.44	มากที่สุด
4. ในการการแก้ปัญหาของชุมชน ข้าพเจ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่าย	2.20	0.41	น้อย	4.30	0.47	มาก
5. ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้	2.20	0.41	น้อย	4.35	0.49	มาก
6. ข้าพเจ้าสามารถสามารถคิดวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบ	3.00	0.00	ปานกลาง	4.55	0.51	มากที่สุด
7. ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าศิลปะมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมได้ในรูปแบบใดบ้าง	2.40	0.50	น้อย	4.35	0.49	มาก
8. ข้าพเจ้าคิดว่าสามารถใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะไปทำประโยชน์เพื่อสังคมได้อย่างไร	2.10	0.31	น้อย	4.55	0.37	มาก
9.ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการศาสตร์ทางศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี	2.05	0.22	น้อย	4.70	0.47	มากที่สุด
รวมด้านความรู้และความคิด	2.33	0.29	น้อย	4.65	0.43	มากที่สุด

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 3 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ						
10. ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคมร่วมกับเพื่อน ๆ และชุมชน	2.75	0.44	ปานกลาง	4.30	0.47	มาก
11.ในการทำงานเป็นทีม ข้าพเจ้าจะอาสารับงานหลัก เพื่อให้ทีมประสบความสำเร็จ	2.75	0.44	ปานกลาง	4.55	0.51	มากที่สุด
12.ข้าพเจ้าพร้อมเปิดใจรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงาน	2.85	0.59	ปานกลาง	4.55	0.51	มากที่สุด
13. ถ้าสังคมดีเราก็จะได้รับผลดีด้วยเช่นกัน เพราะเราคือส่วนหนึ่งของสังคม	3.20	0.41	ปานกลาง	4.50	0.51	มากที่สุด
14.ข้าพเจ้าชอบพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสังคมร่วมกันอย่างมีเหตุผล	2.85	0.59	ปานกลาง	4.50	0.51	มากที่สุด
15.การได้ทำงานศิลปะเพื่อสังคมคือสิ่งที่ข้าพเจ้าภูมิใจ และข้าพเจ้าพร้อมทำงานที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด	3.00	0.56	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด
16. ข้าพเจ้ามีความพร้อมและยินดีสละเวลาในการร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม	2.80	0.41	ปานกลาง	4.30	0.47	มาก
17. ข้าพเจ้าอยากมีส่วนร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง	2.00	0.00	น้อย	4.35	0.49	มาก
18.ข้าพเจ้ามีเป้าหมายว่าอยากทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม อย่างสม่ำเสมอในอนาคต	2.00	0.00	น้อย	4.65	0.49	มากที่สุด
รวมด้านจิตใจ	2.38	0.22	น้อย	4.48	0.20	มาก

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายองค์ประกอบ
วงรอบที่ 3 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะ						
19. ข้าพเจ้ามีทักษะในการลงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และศึกษาบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.55	0.51	ปานกลาง	4.50	0.51	มากที่สุด
20. ข้าพเจ้ามีทักษะในการติดต่อประสานงานพูดคุยกับคนในชุมชน และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและคนในชุมชนอยู่เสมอ	2.50	0.51	ปานกลาง	4.65	0.49	มากที่สุด
21. ข้าพเจ้ามีทักษะในการนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และพร้อมรับฟังเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น	2.35	0.49	น้อย	4.40	0.50	มาก
22. ข้าพเจ้ามีทักษะในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.70	0.47	ปานกลาง	4.50	0.51	มากที่สุด
23. หากพบว่าในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมข้าพเจ้าขาดทักษะในเรื่องใด ข้าพเจ้ามีความสามารถในการแสวงหา ฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างดี	2.50	0.51	ปานกลาง	4.40	0.50	มาก
24. ข้าพเจ้าสามารถใช้ทักษะความสามารถทางศิลปะเพื่อบูรณาการร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี	1.95	0.22	น้อย	4.25	0.44	มาก
25. ข้าพเจ้ามีเครือข่ายของเพื่อนในศาสตร์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติและแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน	1.95	0.39	น้อย	4.55	0.51	มากที่สุด
26. ข้าพเจ้ามีการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม	1.85	0.37	น้อย	4.00	.00	มาก
27. เครือข่ายของข้าพเจ้ามีการวางแผนในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	1.70	0.47	น้อย	4.45	0.51	มาก
รวมด้านทักษะ	2.13	0.39	น้อย	4.48	0.34	มาก
ภาพรวมวงรอบที่ 3	2.15	0.33	น้อย	4.53	0.38	มากที่สุด

ตารางแสดงระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ในภาพรวม วงรอบที่ 3

ข้อคำถาม	ระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะ					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้						
และความคิด	2.33	0.29	น้อย	4.65	0.43	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตใจ	2.38	0.22	น้อย	4.48	0.20	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะ	2.13	0.39	น้อย	4.48	0.34	มาก
ภาพรวมวงรอบที่ 3	2.15	0.33	น้อย	4.53	0.38	มากที่สุด

ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ในวงรอบที่ 3

องค์ประกอบของค่านิยม						
การมีจิตสาธารณะ	การวัดผล	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
องค์ประกอบที่ 1	ก่อนเรียน	2.33	0.29	19.90	38.00	.00**
	ด้านความรู้และความคิด	หลังเรียน	4.65			
องค์ประกอบที่ 2	ก่อนเรียน	2.38	0.22	31.63	38.00	.00**
	ด้านจิตใจ	หลังเรียน	4.48			
องค์ประกอบที่ 3	ก่อนเรียน	2.13	0.39	20.14	38.00	.00**
	ด้านทักษะ	หลังเรียน	4.48			
ภาพรวมวงรอบที่ 3	ก่อนเรียน	2.15	0.33	21.16	38.00	.00**
	หลังเรียน	4.53	0.38			

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน ในการทดลองใช้รูปแบบ
ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้านความรู้ความคิด

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
1. ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่าการมี จิตสาธารณะมีความสำคัญ อย่างไรต่อตัวข้าพเจ้าและ สังคม	2.88	0.60	4.60	0.50	4.52	0.51
2. ข้าพเจ้าสามารถเรียนรู้และ ทำความเข้าใจชุมชนในแง่มุม ต่าง ๆ ได้อย่างดี	2.52	0.51	4.36	0.57	4.24	0.52
3. ข้าพเจ้าสามารถวิเคราะห์ ปัญหาและความต้องการของ ชุมชนได้	2.20	0.41	4.24	0.52	4.08	0.57
4. ในการการแก้ปัญหาของ ชุมชน ข้าพเจ้าคำนึงถึง ผลประโยชน์ของทุกฝ่าย	2.56	0.71	4.28	0.61	4.36	0.49
5. ข้าพเจ้าสามารถคิด วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการ พัฒนาและแก้ปัญหาที่เป็น ประโยชน์ต่อชุมชนได้	2.04	0.61	4.20	0.58	4.24	0.44
6. ข้าพเจ้าสามารถสามารถคิด วางแผนการทำงานได้อย่าง เป็นระบบ	2.72	0.68	4.08	0.40	4.16	0.62
7. ข้าพเจ้ารู้และเข้าใจว่า ศิลปะมีส่วนช่วยในการพัฒนา สังคมได้ในรูปแบบใดบ้าง	2.32	0.48	4.56	0.51	4.40	0.50
8. ข้าพเจ้าคิดว่าสามารถใช้ องค์ความรู้ทางด้านศิลปะไป ทำประโยชน์เพื่อสังคมได้ อย่างดี	2.08	0.64	4.72	0.46	4.48	0.51
9. ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการศาสตร์ทาง ศิลปะร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อ พัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี	1.72	0.46	4.16	0.69	4.08	0.40

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
รวม	2.60	0.17	4.41	0.13	4.34	0.20

ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนในการทดลองใช้รูปแบบ
ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้านจิตใจ

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการ ทดลอง	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
10. ข้าพเจ้ามีความสุขที่ ได้ทำกิจกรรมศิลปะเพื่อ สังคมร่วมกับเพื่อน ๆ และชุมชน	2.60	0.50	4.72	0.46	4.64	0.49
11. ในการทำงานเป็นทีม ข้าพเจ้าจะอาสารับงาน หลัก เพื่อให้ทีมประสบ ความสำเร็จ	2.60	0.50	4.20	0.50	4.36	0.49
12. ข้าพเจ้าพร้อมเปิดใจ รับฟังความคิดเห็นเพื่อ ปรับปรุงพัฒนาผลงาน	2.84	0.62	4.32	0.48	4.36	0.49
13. ถ้าสังคมดีเราก็จะ ได้รับผลดีด้วยเช่นกัน เพราะเราคือส่วนหนึ่งของ สังคม	2.96	0.54	4.36	0.49	4.44	0.51
14. ข้าพเจ้าขอบพุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาและแก้ไข ปัญหาของสังคมร่วมกัน อย่างมีเหตุผล	2.12	0.33	4.08	0.40	4.28	0.61
15. การได้ทำงานศิลปะ เพื่อสังคมคือสิ่งที่ข้าพเจ้า ภูมิใจ และข้าพเจ้าพร้อม ทำงานที่รับผิดชอบให้ดี ที่สุด	3.00	0.65	4.76	0.44	4.60	0.50
16. ข้าพเจ้ามีความพร้อม และยินดีใช้เวลาในการ	2.60	0.76	4.44	0.51	4.52	0.51

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
ร่วมทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม						
17. ข้าพเจ้าอยากมีส่วนร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง	2.16	0.37	4.36	0.49	4.08	0.28
18. ข้าพเจ้ามีเป้าหมายว่าอยากทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม อย่างสม่ำเสมอในอนาคต	2.20	0.41	4.64	0.49	4.24	0.44
ภาพรวม	2.87	0.15	4.47	0.14	4.48	0.14
ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน ในการทดลองใช้รูปแบบก่อนเรียนและหลังเรียน ด้านทักษะ						
รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
19. ข้าพเจ้ามีทักษะในการลงพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และศึกษาบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.24	0.44	4.24	0.44	4.48	0.51
20. ข้าพเจ้ามีทักษะในการติดต่อประสานงานพูดคุยกับคนในชุมชนและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและคนในชุมชนอยู่เสมอ	2.16	0.55	4.20	0.41	4.32	0.48
21. ข้าพเจ้ามีทักษะในการนำเสนอผลงานสู่ชุมชน และพร้อมรับฟังเพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น	2.32	0.63	4.48	0.51	4.36	0.49

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
22. ข้าพเจ้ามีทักษะในการทำงานศิลปะเพื่อสังคมที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.08	0.57	4.64	0.49	4.56	0.51
23. หากพบว่าในการทำงานศิลปะเพื่อสังคม ข้าพเจ้าขาดทักษะในเรื่องใด ข้าพเจ้ามีความสามารถในการแสวงหา ฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างดี	1.72	0.61	4.20	0.41	4.32	0.48
24. ข้าพเจ้าสามารถใช้ทักษะความสามารถทางศิลปะเพื่อบูรณาการร่วมกับศาสตร์อื่นๆ เพื่อพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี	1.48	0.51	4.36	0.49	4.44	0.51
25. ข้าพเจ้ามีเครือข่ายของเพื่อนในศาสตร์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติและแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน	1.32	0.48	4.32	0.48	4.32	0.48
26. ข้าพเจ้ามีการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม	1.28	0.46	4.32	0.48	4.40	0.50
27. เครือข่ายของข้าพเจ้ามีการวางแผนในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	1.20	0.41	4.44	0.58	4.20	0.41

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
ภาพรวม	1.92	0.19	4.39	0.12	4.42	0.16

ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบระดับค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนในภาพรวม ในการทดลองใช้รูปแบบ

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
ด้านความรู้และ ความคิด	2.60	0.17	4.41	0.13	4.34	0.20
ด้านจิตใจ	2.87	0.15	4.47	0.14	4.48	0.14
ด้านทักษะ	1.92	0.19	4.39	0.12	4.42	0.16
ภาพรวม	2.47	0.09	4.42	0.08	4.41	0.10

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางแสดงผลการทดสอบเงื่อนไข Sphericity ของคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะระหว่าง
ช่วงเวลาที่ต่างกัน

Within Subjects Effect	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Epsilon		
					Greenhouse- Geisser	Huynh- Feldt	Lower- bound
time	0.87	3.13	2	0.21	0.89	0.95	0.50

ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนค่านิยมจิตสาธารณะตามช่วงเวลาในการวัด

	Source	SS	df	MS	F	Sig.
time	Sphericity Assumed	63.45	2.00	31.72	5116.61*	0.00
	Greenhouse-Geisser	63.45	1.78	35.76	5116.61*	0.00
	Huynh-Feldt	63.45	1.91	33.29	5116.61*	0.00
	Lower-bound	63.45	1.00	63.45	5116.61*	0.00
Error(time)	Sphericity Assumed	0.30	48.00	0.006		
	Greenhouse-Geisser	0.30	42.59	0.007		
	Huynh-Feldt	0.30	45.75	0.007		
	Lower-bound	0.30	24.00	0.012		

* sig ≤ 0.05

ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยแบบไม่ถ่วงน้ำหนักของค่านิยมการมีจิต
สาธารณะ ตามช่วงเวลาที่ต่างกัน

การวัดครั้งที่		ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย (I- J)	ความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน	Sig.
(I)	(J)			
1	2	-1.96*	0.02	0.00
	3	-1.95*	0.03	0.00
2	3	0.01	0.02	0.56

หมายเหตุ : Mean₁ = 2.47; Mean₂ = 4.42; Mean₃ = 4.41

ตารางแสดงผลการทดสอบเงื่อนไข Sphericity ของคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะ ด้านความรู้และความคิดระหว่างช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

Within Subjects Effect	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Epsilon		
					Greenhouse-Geisser	Huynh-Feldt	Lower-bound
time	0.97	0.76	2	0.68	0.97	1.00	0.50

ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนค่านิยมจิตสาธารณะตามช่วงเวลาในการวัด

	Source	SS	df	MS	F	Sig.
time	Sphericity Assumed	52.48	2.00	26.24	1458.57*	0.00
	Greenhouse-Geisser	52.48	1.93	27.09	1458.57*	0.00
	Huynh-Feldt	52.48	2.00	26.24	1458.57*	0.00
	Lower-bound	52.48	1.00	52.48	1458.57*	0.00
Error(time)	Sphericity Assumed	0.86	48	0.018		
	Greenhouse-Geisser	0.86	46.49	0.019		
	Huynh-Feldt	0.86	48.00	0.018		
	Lower-bound	0.86	24.00	0.036		

* sig ≤ 0.05

ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยแบบไม่ถ่วงน้ำหนักของค่านิยมจิตสาธารณะ ด้านความรู้และความคิด ตามช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

(I)	การวัดครั้งที่ (J)	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (I-J)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	Sig.
1	2	-1.81*	0.04	0.00
	3	-1.74*	0.04	0.00
2	3	0.07	0.04	0.09

หมายเหตุ : Mean₁ = 2.60; Mean₂ = 4.41; Mean₃ = 4.34

ตารางแสดงผลการทดสอบเงื่อนไข Sphericity ของคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะ ด้านจิตใจ ระหว่างช่วงเวลาที่ต่างกัน

Within Subjects Effect	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Epsilon		
					Greenhouse-Geisser	Huynh-Feldt	Lower-bound
time	0.97	0.70	2	0.70	0.97	1.00	0.50

ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนค่านิยมจิตสาธารณะตามช่วงเวลาในการวัด

	Source	SS	df	MS	F	Sig.
time	Sphericity Assumed	42.76	2	21.38	1145.37*	0.00
	Greenhouse-Geisser	42.76	1.94	22.02	1145.37*	0.00
	Huynh-Feldt	42.76	2.00	21.38	1145.37*	0.00
	Lower-bound	42.76	1.00	42.76	1145.37*	0.00
Error(time)	Sphericity Assumed	0.90	48	0.019		
	Greenhouse-Geisser	0.90	46.60	0.019		
	Huynh-Feldt	0.90	48.00	0.019		
	Lower-bound	0.90	24.00	0.037		

* sig ≤ 0.05

ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยแบบไม่ถ่วงน้ำหนักของค่านิยมจิตสาธารณะ ด้านจิตใจ ตามช่วงเวลาที่ต่างกัน

(I)	การวัดครั้งที่ (J)	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (I-J)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	Sig.
1	2	-1.60*	0.04	0.00
	3	-1.61*	0.04	0.00
2	3	-0.01	0.04	0.79

หมายเหตุ : Mean₁ = 2.87; Mean₂ = 4.47; Mean₃ = 4.48

ตารางแสดงผลการทดสอบเงื่อนไข Sphericity ของคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธารณะ ด้านทักษะ ระหว่างช่วงเวลาที่ต่างกัน

Within Subjects Effect	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Epsilon		
					Greenhouse-Geisser	Huynh-Feldt	Lower-bound
time	0.84	3.90	2	0.14	0.87	0.93	0.50

ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนค่านิยมจิตสาธารณะตามช่วงเวลาในการวัด

	Source	SS	df	MS	F	Sig.
time	Sphericity Assumed	102.38	2	51.19	2481.48*	0.00
	Greenhouse-Geisser	102.38	1.73	59.17	2481.48*	0.00
	Huynh-Feldt	102.38	1.85	55.26	2481.48*	0.00
	Lower-bound	102.38	1.00	102.38	2481.48*	0.00
Error(time)	Sphericity Assumed	0.99	48	0.021		
	Greenhouse-Geisser	0.99	41.53	0.024		
	Huynh-Feldt	0.99	44.46	0.022		
	Lower-bound	0.99	24.00	0.041		

* sig ≤ 0.05

ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยแบบไม่ถ่วงน้ำหนักของค่านิยมจิตสาธารณะ ด้านทักษะ ตามช่วงเวลาที่ต่างกัน

(I)	การวัดครั้งที่ (J)	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (I-J)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	Sig.
1	2	-2.46*	0.04	0.00
	3	-2.49*	0.05	0.00
2	3	-0.03	0.03	0.36

หมายเหตุ : Mean₁ = 1.92; Mean₂ = 4.39; Mean₃ = 4.42

ภาคผนวก ง
หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 1/5

**หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอก
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**

ชื่อองค์กร/กลุ่ม/หน่วยงาน/ที่รับรองเทศบาลเมืองสิงหนคร.....
 สถานที่ตั้งตำบลสิงหนคร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 90280.....
 วัน เดือน ปี ที่ให้การรับรอง 20 พฤษภาคม 2565.....
 เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 074-331769.....

เรื่อง ขอรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ข้าพเจ้า นายกอง จันทรสว่าง ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร. ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ เรื่อง โครงการการสร้างสรรค์บทเพลง “หัวเข้านบ้านเรา” เพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่อง การอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นผลงานของ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีสากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้แก่ 1. นายต้นน้ำ ขาวเนียน 2. นายจิรศักดิ์ เขียวกระจ่าง 3. นายนิรันดร์ แซ่ห่าน 4. นายศุภเสก คชบริรักษ์ 5. นายวรพจน์ คงไสยะ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์ธีรวิทย์ แก้วมากและอาจารย์ ชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มาใช้ประโยชน์ในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่มของข้าพเจ้า ทางด้านต่อไปนี้ (โปรดเลือกรูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์และสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

() การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

(☒) การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ระบุ

บทเพลง “หัวเข้านบ้านเรา” ได้นำไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกการรักษาท้องถิ่นให้กับ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบ่อสวน และบ้านทะเลนอก และใช้เป็นบทเพลงเพื่อต้อนรับ นักท่องเที่ยวของมัคคุเทศก์น้อยชุมชนบ้านบ่อสวน

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565.....

() การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

() การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

(☒) การใช้ประโยชน์ทางอ้อมของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ระบุ บทเพลง “หัวเข้านบ้านเรา” ได้นำไปใช้

จัดกิจกรรมในโครงการว่ายน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา และโครงการ วันทะเลโลก ประจำปี 2565 (World Oceans Day 2022) เพื่อเป็นกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว สร้างสุนทรีย์และสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับผู้ชม

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 13 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2565.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 2/5

ทั้งนี้ผลจากการที่องค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม ได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม พอสรุปได้คือ ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลาให้กับชุมชนท้องถิ่น

ข้าพเจ้าขอลงนามในหนังสือรับรองการนำไปใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อเป็นหลักฐานการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ มาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ลงลายมือชื่อ

(.....นายกอง จันทร์สว่าง.....)

ตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร.....

วันที่20.../.....พ.ค...../.....65.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 1/6

**หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอก
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**

ชื่อองค์กร/กลุ่ม/หน่วยงาน/ที่รับรองเทศบาลเมืองสิงหนคร.....
 สถานที่ตั้งตำบลทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 90280.....
 วัน เดือน ปี ที่ให้การรับรอง 20 พฤษภาคม 2565.....
 เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 074-331769.....

เรื่อง ขอรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ข้าพเจ้า นายกอง จันทรสว่าง ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร. ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ เรื่อง โครงการการสร้างสรรค์บทเพลง “เสียงจากท้องทะเล” เพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นผลงานของ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีสากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้แก่ 1. นายต้นน้ำ ขาวเนียน 2. นายจิรศักดิ์ เขียวกระจ่าง 3. นายนิรันดร์ แซ่ห่าน 4. นายศุภเสก ศบบริรักษ์ 5. นายวรพจน์ คงไสยะ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์ธีรภูมิ แก้วมากและอาจารย์ชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มาใช้ประโยชน์ในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่มของข้าพเจ้าทางด้านต่อไปนี้ (โปรดเลือกรูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์และสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

() การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

(✓) การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ระบุ บทเพลง “เสียงจากท้องทะเล” ได้นำไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าเสา บ้านบ่อสวน และบ้านทะเลนอก อ.สิงหนคร จ.สงขลา

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 1..... เดือน ...กุมภาพันธ์..... พ.ศ. ...2565.....

() การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

() การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

(✓) การใช้ประโยชน์ทางอ้อมของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ บทเพลง “เสียงจากท้องทะเล” ได้นำไปใช้จัดกิจกรรมในโครงการร่วมน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา และโครงการ วันทะเลโลก ประจำปี 2565 (World Oceans Day 2022) เพื่อเป็นกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว สร้างสุนทรียะและสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับผู้ชม

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่..... 13..... เดือนมีนาคม..... พ.ศ.2565.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 2/6

ทั้งนี้ผลจากการที่องค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม ได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม พอสรุปได้คือ ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลาให้กับชุมชนท้องถิ่น

ข้าพเจ้าขอลงนามในหนังสือรับรองการนำไปใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อเป็นหลักฐานการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ มาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ลงลายมือชื่อ

(.....นายกอง จันทร์สว่าง.....)

ตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร.....

วันที่20...../.....พ.ค...../.....65.....

**ใบแนบหลักฐานการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอก
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**

หลักฐานที่แนบมาพร้อมนี้ เพื่อเป็นการยืนยันการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ภาพถ่ายกิจกรรม/โครงการ/ผลงานที่ได้พัฒนาจากผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
- () เอกสารที่แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ไปปรับปรุงหรือพัฒนา
- () ผลงาน ผลิตภัณฑ์ หรือรางวัลที่เกิดขึ้น อันมีผลจากการใช้ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ไปปรับปรุงหรือพัฒนา
- () ผลประกอบการขององค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม ด้านบัญชีหรือรายได้ที่แสดงให้เห็นว่าเพิ่มขึ้นจากการได้พัฒนาจากผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
- () ผลงานหรือหลักฐานอื่น ๆ ระบุ.....

หมายเหตุ

1. การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น สอน/บรรยาย/ฝึกอบรม พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน การเขียนตำรา แบบเรียน การใช้ประโยชน์ในด้านการให้บริการ หรือเป็นงานวิจัยเพื่อต่อยอดโครงการวิจัย เอกสารหลักฐานประกอบ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน เอกสารคำสอน ที่มาจากผลงานวิจัย ตำรา แบบเรียน เป็นต้น

2. การใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ เช่น ผลจากงานวิจัย/สร้างสรรค์ได้สร้างองค์ความรู้แก่สาธารณชนในเรื่องต่างๆ และได้นำข้อความรู้นั้นไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

3. การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย หรือระดับประเทศ เช่น มีการนำนโยบาย/กฎหมาย/มาตรการ ที่เป็นผลมาจากงานวิจัยนโยบาย มาใช้ในองค์กร/คณะ/สถาบัน ทั้งภาครัฐ และเอกชน

4. การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เช่น ผลจากงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ได้สร้างหรือพัฒนาสิ่งประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์ซึ่งก่อให้เกิดการประกอบการทำงาน ลดต้นทุน หรือเกิดรายได้ตามมา เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 1/6

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอก

ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ชื่อองค์กร/กลุ่ม/หน่วยงาน/ที่รับรองเทศบาลเมืองสิงหนคร.....

สถานที่ตั้งตำบลสิงหนคร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 90280.....

วัน เดือน ปี ที่ให้การรับรอง 20 พฤษภาคม 2565.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 074-331769.....

เรื่อง ขอรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ข้าพเจ้า นายกอง จันทรสว่าง ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร. ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ เรื่อง โครงการการสร้างสรรค์ประติมากรรมจากขยะในทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นผลงานนักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีรายชื่อ ดังนี้

1.นายอริชัย ไตรเมศ 2.นายนครินทร์ ภูบาลกระแสน์

3.นายฤกษ์พร เพชรินทร์ 4.นายปุระเชษฐ์ ไชยสวัสดิ์

5.นายพรพิพัฒน์ ใฝ่นุ่น 6.นายธนทรัพย์ นารี

ล่ามภาษามือ

1. นางสาวศุภิณี ทองรักษ์ 2. นางสาวสุจิตร์ หอมพรม

3. นางสาว อาวีวรรณ อ่อนแก้ว

อาจารย์ที่ปรึกษา

1. อาจารย์จุฑารัตน์ บุตรเนียน 2. อาจารย์ชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์

ศิลปินที่ปรึกษา

อาจารย์สุบิน เมืองจันทร์ ศิลปินดีเด่นจังหวัดสงขลา

มาใช้ประโยชน์ในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่มของข้าพเจ้า ทางด้านต่อไปนี้ (โปรดเลือกรูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์และสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

(✓) การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ระบุ.

การสร้างสรรค์ประติมากรรมจากขยะในทะเลสาบสงขลา ได้นำไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบ่อสวน และบ้านทะเลนอก และเป็นจุดเช็คอินถ่ายภาพ ณ.บ้านในกำแพง ต.หัวเขา อ.สิงหนคร จ.สงขลา

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

(✓) การใช้ประโยชน์ทางอ้อมของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ระบุ

การสร้างสรรค์ประติมากรรมจากขยะในทะเลสาบสงขลา ได้นำไปใช้จัดนิทรรศการเพื่อสร้างสุนทรีย์และสร้างความตระหนักด้านในเรื่องปัญหาขยะในทะเลสาบสงขลาให้กับนักท่องเที่ยวในโครงการว่ายน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 13 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2565

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 2/6

ทั้งนี้ผลจากการที่องค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม ได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม พอสรุปได้คือ ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลาให้กับชุมชนท้องถิ่น

ข้าพเจ้าขอลงนามในหนังสือรับรองการนำไปใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อเป็นหลักฐานการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ มาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ลงลายมือชื่อ

(.....นายกอง จันทร์สว่าง.....)

ตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร.....

วันที่20.../.....พ.ศ...../.....65.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 1/6

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอก
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ชื่อองค์กร/กลุ่ม/หน่วยงาน/ที่รับรองเทศบาลเมืองสิงหนคร.....

สถานที่ตั้งตำบลสิงหน้อง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 90280.....

วัน เดือน ปี ที่ให้การรับรอง..... 20 พฤษภาคม 2565.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 074-331769.....

เรื่อง ขอรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ข้าพเจ้า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสิงหน้อง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ เรื่อง โครงการการสร้างสรรค์ละครเพื่อการศึกษาเรื่อง “ทวดเรียมแห่งทะเลสาบสงขลา” เพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลา

ซึ่งเป็นผลงานของ นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีรายชื่อ ดังนี้

1. นางสาวธัญญาลักษณ์ คำนุ่น	2. นางสาวกนกนิตร์ โนเรศ
3. นางสาวศุภาดา เรืองยก	4. นางสาวพีรยา นิลยุดธิ์
5. นายอมร เพชรสุข	6. นางสาวอภิญญา กาหยี

นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีสากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีรายชื่อ ดังนี้

1. น.ส.มณฑกานต์ สุวรรณรัตน์	2. นายชวิทย์ กาญจน์วิญญู
3. นายภาสกร อรัญตูก	4. นายศุภเสก คชบริรักษ์
5. น.ส.อรพรรณ สังข์รัตน์	

นักศึกษาสาขาดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีรายชื่อ ดังนี้

1. นายวธน ธรรมเจริญ	2. นายศุภฤกษ์ สะละ
3. นายกิตติกร จันทโกศล	4. นายธีระยุทธ คงทอง
5. นางสาวสุภาดา ฤทธิ์เดชา	

อาจารย์ที่ปรึกษา

1. อาจารย์ดาดดา สมพงศ์	2. อาจารย์สิริวิภา แก้วมาก
3. อาจารย์สุณิสา ศิริรักษ์	4. อาจารย์ชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์

มาใช้ประโยชน์ในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่มของข้าพเจ้า ทางด้านต่อไปนี้ (โปรดเลือกรูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์และสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

() การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 2/6

(✓) การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ระบุ

ละครเพื่อการศึกษาเรื่อง "ทวดเรียมแห่งทะเลสาบสงขลา" ได้นำไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อสร้าง
จิตสำนึกการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบ่อสวน และ
บ้านทะเลนอก โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

() การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

() การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ระบุ

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ.

(✓) การใช้ประโยชน์ทางอ้อมของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ระบุ

ละครเพื่อการศึกษาเรื่อง "ทวดเรียมแห่งทะเลสาบสงขลา" ได้นำไปใช้ในโครงการว่ายน้ำข้าม
ทะเลสาบสงขลา และโครงการวันทะเลโลก ประจำปี 2565 (World Oceans Day 2022) เพื่อเป็นกิจกรรม
ต้อนรับนักท่องเที่ยว สร้างสุนทรีย์และสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับผู้ชม
โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 13 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2565

ทั้งนี้ผลจากการท่องเที่ยว/หน่วยงาน/กลุ่ม ได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ ดังกล่าวมาใช้
ประโยชน์ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม พอสรุปได้คือ ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์
ทะเลสาบสงขลาให้กับชุมชนท้องถิ่น

ข้าพเจ้าขอลงนามในหนังสือรับรองการนำไปใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสงขลา เพื่อเป็นหลักฐานการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ มาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ลงลายมือชื่อ

(.....นายกong จันทร์สว่าง.....)

ตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร.....

วันที่20.../.....พ.ค...../.....65.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 1/4

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอก

ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ชื่อองค์กร/กลุ่ม/หน่วยงาน/ที่รับรองเทศบาลเมืองสิงหนคร.....

สถานที่ตั้งตำบลสิงหน้อง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 90280.....

วัน เดือน ปี ที่ให้การรับรอง 20 พฤษภาคม 2565.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 074-331769.....

เรื่อง ขอรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ข้าพเจ้า นายกอง จันทรสวาง ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร. ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ เรื่อง โครงการการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานจากขยะพลาสติกในทะเลสาบสงขลา

ซึ่งเป็นผลงานนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีรายชื่อดังนี้

นักศึกษาสาขาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีรายชื่อดังนี้

1. นส.พนวิทย์ อินปัน
2. นายปิยวัฒน์ แทนด้วง
3. นายศุภชัย พวงพาว
4. นายภูมินทร์ สังข์เนียม
5. นางสาวรัตนา คมขำ

อาจารย์ที่ปรึกษา

1. อาจารย์อมรรัตน์ บุญสว่าง
2. อาจารย์ชัยวัฒน์ภัทร เลาลัดย์

มาใช้ประโยชน์ในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่มของข้าพเจ้า ทางด้านต่อไปนี้ (โปรดเลือกรูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์และสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

(✓) การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ระบุ.

ผลงานผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานจากขยะพลาสติกในทะเลสาบสงขลาใช้เป็นต้นแบบในการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลา และใช้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนบ่อสวน เพื่อต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนในอนาคต

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

(✓) การใช้ประโยชน์ทางอ้อมของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ระบุ

ผลงานผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานจากขยะพลาสติกในทะเลสาบสงขลาได้นำไปใช้จัดนิทรรศการเพื่อสร้างสุนทรียะและสร้างความตระหนักรู้ด้านในเรื่องปัญหาขยะในทะเลสาบสงขลาให้กับนักท่องเที่ยวในโครงการว่ายน้ำข้ามทะเลสาบสงขลา

โดยเริ่มนำมาใช้ประโยชน์ ตั้งแต่วันที่ 13 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2565

ทั้งนี้ผลจากการที่องค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม ได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์/งานวิชาการ ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร/หน่วยงาน/กลุ่ม พอสรุปได้คือ ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลาให้กับชุมชนท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หน้าที่ 2/4

ข้าพเจ้าขอลงนามในหนังสือรับรองการนำไปใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสงขลา เพื่อเป็นหลักฐานการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ มาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ลงลายมือชื่อ

(.....นายกอง จันทร์สว่าง.....)

ตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร.....

วันที่20....../.....พ.ค...../.....65.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์
วัน เดือน ปี เกิด	10 พฤษภาคม 2524
สถานที่เกิด	-
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานฤมิตรศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2547 สำเร็จการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2551 ปัจจุบันเป็นอาจารย์สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ที่อยู่ปัจจุบัน	-
ผลงานตีพิมพ์	-

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY